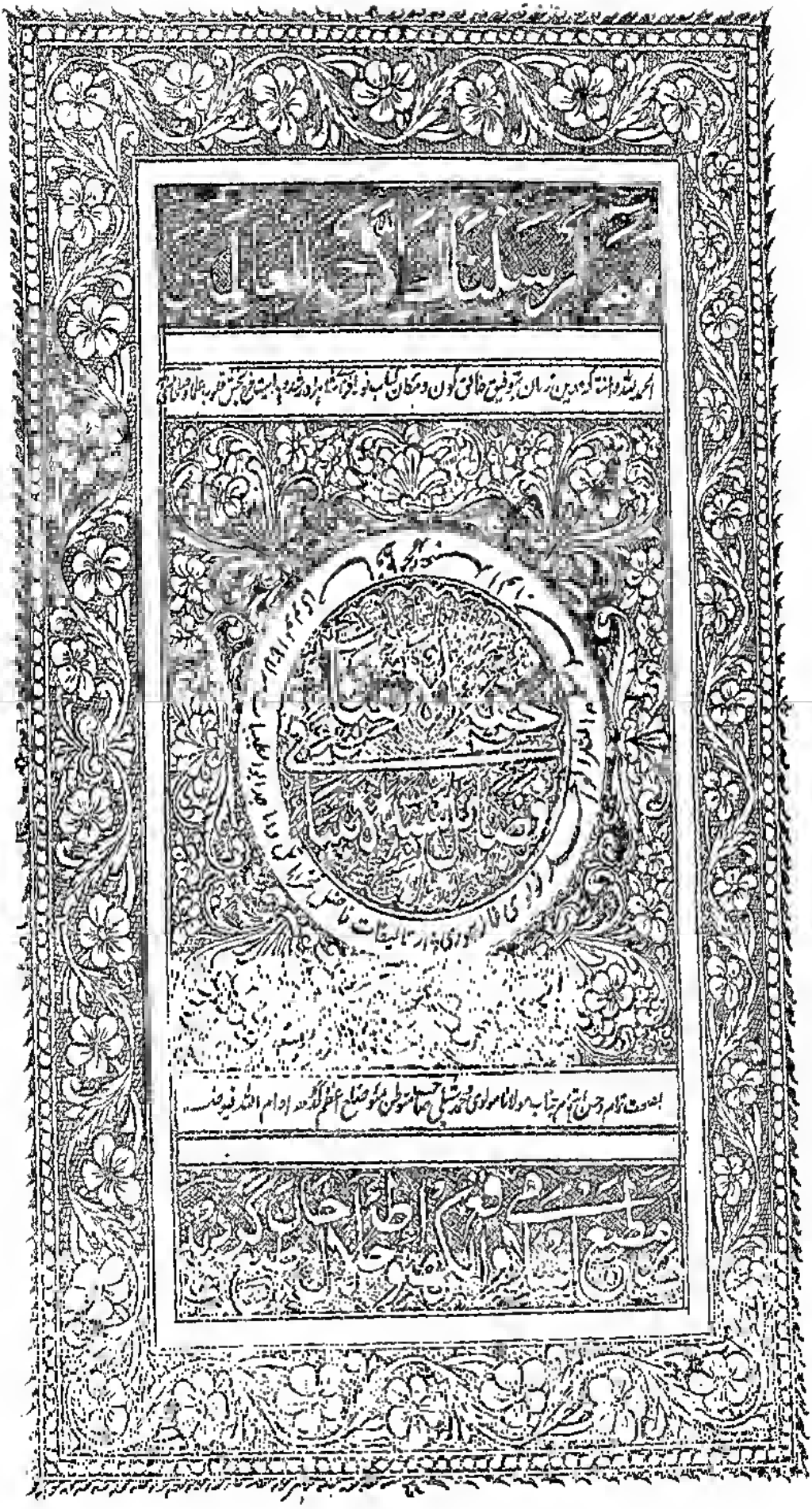

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَرْسَلَ الْاَنْبِیَاءَ وَالْمُرْسَلِیْنَ عَلَیْهِمُ

ہمہ ستائش مر خدائ راست کہ فرستاد انبیا و مرسلین را بر انسان

الصَّلَوٰتُ مِنْهُمْ مَنْ کَلَّمَ اللّٰهَ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ اَشْهَدُ

رحمتہای خدا مدام باد از بر ایشان کسی است کہ کلام کرد با او خدا و بلند کرد بعضی را بالاتر گواہی میدہم

اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِیْكَ لَهٗ وَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ

انکہ نیست معبودے برحق مگر خدا یکتا کہ نیست شریکے او را و پناہ میگیرم بخدا

مِنَ الْخَیَالَاتِ الْمُخْتَرَعَاتِ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ

از خیالات نو پیدا کردہ شدہ و گواہی میدہم انکہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم بندہ خداست

وَرَسُوْلُهُ الَّذِیْ هَدَانَا سَبِیْلَ الْحَقِّ وَحَفِظَنَا عَنِ

و پیغمبر اوست انکہ نمود ما را راہ حق و نگاہ داشت ما را از

الصَّلٰوةُ وَالظُّلْمَتِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ صَلٰوةً دَائِمَةً لَا تَنْفَدُ

گمراہی و تاریکیہا درود بفرستد خدا بر آنحضرت درود دائم کہ فنا نشود

كَمَا لَا تَنْفَدُ مَا فِي عِلْمِ رَبِّي مِنَ الْكَلِمٰتِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ

چنانکہ فنا نشود آنچہ در علم پروردگار منست از کلمات و درود بفرستد خدا بر آن آنحضرت و اصحاب آنحضرت

الَّذِيْنَ اَوْضَحُوْا مَنَابِعَ الصِّدْقِ وَفَتَحُوْا لَنَا اَبْوَابَ الْحَسَنٰتِ

آنانکہ واضح گردانیدند راہہای صدق را و کشادند برای ما درہای نیکیہا را

اَمَّا بَعْدُ يَقُوْلُ الْعَبْدُ الْمُفْتَقِرُ اِلٰى رَحْمَةِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَشَفَاعَةِ سَيِّدِ

لیکن بعد حمد و صلوٰۃ پس میگوید بندہ محتاج بسوی رحمت پروردگار عالمیان و بسوی شفاعت سید

الْمُرْسَلِيْنَ اَبُو الطَّيِّبَاتِ مُحَمَّدٌ عَبْدُ الْوَاجِدِ

المرسلین ابو الطیبات محمد عبد الواجد

اَلتَّوْنَوِيُّ الْغَازِيْفُوْرِيُّ ابْنُ الْمُنْشِيْ مُحَمَّدٌ

متوطن تونڈی ضلع غازی پور پسر منشی محمد

نَصِيْرُ الدِّيْنِ صَانَهُمَا اللّٰهُ عَنِ الْاٰفَاتِ وَالشُّرُوْرِ

نصیر الدین نگاہدار دان ہر دو را خدای تعالے از آفتہا و بدیہا

وَجَمَعَهُمَا تَحْتَ لِوَاءِ الْحَمِيْدِ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّوْرِ اِنَّ اللّٰهَ

و جمع کند خداوند تعالے آن ہر دو را زیر لواء احمد روزیکہ دمیدہ شود در صور ہر آئینہ خدا

وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يَعْتَنُوْنَ بِاِظْهَارِ شَرَفِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ وَتَعْظِيْمِ

و فرشتگان خدا اہتمام می کنند بظاہر کردن بزرگی نبی کریم یعنی آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و بزرگ داشتن

شَانِهِ الْعَظِيْمِ كَمَا قَالَ الْعَلَّامَةُ الْبَيْضَاوِيُّ فِيْ تَفْسِيْرِ

شان بزرگ آنحضرت را چنانکہ گفت علامہ بیضاوی در تفسیر

قولہ تعالیٰ اِنَّ اللّٰہَ وَمَلٰٓئِکَتَہٗ یُصَلُّوْنَ عَلَی النَّبِیِّ وَاَنَّہٗ تَعَالٰی

قول خدا تعالیٰ ان اللہ و ملائکتہ یصلون علی النبی و آنکہ خدا تعالیٰ

اَنْعَمَ عَلَیْنَا اِذْ بَعَثَ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَجَعَلَنَا

انعام کرد بر ما چوں فرستاد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را و گردانید ما را

فِیْ اُمَّتِہٖ خَیْرَ الْاُمَمِ فَنَحْنُ اَحَقُّ اَنْ نَعْتَنِیَ بِاِظْہَارِ

در امت آنحضرت کہ خیر امتہا است پس ما سزاوار تریم آنکہ اہتمام کنیم برای ظاہر کردن

شَرَفِہٖ وَتَعْظِیْمِ شَانِہٖ وَاَنْ نُحَدِّثَ بِہٰذِہِ النِّعْمَۃِ الْعَظِیْمَۃِ

بزرگی آنحضرت و تعظیم شان آنحضرت و باینکہ سخن گوئیم ایں نعمت بزرگ

وَاِنِّیْ رَاَیْتُ شَوْقَ النَّاسِ بِفَضْلِ اللّٰہِ تَعَالٰی اِلٰی

و مرا دیدہ شد شوق مردم را بفضل خداوند تعالیٰ بسوی

ذِکْرِ اَوْصَافِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ جَمَعْتُ

ذکر و صفای آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم من جمع کردم

فِیْ ھٰذِہِ الْاَوْرَاقِ بَعْضَ اٰیَاتِ الْقُرْاٰنِ الْعَظِیْمِ

در ین ورقہا بعض آیتہای قرآن عظیم

وَاَحَادِیْثِ النَّبِیِّ الْکَرِیْمِ فِیْ فَضَائِلِہٖ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ

و بعض حدیثہای پیمبر بزرگوار را کہ در فضائل آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَعَ تَوْضِیْحِ مَخَارِجِ الْاٰیَاتِ وَالْاَحَادِیْثِ وَرَتَّبْتُ

وسلم ہمہ را جمع کردم با واضح کردن مخرجہای آیات و حدیث و ترتیب کردم آن را

عَلٰی اَبْوَابٍ وَسَمَّیْتُ ھٰذَا الْکِتَابَ بِتُحْفَۃِ الْاَتْقِیَاءِ

بر بابہا و نام کردم این کتاب را تحفۃ الاتقیا

فِي فَضَائِلِ سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَبِاللّٰهِ التَّوْفِيقُ فِي الِابْتِدَاءِ

در فضائل سید الانبیا و باللہ توفیق است در ابتدا

قَالَ الْإِنْتَاءُ وَأَرْجُو مِمَّنْ يُطَالِعُهُ وَيَنْتَفِعُ بِهِ أَنْ يَدْعُوَ

گوید انشا می دارم از کسیکہ مطالعہ کند این کتاب را و نفع گیرد از و اینکہ دعا کند

لِي بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَحُسْنِ الْخَاتِمَةِ وَأَنْ يَتَجَاوَزَ

بمن برای نیکوئی دنیا و آخرت و نکوئی خاتمہ و اینکہ تجاوز کند

عَنِ الْخَطَاءِ فِي تَرْتِيبِ الْأَبْوَابِ وَالْأَحَادِيثِ وَغَيْرِهِ

از خطا کہ در ترتیب بابہا و حدیثہا و غیرہ باشد

إِنْ وَجَدَهُ فَإِنِّي مَا أَرَدْتُ بِهٰذَا الْكِتَابِ فِي الدُّنْيَا بَلْ

اگر یافت آن خطا را پس ہر آئینہ من ارادہ نکردم از ین کتاب فخر را در دنیا بلکہ

نَوَيْتُ ثَوَابَ الْعَاقِبَةِ وَأَسْأَلُ اللّٰهَ تَعَالَى أَنْ يَجْعَلَهُ

نیت کردم ثواب عاقبت را و سوال میکنم خدا تعالی را اینکہ گرداند این کتاب را

لِي سَبَبًا لِشَفَاعَةِ سَيِّدِ الْعٰلَمِينَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

برای من سبب برای شفاعت سردار عالمہا و درود بفرستد خدا بر آنحضرت و

عَلٰى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلٰى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ

بر باقی ہمہ انبیا و مرسلین و درود بفرستد خدا بر آل و اصحاب آنحضرت

وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّاتِهِ أَجْمَعِينَ

و زنان و ذریات آنحضرت بجملگان

الْبَابُ الْأَوَّلُ فِي شَفَقَةِ سَيِّدِنَا

باب اول در بیان شفقت سیدنا

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ

محمد صلی اللہ علیہ وعلی آلہ واصحابہ وسلم

عَلٰى اُمَّتِهٖ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِىْ اٰخِرِ سُوْرَةِ التَّوْبَةِ

بر امت خود فرمود خدا تعالے در آخر سورۂ توبہ

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيْزٌ عَلَيْهِ

ای مسلمانان بر گزیدہ آمد است بشما پیغمبر سے از جنس شما سخت است بر و

مَا عَنِتُّمْ حَرِيْصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ

رنج شما حریص گشتہ است بر انام شما بمسلمانان نہایت بخشائندہ مہربانست

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ

پس اگر برگشتہ شوند پس بگو کافیست مرا خدا نیست معبود سے مگر وی بر و

تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ عَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ

توکل کردم و اوست خداوند عرش بزرگ روایت است از ابی ہریرۃ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِكُلِّ نَبِىٍّ

گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم برای ہر پیغمبر

دَعْوَةٌ مُّسْتَجَابَةٌ فَتَعَجَّلَ كُلُّ نَبِىٍّ دَعْوَتَهٗ وَاِنِّىْ

دعائیست مقبول پس زودی کرد ہر پیغمبر بدعای خود و بر آنم من

خَبَّاْتُ دَعْوَتِىْ شَفَاعَةً لِّاُمَّتِىْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

پوشیدہ داشتم دعای خود را برائے شفاعت بہتی امت خود در روز قیامت

فَهِىَ نَائِلَةٌ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ مَنْ مَّاتَ مِنْ اُمَّتِىْ لَا يُشْرِكُ

پس آن دعا در یابندہ است اگر خواستہ خدا است آنرا کہ مرد از امت من در ین حال کہ شریک نیاورد

بقیہ ۵

یا اللہ شیئاً رواہ مسلم فی آخر باب اثبات الشفاعۃ

بخدا چیزی را روایت کرد این را مسلم در آخر باب اثبات الشفاعۃ

من کتاب الایمان من صحیحہ وعن انس بن مالک

از جملہ ابواب کتاب الایمان از صحیح مسلم در روایت است از انس بن مالک

قال کان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم احسن الناس

گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیکوترین آدمیان

وکان اجود الناس وکان اشجع الناس ولقد فزع

و بود سخی ترین آدمیان و بود دلیر ترین آدمیان و هر آئینہ بیمناک شدند

اہل المدینۃ ذات لیلۃ فانطلق ناس قبل الصوت

ساکنان مدینہ یک شب پس رفتند مردم جانب آواز

فتلقاھم رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم راجعاً

پس پیش آمد ایشان را پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حالت واپسی

وقد سبقھم الی الصوت وھو علی فرس لابی طلحۃ

در حالیکہ بر آنہا سبقت کردہ بود بر ایشان جانب آواز و آنحضرت بر اسپ ابی طلحہ بود

عری فی عنقہ السیف وھو یقول لم ترعوا لم ترعوا

وآن اسپ برہنہ بالان بود و در گردن حضرت شمشیر بود و آنحضرت می گفت خوفناک نشوید خوفناک نشوید

قال وجدناہ بحراً او انہ لبحر قال وکان فرسہ یبطأ رواہ

و گفت آنحضرت یافتم این اسپ را دونده یا فتم این اسپ را دریا این گفتہ کہ هر آئینہ این اسپ در تیزی مثل دریاست و بود

مسلم فی باب شجاعتہ صلی اللہ علیہ وسلم من کتاب

مسلم در باب بیان شجاعت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و آن باب از جملہ کتاب

الْفَضَائِلِ مِنْ صَحِيحِهِ وَاللَّفْظُ لَهُ وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

الفضائل است آن کتاب الفضائل کہ از صحیح مسلم است ولفظ حدیث مذکور روایت است در روایت کردن او و روایت کرد

بِمَعْنَاهُ مَعَ تَأْخِيرٍ يَسِيرٍ فِي بَابِ حُسْنِ الْخُلُقِ وَالسَّخَاءِ مِنْ

بمعناہ مع تاخیر یسیر در باب حسن الخلق والسخا از حدیث

كِتَابِ الْأَدَبِ مِنْ صَحِيحِهِ وَعَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ

کتاب الادب از صحیح بخاری و روایت است از مالک بن حویرث

قَالَ أَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ شَبَبَةٌ

گفت آمدیم نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم و ما جوانان

مُتَقَارِبُونَ فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ رَسُولُ اللهِ

متقاربین بودیم پس اقامت کردیم نزد آنحضرت بست شب و بود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَفِيقًا فَلَمَّا ظَنَّ أَنَّا قَدِ اشْتَهَيْنَا

صلے اللہ علیہ وسلم رفیق یعنے نرمی کنندہ پس ہرگاہ گمان برد آنحضرت کہ ہر آئینہ ما مشتاق خواہش کردیم

أَهْلَنَا أَوْ قَدِ اشْتَقْنَا سَأَلَنَا عَمَّنْ تَرَكْنَا بَعْدَنَا فَأَخْبَرْنَاهُ

کسان خود را یا بتحقیق آرزومند شدیم پرسید ما را از کسانیکہ گذاشتیم آنہا را پس خود پس آگاہ کردیم آنحضرت را

قَالَ ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ فَأَقِيمُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَمُرُوهُمْ

فرمود واپس بروید سوی کسان خود پس آرام کنید در آنہا و بیاموزید آنہا را و فرمان کنید آنہا را

وَذَكَرَ أَشْيَاءَ أَحْفَظُهَا أَوْ لَا أَحْفَظُهَا وَصَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي

و یاد کرد چیزہا را یاد دارم آنرا یا یاد ندارم نماز گزارید چنانکہ دیدید مرا کہ

أُصَلِّي فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ

نماز می گذارم پس ہرگاہ بیاید وقت نماز پس باید کہ اذان دہد برای شما یکے از شما

وَلْيُؤَمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ

وباید کہ امامت شما کند ہر کہ بزرگ باشد در شمار و ریست کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در شروع کتاب

أَخْبَارِ الْآحَادِ وَعَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اخبار الاحاد در روایت است از انس و او روایت کرد از پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا وَ

وسلم کہ فرمود آسانی کنید و سختی مکنید و خبر خوش دہید و رمانید و

عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ

روایت است از ابی وائل گفت کہ بود عبد اللہ پندی داد مردم را در ہر

خَمِيسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ

پنجشنبہ پس گفت او را یک مرد یا ابا عبد الرحمن ہر آئینہ دوست می دارم بدرستیکہ تو

ذَكَّرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذٰلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ

پند دہی ہر روز گفت آگاہ باش ہر آئینہ شان بایستہ کہ باز میدارد مرا ازین کار اینکہ ہر آئینہ من ناخوش دارم

أَنْ أُمِلَّكُمْ وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

اینکہ ملول کنم شما را و ہر آئینہ من تعہد می کنم شما را بہ نصیحت چنانکہ بود پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا رَوَاهُمَا

علیہ وسلم تعہد میکرد ما را بہ نصیحت از خوف رنج رسانیدن ما را روایت کرد این دو حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم و در روایت است از انس بن

مَالِكٍ حَدَّثَ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي

مالک حدیث بیان کرد کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت کہ ہر آئینہ من

لَأَدْخُلُ فِي الصَّلٰوةِ وَأَنَا أُرِيْدُ إِطَالَتَهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ

بتحقیق داخل میشوم در نماز و در حالیکہ من قصد میکنم دراز کردن آن نماز را پس می شنوم آواز گریہ کودک

فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلٰوتِي مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ

پس کوتاہی میکنم در نماز خود ازان سبب کہ می دانم از سختی اندوہ مادر آن از

بُكَائِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ الصَّلٰوةِ فِي

گریۂ طفل روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الصلوۃ در

بَابِ مَنْ أَخَفَّ الصَّلٰوةَ عِنْدَ بُكَاءِ الصَّبِيِّ وَعَنْ أَبِي

باب بیان کسیکہ خفیف کرد نماز را نزد گریہ کودک و روایت است از

مَسْعُوْدِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَا أَكَادُ

ابی مسعود انصاری کہ گفت گفت مردے یا رسول اللہ نہ نزدیک ام

أُدْرِكُ الصَّلٰوةَ مِمَّا يُطَوِّلُ بِنَا فُلَانٌ فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى

کہ دریابم نماز را از انکہ دراز میکند با ما فلان کس پس ندیدم پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ

اللہ علیہ وسلم را در ہیچ وقت پند دادن سخت تر از روی غضب از ان روز

فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُنَفِّرُوْنَ فَمَنْ صَلّٰى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ

پس گفت اے مردم ہر آئینہ شما رمانندگان ہستید پس ہر کہ نماز گزارد مردم را پس باید کہ تخفیف کند

فَإِنَّ فِيْهِمُ الْمَرِيْضَ وَالضَّعِيْفَ وَذَا الْحَاجَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پس ہر آئینہ در مردم بیمار اند و کمزور و صاحب حاجت روایت کرد این حدیث را

فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ وَعَنْ سَعْدٍ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

در صحیح بخاری در کتاب العلم و روایت است از سعد کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم اعطى رهطا وسعد جالس

صلے اللہ علیہ وسلم عطا کرد مہے را وسعد نشستہ بود

فترك رسول الله صلى الله عليه وسلم رجلا هو

پس گذاشت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مردی را کہ آن

اعجبهم الي فقلت يا رسول الله مالك عن فلان

خوشتر ہمہ بود نزد من پس گفتم یا رسول اللہ چیست ترا از فلان

فوالله اني لاراه مؤمنا فقال او مسلما فسكت قليلا

پس سوگند بخدا ہر آئینہ من بتحقیق می بینم وی را مؤمن پس گفت آنحضرت بلکہ مسلم پس خاموش ماندم

ثم غلبني ما اعلم منه فعدت لقالتي فقلت ما لك

پس غالب شد مرا چیزیکہ می دانم از وی پس عود کردم بسخن خود برائے

عن فلان فوالله اني لاراه مؤمنا فقال او مسلما

از فلان پس سوگند بخدا ہر آئینہ من بتحقیق می بینم وی را مؤمن پس گفت بلکہ مسلم

فسكت قليلا ثم غلبني ما اعلم منه فعدت لقالتي

پس خاموش ماندم اندک پس غالب شد مرا چیزیکہ می دانم از وی پس عود کردم بسخن خود برائے

فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال يا سعد

گفتن رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت ای سعد

اني لاعطي الرجل وغيره احب الي منه خشية

ہر آئینہ من بتحقیق میدہم مرد را ودیگرے دوست تر است نزد من از وی از ترس

ان يكبه الله في النار رواه البخاري في صحيحه في باب

آنکہ اندازد وی را خدا در دوزخ روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در باب

إِذَا لَمْ يَكُنِ الْإِسْلَامُ عَلَى الْحَقِيقَةِ مِنْ كِتَابِ الْإِيمَانِ وَرَوَاهُ

مال وتحقیقہ نباشد اسلام بر حقیقت از جملہ کتاب الایمان وروایت کردہ این حدیث

مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

مسلم در صحیح مسلم در کتاب الزکاۃ وروایت است از ابن عباس

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَمَعَهُ بِلَالٌ

کہ ہر آئینہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم بیرون شد وہمراہ آن حضرت بلال بود

فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ

پس گمان برد آنحضرت کہ ہر آئینہ وی نشنوانیدہ زنان را پس پند داد زنان را وفرمود ایشان را بصدقہ دادن

فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلَالٌ يَأْخُذُ

پس گشت زن کہ می انداخت گوشوارہ وانگشتری را وبلال می گرفت

فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ

در کرانۂ جامہ خود وروایت است از ابی سعید خدری کہ گفت گفتند

النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبَنَا عَلَيْكَ

زنان بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم غالب شدند بر ما در استفادہ از قول تو

الرِّجَالُ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ

مردان پس بگردان برای ما روزی از ذات خود پس وعدہ کرد آن زنان را

يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيمَا قَالَ

بروزے کہ ملاقات کرد ایشان را در آن روز پس پند داد وفرمود ایشان را پس بود در چیزہا کہ گفت

لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلَاثَةً مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا

برای ایشان نیست از شما زنے کہ پیش کند سہ از پسران خود مگر

كَانَ لَهَا جَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ وَاثْنَتَيْنِ فَقَالَ

باشند آن پسران برای آن زن پرده از دوزخ پس گفت زنے دو دو پس گفت آنحضرت

وَاثْنَتَيْنِ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ

دو دو روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ اَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ اُبَيٍّ لَمَّا

در روایت است از عبد الله بن عمر کہ پسر آنکہ عبد الله بن ابی وقتیکہ

تُوُفِّيَ جَاءَ ابْنُهُ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مرد آمد پسر وی سوی پیغمبر صلے الله علیہ و سلم

فَقَالَ اَعْطِنِي قَمِيصَكَ اُكَفِّنْهُ فِيهِ وَصَلِّ عَلَيْهِ

پس گفت آن پسر بدہ آنحضرت مرا پیراہن خود کہ کفن سازم وی را در ان پیراہن و نماز جنازہ کنی بر وی

وَاسْتَغْفِرْ لَهُ فَاَعْطَاهُ قَمِيصَهُ فَقَالَ اٰذِنِّي اُصَلِّ

و طلب آمرزش کن برای وی پس داد آنحضرت او را پیراہن خود پس گفت آنحضرت خبر دہ مرا کہ نماز گزارم

عَلَيْهِ فَاٰذَنَهُ فَلَمَّا اَرَادَ اَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ جَذَبَهُ عُمَرُ

بروی پس خبر داد آنحضرت را پسر چون قصد کرد آنحضرت آنکہ نماز گزارد بروی کشید آنحضرت را عمر رضی

فَقَالَ اَلَيْسَ اللّٰهُ نَهَاكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ

پس گفت آیا نیست کہ خدا منع کرد ترا اینکہ نماز گزاری بر منافقین

فَقَالَ اَنَا بَيْنَ خِيَرَتَيْنِ فَقَالَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ

پس گفت من میان دو اختیارم پس گفت خدا طلب آمرزش کن برای ایشان یا طلب آمرزش

لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ

برای ایشان اگر طلب آمرزش کنی برای ایشان ہفتاد بار پس ہرگز آمرزش نکند خدا

لَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

ایشان را روایت کرد این را بخاری

سلسلہ قولہ ... صحیح البخاری ... قال العلامۃ القسطلانی ... قولہ ... کلام عبد الله ... قولہ ... ثم قال ... قولہ ... ذکر عمر ... قولہ ... سلسلہ قولہ ... قال العلامۃ القسطلانی ...

۱۳۰

لَهُمْ فَصَلّٰى عَلَيْهِ فَنَزَلَتْ وَلَا تُصَلِّ عَلٰى اَحَدٍ مِّنْهُمْ

ایشان را پس نماز گزارد آنحضرت بر عبداللہ ابی پس نازل شد و مگزار نماز بر ہیچ یک از منافقان

مَاتَ اَبَدًا وَّلَا تَقُمْ عَلٰى قَبْرِهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

کہ بمیرد ہرگز و ایستد بر گور وے روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْجَنَائِزِ وَاللَّفْظُ لَهٗ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ

صحیح بخاری در کتاب الجنائز و لفظ حدیث در روایت اوست و روایت کرد این حدیث را مسلم

مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْ

با تغیر اندک در صحیح مسلم در کتاب الفضائل و روایت است از

جَابِرٍ قَالَ اَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللّٰهِ

جابر گفت آمد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم نزد عبداللہ

بْنَ اُبَيٍّ بَعْدَ مَا دُفِنَ فَاَخْرَجَهٗ فَنَفَثَ فِيْهِ مِنْ رِّيْقِهٖ

بن ابے پس آنگاہ کہ دفن شد عبداللہ بن ابے در گور پس بیرون کرد او را آنحضرت و دمید در وی از لب خود عبداللہ

وَاَلْبَسَهٗ قَمِيْصَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

و پوشانید او را آنحضرت عبداللہ بن ابی را پیراہن خود بعد ازاں حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْجَنَائِزِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ جَاءَ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو

الجنائز و روایت است از ابے ہریرۃ گفت آمد طفیل بن عمرو

اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنَّ دَوْسًا

سوی پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت طفیل بہ آنحضرت قبیلہ دوس

قَدْ هَلَكَتْ عَصَتْ وَاَبَتْ فَادْعُ اللّٰهَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ

بتحقیق ہلاک شد نافرمانی کرد و انکار کرد پس دعا کن از خدا برای ضرر ایشان پس گفت آنحضرت

۱۴

اَللّٰهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَأْتِ بِهِمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

ای پروردگار راہنمائی کن دوس را و بیار ایشان را و روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيْحِهٖ فِي كِتَابِ الْمَغَازِي فِي بَابِ قِصَّةِ دَوْسٍ

صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب قصہ دوس

وَالطُّفَيْلِ بْنِ عَمْرٍو الدَّوْسِيِّ وَعَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و طفیل بن عمرو دوسی و روایت است از ان ابی ہریرہ کہ گفتہ شنید پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّمَا مَثَلِيْ وَمَثَلُ النَّاسِ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ او میفرمود فرمود نیست کہ مثال من و مثال مردم

كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهٗ

مانند مثال کسی است کہ روشن کرد آتش را پس ہرگاہ روشن کرد آتش گرد آن شخص را

جَعَلَ الْفَرَاشُ وَهٰذِهِ الدَّوَابُّ الَّتِيْ تَقَعُ فِي النَّارِ

آوردہ شدند پروانہای جہ واین کہ کہ می افتند در آتش

يَقَعْنَ فِيْهَا فَجَعَلَ يَنْزِعُهُنَّ وَيَغْلِبْنَهٗ فَيَقْتَحِمْنَ فِيْهَا

برنگیزد افتند در آن آتش و کشت آن شخص کہ می کشید اینہا را و غلبہ کردند آن پروانہا و کہ اینہا آن شخص

فَأَنَا آخُذُ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَهُمْ يَقْتَحِمُوْنَ فِيْهَا رَوَاهُ

پس منم کہ میگیرم جامی پستن از ارشما برای باز داشتن از آتش و شما می افتید در آن آتش روایت کرد این حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهٖ فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الرقاق در باب

الْاِنْتِهَاءِ عَنِ الْمَعَاصِيْ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي

وانتہا عن المعاصی و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنے حدیث در

صَحِيحِهٖ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَفِي اٰخِرِ الرِّوَايَتَيْنِ لَهٗ

صحیح سکر در کتاب الفضائل و در آخر روایت مسلم است

فَاَنَا اٰخُذُ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ

پس من می گیرم حاجی شما را از برای آنکه باز دارم شما را از آتش و میگویم بازبیائید از

النَّارِ فَتَغْلِبُوْنِيْ وَتَقْتَحِمُوْنَ فِيْهَا وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

آتش پس غلبه می کنید بر من و می افتید در آن آتش و در روایت است از ابی هریره

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ مُّؤْمِنٍ

که هر آینه پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت نیست مسلمانی

اِلَّا وَاَنَا اَوْلٰى بِهٖ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ اقْرَءُوْا اِنْ شِئْتُمْ

مگر حال اینست که من نزدیک ترم بوی در دنیا و آخرت بخوانید اگر بخواهید

اَلنَّبِيُّ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ فَاَيُّمَا مُؤْمِنٍ

نبی سزاوارتر است مسلمانان از نفسهای ایشان پس هر مسلمان

مَّاتَ وَتَرَكَ مَالًا فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهٗ مَنْ كَانُوْا وَ

که بمیرد و گذارد مال را پس باید که وارث شوند عصبه او کسانیکه باشند و

مَنْ تَرَكَ دَيْنًا اَوْ ضَيَاعًا فَلْيَاْتِنِيْ فَاَنَا مَوْلَاهُ رَوَاهُ

هر که گذارد قرض را یا عیال را پس باید که بیاید آن شخص مرا پس من مولای او هستم روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ بَابِ الصَّلٰوةِ عَلٰى مَنْ تَرَكَ

بخاری در صحیح بخاری در باب نماز بر کسیکه گذاشت

دَيْنًا مِّنْ كِتَابِ الْاِسْتِقْرَاضِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دین را از جمله کتاب الاستقراض و روایت کرد این حدیث را ترمذی

وهذا مختصر من أول أبواب الفرائض من جامع

بخشیش مختصر در شروع ابواب فرائض از جلد جامع ترمذی

وقفنا عن أنس بن مالك قال كان رسول الله صلى

در روایت است از انس بن مالک کہ گفت بود پیغمبر خدا صلے

الله عليه وسلم يدخل على أم حرام بنت ملحان

اللہ علیہ وسلم درمی آمد در خانہ ام حرام بنت ملحان

فكانت أم حرام تحت عبادة بن الصامت فدخل

و بود ام حرام در نکاح عبادہ بن صامت پس درآمد

عليها رسول الله صلى الله عليه وسلم فأطعمته

بخانہ ام حرام پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس طعام خوانید آن زن آنحضرت را

فجعلت تفلي رأسه فنام رسول الله صلى الله

پس شروع کرد آن زن کہ بیرون می جست از سر مبارک آنحضرت پس خفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم ثم استيقظ وهو يضحك قالت فقلت

علیہ وسلم پس بیدار شد آنحضرت در حالیکہ آنحضرت می خندید گفت آن زن پس گفتم

ما يضحكك يا رسول الله قال ناس من أمتي

چیز خنجند می آرد ترا یا رسول اللہ گفت آنحضرت جندکسان از امت من

عرضوا علي غزاة في سبيل الله يركبون ثبج

پیش کردہ شدند بر من جہاد کنندگان در راہ خدا سوار میشوند آن کسان

هذا البحر ملوكا على الأسرة أو مثل الملوك

این دریا مانند بادشاہان بر تختہا یا این لفظ گفت مثل الملوک

عَلَى الْاَسِرَّةِ شَكَّ اِسْحٰقُ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

شک کرد اسحاق گفت ام حرام پس گفتم یا رسول اللہ

اُدْعُ اللّٰهَ اَنْ يَّجْعَلَنِيْ مِنْهُمْ فَدَعَا لَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

دعا کن از خدا اینکہ بگرداند مرا از جملہ ایشان پس دعا کرد برای ام حرام پیغمبر خدا

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ وَضَعَ رَاْسَهٗ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ

اللہ علیہ وسلم پس نہاد سر خود را بستر بیدار شد درحالیکہ آنحضرت

يَضْحَكُ فَقُلْتُ وَمَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ

می خندید پس گفتم وچہ چیز بخنداند ترا یا رسول اللہ گفت آنحضرت

نَاسٌ مِّنْ اُمَّتِيْ عُرِضُوْا عَلَيَّ غُزَاةً فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

چند کسان از امت من پیش کردہ شدند بمن جہاد کنندگان در راہ خدا

كَمَا قَالَ فِي الْاُوْلٰى قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

چنانکہ فرمود در مرتبہ نخستین گفت ام حرام پس گفتم یا رسول اللہ

اُدْعُ اللّٰهَ اَنْ يَّجْعَلَنِيْ مِنْهُمْ قَالَ اَنْتِ مِنَ الْاَوَّلِيْنَ

دعا کن از خدا اینکہ بگرداند مرا از جملہ ایشان گفت آنحضرت تو از سابقین ہستی

فَرَكِبَتِ الْبَحْرَ فِيْ زَمَانِ مُعَاوِيَةَ ابْنِ اَبِيْ سُفْيَانَ

پس سوار شد ام حرام بحر را در زمان معاویہ بن ابی سفیان

فَصُرِعَتْ عَنْ دَابَّتِهَا حِيْنَ خَرَجَتْ مِنَ الْبَحْرِ

پس انداختہ شد از چارپایہ خود وقتیکہ خارج شد از دریا

فَهَلَكَتْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْجِهَادِ

پس مردام حرام روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الجہاد

فِي بَابِ الدُّعَاءِ بِالْجِهَادِ وَالشَّهَادَةِ لِلرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ

در باب بیان دعا بجہاد وشہادت برای مردان وزنان

وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَبِمَعْنَاهُ فِي سُنَنِهِ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ

در روایت کرد این حدیث را ابو داؤد بمعنیش در سنن ابی داؤد در کتاب الجہاد

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص کہ ہر آئینہ پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا قَوْلَ اللهِ تَعَالَى فِي إِبْرَاهِيمَ رَبِّ

علیہ وسلم تلاوت کرد قول خدا تعالے را در حال حکایت قول ابراہیم ای پروردگار من

إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ

این بتان گمراہ کردند بسیاری را از آدمیان پس شخصیکہ پیروی کند مرا پس بدرستیکہ او

مِنِّي الْآيَةَ وَقَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ

از منست تا آخر آیت وگفت عیسے علیہ السلام اگر عذاب کنی انسان را

فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ

پس ایشان بندگان تواند دیگر بیامرزی ایشان را پس تو قادری

الْحَكِيمُ فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَقَالَ اللَّهُمَّ أُمَّتِي أُمَّتِي وَبَكَى

و دانا پس بالا برداشت آنحضرت ہر دو دست خود را وگفت ای خدا یا امت من امت من وگریست

فَقَالَ اللهُ يَا جِبْرَئِيلُ اذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ

پس گفت خدا تعالے ای جبرئیل برو سوی محمد و پیش او رو و تو دانا تری

فَاسْأَلْهُ مَا يُبْكِيكَ فَأَتَاهُ جِبْرَئِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

پس بپرس محمد را چہ چیز در گریہ آورد ترا پس آمد نزد آنحضرت جبرئیل علیہ السلام

فَسَأَلَهُ فَأَخْبَرَهُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس پرسید آنحضرت را پس آگاہ کرد او را جبرئیل را پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

بِمَا قَالَ وَهُوَ أَعْلَمُ فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى يَا جِبْرَئِيْلُ اِذْهَبْ

بچیز یکہ گفت و پروردگار و او تراست پس گفت خدا تعالے با جبرئیل رو

اِلٰى مُحَمَّدٍ فَقُلْ اِنَّا سَنُرْضِيْكَ فِيْ أُمَّتِكَ وَلَا نَسُوْءُكَ

سوی محمد پس بگو ہر آئینہ من قریب است کہ خوشنود گردانم ترا در حق امت تو و ناخوش نکنیم ترا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاِيْمَانِ فِيْ بَابِ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الایمان در باب

دُعَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِاُمَّتِهٖ وَبُكَائِهٖ

دعاء پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم بحق امت خود و گریہ آنحضرت از جہت

شَفَقَةً عَلَيْهِمْ

شفقت بر ایشان

اَلْبَابُ الثَّانِيْ فِيْ بَيَانِ مَحَبَّةِ اللّٰهِ تَعَالٰى بِالنَّبِيِّ

باب دوم در بیان محبت اللہ تعالے با پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ و علے آلہ و اصحابہ وسلم گفت اللہ

تَعَالٰى وَالضُّحٰى ۙ وَالَّيْلِ اِذَا سَجٰى ۙ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ

تعالے سوگند بچاشت گاہ و قسم بشب وقتیکہ بپوشد چیزہا را ایجاد کردہ است ترا پروردگار تو

وَمَا قَلٰى ؕ وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْاُوْلٰى ؕ وَلَسَوْفَ

و ناخوش نداشتہ است و ہر آئینہ آخرت بہتر خواہد بود ترا از دنیا و تحقیق نزدیک باشد

يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى ۝ اَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَاٰوٰى ۝ وَوَجَدَكَ

کہ بدہد ترا پروردگار تو پس تو خوشنود شوی آیا نیافت ترا یتیم پس جای داد ترا

ضَآلًّا فَهَدٰى ۝ وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَاَغْنٰى ۝ فَاَمَّا الْيَتِيمَ

راہ گم کردہ پس راہ نمود ترا و یافت ترا درویش صاحب عیال پس غنی کرد ترا پس لیکن پر بستیم

فَلَا تَقْهَرْ ۝ وَاَمَّا السَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۝ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ

قہر کن ولیکن سوال کنندہ را باز مران سخت ولیکن بالطف

فَحَدَّثَ ۝ عَنْ سُفْيَانَ عَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ جُنْدَبٍ

سخن گو روایت است از سفیان وی از اسود بن قیس وی از جندب

بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ احْتُبِسَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى

بن عبد اللہ گفت باز داشتہ شد جبرئیل علیہ السلام از

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتِ امْرَاَةٌ مِّنْ قُرَيْشٍ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت زنے از قریش

اَبْطَاَ عَلَيْهِ شَيْطَانُهُ فَنَزَلَتْ وَالضُّحٰى وَاللَّيْلِ اِذَا سَجٰى

درنگ کرد بر حاضر شدن نزدش شیطان وی پس نازل شد والضحی والیل اذا سجی

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

ما ودعک ربک وما قلی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي كِتَابِ التَّهَجُّدِ وَعَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ قَالَ

در کتاب التہجد و روایت است از جندب بن سفیان گفت

اشْتَكٰى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَقُمْ

بیمار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس نہ برخاست برای تہجد

لَيْلَتَيْنِ اَوْ ثَلٰثًا فَجَآءَتِ امْرَاَةٌ فَقَالَتْ يَا مُحَمَّدُ اِنِّيْ
دو شب یا سہ شبہا پس آمد زنے پس گفت ای محمد ہر آئینہ من

لَاَرْجُوْ اَنْ يَّكُوْنَ شَيْطَانُكَ قَدْ تَرَكَكَ لَمْ اَرَهٗ يَقْرَبُكَ
امیدی دارم آنکہ باشد شیطان ترا تحقیق ترک کردترا ندیدم اورا کہ نزدیک شود ترا

مُنْذُ لَيْلَتَيْنِ اَوْ ثَلٰثٍ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ وَالضُّحٰى وَالَّيْلِ
از دو شب یا سہ شب پس نازل کرد خدا والضحیٰ والیل

اِذَا سَجٰى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ
اذا سجیٰ ما ودعک ربک وما قلیٰ روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ وَالضُّحٰى وَ
صحیح خود در کتاب التفسیر در تفسیر سورہ والضحیٰ و

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْجِهَادِ فِيْ بَابِ مَا لَقِيَ
روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الجہاد در باب بیان چیزے کہ بیوست

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ اَذَى الْمُشْرِكِيْنَ وَ
پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از اذیت مشرکین و

عَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ سَمِعْتُ جُنْدُبًا
روایت است از شعبہ او روایت کرد از اسود بن قیس کہ گفت شنیدم جندب

الْبَجَلِيَّ قَالَتِ امْرَاَةٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا اَرٰى صَاحِبَكَ
بجلی را کہ گفت زنے یا رسول اللہ گمان نمی برم صاحب ترا

اِلَّا اَبْطَاَكَ فَنَزَلَتْ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
مگر گردانید بطی ترا پس نازل شد ما ودعک ربک وما قلیٰ روایت کرد این حدیث را بخاری

ف ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ وَالضُّحٰى وَعَنِ

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سورہ والضحیٰ در روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَلَسَ نَاسٌ مِنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن عباس کہ گفت نشستند مردان از اصحاب پیمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْتَظِرُونَهُ فَخَرَجَ حَتّٰى اِذَا دَنَا مِنْهُمْ سَمِعَهُمْ

علیہ وسلم در ہیں حال کہ انتظار میکردند آنحضرت را پس خارج شد آنحضرت تا آنکہ قریب شد از اصحاب شنید ایشان را

يَتَذَاكَرُونَ فَسَمِعَ حَدِيثَهُمْ فَاِذَا بَعْضُهُمْ يَقُولُ عَجَبًا

کہ باہم ذکر میکردند پس گوش نہاد سخن ایشان را پس بعض ایشان می گفت تعجب کردم

اِنَّ اللّٰهَ اتَّخَذَ مِنْ خَلْقِهِ خَلِيلًا فَاِبْرَاهِيمُ خَلِيلُهُ وَ

بر آنکہ خدا اختیار کرد از خلق خود دوست پس ابراہیم دوست خداست و

قَالَ اٰخَرُ مَاذَا بِاَعْجَبَ مِنْ وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوسٰى تَكْلِيمًا وَقَالَ

گفت دیگر کس چہ نہایت عجب است ازیں و گفت خدا با موسی سخن و گفت

اٰخَرُ فَعِيسٰى كَلِمَةُ اللّٰهِ وَرُوحُهُ وَقَالَ اٰخَرُ وَاٰدَمُ اصْطَفَاهُ

صاحبا دیگر پس عیسی کلمہ خداست و روح وی و گفت دیگرے و آدم برگزیدہ کرد وی را

اللّٰهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَسَلَّمَ وَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ كَلَامَكُمْ وَعَجَبَكُمْ

خدا پس خارج شد آنحضرت بر ہیں صحابہ پس سلام کرد و گفت ہر آئینہ شنیدم سخن شما و عجب کردن شما

اِنَّ اِبْرَاهِيمَ خَلِيلُ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَمُوسٰى نَجِيُّهُ وَ

ہر آئینہ ابراہیم خلیل خداست و ابراہیم ہمچنیں است و موسی ہمراز خدا است و

هُوَ كَذٰلِكَ وَعِيسٰى رُوحُهُ وَكَلِمَتُهُ وَهُوَ كَذٰلِكَ

وی ہمچنیں است و عیسی روح خداست و کلمہ خداست و وی ہمچنیں است

وَآدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَهُوَ كَذٰلِكَ أَلَا وَأَنَا حَبِيبُ اللّٰهِ

وآدم برگزیده کرد او را خدا تعالے ودی همچنین است خبردار باشید ومن حبیب خدایم

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا حَامِلُ لِوَاءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تَحْتَهُ آدَمُ

ونازنیست ومن بردارنده نیزه حمدام روز قیامت زیر آن نیزه آدم خواهد بود

فَمَنْ دُونَهُ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ

وهمه سوای او ونازنیست ومن اول شفاعت کننده واول شفاعت قبول کرده شده خواهم بود

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يُحَرِّكُ بِحَلَقِ الْجَنَّةِ

بروز قیامت ونازنیست ومن اول شخصیام که حرکت خواهد داد حلقه های درجنت را

وَلَا فَخْرَ فَيَفْتَحُ اللّٰهُ فَيُدْخِلُنِيهَا وَمَعِيَ فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِينَ

ونازنیست پس کشاده خواهد کرد خدا ودا خل خواهد کرد مرا در ان جنت درحالیکه همراه من فقراء مسلمانان

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَكْرَمُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ عَلَى اللّٰهِ وَلَا فَخْرَ

ونازنیست ومن بزرگترین پیشرفتگان وپس آیندگانم نزد خدا ونیست ناز

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي أَوَّلِ سُنَنِهِ فِي بَابِ مَا أُعْطِيَ النَّبِيُّ

روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی در باب بیان چیزیکه داده شد به پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْفَضْلِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

صلے الله علیه وسلم از بزرگی وروایت کرد این حدیث را ترمذی

فِي جَامِعِهِ فِي أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ

در جامع ترمذی در ابواب المناقب

اَلْبَابُ الثَّالِثُ فِي اِكْرَامِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب سوم دربیان اکرام پیغمبر صلے الله علیه وسلم

بِقِتَالِ الْمَلٰٓئِكَةِ مُعَةٌ خَلْعٌ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ اٰلِ عِمْرَانَ

بکارزار کردن فرشتگان از جانب آنحضرت صلعم شرکت شدند گفت الله تعالی در سورهٔ آل عمران ع ۱۲

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَّاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ

و بتحقیکه نصرت داد شما را خدا در بدر و حالیکه شما ذلیلان بودید پس بترسید از خدا تا بود که شما

تَشْكُرُوْنَ ۝ اِذْ تَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ اَلَنْ يَّكْفِيَكُمْ اَنْ يُّمِدَّكُمْ

شکر کنید چون می گفتی مر مسلمانان را آیا بس گردانیدن خواهد بکرد شما را آنکه مدد گاری

رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلٰفٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُنْزَلِيْنَ ۝ بَلٰٓى اِنْ تَصْبِرُوْا وَ

پروردگار شما به سه هزار از فرشتگان فرو فرستادگان بلی اگر صبر کنید

تَتَّقُوْا وَيَاْتُوْكُمْ مِّنْ فَوْرِهِمْ هٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ

و بپرهیزید و بیایند بشما مخالفان از جوش خود کرا بیست مدد گاری کند شما را پروردگار شما

بِخَمْسَةِ اٰلٰفٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُسَوِّمِيْنَ ۝ وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ

پنج هزار از فرشتگان علامت کنندگان و نگردانید آن مدد گاری را خدا

اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوْبُكُمْ بِهٖ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ

مگر خبر خوش دادن شما را و برای آنکه تسکین یابد دلهای شما بآن و نیست یاری دادن مگر از

عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ۝ لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِيْنَ

نزد خدا غالب دانا و یاری داد تا هلاک کند جماعت را از کسانیکه

كَفَرُوْٓا اَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوْا خَآئِبِيْنَ ۝ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

کفر کردند یا خوار گرداند ایشان را پس باز گردند بمقصود نارسیدگان روایت است از ابن عباس

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هٰذَا

که پیغمبر صلے الله علیه وسلم فرمود روز بدر این

جَبْرَئِيلُ اهْتَزَّ لِرَأْيِ سَعْدٍ عَلَيْهِ إِذَاتُ الْحَرْبِ وَعَنْ

جبرئیل است گیرنده سراپ خود را برجبرئیل آلات جنگ است و بروایت است از

رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ وَكَانَ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ قَالَ جَاءَ جَبْرَئِيلُ

رفاعة نام رافع بود از اهل بدر گفت آمد جبرئیل

إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا تَعُدُّونَ

نبوی پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت چہ شمارید

أَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ قَالَ مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ أَوْ كَلِمَةً

اہل بدر را درمیان خود گفت آنحضرت از فاضلترین مسلمانان یا کلمۂ گفت

نَحْوَهَا قَالَ وَكَذَلِكَ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ

مثل این کلمہ گفت جبرئیل و همچنین افضل ملائکہ می شمایم کسی را کہ حاضر شد بدر از جملہ فرشتگان

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْمَغَازِي فِي بَابِ

روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح خود در کتاب المغازی در باب

شُهُودِ الْمَلَائِكَةِ بَدْرًا وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا رَجَعَ

حاضر شدن فرشتگان در بدر و روایت است از عائشہ گفت ہرگاہ رجوع کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْخَنْدَقِ وَوَضَعَ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از غزوہ خندق و نہاد

السِّلَاحَ وَاغْتَسَلَ أَتَاهُ جَبْرَئِيلُ فَقَالَ قَدْ وَضَعْتَ

آلات جنگ را و غسل کرد آمد آنحضرت را جبرئیل پس گفت ہر آئینہ تو نہادی

السِّلَاحَ وَاللهِ مَا وَضَعْنَاهُ اخْرُجْ إِلَيْهِمْ قَالَ فَإِلَى أَيْنَ

آلات جنگ را قسم بخدا نہ نہادیم آلات جنگ را خارج شو سوی کافران گفت آنحضرت کجا

قَالَ هٰهُنَا وَاَشَارَ اِلٰى بَنِيْ قُرَيْظَةَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

گفت اینجا جانب واشارت کرد سوی بنی قریظہ جبرئیل پس خارج شد پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَيْهِمْ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ كَاَنِّيْ اَنْظُرُ اِلَى الْغُبَارِ

علیہ وسلم سوی ایشان وروایت است از انس کہ گفت گویا کہ نظر می کنم سوی غبار

سَاطِعًا فِيْ زُقَاقِ بَنِيْ غَنْمٍ مَوْكِبِ جِبْرِيْلَ حِيْنَ سَارَ

بلند در طریق بنی غنم از سواران ہمراہیان جبرئیل وقتیکہ سیر کرد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلٰى بَنِيْ قُرَيْظَةَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوی بنی قریظہ

وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از براء بن عازب کہ گفت گفت پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَوْمَ قُرَيْظَةَ لِحَسَّانِ بْنِ ثَابِتٍ اَجِبِ الْمُشْرِكِيْنَ

وسلم بروز بنی قریظہ حسان بن ثابت را جواب کن مشرکان را

فَاِنَّ جِبْرِيْلَ مَعَكَ رَوَى الْبُخَارِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ

پس ہر آئینہ جبرئیل با تست روایت کرد بخاری این سہ حدیث را

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ مَرْجِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

در صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب بازگشتن پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْاَحْزَابِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ

علیہ وسلم از احزاب وروایت است از سعد بن ابی وقاص

قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ اُحُدٍ

کہ گفت دیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را روز احد

وَمَعَهُ رَجُلَانِ يُقَاتِلَانِ عَنْهُ عَلَيْهِمَا ثِيَابٌ بِيضٌ كَأَشَدِّ

وہمراہ آنحضرت دو مرد بودند جنگ می کردند از جانب آنحضرت بران دو مرد جامہای سفید بود مانند

الْقِتَالِ مَا رَأَيْتُهُمَا قَبْلَ وَلَا بَعْدُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

جنگ ندیدم آنہا را پیش ازو نہ بعد روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي كِتَابِ الْمَغَازِي فِي بَابِ إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ

در کتاب المغازی در باب اذ ہمت طائفتان منکم ان

تَفْشَلَا وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

تفشلا و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنی او در صحیح مسلم در کتاب الفضائل

فِي بَابِ إِكْرَامِهِ بِقِتَالِ الْمَلَائِكَةِ مَعَهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در باب اکرام آنحضرت بجنگ کردن فرشتگان از کنار ہمراہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَرَوَى مُسْلِمٌ بِالْإِسْنَادِ الْآخَرِ فِي الْبَابِ

وسلم و روایت کرد مسلم باسناد دیگر در باب

الْمَذْكُورِ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ عَنْ يَمِينِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مذکور ازان مرد کہ گفت دیدم از راست پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ شِمَالِهِ يَوْمَ أُحُدٍ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا

علیہ وسلم و از چپ وی بروز واقعہ احد دو مرد را بران دو مردم

ثِيَابٌ بِيضٌ مَا رَأَيْتُهُمَا قَبْلَ وَلَا بَعْدُ يَعْنِي جِبْرَئِيلَ

جامہای سفید بود ند ندیدم آن ہر دو مرد را قبل و نہ بعد یعنی جبرئیل

وَمِيكَائِيلَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

و میکائیل علیہما السلام

اَلْبَابُ الرَّابِعُ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

باب چہارم در بیان درود بر پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَالسَّلَامِ عَلَيْهِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ

وسلم و در بیان سلام بر آنحضرت فرمود اللہ تعالے در سورہ

الْاَحْزَابِ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ

احزاب بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغمبر

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا

ای آن کسان کہ گرویدہ اید درود فرستید بروی و سلام گوئید سلام گفتنی

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از جابر بن سمرۃ کہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ لَاَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ

علیہ وسلم بدرآئیہ من می شناسم آن سنگ را در مکہ کہ سلام می کرد بر من

قَبْلَ اَنْ اُبْعَثَ اِنِّيْ لَاَعْرِفُهٗ الْاٰنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

قبل آنکہ مبعوث شدم بدرآئیہ من می شناسم اورا در ین وقت روایت کرد این حدیث را مسلم

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ

در صحیح خود در شروع کتاب الفضائل و روایت است از علی بن

اَبِيْ طَالِبٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی طالب کہ گفت بودیم با پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا مَعَهٗ فِيْ بَعْضِ نَوَاحِيْهَا فَمَرَّ نَا بِيْنَ الْجِبَالِ

در مکہ پس بیرون آمدیم همراہ آنحضرت در بعض اطراف مکہ پس گذشتیم میان کوہا

وَالشَّجَرِ فَلَمْ نَمُرَّ بِشَجَرَةٍ وَلَا جَبَلٍ اِلَّا قَالَ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ

و درخت پس نگذشتیم بدرختے و نہ بکوہے مگر گفت آن درخت و کوہ السلام علیک

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ اَوَّلِ سُنَنِهٖ وَرَوَاهُ

یا رسول اللہ روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی در روایت کرد این را دارمی در اول سنن

التِّرْمِذِيُّ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ فِيْ بَابِ الْمُعْجِزَاتِ

ترمذی چنین است در مشکوٰۃ المصابیح در باب معجزات

وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ الثَّقَفِيِّ قَالَ ثَلَاثَةُ اَشْيَاءَ رَاَيْتُهَا

و در روایت است از یعلی بن مرہ ثقفی گفت سہ چیز ہا را دیدم

مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا نَحْنُ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دراں حال کہ ما

نَسِيْرُ مَعَهٗ اِذْ مَرَرْنَا بِبَعِيْرٍ يُسْنٰى عَلَيْهِ فَلَمَّا رَاٰهُ

سیر می کردیم ہمراہ آنحضرت ناگاہ گذر کردیم بشتری کہ آب کشیدہ میشد بروی پس وقتیکہ دید آنحضرت را

الْبَعِيْرُ جَرْجَرَ فَوَضَعَ جِرَانَهٗ فَوَقَفَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

شتر آواز کرد پس نہاد شتر گردن خود را پس ایستاد نزدوی پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَيْنَ صَاحِبُ هٰذَا

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت کجاست صاحب این

الْبَعِيْرِ فَجَاءَهٗ فَقَالَ بِعْنِيْهِ فَقَالَ بَلْ نَهَبُهٗ لَكَ

شتر پس آمد صاحب شتر نزد آنحضرت پس گفت آنحضرت بفروش این شتر را بمن پس گفت صاحب شتر

اِنَّهٗ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ وَاِنَّهٗ لِاَهْلِ بَيْتٍ مَا لَهُمْ مَعِيْشَةٌ

یا رسول اللہ و ہر آئینہ این شتر ہمانا صاحب خانہ گیست کہ نیست برای ایشان سبب

غَيْرُهُ قَالَ أَمَا إِذْ ذَكَرْتَ هٰذَا مِنْ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ شَكَى كَثْرَةَ
سوای این شتر گفت آنحضرت لیکن چون یاد کردی یاد حال را از امر این شتر پس هر آینه این شتر شکایت کرد
وَقِلَّةَ الْعَلَفِ فَأَحْسِنُوا إِلَيْهِ ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى نَزَلْنَا مَنْزِلًا
و کمی خورش پس نکوئی کنید بوی گفت لیل بنا مرد پستر سیر کردیم تا گه فرود آمدیم منزلے
فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تَشُقُّ
پس خفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس آمد درختے و در حالیکہ می شگافت
الْأَرْضَ حَتّٰى غَشِيَتْهُ ثُمَّ رَجَعَتْ إِلٰى مَكَانِهَا فَلَمَّا
زمین را تا آنکہ پوشید او را آن درخت آنحضرت پس باز برگشت بسوی جای خود پس چون
اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ
بیدار شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ذکر کردم
لَهُ فَقَالَ هِيَ شَجَرَةٌ اسْتَأْذَنَتْ رَبَّهَا فِي أَنْ تُسَلِّمَ عَلَى
او را آنحضرت آن واقعہ پس گفت آنحضرت این درختیست کہ اذن طلب کرد از پروردگار خود تا سلام کند بر
رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَذِنَ لَهَا قَالَ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس دستوری داد او را آن درخت راوی گفت
ثُمَّ سِرْنَا فَمَرَرْنَا بِمَاءٍ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ بِابْنٍ لَهَا بِهِ جِنَّةٌ
یعنی این مرد پستر سیر کردیم پس گذر کردیم بآبی پس آمد نزد آنحضرت زنی با پسری کہ از ان زن بود و آن پسر
فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِخْرَةً ثُمَّ قَالَ
پس گرفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم سوراخ مینی آن پسر را پس گفت
اخْرُجْ فَإِنِّي مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ثُمَّ سِرْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا
خارج شو پس ہر آئینہ من محمد پیغمبر خدایم پستر سیر کردیم پس ہم گاہ بر گشتیم

مَرَرْنَا بِذٰلِكَ الْمَاءِ فَسَأَلَهَا عَنِ الصَّبِيِّ فَقَالَتْ وَالَّذِي

آن آب پس پرسید آنحضرت آن زن را از امر آن کودک پس گفت آن زن قسم

بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا رَأَيْنَا مِنْهُ رَيْبًا بَعْدَكَ رَوَاهُ فِي

کہ مبعوث کردہ است ترا بحق ندیدیم از آن کودک چیزی باعث شک پس تو روایت کرد این حدیث را برادر

شَرْحِ السُّنَّةِ كَذَا فِي مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيحِ فِي بَابِ الْمُعْجِزَاتِ

شرح السنۃ چنین است در مشکوۃ المصابیح در باب معجزات

وَعَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ سَأَلَنِي أُمِّي مَتٰى عَهْدُكَ

و روایت است از حذیفہ گفت پرسید مرا مادر من کے زمان رفتن تست

تَعْنِي بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ مَا لِي بِهِ

ارادہ کرد مادر من سوئے پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم نیست مرا بآنحضرت

عَهْدٌ مُنْذُ كَذَا وَكَذَا فَنَالَتْ مِنِّي فَقُلْتُ لَهَا دَعِينِي

زمانہ طلاقات از چنین وچنین پس یاد بدی کرد مادر من مرا پس گفتم مراد خود را بگذار مرا

آتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُصَلِّيَ مَعَهُ الْمَغْرِبَ

کہ بروم نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس بگزارم با آنحضرت نماز مغرب را

وَأَسْأَلُهُ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لِي وَلَكِ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

و سوال کنم آنحضرت را اینکہ آمرزش طلب کند برای من و برای تو پس آمدم نزد پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّيْتُ مَعَهُ الْمَغْرِبَ فَصَلّٰى حَتّٰى صَلَّى

علیہ وسلم پس گزاردم با آنحضرت نماز مغرب را پس نماز گزارد آنحضرت تا آنکہ گزارد

الْعِشَاءَ ثُمَّ انْفَتَلَ فَتَبِعْتُهُ فَسَمِعَ صَوْتِي فَقَالَ مَنْ هٰذَا

نماز عشا را پس باز گشت آنحضرت پس پس روی کردم آنحضرت را پس شنید آنحضرت آواز مرا پس گفت

حُذَيْفَةُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا حَاجَتُكَ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ وَلِأُمِّكَ

حذیفہ است گفتم آری گفت آنحضرت چیست حاجت تو بیامرزد خدا ترا و مادر ترا

قَالَ اِنَّ هٰذَا مَلَكٌ لَمْ يَنْزِلِ الْاَرْضَ قَطُّ قَبْلَ هٰذِهِ اللَّيْلَةِ

گفت آنحضرت مرا آنینہ این فرشتہ است نازل نشدہ است زمین را ہرگز قبل ازین شب

اِسْتَاْذَنَ رَبَّهٗ اَنْ يُسَلِّمَ عَلَيَّ وَيُبَشِّرَنِيْ بِاَنَّ فَاطِمَةَ

اذن طلب کردم از پروردگار خود اینکہ سلام کند بر من و خبر خوش دہد مرا باینکہ فاطمہ

سَيِّدَةُ نِسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَاَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ سَيِّدَا

سردار زنان اہل جنت است و اینکہ حسن رض و حسین رض سردار

شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ اَبْوَابِ

جوانان اہل بہشت اند روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در ابواب

الْمَنَاقِبِ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ غَرِيْبٌ مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ

المناقب و گفت ترمذی این حدیث حسن غریب است ازین وجہ

لَا نَعْرِفُهٗ اِلَّا مِنْ حَدِيْثِ اِسْرَائِيْلَ وَعَنْ نُبَيْهِ بْنِ وَهْبٍ

نمی شناسیم این حدیث را مگر از حدیث اسرائیل و روایت است از نبیہ بن وہب

اَنَّ كَعْبًا دَخَلَ عَلٰى عَائِشَةَ فَذَكَرُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

کہ ہر آئینہ کعب در آمد نزد عائشہ رض پس ذکر کردند پیغمبر خدا صلے اللہ

تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَعْبٌ مَا مِنْ يَوْمٍ يَطْلُعُ اِلَّا نَزَلَ

تعالے علیہ وسلم را پس گفت کعب نیست از ہیچ روزے کہ طلوع می کند مگر کہ نازل

سَبْعُوْنَ اَلْفًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ حَتّٰى يَحُفُّوْا بِقَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

شوند ہفتاد ہزار از ملائکہ تا اینکہ احاطہ کنند بقبر پیغمبر صلے اللہ

تعالیٰ علیہ وسلم یضربون باجنحتھم ویصلون علی
تعالے علیہ وسلم می زنند بازوہای خودرا ودرود فرستند بر
رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم حتی اذا امسوا
پیغمبر خدا صلے اللہ تعالے علیہ وسلم تاانکہ ہرگاہ شبانگاہ می کنند
عرجوا وھبط مثلھم فصنعوا مثل ذلک حتی اذا انشقت
بالا روند وفرود می آیند مثل آن فرشتگان پس می کنند این فرشتگان دیگر مانند آن فرشتگان سابق
عنہ الارض خرج فی سبعین الفا من الملائکۃ یزفون
از آنحضرت زمین شکافتہ خارج خواہد شد آنحضرت در ہفتاد ہزار فرشتگان درحالیکہ خواہند برد آن
رواہ الدارمی فی اوائل سننہ فی باب ما اکرم اللہ
روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی در باب چیزیکہ اکرام کرد خدا
بہ نبیہ صلی اللہ علیہ وسلم بعد موتہ وعن ابی ھریرۃ
پیغمبر خودرا صلے اللہ علیہ وسلم بعد موت آن پیغمبر وروایت است از ابی ہریرۃ
ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم قال من صلی
کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت کسیکہ درود فرستد
علی واحدۃ صلی اللہ علیہ عشرا رواہ مسلم فی
بر من یکبار ... درود فرستد خدا بروی دہ بار روایت کرد این حدیث را مسلم در
صحیحہ فی کتاب الصلوٰۃ فی باب الصلوٰۃ علی النبی
صحیح مسلم در کتاب الصلوٰۃ ... در باب درود فرستادن بر پیغمبر
صلی اللہ علیہ وسلم بعد التشھد ورواہ الدارمی
صلے اللہ علیہ وسلم بعد تشہد وروایت کرد این حدیث را دارمی

فِي سُنَنِهِ فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى

در سنن دارمی در کتاب الرقاق در باب فضیلت صلوٰۃ بر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ اَبِي طَلْحَةَ اَنَّ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم و روایت است از ابی طلحہ کہ

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَآءَ ذَاتَ يَوْمٍ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آمد روزے

وَالْبُشْرٰى يُرٰى فِي وَجْهِهٖ فَقَالَ اِنَّهٗ جَآءَنِي جِبْرَئِيْلُ

و خوشحالی دیدہ میشد در روی آنحضرت پس گفت آنحضرت بدرستیکہ آمد نزد من جبرئیل

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَمَا يُرْضِيْكَ يَا مُحَمَّدُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت جبرئیل آیا خوشنود نمی سازد ترا یا محمد

اَنْ لَّا يُصَلِّيَ عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِكَ اِلَّا صَلَّيْتُ

اینکہ درود نفرستد بر تو ہیچ یکے از امت تو مگر صلوٰۃ نفرستم

عَلَيْهِ عَشْرًا وَلَا يُسَلِّمُ عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِكَ

بر آنکس دہ بار و سلام نفرستد بر تو ہیچ یکے از امت تو

اِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا رَوَاهُ النَّسَآئِيُّ فِي سُنَنِهٖ فِي

مگر سلام بفرستم بر آنکس دہ بار روایت کرد این حدیث را نسائی در سنن نسائی در

كِتَابِ السَّهْوِ فِي بَابِ الْفَضْلِ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

کتاب السہو در باب فضیلت ذکر درود فرستادن بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي سُنَنِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم و روایت کرد این حدیث را دارمی در سنن خود

فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ وَلَفْظُهُ قَالَ جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
در کتاب الرقاق و لفظ در روایت دارمی اینست گفت ابوطلحه آمد پیغمبر صلے الله علیه
وَسَلَّمَ يَوْمًا وَهُوَ يُرَى الْبِشْرُ فِي وَجْهِهِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ
وسلم روزی و درحالیکه آنحضرت دیده میشد خوشحالی در روی مبارک آنحضرت پس گفته شد یا رسول الله
إِنَّا نَرَى فِي وَجْهِكَ بِشْرًا لَمْ نَكُنْ نَرَاهُ قَالَ أَجَلْ إِنَّ مَلَكًا
بر آئینه ما می بینیم در روی تو خوشحالی نبود یم که می دیدیم گفت آنحضرت آری بر آئینه فرشته
أَتَانِي فَقَالَ لِي يَا مُحَمَّدُ إِنَّ رَبَّكَ يَقُولُ لَكَ أَمَا يُرْضِيكَ
آمد من پس گفت مرا یا محمد بر آئینه پروردگار تو میگوید ترا آیا خوشنود نمی سازد ترا
أَنْ لَا يُصَلِّيَ عَلَيْكَ أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِكَ إِلَّا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ
آنکه درود نفرستد بر تو هیچ یکے از امت تو مگر صلوة بفرستم بروے
عَشْرًا وَلَا يُسَلِّمُ عَلَيْكَ إِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا قَالَ قُلْتُ
ده بار و سلام نفرستد بر تو مگر سلام بفرستم بروی ده بار گفته آنحضرت گفتم
بَلَى وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
آری و در روایت است از انس بن مالک که گفت گفت پیغمبر خدا صلے الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً وَاحِدَةً صَلَّى اللهُ
علیه وسلم هرکه درود فرستد بر من درود یکبار صلوة فرستد خدا
عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحُطَّتْ عَنْهُ عَشْرُ خَطِيئَاتٍ وَ
بروی ده صلوة و کم کرده میشود از وی ده گناه و
رُفِعَتْ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي سُنَنِهِ
برای او ده مرتبه و مراد او ده درجه روایت کرد این حدیث را نسائی در سنن خود

فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ الْفَضْلِ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

در کتاب الرقاق در باب فضیلت در صلوٰۃ بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ

صلے اللہ علیہ وسلم و روایت است از عبداللہ بن مسعود رضی

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَوْلَى النَّاسِ

کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت نزدیکترین مردم

بِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بمن روز قیامت زیادہ ترین ایشان بر من از روی درود اند روایت کرد ایں حدیث را

فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ كِتَابِ الصَّلٰوةِ فِيْ بَابِ مَا جَاءَ فِيْ

در جامع ترمذی در کتاب الصلوٰۃ در باب چیزے کہ آمد در

فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ

فضیلت صلوٰۃ بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم و روایت است از

كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کعب بن عجرہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اِحْضُرُوا الْمِنْبَرَ فَحَضَرْنَا فَلَمَّا ارْتَقٰى دَرَجَةً قَالَ اٰمِيْنَ

حاضر شوید تر منبر پس حاضر شدیم پس چون بر آمد آنحضرت بر یک پایہ منبر گفت آمین

فَلَمَّا ارْتَقَى الدَّرَجَةَ الثَّانِيَةَ قَالَ اٰمِيْنَ فَلَمَّا ارْتَقَى

پس چون بر آمد بر پایہ دوم گفت آمین پس چون بر آمد آنحضرت

الدَّرَجَةَ الثَّالِثَةَ قَالَ اٰمِيْنَ فَلَمَّا نَزَلَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

بر پایہ سوم گفت آمین پس چون فرود آمد آنحضرت گفتیم یا رسول اللہ

لَقَدْ سَمِعْنَا مِنْكَ الْيَوْمَ شَيْئًا مَا كُنَّا نَسْمَعُهُ قَالَ اِنَّ جِبْرَئِيْلَ
بر آئینہ بتحقیق شنیدیم از تو امروز سخنی را نبودیم کہ می شنیدیم آنرا گفت آنحضرت بتحقیق جبرئیل
عَرَضَ لِيْ فَقَالَ بُعْدًا مَنْ اَدْرَكَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ
پیش آمد مرا پس گفت دور باد از خیر کسیکہ دریابد ماہ رمضان را پس آمرزیدہ نشود مر آنرا
قُلْتُ اٰمِيْنَ فَلَمَّا رَقِيْتُ الثَّانِيَةَ قَالَ بُعْدًا مَنْ ذُكِرْتَ
گفتم آمین پس ہرگاہ برآمدم بر پایۂ دوم گفت جبرئیل دور باد از خیر کسیکہ ذکر کردہ شوی
عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ فَقُلْتُ اٰمِيْنَ فَلَمَّا رَقِيْتُ
نزد وی پس درود نفرستد بر تو پس گفتم آمین پس ہرگاہ برآمدم
الثَّالِثَةَ قَالَ بُعْدًا مَنْ اَدْرَكَ اَبَوَيْهِ الْكِبَرَ اَوْ اَحَدَهُمَا
بر پایہ سوم گفت جبرئیل دور باد از خیر کسیکہ دریابد پدر و مادر خود را کہ بزرگ سال شدہ یا دریابد
فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ قُلْتُ اٰمِيْنَ رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ
پس در نیارند پدر و مادر او را در بہشت گفتم آمین روایت کرد این حدیث را حاکم و گفت
صَحِيْحُ الْاِسْنَادِ كَذَا فِي التَّرْغِيْبِ وَالتَّرْهِيْبِ لِلْحَافِظِ
صحیح الاسناد است چنین است در ترغیب و ترہیب مولفہ حافظ
عَبْدِ الْعَظِيْمِ الْمُنْذِرِيِّ فِي التَّرْغِيْبِ فِي صِيَامِ رَمَضَانَ
عبد العظیم منذری در ترغیب در روزہ ماہ رمضان
اِحْتِسَابًا وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
خالصًا للہ و روایت است از ابی ہریرۃ کہ گفت گفت پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ عِنْدَ قَبْرِيْ سَمِعْتُهُ
صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود بفرستد بر من نزد قبر من می شنوم درود وی را

وَمَنْ صَلّٰى عَلَيَّ نَائِيًا اُبْلِغْتُهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

وکسیکہ درود فرستد بر من از دور رسانیدہ شود درود او بمن مروایت کردہ است بیہقی در شعب

وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت شنیدم از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را

يَقُوْلُ لَا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبُوْرًا وَلَا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا

کہ می گفت نگردانید خانہای خود را چو قبرہا و نگردانید قبر مرا عید

وَصَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ تَبْلُغُنِيْ حَيْثُ كُنْتُمْ رَوَاهُ

و درود فرستید بر من پس بدرستیکہ درود شما میرسد مرا ہر جا کہ باشید روایت کردہ این

النَّسَائِيُّ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ

نسائی چنین است در مشکوٰۃ المصابیح و روایت است از عبد اللہ کہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مَلٰئِكَةً

گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مر خدا را فرشتگان

سَيَّاحِيْنَ فِي الْاَرْضِ يُبَلِّغُوْنِيْ مِنْ اُمَّتِيَ السَّلَامَ رَوَاهُ

روندہ در زمین میرسانند مرا از امت من سلام روایت کردہ

النَّسَائِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ السَّهْوِ فِيْ بَابِ

نسائی در سنن نسائی در کتاب السہو در باب

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ

سلام فرستادن بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم و روایت کردہ این حدیث را دارمی در

سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ الرِّقَاقِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

سنن دارمی در کتاب الرقاق و روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ يُسَلِّمُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یکے کہ سلام میفرستد

عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ

برمن مگر باز میفرستد خدا برمن روح مرا تا آنکہ ردی کنم بر وی سلام را

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ

روایت کرد این حدیث را ابو داؤد و بیہقی در دعوات کبیر و روایت است از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ اِنَّ الدُّعَاءَ

عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ کہ گفت بر آئینہ دعا

مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ

موقوف می باشد درمیان آسمان و زمین بالائی رود ازان دعا چیزے

حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ كَذَا فِي

تا آنکہ درود میفرستی بر پیغمبر خود روایت کرد این حدیث را ترمذی چنین است در

مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ

مشکوٰۃ المصابیح و روایت است از فضالہ بن عبید

قَالَ سَمِعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا

گفت شنید پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مردی را

يَدْعُوْ فِي الصَّلٰوةِ لَمْ يَحْمَدِ اللّٰهَ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ

دعا می کرد در نماز حمد نگفت خدا را و درود نفرستاد بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجِّلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي ثُمَّ عَلَّمَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ

وسلم عجلت کردی ای نمازی پس تعلیم کرد ایشان را پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس شنید پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُصَلِّي فَمَجَّدَ اللّٰهَ وَحَمِدَهُ وَصَا

وسلم مردی را کہ نماز می گزارد و پس بزرگی بیان کرد خدا را و حمد کرد او

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْعُ تُجَبْ وَسَلْ تُعْطَ

صلے اللہ علیہ وسلم دعا کن قبول کردہ میشوی و سوال کن داده میشوی

رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي سُنَنِهِ فِي بَابِ التَّمْجِيدِ وَالصَّلٰوةِ

روایت کرد این حدیث را النسائی در سنن نسائی در باب تمجید و صلوۃ

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلٰوةِ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در نماز

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ دِينَارٍ أَنَّهُ قَالَ رَأَيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ

و روایت است از عبد اللہ بن دینار کہ گفت او گفت دیدم عبد اللہ

بْنَ عُمَرَ يَقِفُ عَلَى قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن عمر را کہ قیام می کند نزد قبر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَيُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ وَعَلَى أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ

پس درود میفرستد بر پیغمبر و بر ابو بکر و عمر

رَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمُوَطَّإِ فِي بَابِ مَا جَاءَ فِي

روایت کرد بن وہب را مالک در موطا در باب بیان چیزے کہ آمد در

الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ

درود فرستادن بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در روایت است از

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ اَبِيْ لَيْلٰى قَالَ لَقِيَنِيْ كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ

عبد الرحمن بن ابی لیلے کہ گفت ملاقات کرد مرا کعب بن عجرہ

فَقَالَ اَلَا اُهْدِيْ لَكَ هَدِيَّةً اِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت کعب آیا ہدیہ نہ دہم ترا ہدیہ ہر آئینہ پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ عَلَيْنَا فَقُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَدْ عَلِمْنَا

علیہ وسلم بیرون شد بر ما پس گفتیم یا رسول اللہ بدرستیکہ دانستیم

كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّيْ عَلَيْكَ فَقَالَ قُوْلُوْا

کیفیت آنکہ سلام فرستیم بر تو پس چگونہ درود فرستیم بر تو پس گفت آنحضرت بگویید

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ

ای خدا درود بفرست بر محمد و بر آل محمد چنانکہ درود فرستادہ

عَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ

بر آل ابراہیم ہر آئینہ تو ستودہ شدہ و بزرگی ای خدا برکت دہ

عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ

بر محمد و بر آل محمد چنانکہ برکت دادہ بر آل ابراہیم

اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحَيْهِ

ہر آئینہ تو ستودہ شدہ و بزرگی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

كِتَابُ الدَّعَوَاتِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

کتاب الدعوات و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الصَّلٰوةِ فِي بَابِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الصلوٰة در باب درود فرستادن بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

بَعْدَ التَّشَهُّدِ اِلَّا اَنَّ فِي رِوَايَتِهٖ قَدْ عَرَفْنَا فَكَيْفَ نُصَلِّيْ

بعد تشہد مگر آنکہ در روایت مسلم لفظ قد عرفنا است بجای لفظ قد علمنا

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ قَالَ مَنْ سَرَّهٗ اَنْ يَّكْتَالَ

و روایت است از ابی ہریرہ از پیغمبر گرفت آنحضرت کسیکہ خوش می گردد او را اگر پیمودہ شود

بِالْمِكْيَالِ الْاَوْفٰى اِذَا صَلّٰى عَلَيْنَا اَهْلَ الْبَيْتِ فَلْيَقُلْ

بپیمانۂ کمال تر وتنگ و درود بفرستد بر ما اہل بیت ہستیم پس باید کہ بگوید

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدِ النَّبِيِّ وَاَزْوَاجِهٖ اُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِيْنَ

خداوندا درود و بفرست بر محمد کہ پیغمبر است و بر زنان آنحضرت کہ مادران مسلمانان اند

وَذُرِّيَّتِهٖ وَاَهْلِ بَيْتِهٖ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ

و بر فرزندان و اہل بیت آنحضرت چنانکہ درود فرستادی بر ابراہیم ہر آئینہ تو

حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ

ستودہ شدہ و بزرگی روایت کرد این حدیث را ابو داؤد در سنن ابی داؤد در کتاب

الصَّلٰوةِ فِي بَابِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الصلوٰة در باب درود فرستادن بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

بَعْدَ التَّشَهُّدِ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ اَبِيْ لَيْلٰى عَنْ كَعْبٍ

بعد تشہد و روایت است از عبد الرحمن بن ابی لیلی از کعب و در روایت کرد از

بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ قَدْ عَرَفْنَاهُ

بن عجرہ گفت گفتیم یا رسول اللہ سلام بر تو تحقیق شناختیم ترا

فَكَيْفَ الصَّلٰوةُ عَلَيْكَ قَالَ قُوْلُوْا اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ

پس چگونہ است درود بر تو گفت آنحضرت بگویید بارین طور خدا وندا درود فرست بر محمد

وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ

و بر آل محمد چنانکہ درود فرستادہ بر ابراہیم و بر آل ابراہیم

اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ وَبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ

ہر آئینہ تو ستودہ شدہ و بزرگی و برکت دہ بر محمد و بر آل محمد

كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ

چنانکہ برکت دادہ بر ابراہیم و بر آل ابراہیم ہر آئینہ تو

حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ وَنَحْنُ نَقُوْلُ وَعَلَيْنَا

ستودہ شدہ و بزرگی گفت عبدالرحمن و ما میگوئیم و درود بر ما

مَعَهُمْ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ بَابِ كَيْفَ الصَّلٰوةُ

با ایشان روایت کرد این حدیث را نسائی در سنن نسائی در باب بیان آنکہ چگونہ است درود

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ كِتَابِ السَّهْوِ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از جملہ کتاب سہو

اَلْبَابُ الْخَامِسُ فِيْ تَوْقِيْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

باب پنجم در بزرگ داشتن نبی صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

وسلم را فرمود اللہ تعالے در سورۂ بقر ع ۱۳ ای آن شخصان

اٰمَنُوْا لَا تَقُوْلُوْا رَاعِنَا وَقُوْلُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوْا وَلِلْكٰفِرِيْنَ

کہ گروید و آید گوئید راعنا و بگوئید انظرنا یعنے تفکر کن ما را و بشنوید و مر کافران را

عَذَابٌ اَلِيْمٌ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ اٰخِرِ سُوْرَةِ النُّوْرِ

عذاب دردہندہ است و فرمود اللہ تعالے در آخر سورہ نور

لَا تَجْعَلُوْا دُعَآءَ الرَّسُوْلِ بَيْنَكُمْ كَدُعَآءِ بَعْضِكُمْ

مگردانید خواندن رسول اللہ را میان خود مانند خواندن بعض شما

بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللّٰهُ الَّذِيْنَ يَتَسَلَّلُوْنَ مِنْكُمْ لِوَاذًا

بعض را بدرستیکہ میداند اللہ تعالی آن کسان را کہ میروند از شمار جان پوشیدہ

فَلْيَحْذَرِ الَّذِيْنَ يُخَالِفُوْنَ عَنْ اَمْرِهٖ اَنْ تُصِيْبَهُمْ

پس می باید کہ خوف کند کسانیکہ مخالفت می کنند از امر اللہ یا رسول از اینکہ برسد ایشان را

فِتْنَةٌ اَوْ يُصِيْبَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

فتنہ یا برسد آن کسان را عذاب دردہندہ و فرمود اللہ تعالے

فِيْ سُوْرَةِ الْاَحْزَابِ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَدْخُلُوْا

در سورہ احزاب ای کسانیکہ گرویدہ اید داخل نشوید

بُيُوْتَ النَّبِيِّ اِلَّآ اَنْ يُّؤْذَنَ لَكُمْ اِلٰى طَعَامٍ غَيْرَ نٰظِرِيْنَ

در خانہای نبی مگر اینکہ دستوری داده شود شما را برای طعام درین حال کہ منتظر

اِنٰىهُ وَلٰكِنْ اِذَا دُعِيْتُمْ فَادْخُلُوْا فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوْا

پختگی طعام را ولیکن ہرگاہ خوانده شوید پس داخل شوید پس ہرگاہ شما طعام خورید پراگنده شوید

وَلَا مُسْتَاْنِسِيْنَ لِحَدِيْثٍ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ

و آرام گیرندگان برای سخن بدرستیکہ این امر ہست کہ میدہد نبی را

فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللّٰهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَاِذَا

پس شرم می دارد از شما وخداوند تعالیٰ شرم نمیدارد از امر راست و ہر گاہ

سَاَلْتُمُوْهُنَّ مَتَاعًا فَسْئَلُوْهُنَّ مِنْ وَّرَآءِ حِجَابٍ

خواہید از زنان پیغمبر کرامی شیٔ قابل نفع پس طلب کنید از ایشان از پس پردہ

ذٰلِكُمْ اَطْهَرُ لِقُلُوْبِكُمْ وَقُلُوْبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ

این کار پاک زیادہ ہست برای دلہای شما و دلہای ایشان ولائق نیست مر شما را

اَنْ تُؤْذُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلَآ اَنْ تَنْكِحُوْٓا اَزْوَاجَهٗ

اینکہ برنجانید رسول خدا را و نہ اینکہ نکاح کنید زنان اورا

مِنْ بَعْدِهٖٓ اَبَدًا ؕ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمًا

بعد آن زنہار بدرستیکہ این کار ہست نزد اللہ تعالیٰ گناہ بزرگ

عَنْ اَبِيْ قِلَابَةَ قَالَ اَنَسُ بْنُ مَالِكٍ اَنَا اَعْلَمُ النَّاسِ

روایت است از ابی قلابہ گفت انس بن مالک من داناترین مردم

بِهٰذِهِ الْاٰيَةِ اٰيَةِ الْحِجَابِ لَمَّا اُهْدِيَتْ زَيْنَبُ اِلَى النَّبِيِّ

بشان نزول این آیت کہ آیت حجاب است چون فرستادہ شد بجانب عروسی زینب

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ مَعَهٗ فِي الْبَيْتِ صَنَعَ

صلی اللہ علیہ وسلم بود زینب با آنحضرت در خانہ کہ ساخت آنحضرت

طَعَامًا وَدَعَا الْقَوْمَ فَقَعَدُوْا يَتَحَدَّثُوْنَ فَجَعَلَ النَّبِيُّ

طعام را وطلبید قوم را پس نشستند کسان درحالیکہ سخن میگفتند پس گشت پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ ثُمَّ يَرْجِعُ وَهُمْ قُعُوْدٌ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ بیرون میشد پس برمیگشت و ایشان نشستہ

يَتَحَدَّثُونَ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا

سخن می گفتند پس نازل کرد خدا تعالے یا ایها الذین اٰمنوا

لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ

لا تدخلوا بیوت النبی الا ان یؤذن لکم الے طعام

غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ إِلَى قَوْلِهِ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ فَضُرِبَ

غیر ناظرین اناہ تا قول اللہ تعالے من وراء حجاب پس زدہ شد

الْحِجَابُ وَقَامَ الْقَوْمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

پردہ وایستادند قوم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُورَةِ الْحُجُرَاتِ

در کتاب التفسیر وگفت اللہ تعالے در سورہ حجرات

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللّٰهِ وَ

ای کسانیکہ ایمان آوردہ اید پیش مکنید بحضور خدا و

رَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ يَا أَيُّهَا

رسول او وبترسید از خدا بتحقیق خدا شنوا است دانا ای

الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ

کسانیکہ ایمان آوردہ اید بلند مکنید آوازہای خود را بالای آواز نبی

وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ

و بآواز بلند گوئید باو سخن را مانند بلند آواز گفتن بعض شما با بعض تا نشود کہ باطل

تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ

شود اعمال شما و شما خبردار نباشید بدرستیکہ کسانیکہ پست می دارند

أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ

آوازهای خود را نزد پیغمبر خدا آن کسان آنانند که آزمایش کرده است خدا

قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ۝ إِنَّ

دلهای ایشان را برای تقوی مر ایشان راست آمرزش و اجر بزرگ هرآئینه

الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ

آنانکه ندا می کنند ترا از پس حجرها اکثر ایشان

لَا يَعْقِلُونَ ۝ وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ

نمی دانند و اگر ایشان صبر کردندی تا آنکه تو بیرون آئی

إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

بسوی ایشان هرآئینه بودی این امر بهتر برای ایشان و خدا آمرزنده مهربان است

عَنْ نَافِعِ بْنِ عُمَرَ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَ كَادَ

روایت است از نافع بن عمر و او روایت کرد از ابن ابی ملیکه که گفت ابن ابی ملیکه نزدیک بود

الْخَيِّرَانِ أَنْ يَهْلِكَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَفَعَا أَصْوَاتَهُمَا عِنْدَ

که دو کس خیر کثیر هلاک شوند یعنی ابو بکر و عمر بالا کردند آوازهای خود را نزد

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَدِمَ عَلَيْهِ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم وقتیکه آمدند نزد او جمعی

رَكْبُ بَنِي تَمِيمٍ فَأَشَارَ أَحَدُهُمَا بِالْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ

سواران بنی تمیم پس اشارت کرد یکی از دو مرد ابو بکر و عمر باقرع بن حابس

أَخِي بَنِي مُجَاشِعٍ وَأَشَارَ الْآخَرُ بِرَجُلٍ آخَرَ قَالَ نَافِعٌ

برادر بنی مجاشع و اشارت کرد دیگر از دو آن هر دو بمرد دیگر گفت نافع

لَا أَحْفَظُ اسْمَهُ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ لِعُمَرَ مَا أَرَدْتَ إِلَّا

یاد نمی دارم نام شخص دیگر را پس گفت ابو بکر رضی اللہ عنہ بعمر نخواستی مگر

خِلَافِي قَالَ مَا أَرَدْتُ خِلَافَكَ فَارْتَفَعَتْ

خلاف مرا و گفت عمر رضی اللہ عنہ نخواستم خلاف تو پس بالا شد

أَصْوَاتُهُمَا فِي ذَلِكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

آوازہای ایشان درین امر پس نازل کرد خدا یا ایہا الذین آمنوا

لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ الْآيَةَ قَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ فَمَا كَانَ

لا ترفعوا اصواتکم تا آیت گفت ابن زبیر پس نبود

عُمَرُ يُسْمِعُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عمر رضی اللہ عنہ می شنوانید پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را

حَتَّى يَسْتَفْهِمَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ ذَلِكَ عَنْ أَبِيهِ يَعْنِي

تا آنکہ استفسار کند آنحضرت از عمر رضی اللہ عنہ و ذکر نکرد ابن حال را از پدر خود یعنی

أَبَا بَكْرٍ وَعَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ

ابا بکر و عن ابن جریج قال اخبرنی ابن ابی ملیکۃ

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُمْ أَنَّهُ قَدِمَ رَكْبٌ

از پدر مادر خود ابو بکر رضی اللہ عنہ و روایت است ازان ابن جریج گفت خبر داد مرا ابن ابی ملیکۃ

مِنْ بَنِي تَمِيمٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از بنی تمیم نزد پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَمِّرِ الْقَعْقَاعَ بْنَ مَعْبَدٍ وَقَالَ عُمَرُ بَلْ

پس گفت ابو بکر رضی اللہ عنہ مقرر کن قعقاع بن معبد را و گفت عمر رضی اللہ عنہ بلکہ

أَمِّرَ الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا أَرَدْتَ

امیر مقرر کرد اقرع بن حابس را پس گفت ابو بکر رضہ چہ خواستی

إِلَّا أَوْ إِلَّا خِلَافِي فَقَالَ عُمَرُ مَا أَرَدْتُ خِلَافَكَ

نسبوی یا ایرا گفت نخواستی مگر خلاف مرا پس گفت عمر رضہ نخواستم خلاف ترا

فَتَمَارَيَا حَتَّى ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا فَنَزَلَ فِي ذَلِكَ

پس خصومت کردند باہم دو تا انکہ بلند شد آواز ہای ایشان پس نازل شد درین امر

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ

یا ایہا الذین آمنوا لاتقدموا بین یدی اللہ

وَرَسُولِهِ حَتَّى انْقَضَتِ الْآيَةُ وَعَنْ مُوسَى بْنِ

ورسولہ تا انکہ تمام شد آیت در روایت است از موسی بن

أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

انس و در روایت کرد از انس بن مالک کہ بتحقیق پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ افْتَقَدَ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ فَقَالَ رَجُلٌ يَا

وسلم تلاش کرد ثابت بن قیس را پس گفت مردے یا

رَسُولَ اللَّهِ أَنَا أَعْلَمُ لَكَ عِلْمَهُ فَأَتَاهُ فَوَجَدَهُ

رسول اللہ من دریافت می کنم برای تو خبر وی پس آمد آن مرد نزد ثابت بن قیس پس

جَالِسًا فِي بَيْتِهِ مُنَكِّسًا رَأْسَهُ فَقَالَ لَهُ مَا شَأْنُكَ

نشستہ در خانہ خود سر نگون پس گفت آن مرد ثابت بن قیس را چیست

فَقَالَ شَرٌّ كَانَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ

پس گفت ثابت بن قیس حال من بد است بودم کہ بالا می کردم آواز خود را بر آواز پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ مِنْ اَهْلِ النَّارِ

صلے اللہ علیہ وسلم پس بتحقیق ناچیز شد عمل من و من از دوزخیان شدم

فَاَتَى الرَّجُلُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَخْبَرَهُ اَنَّهُ

پس آمد آن مرد نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس خبر داد اورا کہ مرد آنچہ

قَالَ كَذَا وَكَذَا فَقَالَ مُوْسٰى فَرَجَعَ اِلَيْهِ الْمَرَّةَ الْاٰخِرَةَ

گفت ثابت با موسی چنین وچنیں پس گفت موسی پس باز گشت آن مرد سوی ثابت بن قیس بار آخر

بِبُشَارَةٍ عَظِيْمَةٍ فَقَالَ اذْهَبْ اِلَيْهِ فَقُلْ لَهُ اِنَّكَ لَسْتَ

بشارت بزرگ پس گفت آنحضرت بمر د سوی ثابت بن قیس پس بگو او را کہ ہرآئینہ تو نہ گردی

مِنْ اَهْلِ النَّارِ وَلٰكِنَّكَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَى الْبُخَارِيُّ

از دوزخیان ولیکن تو از بہشتیانی روایت کرد بخاری

الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ فِيْ

این سہ احادیث را در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در

تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ الْحُجُرَاتِ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ قَالَ

تفسیر سورۃ الحجرات و در روایت است از نعمان بن بشیر کہ گفت

اسْتَاْذَنَ اَبُوْبَكْرٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اذن خواست ابوبکر رضہ برای در آمدن نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَسَمِعَ صَوْتَ عَائِشَةَ عَالِيًا فَلَمَّا دَخَلَ تَنَاوَلَهَا لِيَلْطِمَهَا

پس شنید ابوبکر رضہ آواز عائشہ را بالا پس چون داخل شد ابوبکر رضہ گرفت عائشہ را

وَقَالَ اَلَا اَرَاكِ تَرْفَعِيْنَ صَوْتَكِ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

و گفت ابوبکر رضہ آیا می بینم ترا کہ بالا می کنی آواز خود را بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس شروع کرد پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْزَأُ وَخَرَجَ أَبُوْ بَكْرٍ مُغْضَبًا فَقَالَ النَّبِيُّ

علیہ وسلم کہ بازمی داشت ابوبکر رضا را و بیرون آمد ابوبکر رضا غضبناک پس گفت پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِيْنَ خَرَجَ أَبُوْ بَكْرٍ كَيْفَ رَأَيْتَنِيْ

صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکہ خارج شد ابوبکر رضا چگونہ دیدی تو مرا

أَنْقَذْتُكَ مِنَ الرَّجُلِ قَالَ فَمَكَثَ أَبُوْ بَكْرٍ أَيَّامًا ثُمَّ

کہ رہا کردم ترا ازین مرد گفت نعمان بن بشیر پس توقف کرد ابوبکر رضا چند روز پس

اسْتَأْذَنَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اذن طلب کرد برای درآمدن نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

فَوَجَدَهُمَا قَدِ اصْطَلَحَا فَقَالَ لَهُمَا أَدْخِلَانِيْ فِيْ سِلْمِكُمَا

پس یافت آنحضرت و عائشہ رضا را کہ ہر آئینہ صلح کردند پس گفت ابوبکر رضا آنحضرت و عائشہ را در آرید مرا

كَمَا أَدْخَلْتُمَانِيْ فِيْ حَرْبِكُمَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

چنانکہ در آوردید مرا در خلاف خود پس گفت پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَدْ فَعَلْنَا قَدْ فَعَلْنَا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ فِيْ

وسلم ہر آئینہ کردیم این کار ہر آئینہ کردیم این کار روایت کرد این حدیث را ابو داؤد در

سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ الْأَدَبِ فِيْ بَابِ مَا جَاءَ فِي الْمِزَاحِ

سنن اسپ داؤد در کتاب الادب در باب چیز کہ آمد در مزاح

وَعَنْ إِسْحَاقَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ

و روایت است از اسحاق کہ گفت بودیم نزد عمران بن حصین

فِي رَهْطٍ مِنَّا وَفِينَا بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ فَحَدَّثَنَا عِمْرَانُ

در گروہے از ما و در جماعت بشیر بن کعب بود پس حدیث گفت ما را عمران

يَوْمَئِذٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در آن روز گفت گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

الْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ قَالَ أَوْ قَالَ الْحَيَاءُ كُلُّهُ خَيْرٌ

حیا بہتر است ہمہ او گفت یا گفت آنحضرت شرم ہمہ او بہتر است

فَقَالَ بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ إِنَّا لَنَجِدُ فِي بَعْضِ الْكُتُبِ

پس گفت بشیر بن کعب ہر آئینہ ما می یابیم در بعض کتابہا

أَوِ الْحِكْمَةِ أَنَّ مِنْهُ سَكِينَةً وَوَقَارًا لِلَّهِ قَالَ وَمِنْهُ

یا در حکمت اینکہ بعضے از حیا سکینہ و بزرگی و لطف است خدا را گفت بشیر از حیا

ضَعْفٌ قَالَ فَغَضِبَ عِمْرَانُ حَتَّى احْمَرَّتَا عَيْنَاهُ

ضعف است گفت اسحاق پس خشم گرفت عمران تا آنکہ سرخ شدند ہر دو چشمان عمران

وَقَالَ أَلَا أُرَى أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُولِ اللهِ

و گفت آیا نمی بینم کہ حدیث بیان می کنم ترا از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُعَارِضُ فِيهِ قَالَ فَأَعَادَ عِمْرَانُ

علیہ وسلم و معارضہ می کنی در آن حدیث گفت اسحاق پس باز گفت عمران

الْحَدِيثَ قَالَ فَأَعَادَ بُشَيْرٌ فَغَضِبَ عِمْرَانُ قَالَ

حدیث را گفت اسحاق پس باز گفت بشیر سخن سابق را پس خشم گرفت عمران گفت اسحاق

فَمَا نُرَى لَنَا نَقُولُ إِنَّهُ مِنَّا يَا أَبَا نُجَيْدٍ إِنَّهُ لَا بَأْسَ بِهِ

پس ہمیشہ بودیم کہ می گفتم ہر آئینہ بشیر از ما است یا ابا نجید ہر آئینہ تحقیق این بشیر خوب است

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح خود در کتاب الایمان در باب

بَيَانِ عَدَدِ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ

بیان عدد شاخهای ایمان و روایت است از سالم بن عبد الله

أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

که همانا عبد الله بن عمر گفت که شنیدم پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ الْمَسَاجِدَ

علیه وسلم را در حالیکه می گفت باز ندارید زنان خود را از مسجدها

إِذَا اسْتَأْذَنَّكُمْ إِلَيْهَا قَالَ فَقَالَ بِلَالُ بْنُ عَبْدِ اللهِ

وقتیکه اذن خواهند از شما بر رفتن سوی مسجد راگفت سالم پس گفت بلال پسر عبد الله

وَاللهِ لَنَمْنَعُهُنَّ قَالَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللهِ

سوگند بخدا باز خواهیم داشت زنان را گفت سالم پس متوجه شد بر بلال عبد الله

فَسَبَّهُ سَبًّا سَيِّئًا مَا سَمِعْتُهُ سَبَّهُ مِثْلَهُ قَطُّ وَقَالَ

پس دشنام داد عبد الله بلال را دشنام دادن بد که نشنیدم عبد الله را که دشنام داد بلال را مانند این دشنام

أُخْبِرُكَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خبر میدهم ترا از پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

وَتَقُولُ وَاللهِ لَنَمْنَعُهُنَّ وَعَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ

و میگوئی تو قسم بخدا که باز خواهیم داشت زنان را و در روایت است از مجاهد و او روایت کرد از ابن عمر

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ائْذَنُوا

گفت ابن عمر گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم اذن دهید

مسلم فواصلم (الشعور الشاعر)
الى ابو قال الا واعلم النووي
شرح فواصلم لا تمنعوا
الا الاصل عبد الله بن عمر
احاديث الباب بظاهرها
لا تمنع النساء المساجد و
العلماء اختلفوا في
ان الامر في
للاذن قال ابن
ما ذهب
الى ان الامر
النووي وقال ابن العربي في
شرح الترمذي كلام
قول ابي حنيفة
ايضا مخالف
نوقع في
للعبادة
تغليب
وقال ابن العربي في
الامام وفي

لِلنِّسَاءِ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسَاجِدِ فَقَالَ ابْنٌ لَهُ يُقَالُ لَهُ

برای زنان در شب بسوی مسجد پس گفت پسر اس عمر گفتہ مبتود اورا

وَاقِدٌ إِذًا يَتَّخِذْنَهُ دَغَلًا قَالَ فَضَرَبَ فِي صَدْرِهِ

واقد در وقت خواہند گرفت زنان اس کار را دغل گفت مجاہد پس زد ابن عمر سینہ پسر خود

وَقَالَ أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وگفت حدیث می گویم ترا از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَتَقُولُ لَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ وَفِي

وسلم وبگوئی نشنوم تو اہم کردن این کار روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح سلم در

كِتَابِ الصَّلَاةِ فِي بَابِ خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسَاجِدِ

کتاب الصلوٰۃ در باب بیرون رفتن زنان بسوی مساجد

إِلَخْ وَعَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

الخ در روایت ست از عائشہ رضہ کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ كَانَ فِي نَفَرٍ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ

وسلم بود در گروہے از مہاجرین و انصار

فَجَاءَ بَعِيرٌ فَسَجَدَ لَهُ فَقَالَ أَصْحَابُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

پس آمد شتر سے پس سجدہ کرد او را شتر مر آنحضرت را پس گفتند اصحاب آنحضرت یا رسول اللہ

نَسْجُدُ لَكَ الْبَهَائِمُ وَالشَّجَرُ فَنَحْنُ أَحَقُّ أَنْ نَسْجُدَ

سجدہ میکنند ترا چہارپایہا و درخت پس ما سزاوار تریم باینکہ سجدہ کنیم

لَكَ فَقَالَ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَكْرِمُوا أَخَاكُمْ وَلَوْ كُنْتُ

ترا پس گفت آنحضرت عبادت کنید پروردگار خود را وگرامی دارید برادر خود را اگر بودے

امر احدًا ان یسجد لاحد لامرت المرأة

کہ امر کردے بیچ یکے را اگر سجدہ کند یکے را ہر آئینہ امر کردے زن را

ان تسجد لزوجها ولو امرها ان تنقل من

کہ سجدہ کند شوہر خود را و اگر امر کرد شوہر زن را کہ ببرد سنگ را از

جبل احمر الی جبل اسود ومن جبل اسود

کوہ زرد بسوی کوہ سیاہ و از کوہ سیاہ

الی جبل ابیض کان ینبغی لها ان تفعله رواه

بسوی کوہ سفید بود سزاوار آن زن را کہ بکند این کار روایت کردایں حدیث را

احمد کذا فی مشکوٰة المصابیح فی کتاب النکاح

احمد چنانست در مشکوٰۃ المصابیح در کتاب النکاح

فی باب عشرة النساء وعن ابن شماسة المهری

در باب عشرۃ زنان و در روایت است از ابن شماسہ مہری

قال حضرنا عمرو بن العاص وهو فی سیاقة الموت

گفت حاضر شدیم نزد عمرو بن عاص و در حالیکہ او در حضور موت بود

یبکی طویلا وحول وجهه الی الجدار فجعل

میگریست بسیار و برگردانید بود روی خود را بسوی دیوار پس شروع کرد

ابنه یقول یا ابتاه اما بشرک رسول الله صلی

پسر او میگفت ای پدر آیا مژدہ نداد ترا پیغمبر خدا صلے

الله علیه وسلم بکذا اما بشرک رسول الله

اللہ علیہ وسلم بچنین آیا مژدہ نداد ترا پیغمبر خدا

۵۷ قولہ وہو فی سیاقۃ الموت ای حال حضور الموت و
قولہ صلے اللہ تعالیٰ علیہ وسلم ای علی الاجمال
قال اللہ تعالیٰ ان الذین
امنوا وعملوا الصالحات
قالوا اللھم الغفر لی ای طباق
الاسلام

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَذَا قَالَ فَاَقْبَلَ بِوَجْهِهٖ

صلے اللہ علیہ وسلم بچنین گفت این نہاد پس پیش آمد بروئے خود

وَقَالَ اِنَّ اَفْضَلَ مَا اَنْبِئُ شَهَادَةُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا

وگفت ہر آئینہ برترین چیزے کہ می تواند شہادت ایست کہ نیست معبودی بحق

اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ اِنِّيْ كُنْتُ عَلٰى اَطْبَاقٍ

خدا و ہر آئینہ محمد پیغمبر خدا است ہر آئینہ من بودم بر شش احوال

ثَلَاثٍ لَقَدْ رَاَيْتُنِيْ وَمَا اَحَدٌ اَشَدَّ بُغْضًا

سہ بار ہر آئینہ بغض دیدم خود را و نبود ہیچ یکے

لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنِّيْ وَلَا اَحَبَّ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از من و نہ چیزے دوست

اِلَيَّ مِنْ اَنْ اَكُوْنَ قَدِ اسْتَمْكَنْتُ مِنْهُ فَقَتَلْتُهٗ وَمِنْهُ

تر من از آنکہ باشم کہ بتحقیق قدرت یابم بر آنحضرت پس بکشم آنحضرت را

فَلَوْ مُتُّ عَلٰى تِلْكَ الْحَالِ لَكُنْتُ مِنْ اَهْلِ النَّارِ

پس اگر مردمی بر آن حال مرآئینہ بودمی از اہل دوزخ

فَلَمَّا جَعَلَ اللّٰهُ الْاِسْلَامَ فِيْ قَلْبِيْ اَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى

پس چوں گردانید خدا اسلام را در دلم آمدم نزد پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ اِبْسُطْ يَمِيْنَكَ فَلِاُبَايِعْكَ

اللہ علیہ وسلم پس گفتم دراز کن دست راست خود را تا بیعت اسلام کنم

فَبَسَطَ يَمِيْنَهٗ قَالَ فَقَبَضْتُ يَدَيَّ قَالَ مَا لَكَ يَا عَمْرُو

پس دراز کرد آنحضرت دست راست خود را گفت عمرو پس کشیدم دست خود را گفت آنحضرت ترا چہ شد ترا یا عمرو

قَالَ قُلْتُ أَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِطَ قَالَ فَتَشْتَرِطُ مَاذَا قُلْتُ

گفت عمرو گفتم میخواہم کہ شرط کنم گفت آنحضرت شرط میکنی بہ گفتم اینکہ

أَنْ يُغْفَرَ لِي قَالَ أَمَا عَلِمْتَ يَا عَمْرُو أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ

آمرزیدہ شود مرا گفتا یاں کہ کردہ ام گفت آنحضرت آیا نمیدانی تو ای عمرو کہ بر آئینہ اسلام می افگند

مَا كَانَ قَبْلَهُ وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَأَنَّ

ہر گناہی را کہ قبل اسلام بودہ و بر آئینہ ہجرت می افگند ہر گناہی را کہ پیش از دیدہ و بر آئینہ

الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ وَمَا كَانَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ

حج می افگند گناہاں را کہ پیش از ان بودہ و نبود ہیچ یکے دوست ترنبوی من

مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا أَجَلَّ

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نہ بزرگتر

فِي عَيْنِي مِنْهُ وَمَا كُنْتُ أُطِيقُ أَنْ أَمْلَأَ عَيْنَيَّ مِنْهُ

در چشمہای من از انحضرت و نہ بودم کہ توانم آنکہ سیر کنم چشمہای خود را از دیدار انحضرت

إِجْلَالًا لَهُ وَلَوْ سُئِلْتُ أَنْ أَصِفَهُ مَا أَطَقْتُ لِأَنِّي

بجہت بزرگی آنحضرت و اگر پرسیدہ شدے آنکہ بیان کنم وصف انحضرت را نتوانستے برای آنکہ

لَمْ أَكُنْ أَمْلَأُ عَيْنَيَّ مِنْهُ وَلَوْ مُتُّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ

نبودم کہ سیر کنم چشمہای خود را از دیدار انحضرت و اگر مردمی بر آن حال

لَرَجَوْتُ أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ثُمَّ وَلِينَا أَشْيَاءَ

ہر آئینہ امید داشتے آنکہ باشم از اہل بہشت پس دست یافتم بر چیزہا

مَا أَدْرِي مَا حَالِي فِيهَا فَإِذَا أَنَا مُتُّ فَلَا تَصْحَبْنِي نَائِحَةٌ

نمیدانم چیست حال من دراں پس ہر گاہ من بمیرم پس نباید کہ ہمراہ نشود مرا زنے

وَلَا نَارٌ فَإِذَا دَفَنْتُمُونِي فَسَوُّوا عَلَيَّ التُّرَابَ سَبْعًا ثُمَّ انْفِضُوا
و نہ آتش پس دفن کنند مرا پس ہموار کنید بر من خاک را بفرستاد پاشند
حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا تُنْحَرُ جَزُورٌ وَيُقْسَمُ لَحْمُهَا
گرد گور من اندازہ انچہ ذبح کردہ شود شترے و تقسیم کردہ شود گوشت آں
حَتَّى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ وَأَنْظُرَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ
تا آنکہ آرام گیرم بشما و ببینم بچہ جواب بازمی گردانم فرستادہ گان
رَبِّي رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي
پروردگار خود را روایت کرد ایں حدیث را مسلم در صحیح خود در کتاب الایمان در
بَابِ كَوْنِ الْإِسْلَامِ يَهْدِمُ مَا قَبْلَهُ وَعَنْ أَنَسِ
باب بیان بودن اسلام کہ می افگند گناہان قبل خود را و روایت است از انس
بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بن مالک کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
خَرَجَ فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُذَافَةَ فَقَالَ مَنْ أَبِي
بیروں آمد پس ایستاد عبد اللہ بن حذافہ پس گفت عبد اللہ کیست پدر
قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي
گفت آنحضرت پدر تو حذافہ است پس زیادہ کرد آنحضرت آنکہ میگفت بپرسید شما مرا
فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا
پس نشست عمر بر ہر دو زانوی خود پس گفت عمر رضی اللہ عنہ خوشنود شدیم ما بخدا پروردگار
وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
و باسلام دین و بمحمد صلے اللہ علیہ و

ثلثا فسكت رواه البخاري في صحيحه في كتاب العلم

سه بار گفت عمر رضی این کلام را پس خاموش شد آنحضرت روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

وعن المقدام بن معدي كرب الكندي ان

و روایت است از مقدام بن معدی کرب کندی که بر آئینه

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يوشك[1] الرجل

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت نزدیک است

متكئا على اريكته يحدث بحديث من حديثي

کہ مردی تکیہ کردہ بر تخت خود سخن گفتہ شود بحدیثے از حدیث من

فيقول بيننا وبينكم كتاب الله عز وجل فما وجدنا

پس گوید در میان ما و در میان شما کتاب خدا عز و جل است پس چیزیکہ یافتیم

فيه من حلال استحللناه وما وجدنا فيه من

در کتاب خدا از حلال تحلال شمردیم آنرا و چیزیکہ یافتیم دران کتاب از

حرام حرمناه الا وان ما حرم رسول الله صلى

حرام حرام کردیم آنرا آگاہ باشید بر آئینہ چیزیکہ حرام کرد پیغمبر خدا صلے

الله عليه وسلم مثل ما حرم الله وعن قبيصة

اللہ علیہ وسلم مثل چیزیست کہ حرام کرد خدا و روایت است از قبیصہ

عن ابيه ان عبادة بن الصامت الانصاري

و از پدر خود کہ بر آئینہ عبادہ بن صامت انصاری

النقيب صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم

نقیب صاحب پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

[1] قولہ یوشک الرجل متکئا الخ

کل من استوی فاعدا علی وطاء ممکنا

وفی العامۃ یوشن مال فی نعوذہ ط

اقول ... ازہی بحار الانوار ۱۲

غَزَا مَعَ مُعَاوِيَةَ أَرْضَ الرُّومِ فَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ وَ

غزوه کرد بصاحبت معاویه بزمین روم پس نگاه کرد بسوی مردم در حالیکه

هُمْ يَتَبَايَعُونَ بِكَسْرِ الذَّهَبِ بِالدَّنَانِيرِ وَكَسْرِ الْفِضَّةِ

این مردم با یکدیگر خرید و فروخت میکردند پارهای زر را با دینارها و پارهای سیم را

بِالدَّرَاهِمِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ تَأْكُلُونَ الرِّبَا

بدرهمها پس گفت عبادة بن صامت ای مردم بتحقیق شما می خورید ربا

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

شنیدم پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم را که میگفت

لَا تَبْتَاعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ لَا زِيَادَةَ

نخرید طلا را بطلا مگر مثل بمثل زیادت

بَيْنَهُمَا وَلَا نَظِرَةَ فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ يَا أَبَا الْوَلِيدِ لَا أَرَى

درمیان هر دو و نه تاخیر کردن و زمان دادن پس گفت مر عبادة را معاویه ای ابا الولید نمی دانم

الرِّبَا فِي هَذَا إِلَّا مَا كَانَ مِنْ نَظِرَةٍ فَقَالَ عُبَادَةُ أَحَدَّثُكَ

ربا را درین مگر چیزیکه باشد از مهلت دادن پس گفت عبادة حدیث میگویم ترا

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُحَدِّثُنِي

از پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم و سخن میگوئی تو مرا

عَنْ رَأْيِكَ لَئِنْ أَخْرَجَنِي اللَّهُ لَا أُسَاكِنُكَ بِأَرْضٍ

از رای خود هر آینه اگر بیرون خواهد کرد مرا خدا سکونت اختیار خواهم کرد بر مینیکه

لَكَ عَلَيَّ فِيهَا إِمْرَةٌ فَلَمَّا قَفَلَ لَحِقَ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهُ

مرترا بر من در آن زمین امارت باشد پس چون از سفر باز گشت عبادة در رسید بمدینه پس گفت

عمر بن الخطاب ما قدمك يا أبا الوليد فقص عليه

عمر بن خطاب رضی اللہ عنہ چہ چیز باز آورد ترا ای ابا الولید پس بیان کرد بوے

القصة وما قال من مساكنته فقال ارجع يا أبا الوليد

آن قصہ را و چیزیکہ گفت او را از بود و باش اختیار کردن ہمراہ معاویہ پس گفت عمر رضی اللہ عنہ باز برو

إلى أرضك ففتح الله أرضا لستَ فيها وأمثالك و

بسوی زمین خود پس دور کند از خیر خدا ایشان را کہ نباشی تو در ان زمین و مانند تو و

كتب إلى معاوية لا إمرة لك عليه واحمل الناس

نوشت عمر رضی اللہ عنہ بسوی معاویہ رضی اللہ عنہ نیست امارت ترا بر عبادہ و حمل کن مردم را

على ما قال فانه هو الأمر وعن أبي سلمة أن

بر انکہ گفت عبادہ پس بتحقیق چیز یکہ عبادہ گفت آن حکم است تو روایت است از ابی سلمہ کہ ہر آئینہ

أبا هريرة قال لرجل يا ابن أخي إذا حدثتك

ابو ہریرہ گفت مر دے را ای پسر برادر من ہر گاہ حدیث بیان کنم ترا

عن رسول الله صلى الله عليه وسلم فلا تضرب

از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس نزار

له الأمثال روى ابن ماجة الأحاديث الثلاثة

برای آن مثالہا روایت کرد ابن ماجہ ہر سہ حدیث را

في أوائل سننه وعن قيس بن سعد قال

در شروع سنن ابن ماجہ و روایت است از قیس بن سعد گفت گفتیں بن سعد

أتيت الحيرة فرأيتهم يسجدون لمرزبان لهم

آمدم در حیرہ پس دیدم اہل حیرہ را کہ سجدہ میکردند سردار خود را

فَقُلْتُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحَقُّ

پس گفتم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سزاوار تر است

اَنْ يُّسْجَدَ لَهٗ قَالَ فَاَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بایکہ سجدہ کردہ شود او را گفت پس من بسر پس آمدم نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَسَلَّمَ فَقُلْتُ اِنِّيْ اَتَيْتُ الْحِيْرَةَ فَرَاَيْتُهُمْ يَسْجُدُوْنَ

پس گفتم ہر آئینہ رفتم در حیرہ پس دیدم اہل آنجا را کہ سجدہ می کنند

لِمَرْزُبَانٍ لَّهُمْ فَاَنْتَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحَقُّ اَنْ يُّسْجَدَ

مرزبان خود را پس تو ای پیغمبر خدا سزاوار تری بانکہ سجدہ کردہ شود

لَكَ قَالَ اَرَاَيْتَ لَوْ مَرَرْتَ بِقَبْرِيْ اَكُنْتَ تَسْجُدُ لَهٗ

مر تا گفت آنحضرت مرا خبر دہ مرا اگر بگذری بقبر من آیا ہستی تو کہ سجدہ کنی او را

قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَلَا تَفْعَلُوْا لَوْ كُنْتُ اٰمِرُ اَحَدًا

گفت پس گفتم سجدہ نکنم گفت آنحضرت پس نکنید سجدہ مرا اگر بودم کہ فرمان می کردم یکے را

اَنْ يَّسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ النِّسَآءَ اَنْ يَّسْجُدْنَ

ایکہ سجدہ کند یکے را بتحقیق حکم میکردم زناں را آنکہ سجدہ کنند

لِاَزْوَاجِهِنَّ لِمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَهُمْ عَلَيْهِنَّ مِنَ الْحَقِّ

شوہران خود را از برای آنچہ کہ گردانیدہ است خدا از برای مردان بر زناں حق

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ النِّكَاحِ فِيْ

روایت کردہ ایں حدیث را ابوداؤد در سنن ابی داؤد در کتاب النکاح در

بَابِ حَقِّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْاَةِ

باب حق شوہر بر زن

اَلْبَابُ السَّادِسُ فِي حُكْمِ الْمَحَبَّةِ بِالنَّبِيِّ صَلَّى

باب ششم در حکم محبت با پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ التَّوْبَةِ

اللہ علیہ وسلم فرمود خدا تعالے در سورہ توبہ و

قُلْ اِنْ كَانَ اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ

بگو ای محمد اگر باشند پدران شما و فرزندان شما و برادران شما و زنان شما

وَعَشِيْرَتُكُمْ وَاَمْوَالُ اقْتَرَفْتُمُوْهَا وَتِجَارَةٌ

و خویشان شما و مالهای شما کہ کسب کردہ اید آنرا و تجارتیکہ

تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَآ اَحَبَّ

می ترسید از نارواجی آن و مسکنها کہ پسندی کنید آنرا دوست تر

اِلَيْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَجِهَادٍ فِيْ سَبِيْلِهٖ فَتَرَبَّصُوْا

بسوی شما از خدا و پیغمبر او و از جہاد در راہ او پس انتظار برید

حَتّٰى يَاْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهٖ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ

تا آنکہ بیارد خدا حکم خود را و خدا راہ نمی نماید قوم فاسقان را

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَا يُؤْمِنُ اَحَدُكُمْ

وسلم گفت سوگند آن خدا کہ بقای ذات من در ید او ست ایمان کامل نمی آرد یکے از شما

حَتّٰى اَكُوْنَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ وَّالِدِهٖ وَوَلَدِهٖ رَوَاهُ

تا آنکہ باشم دوست تر بسوی وے از پدر وے و فرزندان وی روایت کرد

البخاری فی صحیحہ فی کتاب الایمان فی بیان ان

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الایمان در بیان آنکہ

حب الرسول صلی اللہ علیہ وسلم من الایمان

حب پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از ایمان است

وعن انس قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ

و روایت است از انس کہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم لا یؤمن احدکم حتی اکون احب الیہ

وسلم ایمان کامل نمی آرد بکے از شما تا آنکہ باشم محبوب تر نسبت بوی

من والدہ وولدہ والناس اجمعین رواہ البخاری

از پدر وے و فرزندان وے و مردم ہمہ روایت کردہ ایں حدیث را بخاری

فی الباب المذکور ورواہ مسلم فی صحیحہ فی

در باب مذکور و روایت کردہ ایں حدیث را مسلم در صحیح خود در

کتاب الایمان فی باب وجوب محبۃ رسول اللہ

کتاب الایمان در باب واجب شدن محبت رسول خدا

صلی اللہ علیہ وسلم اکثر من الاھل والولد

صلے اللہ علیہ وسلم افزون تر از اہل و فرزندان

والناس اجمعین وعنہ عن النبی صلی اللہ

و مردم ہمہ و نیز روایت است از انس و او روایت کردہ از پیغمبر صلے اللہ

علیہ وسلم قال ثلث من کن فیہ وجد

علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت سہ خصلت اند کہ ہر کہ آن سہ خصلت در وی یابد

حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ

حلاوت ایمان را اینکه باشد خدا و رسول خدا محبوب تر

إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلّٰهِ

نسبت بسوی دیگر از ہر چیز سوای خدا و رسول و اینکه دوست دارد انسان را و دوست ندارد او را مگر

وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ

و اینکه ناخوش دارد و این را که باز درآید در کفر چنانکه ناخوش می دارد و اینکه انداخته شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ

در آتش روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الایمان

فِي بَابِ حَلَاوَةِ الْإِيمَانِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ

در باب حلاوت ایمان و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم

أَيْضًا فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ خِصَالِ مَنْ

نیز در کتاب الایمان در باب خصلتهائیکه هر که

اتَّصَفَ بِهِنَّ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ وَعَنْ

متصف شد بآن یافت حلاوت ایمان را و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى

عبد الله بن مسعود گفت آمد مردے بسوے

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس گفت

يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ تَقُولُ فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا

یا رسول الله چه می فرمائی در شان مردیکه دوست داشت قومی را

وَلَمْ يُلْحِقْهُمْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ولاحق نشد ایشانرا پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ وَعَنْ سَالِمِ بْنِ اَبِي الْجَعْدِ

انسان با کسے خواہد بود کہ او را دوست دارد و روایت است از سالم بن ابے الجعد

عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

و او روایت کرد از انس بن مالک کہ مردے پرسید پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

علیہ وسلم را پس گفت کی خواہد آمد قیامت یا رسول اللہ

فَقَالَ مَا اَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ مَا اَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ

پس گفت آنحضرت چہ مہیا کردہ برای قیامت گفت آن مرد مہیا نکردم برای قیامت

كَثِيْرِ صَلٰوةٍ وَّلَا صَوْمٍ وَّلَا صَدَقَةٍ وَّلٰكِنِّيْ اُحِبُّ

از زیادہ نماز و نہ روزہ و نہ صدقہ ولیکن من دوست میدارم

اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ قَالَ اَنْتَ مَعَ مَنْ اَحْبَبْتَ رَوَاهُ

خدا و رسول خدا را گفت آنحضرت تو با کسے خواہی بود کہ آنرا دوست میداری روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَدَبِ فِيْ بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الادب در باب

عَلَامَةِ الْحُبِّ فِي اللّٰهِ وَعَنْ ثَابِتٍ عَنْ اَنَسٍ اَنَّ

علامت حب فی اللہ و روایت است از ثابت و او روایت کرد از انس

رَجُلًا سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ السَّاعَةِ

مردے پرسید پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را از قیامت

فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ وَمَا ذَا أَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ

پس گفت آن مرد کی خواہد آمد قیامت گفت آنحضرت وچہ مہیا کردہ ای برای قیامت گفت آن مرد

لَا شَيْءَ إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ صَلَّى اللّٰهُ

چیزی مہیا نیست مگر اینکہ محبوب می دارم خدا و پیغمبر خدا را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قَالَ

علیہ وسلم پس گفت آنحضرت تو باکسے خواہی بود کہ آنرا دوست می داری گفت

أَنَسٌ فَمَا فَرِحْنَا بَعْدَ فَرَحِنَا بِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

انس پس خوشنود نشدہ بودیم ہیچ چیزی مانند خوشنودی باین قول پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قَالَ أَنَسٌ فَأَنَا

علیہ وسلم کہ تو باکسے خواہی بود کہ آنرا محبوب داری گفت انس پس من

أُحِبُّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ

دوست می دارم پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم وابو بکر وعمر رضی اللہ عنہما را

وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ مَعَهُمْ بِحُبِّي إِيَّاهُمْ وَإِنْ لَمْ أَعْمَلْ

وامید میدارم اینکہ باشم با ایشان بسبب دوست داشتن من ایشان را اگرچہ عمل نکردم

بِمِثْلِ أَعْمَالِهِمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي

مانند عملہای ایشان روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ مَنَاقِبِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ

کتاب الانبیا در باب مناقب عمر بن خطاب رضی اللہ عنہ

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَايُرٍ يَسِيرٍ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْبِرِّ

و روایت کرد این حدیث را مسلم با اندک تغیر در صحیح مسلم در کتاب البر

وَالصِّلَةِ وَعَنْ اَبِیْ وَاقِدِ اللَّیْثِیِّ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واصلة و در روایت است از ابی واقد لیثی کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ بَیْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِی الْمَسْجِدِ

صلے اللہ علیہ وسلم در اثنای آنکہ آنحضرت نشستہ بود در مسجد

وَالنَّاسُ مَعَهٗ اِذْ اَقْبَلَ ثَلٰثَةُ نَفَرٍ فَاَقْبَلَ اِثْنَانِ

و در حالیکہ مردم با آنحضرت بودند چون پیش آمدند سہ مردم پس پیش آمدند دو

اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ وَذَهَبَ

بسوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم و رفت

وَاحِدٌ قَالَ فَوَقَفَا عَلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

یکے گفت راوی حدیث پس استادند آن دو مرد نزد مجلس پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَاَمَّا اَحَدُهُمَا فَرَاٰی فُرْجَةً فِی الْحَلْقَةِ

وسلم پس لیکن یکے از ایشان پس دید جای خالی را در حلقہ

فَجَلَسَ فِیْهَا وَاَمَّا الْاٰخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَاَمَّا الثَّالِثُ

پس نشست در آن جا و لیکن دیگر پس نشست پس اہل مجلس و لیکن مرد سوم

فَاَدْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

پس پس رفت پس چون فارغ شد پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلَا اُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلٰثَةِ

علیہ وسلم گفت آیا نہ خبر دہم شما را از حال این سہ مردم

اَمَّا اَحَدُهُمْ فَاٰوٰی اِلَی اللّٰهِ فَاٰوَاهُ اللّٰهُ وَاَمَّا الْاٰخَرُ

لیکن یکے از ایشان پس منضم شد بسوے خدا پس منضم کرد او را خدا بسوی رحمت خود

فَاسْتَحْيَى فَاسْتَحْيَى اللّٰهُ مِنْهُ وَاَمَّا الْاٰخَرُ فَاَعْرَضَ فَاَعْرَضَ

پس شرم کرد پس شرم کرد خدا ازان ولیکن دیگر پس روگردانید پس اعراض کرد

اللّٰهُ عَنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْعِلْمِ

خدا ازو روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ السَّلَامِ فِيْ

و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب السلام در

بَابِ مَنْ اَتٰى مَجْلِسًا الخ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ

باب کسیکه آمد در مجلس الخ و روایت است از ابن عباس که گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحِبُّوا

گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم دوست دارید

اللّٰهَ لِمَا يَغْذُوْكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ وَاَحِبُّوْنِيْ لِحُبِّ اللّٰهِ

خدارا از برای آنکه طعام دهد شمارا از نعمت و دوست دارید مرا از جهت دوستی خدا

وَاَحِبُّوْا اَهْلَ بَيْتِيْ لِحُبِّيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ

و دوست دارید اهل بیت مرا از جهت دوستی من روایت کرد این حدیث را ترمذی در

جَامِعِهٖ فِيْ اَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ فِيْ بَابِ مَنَاقِبِ اَهْلِ

جامع ترمذی در ابواب المناقب در باب مناقب اهل

بَيْتِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنْ اَسْلَمَ عَنْ عُمَرَ اَنَّهٗ

بیت پیغمبر صلے الله علیه وسلم و روایت است از اسلم و او روایت کرد از عمر رضی الله عنه که او

فَرَضَ لِاُسَامَةَ فِيْ ثَلَاثَةِ اٰلَافٍ وَخَمْسِمِائَةٍ

مقرر کرد برای اسامه بن زید در سه هزار و پانصد

وَفَرَضَ لِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ فِي ثَلَاثَةِ آلَافٍ فَقَالَ

ومقرر کرد برای عبداللہ بن عمر در سہ ہزار پس گفت

عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ لِأَبِيهِ لِمَ فَضَّلْتَ أُسَامَةَ عَلَيَّ

عبد اللہ بن عمر مر پدر خود را چرا تفضیل دادی اسامہ را بر من

فَوَاللّٰهِ مَا سَبَقَنِي إِلَى مَشْهَدٍ قَالَ لِأَنَّ زَيْدًا كَانَ

پس سوگند بخدا سبقت نکرده است اسامہ مرا بسوی ہیچ غزوہ گفت عمر جواب داد برای آنکہ پدر اسامہ بود

أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دوست تر بسوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ أَبِيكَ وَكَانَ أُسَامَةُ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

از پدر تو وبود اسامہ محبوب تر بسوی پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْكَ فَآثَرْتُ حِبَّ

صلے اللہ علیہ وسلم از تو پس اختیار کردم محبوب

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِبِّي رَوَاهُ

رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را بر محبوب خود روایت کرد این

التِّرْمِذِيُّ فِي الْكِتَابِ الْمَذْكُورِ فِي بَابِ مَنَاقِبِ

ترمذی در کتاب مذکور در باب مناقب

زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ

زید بن حارثہ رض وگفت ترمذی این حدیث حدیث حسن غریب است

وَعَنْ جَبَلَةَ بْنِ حَارِثَةَ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى

در روایت است از جبلہ بن حارثہ کہ گفت آمدم نزد

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ لَهُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفتم مر آنحضرت را یا رسول اللہ

اِبْعَثْ مَعِيَ اَخِيْ زَيْدًا قَالَ هُوَ ذَا فَاِنِ انْطَلَقَ مَعَكَ

بفرست همراه من برادر مرا کہ زید است گفت رسول اللہ او زید است پس اگر برود همراه تو

لَمْ اَمْنَعْهُ فَقَالَ زَيْدٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَا اَخْتَارُ عَلَيْكَ

منع نمی کنم او را گفت زید یا رسول اللہ اختیار نمی کنم بر تو

اَحَدًا قَالَ فَرَاَيْتُ رَاْيَ اَخِيْ اَفْضَلَ مِنْ رَاْيِيْ

هیچ یکے را گفت جبلہ بن حارثہ پس دیدم رای برادر خود را نیکوتر از رای خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي الْبَابِ الْمَذْكُوْرِ وَقَالَ هٰذَا

روایت کرد این حدیث را ترمذی در باب مذکور و گفت ترمذی این

حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ لَا نَعْرِفُهُ اِلَّا مِنْ حَدِيْثِ ابْنِ

حدیث غریب است نمی شناسیم او را مگر از حدیث ابن

الرُّوْمِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَعْرٍ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

رومی از روایت علی بن شعر و روایت است از عبد اللہ بن

هِشَامٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ہشام گفت بودیم با پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَهُوَ اٰخِذٌ بِيَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ

در حالیکہ آنحضرت گیرندہ بود دست عمر بن خطاب رضی را پس گفت مر آنحضرت را عمر

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَاَنْتَ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ

یا رسول اللہ هر آئینہ تو محبوب تر هستی بسوی من از همہ چیز

إِلَّا نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مگر از نفس من پس گفت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم

لَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْكَ

ایماں کامل نیست سوگند ماں خدا کہ ذات من در دست قدرت اوست تا آنکہ باشم محبوب تر بسوی تو

مِنْ نَفْسِكَ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ فَإِنَّهُ الْآنَ وَاللهِ لَأَنْتَ

از نفس تو پس گفت مر او را عمر پس بدرستیکہ الآن سوگند بخدا

أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

محبوب تری سوی من از نفس من پس گفت پیغمبر صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَهُ الْآنَ يَا عُمَرُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

وسلم مر عمر را الآن ایماں کامل شد ای عمر روایت کرد ایں حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْإِيمَانِ وَالنُّذُورِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

در شروع کتاب الایمان والنذور و روایت است از ابی ذر

قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ

گفت گفتم یا رسول اللہ آن مرد کہ دوست دارد قومے را

وَلَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَعْمَلَ مِثْلَ عَمَلِهِمْ قَالَ أَنْتَ يَا أَبَا ذَرٍّ

و نمی تواند آنکہ عمل کند مثل عمل آں قوم گفت آنحضرت تو ای ابا ذر

مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قُلْتُ فَإِنِّي أُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ

با کسے خواہی بود کہ دوست داری گفتم پس بتحقیق من دوست دارم خدا و رسول خدا را

قَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي سُنَنِهِ

گفت آنحضرت تو با کسے خواہی بود کہ آنرا دوست داری روایت کرد ایں حدیث را دارمی در

۷۴

له قوله فقال له عمر فانه الآن الخ اى فقال له عمر بعد ما اخبره النبى صلى الله عليه وسلم بالاشعر لما علم ان النبى صلى الله عليه وسلم يحبه اكثر من نفسه فى بقاء الآن واظهر ايمانه بقوله فانه الآن الخ

انشاء الله سنشرح هذا الحديث بالتفصيل فى باب حب الرسول من الايمان

فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

در کتاب الرقاق در باب بیان آنکہ انسان با کسے خواہد بود کہ او را دوست دارد

وَعَنِ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ قُلْتُ لِعَبِيدَةَ عِنْدَنَا

و روایت است از ابن سیرین کہ گفت گفتم عبیدہ را کہ نزد ما

مِنْ شَعْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَبْنَاهُ

از موی پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم است یا قیم آن موا

مِنْ قِبَلِ أَنَسٍ أَوْ مِنْ قِبَلِ أَهْلِ أَنَسٍ فَقَالَ

از جانب انس یا از جانب اہل انس پس گفت عبیدہ

لَأَنْ تَكُونَ عِنْدِي شَعْرَةٌ مِنْهُ أَحَبُّ إِلَيَّ

ہر آئینہ بودن نزد من موی از او مرا محبوبتر است پسوی من

مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

از دنیا و چیز ہا کہ در دنیا است روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْوُضُوءِ فِي بَابِ الْمَاءِ الَّذِي يُغْسَلُ

در کتاب الوضوء در باب آبیکہ

بِهِ شَعْرُ الْإِنْسَانِ وَعَنْ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ

بآن موی آدمی و روایت است از عباس او از پدر خود و

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُحُدٌ جَبَلٌ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت احد کوہیست

يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

کہ دوست می دارد ما را و دوست میداریم او را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الزكوة في باب حرص المتي وستذكر احاديث

الزکوٰۃ در باب حرص المتی و قریب است کہ ذکر کنم حدیثہا

حنين الجذع وهي مناسبة لهذا البيان ايضا

گریہ کردن شتہ درخت خرما و آن احادیث مناسب اند باین بیان نیز

في باب المعجزات ان شاء الله تعالى

در باب معجزات اگر خواستہ خداوند تعالیٰ است

الباب السابع في اتباع النبي صلى الله

باب ہفتم در پیروی کردن پیغمبر صلے اللہ

عليه وسلم قال الله تعالى في سورة ال عمران

علیہ وسلم را فرمود اللہ تعالیٰ در سورۂ آل عمران ع ۴

قل ان كنتم تحبون الله فاتبعوني يحببكم

بگوای محمد اگر ہستید شما کہ دوست میدارید خدا را پس پیروی من کنید تا دوست دارد شما

الله ويغفر لكم ذنوبكم والله غفور رحيم

خدا و بیامرزد گناہان شما را و خدا آمرزندہ مہربان است

قل اطيعوا الله والرسول فان تولوا فان

بگوای محمد فرمان برداری کنید خدا را و رسول را پس اگر روگردان شوند پس ہر آئینہ

الله لا يحب الكافرين ۝ عن ابي هريرة ان

خدا دوست نمی دارد کافران را روایت است از ابی ہریرہ کہ

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من اطاعني

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت کہ کہ فرمان برداری

فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ

پس هر آئینه فرمان برداری میکند خدا را و کسیکه نافرمانی میکند مرا پس تحقیق نافرمانی میکند خدا را

وَمَنْ أَطَاعَ أَمِيرِي فَقَدْ أَطَاعَنِي وَمَنْ عَصَى

و کسیکه فرمانبرداری میکند امیر مرا پس هر آئینه فرمانبرداری میکند مرا و کسیکه نافرمانی میکند

أَمِيرِي فَقَدْ عَصَانِي رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

امیر مرا پس تحقیق نافرمانی میکند مرا روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْأَحْكَامِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ

در اول شروع کتاب الاحکام و در روایت است از عبد الله که گفت

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللّٰهِ وَأَحْسَنَ الْهَدْيِ

هر آئینه نیکوترین سخنها کتاب خداست و بهترین طریقها

هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرُّ الْأُمُورِ

طریقه محمد صلی الله علیه وسلم است و بدترین کارها

مُحْدَثَاتُهَا وَإِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَآتٍ وَمَا أَنْتُمْ

نو پیدا کرده شده است و بدرستیکه آنچه وعده داده شده اید تحقیق آمدنیست و نیستید شما

بِمُعْجِزِينَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

عاجز کنندگان خدا را و در روایت است از ابی هریره که بدرستیکه پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ

صلی الله علیه وسلم گفت همه امت من داخل خواهند شد

الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى قَالُوا وَمَنْ يَأْبَى قَالَ مَنْ أَطَاعَنِي

در جنت مگر کسیکه سرکشی کرد گفتند و کدام کس سرکشی کرد گفت هر که فرمانبرداری کند مرا

دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى وَعَنْ

در آید بہشت را وہر کہ نافرمانی کند مرا پس برآئینہ سرکشی کرد در حدیث است

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ جَاءَتْ مَلَائِكَةٌ إِلَى

جابر بن عبد اللہ کہ گفت جابر آمدند چند فرشتگان نزد پیغمبر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ نَائِمٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ

پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم ودر حالیکہ او خفتہ بود پس گفتند بعضے

إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ

کہ وی خوابیدہ است وگفتند بعضے ازاں فرشتگان کہ چشم او در خوابست ودل او

يَقْظَانُ فَقَالُوا إِنَّ لِصَاحِبِكُمْ هٰذَا مَثَلًا فَاضْرِبُوا

بیدار پس گفتند آن فرشتگان پدر سنیکہ مر صاحب شما را کہ ہفت حالیست عجیب بیان کنید

لَهُ مَثَلًا فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ

برای او آن حال عجیب پس گفتند بعضے ازاں بانکہ وی خوابیدہ است وگفتند بعضے ازاں

إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا مَثَلُهُ

برآئینہ چشم او در خوابست ودل او بیدار پس گفتند آن فرشتگان

كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى دَارًا وَجَعَلَ فِيهَا مَأْدُبَةً وَ

مانند مثل مردیست کہ بنا کرد سرا را وساخت آن مرد در ان سرا طعامہائے و

بَعَثَ دَاعِيًا فَمَنْ أَجَابَ الدَّاعِيَ دَخَلَ الدَّارَ

فرستاد آن مرد خواندہ را پس کسیکہ اجابت کرد خواندہ را داخل شد

وَأَكَلَ مِنَ الْمَأْدُبَةِ وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّاعِيَ لَمْ يَدْخُلِ

وخورد از ان طعامہائے وکسیکہ اجابت نکرد آن خواندہ را داخل نشد

الدار ولم يأكل من المأدبة فقالوا أولوها له
در ان سرا و نخورد از ان مهمانی پس گفتند آن فرشتگان تاویل کنید مثل را
يفقهها فقال بعضهم إنه نائم وقال بعضهم إن
تا بفهمد این مثل را پس گفتند بعضے از ان فرشتگان کہ وی خفتہ است و گفتند بعضے از ایشان کہ
العين نائمة والقلب يقظان فقالوا الدار الجنة
چشم او در خوابست و دل او بیدار پس گفتند آن فرشتگان سرا بہشت است
والداعي محمد صلى الله عليه وسلم فمن أطاع
و خواننده محمد است صلے اللہ علیہ وسلم پس ہر کہ فرمانبرداری کند
محمدا صلى الله عليه وسلم فقد أطاع الله و
محمد را صلے اللہ علیہ وسلم پس بدرستیکہ فرمانبرداری میکند خدا را و
من عصى محمدا صلى الله عليه وسلم فقد
کسیکہ نافرمانی کند محمد را صلے اللہ علیہ وسلم پس بتحقیق
عصى الله ومحمد صلى الله عليه وسلم فرق
نافرمانی میکند خدا را و محمد صلے اللہ علیہ وسلم سبب امتیازست
بين الناس وعن أبي موسى عن النبي صلى
در میان کسان و در روایتست از ابی موسی و او روایت کرد از پیغمبر صلے
الله عليه وسلم قال إنما مثلي ومثل ما بعثني
اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت جز این نیست کہ مثل من و مثل آن چیز کہ فرستاده
الله به كمثل رجل أتى قوما فقال يا قوم إني
خدا آن چیز مانند مثل مردیست کہ آمد نزد قومے پس گفت ای قوم بدرستیکہ من

رَأَيْتُ الْجَيْشَ بِعَيْنَيَّ وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ

دیدہ ام بچشم خود و منم آن بیم دہندہ عریان

فَالنَّجَاءَ فَأَطَاعَهُ طَائِفَةٌ مِنْ قَوْمِهِ فَأَدْلَجُوا وَ

پس زودی کنید تا نجات یابید پس فرمانبرداری کردند او را گروہی از قوم او پس سیر کردند شب را

انْطَلَقُوا عَلَى مَهَلِهِمْ فَنَجَوْا وَكَذَّبَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ

رفتند بر آرام خود پس نجات یافتند و تکذیب کردند گروہی از قوم او

فَأَصْبَحُوا مَكَانَهُمْ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَأَهْلَكَهُمْ

پس صبح کردند بمکان خود پس وقت صبح آمد بریشان لشکر پس ہلاک کرد ایشان را

وَاجْتَاحَهُمْ فَذٰلِكَ مَثَلُ مَنْ أَطَاعَنِي فَاتَّبَعَ

و استیصال کرد ایشان را پس آن مثل کسی است کہ فرمانبرداری کرد مرا پس پیروی کرد

مَا جِئْتُ بِهِ وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِي وَكَذَّبَ بِمَا جِئْتُ

آن چیز را کہ آوردہ ام از او و مثل کسی است کہ نافرمانی کرد مرا و تکذیب کرد بچیزیکہ آوردہ ام

بِهِ مِنَ الْحَقِّ رَوَى الْبُخَارِيُّ الْأَحَادِيثَ الْأَرْبَعَةَ

آنرا از حق روایت کرد بخاری این چہار احادیث را

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْاِعْتِصَامِ فِي بَابِ الْاِقْتِدَاءِ

در صحیح بخاری در کتاب الاعتصام در باب پیروی کردن

بِسُنَنِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ

بسنتہای پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و روایت

عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ

از علقمہ از روایت کرد از عبد اللہ کہ گفت عبد اللہ لعنت کرد خدا زنان را

وَالْمُوْتَشِمَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ

خَلْقَ اللّٰهِ فَبَلَغَ ذٰلِكَ امْرَأَةً مِّنْ بَنِيْ أَسَدٍ يُقَالُ لَهَا

أُمُّ يَعْقُوْبَ فَجَاءَتْ فَقَالَتْ إِنَّهُ بَلَغَنِيْ أَنَّكَ

لَعَنْتَ كَيْتَ وَكَيْتَ فَقَالَ وَمَا لِيَ لَا أَلْعَنُ مَنْ

لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ

هُوَ فِيْ كِتَابِ اللّٰهِ فَقَالَتْ لَقَدْ قَرَأْتُ مَا بَيْنَ اللَّوْحَيْنِ

فَمَا وَجَدْتُ فِيْهِ مَا تَقُوْلُ قَالَ لَئِنْ كُنْتِ قَرَأْتِيْهِ

لَقَدْ وَجَدْتِيْهِ أَمَا قَرَأْتِ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ

وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا قَالَتْ بَلٰى قَالَ فَإِنَّهُ قَدْ

عَنْهُ قَالَتْ فَإِنِّيْ أُرٰى أَهْلَكَ يَفْعَلُوْنَهُ قَالَ فَاذْهَبِيْ

فَانْظُرِيْ فَذَهَبَتْ فَنَظَرَتْ فَلَمْ تَرَ مِنْ حَاجَتِهَا

پس نگاه کن پس رفت پس نگاه کرد آن زن پس ندید از حاجت خود

شَيْئًا فَقَالَ لَوْ كَانَتْ كَذَلِكِ مَا جَامَعْتُهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزرا پس گفت عبدالله اگر بود چنین مجامعت نکردمی مرا روایت کرد این را بخاری

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ الْحَشْرِ

در صحیح خود در کتاب التفسیر در تفسیر سورهٔ حشر

وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ النِّسَآءِ فَلَا وَرَبِّكَ

و گفت الله تعالے در سورهٔ نساء پس سوگند بپروردگار تو

لَا يُؤْمِنُوْنَ حَتّٰى يُحَكِّمُوْكَ فِيْمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوْا

که ایشان مومن نباشند تا وقتیکه حکم مقرر کنند ترا در آنچه که اختلاف واقع شود درمیان ایشان پس

فِيْ اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا ۝ وَ

در دلهای خود تنگی از آنچه تو حکم فرمودی و تسلیم کنند بانقیاد و

لَوْ اَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ اَنِ اقْتُلُوْٓا اَنْفُسَكُمْ اَوِ اخْرُجُوْا

اگر ما فرض میکردیم بر ایشان که بکشید نفسهای خودرا یا خارج شوید

مِّنْ دِيَارِكُمْ مَّا فَعَلُوْهُ اِلَّا قَلِيْلٌ مِّنْهُمْ وَلَوْ اَنَّهُمْ فَعَلُوْا

از سرزمینهای خویش الخی کردند این را مگر قلیل از ایشان و اگر ایشان بکردندی

مَا يُوْعَظُوْنَ بِهٖ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاَشَدَّ تَثْبِيْتًا ۝

آنچه که پند داده میشوند بآن هرآینه بودی بهتر برای ایشان و سخت تر در استواری دین

وَاِذًا لَّاٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ لَّدُنَّا اَجْرًا عَظِيْمًا ۝ وَّلَهَدَيْنٰهُمْ

و آن وقت هرآئینه می دادیم ایشان را از نزد خود اجر بزرگ و بتحقیق راه می نمودیم ایشان را

صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ۝ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ

راه راست و کسیکه فرمانبرداری کند خدا و پیغمبر را پس آن گروه

مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ وَالصِّدِّيْقِيْنَ

بهمراه آن کسانند که انعام کرده است خدا بر ایشان از پیغمبران و صدیقان

وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِيْنَ ۚ وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ رَفِيْقًا ۝ ذٰلِكَ

و شهیدان و صالحان و نیکو اند این جماعت رفیق این

الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ ۭ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَلِيْمًا ۝ عَنْ

فضل است از خدا و کافیست خدا دانا روایت است از

عُرْوَةَ قَالَ خَاصَمَ الزُّبَيْرُ رَجُلًا مِّنَ الْاَنْصَارِ فِيْ

عروه که گفت خصومت کرد زبیر بمردی که از انصار بود در

شَرِيْجٍ مِّنَ الْحَرَّةِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

آب راه از سنگستان پس گفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم

اسْقِ يَا زُبَيْرُ ثُمَّ اَرْسِلِ الْمَآءَ اِلٰى جَارِكَ فَقَالَ

سیراب کن زبیر خود را ای زبیر پستر جاری کن آب را بسوی زمین همسایه خود پس گفت

الْاَنْصَارِيُّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَنْ كَانَ ابْنَ عَمَّتِكَ

انصاری ای پیغمبر خدا از برای آن باین طور حکم میکنی که او پسر عمه تست

فَتَلَوَّنَ وَجْهُهٗ ثُمَّ قَالَ اسْقِ يَا زُبَيْرُ ثُمَّ احْبِسِ الْمَآءَ

پس متلون شد روی او که انحضرت پستر گفت سیراب کن زبیر زمین خود را ای زبیر پستر باز دار

حَتّٰى يَرْجِعَ اِلَى الْجَدْرِ ثُمَّ اَرْسِلِ الْمَآءَ اِلٰى جَارِكَ

تا آنکه باز گردد آب بسوی دیوار پستر گذار آب را که جاری شود بسوی زمین

وَاسْتَوْعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلزُّبَيْرِ حَقَّهُ

وکامل داد پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم زبیر را

فِي صَرِيحِ الْحُكْمِ حِينَ احْفَظَهُ الْأَنْصَارِيُّ وَكَانَ

حق او را در صریح حکم وقتیکہ خشمگین کرد انصاری پیغمبر را انصاری آنحضرت

أَشَارَ عَلَيْهِمَا بِأَمْرٍ لَهُمَا فِيهِ سَعَةٌ قَالَ الزُّبَيْرُ فَمَا أَحْسِبُ

کہ اشارہ کردہ بود مر ایشان را بامری کہ مر ایشان را در آن امر فراخی بود گفت زبیر پس می پندارم

هٰذِهِ الْآيَاتِ إِلَّا نَزَلَتْ فِي ذٰلِكَ فَلَا وَرَبِّكَ

این آیت را مگر ایشان نازل شدند در این قصہ پس قسم بپروردگار تو

لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

کہ ایشان مومن نباشند تا آنکہ حکم مقرر کنند ترا در آنچہ کہ اختلاف واقع شود درمیان ایشان

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ النِّسَاءِ

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سورۂ نساء

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

و روایت کرد این حدیث را مسلم از عروہ پس زبیر او روایت کرد از عبداللہ بن

الزُّبَيْرِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَرَوَاهُ ابْنُ

زبیر در صحیح مسلم در کتاب الفضائل و روایت کرد این حدیث را

مَاجَةَ فِي أَوَّلِ سُنَنِهِ كَمُسْلِمٍ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

ماجہ در شروع سنن ابن ماجہ مانند مسلم رح و فرمود خدا تعالیٰ

فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ وَأَطِيعُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ

در سورۂ مائدہ واطاعت کنید خدا را واطاعت کنید پیغمبر را

وَاحْذَرُوْا فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا

وبترسید پس اگر روگردانید پس بدانید کہ نیست بر پیغمبر ما مگر

الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ الْاَنْفَالِ

رسانیدن آشکارا و فرمود خدا تعالے در سورہ انفال کما

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَجِيْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ

ای کسانیکہ ایمان آوردہ اید قبول کنید خواندن خدا و پیغمبر را ہنگامیکہ بخواند شمارا

لِمَا يُحْيِيْكُمْ ۚ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يَحُوْلُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ

برای آنکہ زندہ گرداند شمارا و بدانید کہ حق تعالیٰ حائل میشود درمیان مرد و دل او

وَاَنَّهٗٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ بْنِ الْمُعَلّٰى

و تحقیق بسوی وی حشر کردہ خواہید شد روایت است از ابی سعید بن معلے

قَالَ كُنْتُ اُصَلِّيْ فِي الْمَسْجِدِ فَدَعَانِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

کہ گفت بودم کہ نماز می گزاردم در مسجد پس خواند مرا پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ اُجِبْهُ فَقُلْتُ

صلے اللہ علیہ وسلم پس جواب ندادم آنحضرت را پس گفتم

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّيْ كُنْتُ اُصَلِّيْ فَقَالَ اَلَمْ يَقُلِ اللّٰهُ

یا رسول اللہ بدرستیکہ من بودم کہ نماز می گزاردم پس گفت آنحضرت آیا نہ گفتہ است خدا

اسْتَجِيْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ ثُمَّ قَالَ لِيْ

اجابت کنید خواندن خدا در رسول را چون بخواند رسول اللہ شمارا پس گفت آنحضرت مرا

لَاُعَلِّمَنَّكَ سُوْرَةً هِيَ اَعْظَمُ السُّوَرِ فِي الْقُرْاٰنِ

البتہ بیاموزانم ترا سورہ کہ آن بزرگترین سورتہا در قرآنست

قَبْلَ اَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ثُمَّ اَخَذَ بِيَدِيْ فَلَمَّا اَرَادَ

قبل از انکہ بیرون روی از مسجد پس گرفت آنحضرت دست مرا پس چون

اَنْ يَّخْرُجَ قُلْتُ لَهٗ اَلَمْ تَقُلْ لَاُعَلِّمَنَّكَ سُوْرَةً هِيَ

انکہ بیرون شود گفتم آنحضرت را آیا نہ گفتی کہ حتما آموزم ترا سورۃ کہ آن

اَعْظَمُ سُوْرَةٍ مِّنَ الْقُرْاٰنِ قَالَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ

بزرگتر ین سورہ است از قرآن گفت آنحضرت الحمد للہ رب

الْعٰلَمِيْنَ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِيْ وَالْقُرْاٰنُ الْعَظِيْمُ

العالمین این سورہ سبع مثانی و قرآن عظیم است

الَّذِيْ اُوْتِيْتُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ

انکہ دادہ شدہ ام آن قرآن روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود در اول

كِتَابِ التَّفْسِيْرِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ اٰخِرِ سُوْرَةِ التَّوْ

کتاب التفسیر و گفت خدا تعالے در آخر سورہ توبہ

لَقَدْ تَّابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ

ہر آئینہ بقبول توبہ باز گشت خدا بر پیمبر و آن مہاجران و انصار

الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ فِيْ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ

کہ پیروی کردند پیمبر را در زمان تنگدستی از پس انکہ نزدیک بود

يَزِيْغُ قُلُوْبُ فَرِيْقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ اِنَّهٗ بِهِمْ

کہ میل کند دلہاے گروہے از ایشان پس برحمت باز گشت بر ایشان بدرستیکہ وی

رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ وَّعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا

بخشندہ مہربانست و بران سہ مردم کہ موقوف داشتہ شدند

حَتّٰٓى اِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ

تا آنگه تنگ شد برایشان زمین باوجود گشادگی آن وتنگ شد

عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوْٓا اَنْ لَّا مَلْجَاَ مِنَ اللّٰهِ اِلَّآ اِلَيْهِ

برایشان نفسهای ایشان وداستند ایشان آنکه نیست پناه از خدا مگر بسوی وے

ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوْبُوْا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ

باز برحمت بازگشت برایشان تا رجوع کنند ایشان بدرستیکه خدایست توبه قبول کننده مهربان

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُوْنُوْا مَعَ الصّٰدِقِيْنَ

ای گروه مومنان بترسید از خدا وباشید با راست گویان

مَا كَانَ لِاَهْلِ الْمَدِيْنَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِّنَ الْاَعْرَابِ

نمناسب بود مر اهل مدینه را و آنانرا که گرد اگرد ایشان از بادیه نشینان

اَنْ يَّتَخَلَّفُوْا عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ وَلَا يَرْغَبُوْا بِاَنْفُسِهِمْ

آنکه باز پس بمانند از همراهی پیغمبر خدا و نه آنکه رغبت کنند بنفسهای خود

عَنْ نَّفْسِهٖ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ لَا يُصِيْبُهُمْ ظَمَاٌ وَّلَا نَصَبٌ

روگردانیده از نفس پیغمبر خدا این بسبب آنست که نمی رسد ایشان را تشنگی و نه رنج

وَّلَا مَخْمَصَةٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلَا يَطَئُوْنَ مَوْطِئًا

و نه گرسنگی در راه خدا و نسپرند جائی را

يَّغِيْظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُوْنَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا اِلَّا

که بخشم آرد کافران را و نیابند از دشمن هیچ یافتنی از قتل وغیر و مگر

كُتِبَ لَهُمْ بِهٖ عَمَلٌ صَالِحٌ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ

نوشته شود برایشان بسبب آن عمل صالح بدرآنکه خدا ضائع نمی گرداند

أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝ وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً

مردنیکوکاران را ۔ وضرر نمی کنند ۔ بهیچ خرج را ۔ اندک

وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ

و نه بسیارے ۔ وقطع نمی کنند ۔ بهیچ وادی را ۔ مگر نوشته شد برای ایشان

اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ

خدا ۔ بهترین آنچه کرده می کردند ۔ روایت است از ابن شهاب

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ

که او روایت کرد از عبد الرحمن بن عبد الله بن کعب بن مالک

أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ ۔ وَكَانَ قَائِدَ

که برآئینه عبد الله بن کعب بن مالک ۔ و بود عبد الله

كَعْبٍ مِنْ بَنِيهِ حِينَ عَمِيَ قَالَ سَمِعْتُ كَعْبَ

کعب ۔ از همه پسران کعب ۔ وقتیکه نابینا شد کعب گفت شنیدم کعب

بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ حِينَ تَخَلَّفَ عَنْ قِصَّةِ

بن مالک را ۔ در حالیکه میگفت حال وسبب تراکه تخلف کرد بهیچ از قصه

تَبُوكَ قَالَ كَعْبٌ لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ

تبوک ۔ گفت کعب ۔ پس نماندم از پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا إِلَّا فِي

صلی الله علیه وسلم در هیچ غزوه که غزوه فرمود آنحضرت مگر در

غَزْوَةِ تَبُوكَ غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ تَخَلَّفْتُ فِي غَزْوَةِ بَدْرٍ

غزوه تبوک ۔ سوای آنکه من نبودم که پس ماندم در غزوه بدر

وَلَمْ يُعَاتِبْ أَحَدٌ تَخَلَّفَ عَنْهَا إِنَّمَا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ

و عتاب کرده نشد هیچ یکے کہ پس ماند از غزوه بدر جز این نیست کہ بیرون شد پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ عِيرَ قُرَيْشٍ حَتَّى جَمَعَ

صلے اللہ علیہ وسلم درحالیکہ ارادہ میداشت قافلۂ قریش را تا آنکہ جمع کرد

اللَّهُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَدُوِّهِمْ عَلَى غَيْرِ مِيعَادٍ وَلَقَدْ

خدا درمیان ایشان و درمیان دشمن ایشان بر غیر میعاد و هر آئینه بتحقیق

شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حاضر بودم با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ حِينَ تَوَاثَقْنَا عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَا أُحِبُّ

در شب عقبه وقتیکه عهد کردیم بر اسلام و دوست نمیدارم

أَنَّ لِي بِهَا مَشْهَدَ بَدْرٍ وَإِنْ كَانَتْ بَدْرٌ أَذْكَرَ فِي

آنکه مرا بعوض شب عقبه مشهد بدر بودے اگرچه بود بدر مشهورتر در

النَّاسِ مِنْهَا كَانَ مِنْ خَبَرِي أَنِّي لَمْ أَكُنْ قَطُّ أَقْوَى

مردم از لیلة العقبه شد از خبر من آنکه هرگز نبودم هرگز توانا تر

وَلَا أَيْسَرَ حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْهُ فِي تِلْكَ الْغَزَاةِ وَاللَّهِ

و نه توانگر زیاده از انکه بودم وقتیکه پس ماندم از انحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دران غزوه سوگند

مَا اجْتَمَعَتْ عِنْدِي قَبْلَهُ رَاحِلَتَانِ قَطُّ حَتَّى جَمَعْتُهُمَا

جمع نکرده بودم پیش ازان غزوه دو ستوران بارکش هرگز تا آنکه جمع کردم

فِي تِلْكَ الْغَزَاةِ وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

در آن غزوه و نبود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يُرِيْدُ غَزْوَةً إِلَّا وَرَّى بِغَيْرِهَا حَتّٰى كَانَتْ

وسلم کہ ارادہ میداشت بسوئے غزوہ را مگر توریہ کرد بغیر آن تا آنکہ بود

تِلْكَ الْغَزْوَةُ غَزَاهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آں غزوہ را سوئے کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِيْ حَرٍّ شَدِيْدٍ وَاسْتَقْبَلَ سَفَرًا بَعِيْدًا

وسلم در گرمای سخت و متوجہ شد آنحضرت سفر دور

وَمَفَازًا وَعَدُوًّا كَثِيْرًا فَجَلّٰى لِلْمُسْلِمِيْنَ أَمْرَهُمْ

و بیاباں بے آب و دشمن کثیر را پس ظاہر نمود برآں مسلماناں امر ایشاں

لِيَتَأَهَّبُوْا أُهْبَةَ غَزْوِهِمْ فَأَخْبَرَهُمْ بِوَجْهِهِ الَّذِيْ

تا مہا سازند سامان غزوہ خود را پس خبر داد آنحضرت ایشاں را بوجہیکہ

يُرِيْدُ وَالْمُسْلِمُوْنَ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ارادہ میداشت و مسلمانان با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ كَثِيْرٌ وَلَا يَجْمَعُهُمْ كِتَابُ حَافِظٍ يُرِيْدُ

وسلم بسیار بودند و جمع نمی کرد ایشاں را کتاب حافظ ارادہ میکرد دیوان

الدِّيْوَانَ قَالَ كَعْبٌ فَمَا رَجُلٌ يُرِيْدُ أَنْ يَتَغَيَّبَ إِلَّا

گفت کعب پس نبود مردے کہ ارادہ میداشت آنکہ غائب شود مگر

ظَنَّ أَنَّهُ سَيَخْفٰى لَهُ مَا لَمْ يَنْزِلْ فِيْهِ وَحْيُ اللّٰهِ

میدانست آنکہ پوشیدہ خواہد ماند حال او تا وقتیکہ فرود نیامد در حال او وحی خدا

غَزَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ الْغَزْوَةَ

آن غزوہ کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

حِيْنَ طَابَتِ الثِّمَارُ وَالظِّلَالُ وَنَحْنُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

وقتیکہ خوش معلوم میشدند بارہای درخت وسایہا ۔ وآمادہ شدند پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُوْنَ مَعَهُ فَظَعَنْتُ

صلے اللہ علیہ وسلم ومسلمانان باآنحضرت پس شروع کردم

أَعْدُوْ وَلِيْ أَبْكِّرُ مَعَهُمْ فَأَرْجِعُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا

کہ بوقت بامداد میرفتم تا آنکہ آمادہ شوم باایشان پس رجوع میکردم درحالیکہ نمیساختم چیزے را

فَأَقُوْلُ فِيْ نَفْسِيْ وَأَنَا قَادِرٌ عَلَيْهِ فَلَمْ يَزَلْ يَتَمَادَ

پس میگفتم در نفس خود ومن قادرم بر وے پس ہمیشہ بود بمن این حال

بِيْ حِيْنَ اشْتَدَّ بِالنَّاسِ الْجِدُّ فَأَصْبَحَ رَسُوْلُ

وقتیکہ سخت بود باامردم کوشش پس بوقت بامداد سفر کرد پیغمبر خدا

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُوْنَ مَعَهُ وَلَمْ أَقْضِ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم ومسلمانان باآنحضرت ونساخته بودم

مِنْ جَهَازِيْ شَيْئًا فَقُلْتُ أَنَا أَجَهَّزُ بَعْدَهُ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ

از رخت خود چیزے را پس گفتم آماده شوم بعد آنحضرت روزے یا دو روز

ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ فَغَدَوْتُ بَعْدَ أَنْ فَصَلُوْا لِأَتَجَهَّزَ

پس در رسم ایشان را پس بوقت بامداد رفتم بعد آنکہ جدا شدند ایشان تا آماده شوم

فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا ثُمَّ غَدَوْتُ فَرَجَعْتُ

پس بازگشتم ونساختم چیزے را پس بوقت بامداد رفتم پس بازگشتم

وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا فَلَمْ يَزَلْ بِيْ حَتَّى اسْرَعُوْا

ونساختم چیزے را پس ہمیشہ بود بامن این حال تا آنکہ بزودی رفتند ایشان

وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ وَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأُدْرِكَهُمْ
وسابق شد غزوه وقصد کردم آنکه کوچ کنم پس بگیرم ترا ایشان
وَلَيْتَنِي فَعَلْتُ فَلَمْ يُقَدَّرْ لِي ذٰلِكَ فَكُنْتُ إِذَا
وکاشکه من کرده بودمے پس مقدر نگردید مرا ان امر پس بودم که هرگاه
خَرَجْتُ فِي النَّاسِ بَعْدَ خُرُوجِ رَسُولِ اللّٰهِ
بیرون می شدم در مردم بعد بیرون شدن پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَفِقْتُ فِيهِمْ أَحْزُنُنِي
صلی الله علیه وسلم پس گرد دیدم در ایشان اندوهگین میکرد مرا
أَنِّي لَا أَرَى إِلَّا رَجُلًا مَغْمُوصًا عَلَيْهِ النِّفَاقُ
آنکه نمی دیدم مگر مردے ملعون بنفاق رانی
أَوْ رَجُلًا مِمَّنْ عَذَرَ اللّٰهُ مِنَ الضُّعَفَاءِ وَلَمْ يَذْكُرْنِي
یا مردے را از کسانیکه معذور داشت خدا ایشان را از جمله ضعیفان و یاد نکرد مرا
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى بَلَغَ تَبُوكَ
پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم تا آنکه رسید آنحضرت در تبوک
فَقَالَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِتَبُوكَ مَا فَعَلَ كَعْبٌ
پس گفت آنحضرت در حالیکه او نشسته بود در قوم در تبوک چه کرد کعب
فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَبَسَهُ
پس گفت مردیکه بود از بنی سلمه یا رسول الله باز داشت کعب را
بُرْدَاهُ وَنَظَرُهُ فِي عِطْفَيْهِ فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ
دو چادر وے و نظر کرد در دو جانب وی پس گفت معاذ بن جبل

بِئْسَ مَا قُلْتَ وَاللّٰهِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ اِلَّا
بد است آنچه گفتی سوگند بخدا یا رسول الله ندانستیم بروی مگر
خَيْرًا فَسَكَتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
نیکی را پس خاموش شد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم
قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ فَلَمَّا بَلَغَنِيْ اَنَّهٗ تَوَجَّهَ قَافِلًا
گفت کعب بن مالک پس چون رسید مرا آنکه آنحضرت متوجه شد از سفر باز گردنده
حَضَرَنِيْ هَمِّيْ وَطَفِقْتُ اَتَذَكَّرُ الْكَذِبَ وَاَقُوْلُ
لاحق شد مرا اندوه من و شروع کردم که یاد میکردم دروغ را و میگفتم
بِمَاذَا اَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهٖ غَدًا وَاَسْتَعِيْنُ عَلٰى
بچه سبب بیرون شوم از خشم آنحضرت فردا و مدد خواستم بر
ذٰلِكَ بِكُلِّ ذِيْ رَاْيٍ مِّنْ اَهْلِيْ فَلَمَّا قِيْلَ اِنَّ
آن از هر صاحب رای از اهل من پس چون گفته شد بتحقیق
رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ اَظَلَّ
پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم قریب آمد درحالیکه
قَادِمًا زَاحَ عَنِّي الْبَاطِلُ وَعَرَفْتُ اَنِّيْ لَنْ اَخْرُجَ
بازآینده دانست از سفر زائل شد از من باطل و دانستم آنکه هرگز بیرون نخواهم
مِنْهُ اَبَدًا بِشَيْءٍ فِيْهِ كَذِبٌ فَاَجْمَعْتُ صِدْقَهٗ
از آن گاهے چیزے که در و دروغ باشد پس مصمم کردم قصه خود را براست گوئی
وَاَصْبَحَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و بامداد کرد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

قَدِمَا وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ
باز آیند و از سفر و بود آنحضرت چون باز می آمد از سفر اول می آمد بمسجد
فَيَرْكَعُ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَعَلَ
پس میگزارد در وی مسجد دو رکعت نماز پس نشست برای مشرف کردن از زیارت خود مردم را
ذٰلِكَ جَاءَهُ الْمُخَلَّفُونَ فَطَفِقُوا يَعْتَذِرُونَ
این کار آمدند نزد آنحضرت پس ماندگان پس شروع کردند که عذر خواهی می کردند
إِلَيْهِ وَيَحْلِفُونَ لَهُ وَكَانُوا بِضْعَةً وَثَمَانِينَ رَجُلًا
پیش آنحضرت و سوگند می خوردند برای او خوشنودی آنحضرت و بودند هشتاد مردم
فَقَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
پس پذیرفت از ایشان پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
عَلَانِيَتَهُمْ وَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَوَكَلَ سَرَائِرَهُمْ
ظاهر ایشان را و بیعت قبول کرد از ایشان و طلب آمرزش کرد برای ایشان و گذاشت رازهای
إِلَى اللّٰهِ فَجِئْتُهُ فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ تَبَسَّمَ تَبَسُّمَ
بخدا پس آمدم نزد آنحضرت پس چون سلام کردم بر آنحضرت تبسم کرد مانند تبسم
الْمُغْضَبِ ثُمَّ قَالَ تَعَالَ فَجِئْتُ أَمْشِي حَتَّى جَلَسْتُ
خشمگین پس گفت آنحضرت بیا پس آمدم در حالیکه می رفتم تا آنکه نشستم
بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ لِي مَا خَلَّفَكَ أَلَمْ تَكُنْ قَدِ
پیش آنحضرت صلعم پس گفت آنحضرت مرا چه چیز پس گردانید ترا آیا نبودی که
ابْتَعْتَ ظَهْرَكَ فَقُلْتُ بَلَى إِنِّي وَاللّٰهِ لَوْ جَلَسْتُ
خریدی مستور خود را پس گفتم آری بتحقیق من سوگند بخدا اگر نشستے

عِنْدَ غَيْرِكَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا لَرَأَيْتُ أَنْ سَأَخْرُجُ
نزد غیر تو از اہل دنیا ہرآئینہ دیدے آنکہ بیرون شوم

مِنْ سَخَطِهِ بِعُذْرٍ وَلَقَدْ أُعْطِيتُ جَدَلًا وَلَكِنِّي
از خشم او بسبب عذر و ہرآئینہ بتحقیق داده شده ام فصاحت ولیکن من

وَاللهِ لَقَدْ عَلِمْتُ لَئِنْ حَدَّثْتُكَ الْيَوْمَ حَدِيثًا
سوگند بخدا بتحقیق دانستم ہرآئینہ اگر گویم بتو امروز سخن

كَذِبٍ تَرْضَى بِهِ عَنِّي لَيُوشِكَنَّ اللهُ أَنْ يُسْخِطَكَ
دروغ خوشنود شوی بآن سخن از من ہرآئینہ قریب است آنکہ خدا خشمگین گرداند ترا

عَلَيَّ وَلَئِنْ حَدَّثْتُكَ حَدِيثَ صِدْقٍ تَجِدُ
بر من و ہرآئینہ اگر گویم ترا سخن راست خشم گیری

عَلَيَّ فِيهِ إِنِّي لَأَرْجُو فِيهِ عَفْوَ اللهِ لَا وَاللهِ
بر من دران سخن ہرآئینہ من امید دارم دران سخن درگذشتن خدا ازگناه البته سوگند بخدا

مَا كَانَ لِي مِنْ عُذْرٍ وَاللهِ مَا كُنْتُ قَطُّ أَقْوَى
نبود برای من چیزے از عذر سوگند بخدا نبودم هرگز قوی تر

وَلَا أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْكَ فَقَالَ
و تواناتر زیاده ازان که بودم من وقتیکه پس ماندم از تو پس گفت

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَّا هٰذَا
پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم لیکن این

فَقَدْ صَدَقَ فَقُمْ حَتَّى يَقْضِيَ اللهُ فِيكَ فَقُمْتُ
پس بتحقیق راست گفت پس برخیز تا آنکہ حکم کند خدا در شان تو پس برخاستم یعنی رفتم

۵ قولہ ولقد اعطیت جدلا الخ
قولہ ولکن الخ

وَسَارَ رِجَالٌ مِّنْ بَنِي سَلِمَةَ فَاتَّبَعُونِي فَقَالُوا لِي
در رفتند مردم از قبیلہ بنی سلمہ پس پیروی کردند مرا پس گفتند مرا

وَاللّٰهِ مَا عَلِمْنَاكَ كُنْتَ أَذْنَبْتَ ذَنْبًا قَبْلَ هٰذَا وَ
سوگند بخدا ندانستیم ترا کہ کردہ بودی گناہے پیش ازین و

لَقَدْ عَجَزْتَ أَنْ لَّا تَكُونَ اعْتَذَرْتَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ
ہر آئینہ تحقیق عاجز شدی آنکہ نبودی کہ عذر خواہی کردی پیش پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا اعْتَذَرَ إِلَيْهِ الْمُتَخَلِّفُونَ
صلی اللہ علیہ وسلم بچیزیکہ عذر خواہی کردند پیش آنحضرت پسماندگان

قَدْ كَانَ كَافِيَكَ ذَنْبَكَ اسْتِغْفَارُ رَسُولِ اللّٰهِ
بود کافی ترا یعنے برای گناہ تو طلب آمرزش کردن پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَ فَوَاللّٰهِ مَا زَالُوا
صلی اللہ علیہ وسلم برای تو پس سوگند بخدا ہمیشہ بودند

يُؤَنِّبُونِي حَتّٰى أَرَدْتُ أَنْ أَرْجِعَ فَأُكَذِّبَ نَفْسِي
کہ ملامت می کردند مرا تا آنکہ ارادہ کردم آنکہ باز گردم پس تکذیب کنم نفس خود را

ثُمَّ قُلْتُ لَهُمْ هَلْ لَقِيَ هٰذَا مَعِيَ أَحَدٌ قَالُوا نَعَمْ
پس گفتم مر ایشان را آیا دیدہ رسید این حال را با من ہیچ کے گفتند آرے

رَجُلَانِ قَالَا مِثْلَ مَا قُلْتَ فَقِيلَ لَهُمَا مِثْلُ مَا قِيلَ
دو مرد گفتند مانند آنچہ کہ تو گفتی پس گفتہ شد مر ایشان را مانند آنچہ گفتہ شد

لَكَ فَقُلْتُ مَنْ هُمَا قَالُوا مُرَارَةُ بْنُ الرَّبِيعِ الْعَمْرِيُّ
مرترا پس گفتم کدام مردم اند آن ہر دو گفتند آن ہر دو مردم مرارہ بن ربیع عمری

وَهِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيِّ فَذَكَرُوا لِي رَجُلَيْنِ

وهلال بن امیه واقفی اند پس ذکر کردند بمن دو مردم

صَالِحَيْنِ قَدْ شَهِدَا بَدْرًا فِيهِمَا أُسْوَةٌ فَمَضَيْتُ

صالح را که تحقیق حاضر شده بودند در غزوهٔ بدر و در ایشان قابلیت پیشوائی بود پس گذشتم

حِينَ ذَكَرُوهُمَا لِي وَنَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

وقتیکه ذکر کردند آن دو مردم را بمن و باز داشت پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُسْلِمِينَ عَنْ كَلَامِنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ

علیه وسلم مسلمانان را از کلام ما که سه مردم بودیم

مِنْ بَيْنِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ فَاجْتَنَبَنَا النَّاسُ وَتَغَيَّرُوا

از میان کسانیکه پس ماندند از آنحضرت پس پرهیز کردند ما را مردم و متغیر شدند

لَنَا حَتَّى تَنَكَّرَتْ فِي نَفْسِي الْأَرْضُ فَمَا هِيَ الَّتِي أَعْرِفُ

ما تا آنکه متغیر شد در نفس من زمین پس نبود آن زمین که میشناسم او را

فَلَبِثْنَا عَلَى ذَلِكَ خَمْسِينَ لَيْلَةً فَأَمَّا صَاحِبَايَ

پس درنگ کردیم بر آن حال پنجاه شب پس لیکن دو یاران من

فَاسْتَكَانَا وَقَعَدَا فِي بُيُوتِهِمَا يَبْكِيَانِ وَأَمَّا أَنَا فَكُنْتُ

پس فروتنی کردند و نشستند در خانهای خود در حالیکه می گریستند و لیکن من پس بودم

أَشَبَّ الْقَوْمِ وَأَجْلَدَهُمْ فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَشْهَدُ

جوانترین قوم و جالدترین ایشان پس بودم که بیرون می شدم پس حاضر می شدم

الصَّلَاةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ وَأَطُوفُ فِي الْأَسْوَاقِ

برای نماز با مسلمانان و می گردیدم در بازارها

وَلَا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ وَإِنِّي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَأُسَلِّمُ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي مَجْلِسِهِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ

فَأَقُولُ فِي نَفْسِي هَلْ حَرَّكَ شَفَتَيْهِ بِرَدِّ السَّلَامِ

عَلَيَّ أَمْ لَا ثُمَّ أُصَلِّي قَرِيبًا مِنْهُ فَأُسَارِقُهُ النَّظَرَ

فَإِذَا أَقْبَلْتُ عَلَى صَلٰوتِي أَقْبَلَ إِلَيَّ وَإِذَا الْتَفَتُّ

نَحْوَهُ أَعْرَضَ عَنِّي حَتّٰى إِذَا طَالَ عَلَى ذٰلِكَ مِنْ

جَفْوَةِ النَّاسِ مَشَيْتُ حَتّٰى سَوَّرْتُ جِدَارَ

حَائِطِ أَبِي قَتَادَةَ وَهُوَ ابْنُ عَمِّي وَأَحَبُّ النَّاسِ

إِلَيَّ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَوَاللّٰهِ مَا رَدَّ عَلَيَّ السَّلَامَ

فَقُلْتُ يَا أَبَا قَتَادَةَ أَنْشُدُكَ بِاللّٰهِ هَلْ تَعْلَمُنِي

أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَسَكَتُّ فَعُدْتُ لَهُ فَنَشَدَ

که دوست می دارم خدا و پیغمبر خدا را پس خاموش ماندم پس باز گفتم کلام خود را پس

فَسَكَتُّ فَعُدْتُ لَهُ فَنَشَدَ فَقَالَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ

پس خاموش ماندم پس باز گفتم کلام خود را او پس سوال کردم از او پس گفت خدا و رسول او

أَعْلَمُ فَفَاضَتْ عَيْنَايَ وَتَوَلَّيْتُ حَتّٰى اسْتَوَرْتُ

داناتر است پس روان شد اشک چشمهای من و روگردانیدم تا آنکه برآمدم

بِالْجِدَارِ فَقَالَ فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي بِسُوقِ الْمَدِينَةِ

بر دیوار گفت کعب بن مالک پس در اثنای آنکه من میرفتم در بازار مدینه

إِذَا نَبَطِيٌّ مِنْ أَنْبَاطِ أَهْلِ الشَّامِ مِمَّنْ قَدِمَ بِالطَّعَامِ

ناگاه کشاورزی از کشاورزان اهل شام از جمله کسانیکه آورده طعام را

يَبِيعُهُ بِالْمَدِينَةِ يَقُولُ مَنْ يَدُلُّ عَلٰى كَعْبِ بْنِ

در مدینه میفروخت گفت کدام کس راهنمائی میکند بسوی کعب بن

مَالِكٍ فَطَفِقَ النَّاسُ يُشِيرُونَ لَهُ حَتّٰى إِذَا جَاءَنِي

مالک پس شروع کردند مردم که اشارت می کردند او را تا آنکه چون آمد آن شخص نزد من

دَفَعَ إِلَيَّ كِتَابًا مِنْ مَلِكِ غَسَّانَ فَإِذَا فِيهِ أَمَّا

داد بمن نامه از جانب شاه غسان پس ناگاه در آن نامه این بود اما بعد

بَعْدُ فَإِنَّهُ قَدْ بَلَغَنِي أَنَّ صَاحِبَكَ قَدْ جَفَاكَ

پس بر آینه شان اینست که بتحقیق در رسید مرا آنکه صاحب تو بتحقیق ستم کرد بر تو

وَلَمْ يُقَرِّبْكَ اللّٰهُ بِدَارِ هَوَانٍ وَلَا مَضْيَعَةٍ

و نزدیک نگردانید ترا خدا در خانه خواری و ضایع شدن حق تو

فَالْحَقْ بِنَا نُوَاسِكَ فَقُلْتُ لَمَّا قَرَأْتُهَا وَهٰذَا أَيْضًا

پس ملحق شو با ما تا مواسات کنیم ترا پس گفتم چون خواندم آن نامه را و این هم

مِنَ الْبَلَاءِ فَتَيَمَّمْتُ بِهَا التَّنُّورَ فَسَجَرْتُهُ بِهَا

از بلاست پس قصد کردم آن نامه تنور را پس افروختم آن تنور با آن نامه

حَتَّى إِذَا مَضَتْ أَرْبَعُونَ لَيْلَةً مِنَ الْخَمْسِينَ

تا آنکه چون گذشت چهل شب از جمله پنجاه شبها

إِذَا رَسُولُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ناگاه فرستادهٔ پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَأْتِينِي فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آمد مرا پس گفت همانا پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْتَزِلَ امْرَأَتَكَ فَقُلْتُ

وسلم میفرماید ترا آنکه کناره کنی از زن خود پس گفتم

أُطَلِّقُهَا أَمْ مَاذَا أَفْعَلُ قَالَ لَا بَلِ اعْتَزِلْهَا وَ

طلاق دهم او را یا چه کنم گفت نه بلکه کناره کن از آن و

لَا تَقْرَبْهَا وَأَرْسَلَ إِلَى صَاحِبَيَّ مِثْلَ ذٰلِكَ

مباشرت مکن با و فرستاد آنحضرت بسوی دو صاحبان من مانند این پیغام

فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي الْحَقِي بِأَهْلِكِ فَتَكُونِي عِنْدَهُمْ

پس گفتم مر زن خود را در پیش اهل خود پس باش

حَتَّى يَقْضِيَ اللّٰهُ فِي هٰذَا الْأَمْرِ قَالَ كَعْبٌ فَجَاءَتْ

تا آنکه حکم فرماید خدا در این امر گفت کعب پس آمد

امْرَأَةُ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

زن هلال بن امیه نزد پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ هِلَالَ بْنَ أُمَيَّةَ

وسلم پس گفت یا رسول الله بر آئینه هلال بن امیه

شَيْخٌ ضَائِعٌ لَيْسَ لَهُ خَادِمٌ فَهَلْ تَكْرَهُ أَنْ أَخْدُمَهُ

پیریست تلف شونده نیست مراورا چاکر پس آیا ناپسند داری اگر خدمت کنم اورا

قَالَ لَا وَلَكِنْ لَا يَقْرَبُكِ قَالَتْ إِنَّهُ وَاللهِ مَا بِهِ

گفت آنحضرت نه ولیکن مباشرت نکند با تو گفت آن زن بر آئینه مر او را نیست سوگند بخدا

حَرَكَةٌ إِلَى شَيْءٍ وَاللهِ مَا زَالَ يَبْكِي مُنْذُ كَانَ

جنبشے بسوی چیزے سوگند بخدا همیشه است گریه از وقتیکه شد

مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ إِلَى يَوْمِهِ هَذَا فَقَالَ لِي بَعْضُ

از امر او انچه گرشد تا امروز پس گفت مرا بعض

أَهْلِي لَوِ اسْتَأْذَنْتَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اهل من اگر طلب اذن کنی از پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ فِي امْرَأَتِكَ كَمَا أَذِنَ لِامْرَأَةِ هِلَالِ بْنِ

وسلم در حال زن خود چنانکه دستوری داد آنحضرت برای زن هلال بن

أُمَيَّةَ أَنْ تَخْدُمَهُ فَقُلْتُ وَاللهِ لَا أَسْتَأْذِنُ فِيهَا

امیه آنکه خدمت کند آن زن هلال بن امیه را پس گفتم سوگند بخدا طلب اذن نخواهم کرد در شان زن

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يُدْرِينِي

مَا يَقُوْلُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
کہ چہ گوید پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا اسْتَأْذَنْتُهُ فِيْهَا وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ فَلَبِثْتُ
چون طلب آدن کنم از آنحضرت درزمان زن دمن مردے جوانم پس درنگ کردم

بَعْدَ ذٰلِكَ عَشْرَ لَيَالٍ حَتّٰى كَمُلَتْ لَنَا خَمْسُوْنَ
پس ازان ده شبها تا آنکہ کامل شدند برائے ما پنجاہ

لَيْلَةً مِّنْ حِيْنِ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
شب از وقتیکہ از داشت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَنْ كَلَامِنَا فَلَمَّا صَلَّيْتُ صَلٰوةَ الْفَجْرِ
وسلم از کلام ما پس چون گزاردم نماز بجزرا

صُبْحَ خَمْسِيْنَ لَيْلَةً وَأَنَا عَلٰى ظَهْرِ بَيْتٍ مِّنْ بُيُوْتِنَا
بوقت صبح بعد پنجاہ شب وبس بودم بر ام خانہ از خانہای خود

فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عَلَى الْحَالِ الَّتِيْ ذَكَرَ اللّٰهُ قَدْ
پس درمیان انکہ من نشستہ بودم بر حالیکہ ذکر کرد خدا بتحقیق

ضَاقَتْ عَلَيَّ نَفْسِيْ وَضَاقَتْ عَلَيَّ الْأَرْضُ
تنگ شد برمن نفس من و تنگ شد برمن زمین

بِمَا رَحُبَتْ سَمِعْتُ صَوْتَ صَارِخٍ أَوْفٰى عَلٰى
با وجود کشادگی آن شنیدم آواز آوازکنندہ برآمد بر

جَبَلِ سَلْعٍ بِأَعْلٰى صَوْتِهٖ يَا كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَبْشِرْ
کوہ سلع بہ بلندتر آواز خود یا کعب بن مالک شادشو

سنہ ۱۰ قولہ فتاب رجل شاب بتنوین الی
وکررلی فی ندرتہ شی واضافہ بعضا ط
فتی کنوعرفا شاب ان لم یعب اھ زرقانی
وقیدت عنی کالاسلام الخ وسیرا
ای شرعا صحیحا کالاسلام الخ وسیرا
علی المعتمد وقولہ قرفات
قال عند مالک الصلوٰۃ ادائہا فی اول
وقتہا بالکسوف والاذکار
وما لم یکسوف اللہ والاستسقاء وا
الصبح بغلس بین

۱۰۲

وقع الفوز والرضی علی جبل سلع
ای صعد وارتفع علیہ وسلع بفتح
السین المھملۃ وسکون اللام ثم عین
جبل بالمدینۃ مشرف علی بنی قریظۃ
النووی شرح مسلم والمشہور فی
قال العلماء فی المشکل من
وکان ان ذی اوسنہ علی سلع بالمہملۃ
الصبح فضح عن قتلہ اھ
سبا انتہی ۱۲

قَالَ فَخَرَرْتُ سَاجِدًا وَعَرَفْتُ اَنْ قَدْ جَاءَ فَرَجٌ
گفت کعب پس بر دو در اقدام سجده کننده و دانستم آنکه تحقیق آمد گشایش
وَاَذِنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و آگاه ساخت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
بِتَوْبَةِ اللّٰهِ عَلَيْنَا حِيْنَ صَلّٰى صَلٰوةَ الْفَجْرِ فَذَهَبَ
بتوبه گشتن خدا بر مت برما وقتیکه گزارد آنحضرت نماز فجر را پس رفتند
النَّاسُ يُبَشِّرُوْنَنَا وَذَهَبَ قِبَلَ صَاحِبَيَّ مُبَشِّرُوْنَ
مردم برای آنکه خبر خوش دهند مرا و رفتند بسوی دو صاحبان من خبر خوش دهنده
وَرَكَضَ اِلَيَّ رَجُلٌ فَرَسًا وَسَعٰى سَاعٍ مِنْ اَسْلَمَ
و دوانید بسوی من مردے اسپ را و دوید دونده از قبیله اسلم پس
فَاَوْفٰى عَلَى الْجَبَلِ وَكَانَ الصَّوْتُ اَسْرَعَ مِنَ الْفَرَسِ
بس برآمد بر کوه و بود آواز تیز تر در رسیدن از اسپ
فَلَمَّا جَاءَنِيْ الَّذِيْ سَمِعْتُ صَوْتَهُ يُبَشِّرُنِيْ نَزَعْتُ
پس چون آمد نزدم آنکه شنیدم آواز او درحالیکه مژده میداد مرا کشیدم
لَهُ ثَوْبَيَّ فَكَسَوْتُهُ اِيَّاهُمَا بِبُشْرَاهُ وَاللّٰهِ مَا اَمْلِكُ غَيْرَهُمَا
برای او دو جامهای خود را پس پوشانیدم آن مرد را این هر دو جامها بسبب مژده او و بخدا مالک نبودم
يَوْمَئِذٍ وَاسْتَعَرْتُ ثَوْبَيْنِ فَلَبِسْتُهُمَا وَانْطَلَقْتُ
آن روز دو جامه عاریت خواستم دو جامها پس پوشیدم آن دو جامها و رفتم
اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَتَلَقَّانِيْ
بسوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس پیش آمد مرا

النَّاسُ فَوْجًا فَوْجًا يُهَنِّئُونِي بِالتَّوْبَةِ يَقُولُونَ

مردم گروه گروه میآمدند و تبریک میگفتند مرا بسبب قبول توبه و میگفتند

لِتُهْنِكَ تَوْبَةُ اللّٰهِ عَلَيْكَ قَالَ كَعْبٌ حَتّٰى دَخَلْتُ

مبارک باد ترا بر حق باز گشتن خدا بر تو گفت کعب تا آنکه در آمدم

الْمَسْجِدَ فَإِذَا بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در مسجد پس ناگاه ملاقی شدم با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

جَالِسٌ حَوْلَهُ النَّاسُ فَقَامَ إِلَيَّ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللّٰهِ

در حالیکه نشسته بودند گرد آنحضرت مردم پس استاد بسوی من طلحه بن عبید اللہ

يُهَرْوِلُ حَتّٰى صَافَحَنِي وَهَنَّانِي فَاللّٰهِ مَا قَامَ إِلَيَّ

در حالیکه تیز می آمد تا آنکه مصافحه کرد مرا و مبارکباد داد مرا سوگند بخدا نه استاد بسوی من

رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ وَلَا أُنْسَاهَا لِطَلْحَةَ

مردے از مهاجرین سوای طلحه و فراموش نکنم این خصلت را از طلحه

قَالَ كَعْبٌ فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت کعب پس چون سلام کردم بر پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

علیہ وسلم گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ أَبْشِرْ

وسلم در حالیکه آنحضرت می درخشید روی مبارک آنحضرت بسبب شادی شاد شو

بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ مُنْذُ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ قَالَ

بخیر روزے گذشت بر تو از وقتیکه زاد ترا مادر تو گفت کعب

قُلْتُ آمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَمْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ
گفتم آیا از نزد تو یا رسول الله یا از نزد خدا
قَالَ لَا بَلْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى
گفت آنحضرت نه بلکه از نزد خدا وبود پیغمبر خدا صلے
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهٗ حَتّٰى كَاَنَّهٗ
الله علیه وسلم چون شاد میشد روشن میشد روی مبارک آنحضرت تا آنکه گویا
قِطْعَةُ قَمَرٍ وَكُنَّا نَعْرِفُ ذٰلِكَ مِنْهُ فَلَمَّا جَلَسْتُ
پاره ماه بود وبودیم ما که می شناختیم آنرا ازان پس چون نشستم
بَيْنَ يَدَيْهِ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ مِنْ تَوْبَتِيْ
پیش آنحضرت گفتم یا رسول الله هرآئینه از توبه منست
اَنْ اَنْخَلِعَ مِنْ مَالِيْ صَدَقَةً اِلَى اللّٰهِ وَاِلٰى
آنکه بیرون شوم از مال خود از روی صدقه بسوی خدا وبسوے
رَسُوْلِ اللّٰهِ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ
پیغمبر خدا گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه و
سَلَّمَ اَمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ
سلم بدار نزد خود بعض مال خود را پس این کار نیکوتر است
لَكَ قُلْتُ فَاِنِّيْ اُمْسِكُ سَهْمِيَ الَّذِيْ بِخَيْبَرَ
مرا گفتم پس هرآئینه من میدارم نزد خود آن بهره خود را که بخیبر است
ثُمَّ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ اِنَّمَا نَجَّانِيْ
پس گفتم یا رسول الله هرآئینه خدا جز این نیست که نجات داد مرا

آنحضرت مبارک

بِالصِّدْقِ وَاِنَّ مِنْ تَوْبَتِيْ اَنْ لَّا اُحَدِّثَ
نسبت راستی ومرا توبہ است آنکہ سخن نگویم
اِلَّا صِدْقًا مَّا بَقِيْتُ فَوَاللّٰهِ مَا اَعْلَمُ اَحَدًا
مگر راست تا زندہ ام پس سوگند خدا را می دانم ہیچ یکرا
مِّنَ الْمُسْلِمِيْنَ اَبْلَاهُ اللّٰهُ فِيْ صِدْقِ الْحَدِيْثِ
از مسلمانان کہ نعمت داده باشد او را در راستی سخن
مُنْذُ ذَكَرْتُ ذٰلِكَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
از وقتیکہ ذکر کردم من آنرا از پیغمبر خدا صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلٰى يَوْمِيْ هٰذَا اَحْسَنَ مِمَّا اَبْلَانِيْ
علیہ وسلم تا امروز نیکوتر از انکہ نعمت داد مرا
وَمَا تَعَمَّدْتُ مُنْذُ ذَكَرْتُ ذٰلِكَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ
وآنچہ کہ کردم از وقتیکہ ذکر کردم آنرا از پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلٰى يَوْمِيْ هٰذَا كَذِبًا
صلے اللہ علیہ وسلم تا امروز دروغ گوئی را
وَاِنِّيْ لَاَرْجُوْ اَنْ يَّحْفَظَنِيَ اللّٰهُ فِيْمَا بَقِيْتُ وَاَنْ يُّنْزِلَ
ودختین من ہر آئینہ امیدی دارم آنکہ نگاہ دارد مرا خدا دراں زماں کہ زندہ ام ونازل کردہ
اللّٰهُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خدا بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
لَقَدْ تَابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِيْنَ اِلٰى قَوْلِهٖ
لقد تاب اللہ علی النبی والمہاجرین تا قولہ

لہ قولہ واللہ
یا اکرم اصدا کی
المسلمین ابلاہ اللہ
بالوجہ والسکرہ
ای انعم علیہ بالعفو
والسلامۃ ۱۲ منہ

وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ فَوَاللهِ مَا أَنْعَمَ اللهُ عَلَيَّ

وکونوا مع الصادقین پس قسم بخدا انعام نکرد خدا بر من

مِنْ نِعْمَةٍ قَطُّ بَعْدَ أَنْ هَدَانِي لِلْإِسْلَامِ أَعْظَمَ

هیچ یک نعمت هرگز پس از انکه راه راست نمود مرا برای اسلام بزرگتر

فِي نَفْسِي مِنْ صِدْقِي لِرَسُولِ اللهِ أَنْ لَا أَكُونَ

در نفس من از راست گوئی من با پیغمبر خدا انکه نبودم

كَذَبْتُهُ فَأَهْلِكَ كَمَا هَلَكَ الَّذِينَ كَذَبُوا إِنَّ اللهَ

که دروغ گفتم با آنحضرت پس هلاک گردیدی چنانکه هلاک شدند کسانیکه دروغ گفتند پس بر آینده خدا

قَالَ لِلَّذِينَ كَذَبُوا حِينَ أَنْزَلَ الْوَحْيَ شَرَّ مَا

گفت درشان کسانیکه دروغ گفتند وقتیکه نازل کرد وحی را بدترین چیزیکه

قَالَ لِأَحَدٍ فَقَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَيَحْلِفُونَ

گفت درشان هیچ یکے پس گفت خدا تبارک و تعالے سیحلفون

بِاللهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ إِلَى قَوْلِهِ فَإِنَّ اللهَ

باللہ لکم اذا انقلبتم الیہم تا قول خدا فان اللہ

لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ قَالَ كَعْبٌ وَ

لا یرضی عن القوم الفاسقین گفت کعب و

كُنَّا تَخَلَّفْنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ عَنْ أَمْرِ أُولَئِكَ الَّذِينَ

بودیم پس گروه شدیم ما سه مردم از امر کسانیکه

قَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پذیرفت از ایشان پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

حِيْنَ حَلَفُوْا لَهٗ فَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَاَرْجَا

وقتیکہ سوگند خوردند برای خوشنودی آنحضرت پس قبول کرد از ایشان وطلب آمرزش کرد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمْرَنَا حَتّٰى

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم امر ما را تا آنکہ

قَضَى اللّٰهُ فِيْهِ فَبِذٰلِكَ قَالَ اللّٰهُ وَعَلَى الثَّلٰثَةِ

حکم کرد خداوند امر ہیں سبب آں گفت خدا و بر سہ

الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا وَلَيْسَ الَّذِيْ ذَكَرَ اللّٰهُ مِمَّا خُلِّفْنَا

الذین خلفوا ونیست چیزیکہ ذکر کرد خدا از انکہ پس کردہ شدیم

عَنِ الْغَزْوِ وَاِنَّمَا هُوَ تَخْلِيْفُهٗ اِيَّانَا وَاِرْجَاءُ اَمْرِنَا

از غزوہ وجز ایں نیست کہ آں پس کردن آنحضرت ما را وتاخیر آنحضرت امر ما را است

عَمَّنْ حَلَفَ لَهٗ وَاعْتَذَرَ اِلَيْهِ فَقَبِلَ مِنْهُ رَوَاهُ

از کسیکہ سوگند خورد برای او وخواست آنحضرت وعذر خواہی کرد بسوی آنحضرت پس پذیرفت آنحضرت

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب

حَدِيْثِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ

حدیث کعب بن مالک وروایت کرد این حدیث را مسلم در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّوْبَةِ وَعَنْ اِسْحَاقَ بْنِ

صحیح مسلم در کتاب التوبۃ وروایت است از اسحاق بن

رَاشِدٍ اَنَّ الزُّهْرِيَّ حَدَّثَهٗ قَالَ اَخْبَرَنِيْ

راشد کہ بیان کرد او را زہری حدیث بیان کرد او را گفت خبر داد مرا

عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ

عبدالرحمٰن بن عبداللہ بن کعب بن مالک

عَنْ اَبِيْهِ قَالَ سَمِعْتُ اِلٰى كَعْبِ بْنَ مَالِكٍ

از پدر خود عبداللہ گفت عبداللہ شنیدم پدر خود کعب بن مالک را

وَهُوَ اَحَدُ الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ تِيْبَ عَلَيْهِمْ اَنَّهٗ

و آن یکے ازان سہ کسانست کہ برحمت بازگشتہ شد برایشان کہ ہر آئینہ

لَمْ يَتَخَلَّفْ عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

کعب پس نماند از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و

سَلَّمَ فِيْ غَزْوَةٍ غَزَاهَا قَطُّ غَيْرَ غَزْوَتَيْنِ

سلم در ہیچ غزوہ کہ غزوہ کرد آنحضرت ہرگز سوائے دو غزوہ

غَزْوَةِ الْعُسْرَةِ وَغَزْوَةِ بَدْرٍ قَالَ فَاَجْمَعْتُ

غزوۃ العسرۃ یعنے غزوۂ تبوک و غزوہ بدر گفت کعب پس مصمم کردم قصد خود را

صِدْقَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

براست گوئی با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

ضُحًى وَكَانَ قَلَّ مَا يَقْدَمُ مِنْ سَفَرٍ سَافَرَهٗ اِلَّا

بوقت چاشت و بود آنحضرت کم باز می آمد از سفریکہ سفر کرد آنحضرت مگر

ضُحًى وَكَانَ يَبْدَاُ بِالْمَسْجِدِ فَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ

چاشتگاہ و بود آنحضرت کہ اول می آمد در مسجد پس میگزارد دو رکعت

ثُمَّ نَهٰى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كَلَامِيْ

باز داشت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از کلام من

وَكَلَامِ صَاحِبَيَّ وَلَمْ يَنْهَ عَنْ كَلَامِ أَحَدٍ مِّنَ

و کلام دو صاحبان من و ما نہ داشت از کلام ہیچ یکے از

الْمُتَخَلِّفِينَ غَيْرَنَا فَاجْتَنَبَ النَّاسُ كَلَامَنَا

پس ماندگان سوای ما پہلو تہی کردند مردم از کلام ما

فَلَبِثْتُ كَذَلِكَ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ الْأَمْرُ وَمَا مِنْ

پس درنگ کردم بہمان حال تا آنکہ دراز شد بر من امر و نبود

شَيْءٍ أَهَمَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَمُوتَ فَلَا يُصَلِّيَ عَلَيَّ

چیزے کہ مہم تر بود از نزد من از آنکہ بمیرم پس نگزارد نماز بر من

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ يَمُوتَ رَسُولُ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم یا وفات یابد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَكُونَ مِنَ النَّاسِ بِتِلْكَ

صلے اللہ علیہ وسلم پس باشم از جانب مردم باین

الْمَنْزِلَةِ فَلَا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ مِّنْهُمْ وَلَا يُصَلِّيَ عَلَيَّ

مرتبہ پس کلام نکند مرا ہیچ یکے از ایشان و نماز نگزارد بر من

فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَوْبَتَنَا عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس نازل کرد خدا توبہ ما بر پیغمبر خود صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ حِينَ بَقِيَ الثُّلُثُ الْآخِرُ مِنَ اللَّيْلِ وَ

وسلم وقتیکہ باقی ماند سوم حصہ شب از

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ أُمِّ سَلَمَةَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزد ام سلمہ

وَكَانَتْ اُمُّ سَلَمَةَ مُحْسِنَةً فِي شَأْنِي مُعْنِيَةً فِي
و بود ام سلمه نکوکار گننده در شان من صاحب اهتمام در
اَمْرِي فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
امر من پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
يَا اُمَّ سَلَمَةَ تِبْتِ عَلَى كَعْبٍ قَالَتْ اَفَلَا اُرْسِلُ
یا ام سلمہ برحمت بازگشت شد بر کعب گفت ام سلمہ آیا پس ارسال کنم
اِلَيْهِ فَاُبَشِّرُهُ قَالَ اِذًا يَخْطَفَكُمُ النَّاسُ فَيَمْنَعُونَكُمْ
بسوی وی پس مژده دهم او را گفت آنحضرت در آنوقت ازدحام خواهند کرد نزد شما مردم پس باز خواهند
النَّوْمَ سَائِرَ اللَّيْلَةِ حَتّٰى اِذَا صَلّٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ
از خواب باقی شب تا آنکه چون بگزارد پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةَ الْفَجْرِ اٰذَنَ بِتَوْبَةِ
صلے اللہ علیہ وسلم نماز فجر را آگاهانید برحمت بازگشتن
اللّٰهِ عَلَيْنَا وَكَانَ اِذَا اسْتَبْشَرَ اسْتَنَارَ وَجْهُهُ
خدا بر ما و بود آنحضرت چون شادمیشد روشن میشد روی مبارک آنحضرت
حَتّٰى كَاَنَّهُ قِطْعَةٌ مِّنَ الْقَمَرِ وَكُنَّا اَيُّهَا الثَّلٰثَةُ
تا آنکه گویا آن پاره بود از ماه و بودیم ما آن سه
الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا خُلِّفْنَا عَنِ الْاَمْرِ الَّذِيْ قُبِلَ مِنْ
مردم که پس کرده شدیم پس کرده شدیم از آن امر که پذیرفته شد
هٰؤُلَاءِ الَّذِيْنَ اعْتَذَرُوْا حِيْنَ اَنْزَلَ اللّٰهُ لَنَا
از آن کسان که عذر خواهی کردند وقتیکه نازل کرد خدا برای ما

التَّوْبَةَ فَلَمَّا ذُكِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

حال قبول توبہ پس ہرگاہ ذکر کردہ شدند کسانیکہ دروغ گفتند با پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُتَخَلِّفِينَ وَاعْتَذَرُوا

اللہ علیہ وسلم از جملہ پس ماندگان و عذر خواہی کردند

بِالْبَاطِلِ ذُكِرُوا بِشَرِّ مَا ذُكِرَ بِهِ أَحَدٌ قَالَ يَعْتَذِرُونَ

بباطل ذکر کردہ شدند زان کسان بہ بدترین حالیکہ ذکر کردہ شد بآن ہیچ یکے گفت خدا من

إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْ

بسوی شما چون بازآئید بسوی ایشان بگو عذر خواہی کنید او نخواہیم داشت

لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللّٰهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللّٰهُ

سخن شما را بتحقیق خبر داده است ما را خدا از اخبار شما و زود بیند خدا

عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ الْآيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

عمل شما را و پیغمبر او تا آخر آیت روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى

صحیح بخاری در کتاب التفسیر و گفت خدا تعالے

فِي سُورَةِ الْأَحْزَابِ النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ

در سورہ احزاب پیغمبر سزاوار تر است بمومنان

مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُوا

از نفسہای ایشان و زنان پیغمبر مادران مسلمانان اند و صاحبان

الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللّٰهِ

قرابت بعض ایشان را سزاوار ترند ببعض در کتاب خدا

مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُهَاجِرِيْنَ اِلَّآ اَنْ تَفْعَلُوْٓا اِلٰٓى

از مومنان و مهاجران مگر آنکه بکنید بسوی

اَوْلِيَآئِكُمْ مَّعْرُوْفًا كَانَ ذٰلِكَ فِى الْكِتٰبِ

دوستان خود نکوئی هست این در کتاب

مَسْطُوْرًا ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِىْ سُوْرَةِ التَّغَابُنِ

نوشته شده و گفت خدا تعالے در سوره تغابن

وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ

و فرمان برید خدارا و فرمان برداری کنید پیغمبر را پس اگر روبگردانید

فَاِنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ۝

پس نیست بر پیغمبر ما مگر پیغام رسانیدن روشن

اَلْبَابُ الثَّامِنُ فِىْ بَيَانِ اَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى

باب هشتم در بیان آنکه بتحقیق پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الْاَنْبِيَآءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ

الله علیها وسلم افضل انبیا و مرسلین شده

عَلَيْهِمْ صَلَوَاتُ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

بر همه پیغمبران رحمتهای پروردگار جهانیان نازل باد گفت خدا تعالے

فِىْ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ

در سوره بقره این پیغمبران فضیلت دادیم بعضے ازیشان را

عَلٰى بَعْضٍ ۘ مِنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجٰتٍ ۭ

بر بعض ازین پیغمبران کسے است که سخن گفت با او خدا و بلند کرد خدا بعضے را بایگا

وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوحِ
وادیم عیسی پسر مریم را معجزہا و قوت دادیم اورا بروح
الْقُدُسِ ۗ وَلَوْ شَاۗءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِيْنَ مِنْ
پاک و اگر خواستے خدا نہ باہم جنگ نکردندے آنانکہ پس از
بَعْدِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا جَاۗءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ وَلٰكِنِ
پیغمبران بودند از پس آنکہ آمد باشان حجتہا ولیکن
اخْتَلَفُوْا فَمِنْهُمْ مَّنْ اٰمَنَ وَمِنْهُمْ مَّنْ كَفَرَ ۭ وَ
اختلاف کردند پس ازان جملہ کسے ہست کہ ایمان آورد و ازان جملہ کسے ہست کہ کافر شد و
لَوْ شَاۗءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلُوْا ۣ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ
اگر خواستے خدا نہ باہم جنگ نکردندے ولیکن خدا می کند
مَا يُرِيْدُ ۝ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ اَنَّ
آنچہ می خواہد روایت است از جابر بن عبد اللہ کہ
النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اُعْطِيْتُ
پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دادہ شدہ ام
خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ اَحَدٌ قَبْلِيْ نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ
پنج چیزہا کہ نہ دادہ شدند آن ہیچ کس پیش من نصرت دادہ شدہ ام بہول
مَسِيْرَةَ شَهْرٍ وَّجُعِلَتْ لِيَ الْاَرْضُ مَسْجِدًا وَّ
راہ ماہے و گردانیدہ شد برای من ہمہ زمین جای سجدہ و
طَهُوْرًا فَاَيُّمَا رَجُلٍ مِّنْ اُمَّتِيْ اَدْرَكَتْهُ الصَّلٰوةُ
پاک کنندہ پس ہر کس از امت من کہ در رسد او را نماز بایستہ وقت آں

فَلْيُصَلِّ وَاُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِاَحَدٍ

پس نماز گزارد و حلال کرده شد برای من مالهای غنیمت و حلال کرده نشد برای هیچ یکے

قَبْلِي وَاُعْطِيْتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ

پیش من و داده شده ام شفاعت کردن و بود پیغمبر برانگیخته می شد

اِلٰى قَوْمِهٖ خَاصَّةً وَّبُعِثْتُ اِلَى النَّاسِ عَامَّةً

جانب قوم خود خاص و برانگیخته شده ام جانب همه کسان عام

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ التَّيَمُّمِ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود در شروع کتاب التیمم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ الْمَسَاجِدِ

و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعناه در شروع کتاب المساجد

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره که پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الْاَنْبِيَاءِ بِسِتٍّ

علیه وسلم فرمود بزرگی داده شده ام بر پیغمبران بشش چیز ها

اُعْطِيْتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ

داده شده ام جامع سخنها و نصرت داده شده ام بهول

وَاُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَجُعِلَتْ لِيَ الْاَرْضُ طَهُوْرًا

و حلال کرده شد برای من مالهای غنیمت و گردانیده شد برای من زمین پاک کننده

وَّمَسْجِدًا وَّاُرْسِلْتُ اِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَّخُتِمَ بِيَ

و جای سجده و فرستاده شده ام جانب خلق تمام و ختم کرده شد بمن

النَّبِيُّونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الْكِتَابِ الْمَذْكُورِ وَ

روایت کرد این حدیث را مسلم در کتاب مذکور و نیز

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَأَوَّلُ

وسلم من سردار اولاد آدم ہستم روز قیامت و اول

مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ

آن شخص کہ از گور شگافتہ شود از و ہم اول شفاعت کنندہ و نخستین

مُشَفَّعٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ

مقبول شفاعت شدہ روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح خود در شروع کتاب

الْفَضَائِلِ وَعَنْهُ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

الفضائل و نیز روایت است از ابو ہریرہ کہ گفت بودیم با پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَعْوَةٍ فَرُفِعَ إِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَ

علیہ وسلم در ضیافتے پس برداشتہ شد پیش آنحضرت استخوان دست گوسفند و

كَانَتْ تُعْجِبُهُ فَنَهَسَ مِنْهَا نَهْسَةً وَقَالَ أَنَا سَيِّدُ

خوش می آمد گوشت دست آنحضرت را پس بگزید آنحضرت از آن گوشت بہ دندان گزیدنے کہ مانند آن مہتر

النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ هَلْ تَدْرُونَ بِمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ

آدمیانند روز قیامت آیا میدانید بکدام سبب در آن روز جمع میکند خدا

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَيُبْصِرُهُمْ

اولین و آخرین را بر زمینے کشادہ و مستوی پس میبینند ایشان را بنظور بہ نگاہ کہ میبینند ایشان را

النَّاظِرُ وَلَسْمِعُهُمُ الدَّاعِي وَتَدْنُو مِنْهُمُ الشَّمْسُ

نظر کننده وشنواند ایشان را خواننده وتزدیک شود ازیشان آفتاب

فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ أَلَا تَرَوْنَ إِلَى مَا أَنْتُمْ

پس گوید بعضی ازآدمیان آیا نمی بینید بسوی حالیکه شما

فِيهِ إِلَى مَا بَلَغَكُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى مَنْ يَشْفَعُ

دران هستید بسوی چیزیکه رسید شمارا آیا نظر نمی کنید بسوی کسیکه شفاعت کند

لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ أَبُوكُمْ

برای شما بسوی پروردگار شما پس گوید بعضی آدمیان پدر شما

آدَمُ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُونَ يَا آدَمُ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ

آدم است پس میایند ایشان نزد حضرت آدم پس گویند ای آدم تو پدر آدمیان هستی

خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ

بیافرید ترا خدا ازید قدرت خود ودر آورد در تو ازروحی که آفریده اوست

وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ وَأَسْكَنَكَ الْجَنَّةَ

وفرمود فرشتگان را پس سجده کردند ترا وساکن کرد ترا خدا در بهشت

أَلَا تَشْفَعُ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ

آیا شفاعت نمی کنی برای ما نزد پروردگارخود آیا نمی بینی حالے راکه ما درانیم

وَمَا بَلَغَنَا فَيَقُولُ رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا

ودریچ راکه رسیده ما را پس گوید آدم پروردگار من خشم گرفته است امروز خشم گرفتنی

لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبُ بَعْدَهُ

که خشم نگرفت پیش امروز مانند این خشم وخشم نخواهد گرفت پس امروز

117

مِثْلَهُ وَنَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُ نَفْسِي نَفْسِي

مانند این خشم و بازدشت مرا از درخت پس مرا فرمانی کرد هم نفسی نفسی

اِذْهَبُوا اِلَى غَيْرِي اِذْهَبُوا اِلَى نُوحٍ فَيَأْتُونَ

بروید بسوی جز من بروید بسوی نوح پس بیایند

نُوحًا فَيَقُولُونَ يَا نُوحُ اَنْتَ اَوَّلُ الرُّسُلِ

نوح را پس گویند ای نوح تو اول نبی مرسل

اِلَى اَهْلِ الْاَرْضِ وَسَمَّاكَ اللّٰهُ عَبْدًا شَكُورًا

بسوی اهل زمین و نام نهاد ترا خدا عبد شکور یعنی بنده سپاسدار

اَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ اَلَا تَرَى اِلَى مَا بَلَغَنَا

ای نمی بینی حالی را که در آنیم آیا نظر نمی کنی بسوی رنجیکه رسید ما را

اَلَا تَشْفَعُ لَنَا اِلَى رَبِّكَ فَيَقُولُ رَبِّي قَدْ غَضِبَ

آیا شفاعت نمی کنی برای ما نزد پروردگار خود پس گوید نوح پروردگار من خشم گرفت

الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبُ

امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت پیش امروز مانند آن و خشم نخواهد گرفت

بَعْدَهُ مِثْلَهُ نَفْسِي نَفْسِي اِيتُوا النَّبِيَّ فَيَأْتُونَ

بعد امروز مانند آن نفسی نفسی بیایید نزد پیغمبر پس بیایند مرا

فَاَسْجُدُ تَحْتَ الْعَرْشِ فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ

پس سجده کنم زیر عرش پس گفته شود ای محمد سر بالا بردار

رَاْسَكَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ مُحَمَّدٌ

سر خود را و شفاعت کن مقبول شفاعت شوی و بطلب داده شوی گفت محمد

بن عبید لا احفظ سائر لا رواه البخاری

بن عبید یاد نمی دارم باقی حدیث را روایت کرد این حدیث را البخاری

فی صحیحه فی اول کتاب الانبیاء و عن

در صحیح بخاری در شروع کتاب الانبیاء و روایت است از

ابی سعید قال قال رسول الله صلی الله

ابی سعید گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

علیه وسلم انا سید ولد ادم یوم القیمة

علیہ وسلم من سردار اولاد آدم روز قیامت

ولا فخر وبیدی لواء الحمد ولا فخر وما من

و نیست فخر و در دست من لوا حمد خواهد بود و درین نازنیست و نبود کدام

نبی یومئذ ادم فمن سواه الا تحت لوائی

پیغمبر دران روز آدم و همه پیغمبران سوای او همه زیر

وانا اول من تنشق عنه الارض ولا فخر

و من اول شخص که شگافته خواهد شد از ان زمین و نازنیست

وفی الحدیث قصة رواه الترمذی فی

و در حدیث قصه است روایت کرد این حدیث را ترمذی در

جامعه فی اول ابواب المناقب وقال هذا

جامع ترمذی در شروع ابواب المناقب و گفت ترمذی این

حدیث حسن ۱۲ و عن جبیر بن مطعم

حدیث حسن است و روایت است از جبیر بن مطعم

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لِيْ خَمْسَةُ أَسْمَاءٍ أَنَا مُحَمَّدٌ وَأَحْمَدُ وَأَنَا الْمَاحِيْ
الَّذِيْ يَمْحُو اللّٰهُ بِيَ الْكُفْرَ وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِيْ
يُحْشَرُ النَّاسُ عَلٰى قَدَمِيْ وَأَنَا الْعَاقِبُ رَوَاهُ
الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ
مَا جَاءَ فِيْ أَسْمَاءِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صلعم وَرَوَاهُ
مُسْلِمٌ مَعَ تَغَايُرٍ يَسِيْرٍ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ
وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُنِيْ فِي الْحِجْرِ
وَقُرَيْشٌ تَسْأَلُنِيْ عَنْ مَسْرَايَ فَسَأَلَتْنِيْ عَنْ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
لي خمسة أسماء أنا محمد وأحمد وأنا الماحي
الذي يمحو الله بي الكفر وأنا الحاشر الذي
يحشر الناس على قدمي وأنا العاقب رواه
البخاري في صحيحه في كتاب الأنبياء في باب
ما جاء في أسماء رسول الله صلعم ورواه
مسلم مع تغاير يسير في صحيحه في كتاب الفضائل
وعن أبي هريرة قال قال رسول الله
صلى الله عليه وسلم لقد رأيتني في الحجر
وقريش تسألني عن مسراي فسألتني عن

أَشْيَاءَ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ لَمْ أُثْبِتْهَا فَكُرِبْتُ
چیزہا از بیت المقدس کہ من یاد نمی دارم آنچہ را پس غمگین گردیدم

فَمَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ قَطُّ قَالَ فَرَفَعَهُ اللّٰهُ لِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ مَا
پس ہیچ گاہ غمگین نگردیدہ شدم مانند آن ہرگز گفت آنحضرت پس بلند کرد بیت المقدس را نزدیک برای من

يَسْأَلُونِّي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْبَأْتُهُمْ بِهِ وَقَدْ رَأَيْتُنِي
می پرسیدند قریش مرا از چیزے مگر خبر دادم قریش را از آن چیز و بر آنیہ دیدم خود را

فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَإِذَا مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ
در گروہے از پیغمبران پس ناگاہ موسی علیہ السلام

قَائِمٌ يُصَلِّي فَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ كَأَنَّهُ
ایستادہ نماز ادا می کرد پس ناگاہ موسی مردے کم گوشت میانہ مرغول بود گویا کہ وے

مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ وَإِذَا عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ
از مردان شنوءہ بود ناگاہ عیسے بن مریم علیہ

السَّلَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا
السلام ایستادہ نماز ادا می کرد نزدیکترین آدمیان بعیسے از روی مشابہت

عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ وَإِذَا إِبْرَاهِيمُ
عروہ بن مسعود ثقفی است و ناگاہ ابراہیم

عَلَيْهِ السَّلَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي أَشْبَهُ النَّاسِ بِهِ
علیہ السلام ایستادہ نماز ادا می کرد مشابہ ترین آدمیان بابراہیم

صَاحِبُكُمْ يَعْنِي نَفْسَهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
صاحب شما است مراد کرد آنحضرت ذات مبارک خود را صلے اللہ علیہ وسلم

فَحَانَتِ الصَّلٰوةُ فَأَمَمْتُهُمْ فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنَ الصَّلٰوةِ

پس آمد وقت نماز پس امام ایشان شدم پس ہرگاہ کہ فارغ شدم از ادای نماز

قَالَ لِي قَائِلٌ يَا مُحَمَّدُ هٰذَا مَالِكٌ صَاحِبُ

گفت مرا گوینده ای محمد این مالک

النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ فَبَدَأَنِي بِالسَّلَامِ

آتش پس سلام کن بر او پس نظر کردم جانب وی پس اول مرا مالک سلام کرد

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح خود در کتاب الایمان

فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در باب اسراء پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ

وسلم و در روایت است از انس بن مالک کہ گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَكْثَرُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم من زیادہ ترم

الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ

پیغمبران از روی پیروی کنندگان روز قیامت و من اول شخصے ام کہ کوبد

بَابَ الْجَنَّةِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در بہشت را و در روایت است از انس کہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آتِي بَابَ الْجَنَّةِ

صلے اللہ علیہ وسلم بیایم نزد در بہشت

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَسْتَفْتِحُ فَيَقُوْلُ الْخَازِنُ مَنْ اَنْتَ

در روز قیامت پس طلب گشادن خواهم کرد پس گوید تو کیستی

فَاَقُوْلُ مُحَمَّدٌ فَيَقُوْلُ بِكَ اُمِرْتُ لَا اَفْتَحُ لِاَحَدٍ

پس گویم من محمدم پس گوید برای تو حکم کرده شده ام کشاده نکنم برای

قَبْلَكَ بِذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

پیش از تو روایت کرد این هر دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْاِيْمَانِ فِيْ بَابِ الشَّفَاعَةِ وَعَنْهُ قَالَ

الایمان در باب الشفاعة و در روایت است از آن انس گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَنَا اَوَّلُ النَّاسِ خُرُوْجًا اِذَا بُعِثُوْا وَاَنَا خَطِيْبُهُمْ

من اول آدمیانم از روی خارج شدن هر گاه برانگیخته شوند و من گوینده ترین گوینده گان

اِذَا وَفَدُوْا وَاَنَا مُبَشِّرُهُمْ اِذَا اَيِسُوْا لِوَاءُ الْحَمْدِ

هر گاه بیایند و من خبر خوش دهنده ایشانم هر گاه ناامید شوند نیزهٔ حمد

يَوْمَئِذٍ بِيَدِيْ وَاَنَا اَكْرَمُ وُلْدِ اٰدَمَ عَلٰى رَبِّيْ

در آن روز در دست خواهد بود من بزرگترین اولاد آدم نزد پروردگار خود

وَلَا فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ

و نیست باز روایت کرد این حدیث را ترمذی و گفت این حدیث

حَسَنٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

حسن غریب است و روایت است از ابی هریره که گفت گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلُوا اللّٰهَ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوال کنید خدا را
لِيَ الْوَسِيْلَةَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَا الْوَسِيْلَةُ
برای من وسیلہ گفتند یا رسول اللہ وچیست وسیلہ
قَالَ اَعْلٰى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا اِلَّا رَجُلٌ
گفت اعلیٰ درجہ بہشت نیابد آن مرتبہ را مگر شخصے
وَاحِدٌ وَاَرْجُوْ اَنْ اَكُوْنَ اَنَا هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
امید میدارم کہ باشم من آن شخص روایت کرد این حدیث را ترمذی
وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَكَعْبٌ لَيِّنٌ هُوَ
وگفت ترمذی این حدیث غریب است و کعب نیست
بِمَعْرُوْفٍ وَلَا نَعْلَمُ اَحَدًا رَوٰى عَنْهُ غَيْرَ
معروف و نمی دانم ہیچ کسے را کہ روایت کرد از آن بجز
لَيْثِ بْنِ اَبِيْ سُلَيْمٍ وَعَنْ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنِ
لیث بن ابی سلیم و روایت است از ابی بن کعب از
النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا كَانَ يَوْمُ
پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت ہرگاہ کہ شود روز
الْقِيٰمَةِ كُنْتُ اِمَامَ النَّبِيِّيْنَ وَخَطِيْبَهُمْ وَصَاحِبَ
قیامت من باشم امام پیغمبران و سخن گوینده ایشان و صاحب
شَفَاعَتِهِمْ غَيْرَ فَخْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا
شفاعت از جملہ ایشان نمیت تازہ روایت کرد این حدیث را ترمذی وگفت این

حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ رَوَى التِّرْمِذِيُّ

حدیث حسن صحیح غریب است روایت کرد ترمذی

الْأَحَادِيثَ الثَّلٰثَةَ فِي جَامِعِهِ فِي أَوَّلِ أَبْوَابِ

این حدیثہائے سہ را در جامع ترمذی در شروع ابواب

الْمَنَاقِبِ وَعَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

المناقب و روایت است از عکرمہ و او روایت کرد از ابن عباس

قَالَ إِنَّ اللّٰهَ فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت ابن عباس ہر آئینہ خدا بزرگی داد محمد صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَعَلٰى أَهْلِ السَّمَاءِ فَقَالُوا

وسلم را بر پیغمبران و بر اہل آسمان پس گفتند

يَا ابْنَ عَبَّاسٍ بِمَ فَضَّلَهُ عَلٰى أَهْلِ السَّمَاءِ

ای ابن عباس بچہ بزرگی داد آنحضرت را بر آسمانیان

قَالَ إِنَّ اللّٰهَ قَالَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ وَمَنْ يَقُلْ

گفت ابن عباس ہر آئینہ خدا گفت دربارۂ آسمانیان و ہر کس کہ بگوید

مِنْهُمْ إِنِّي إِلٰهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ

از فرشتگان ہر آئینہ من خدایم سوائے خدا پس ہر آئینہ جزا دہیم او را دوزخ را

كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِينَ الْآيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

همچنین جزا دہیم ظالمان را الآیۃ و گفت خدا تعالے

لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا

محمد صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ فتح کردیم برای تو فتح

مُبِيْنًا لِّيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْۢبِكَ

هویدا تا بیامرزد برای تو خدا چیزیکه سابق شده از گناه تو

وَمَا تَأَخَّرَ قَالُوْا فَمَا فَضْلُهٗ عَلَى الْاَنْبِيَآءِ قَالَ

و چیزیکه پس آید گفتند پس چیست بزرگی آنحضرت بر پیغمبران گفت

قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُوْلٍ

فرمود خدا عز و جل و نفرستادیم کدامی پیغمبر را

اِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهٖ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ الْاٰيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ

مگر بزبان قوم وی تا بیان کند آن پیغمبر برای آن قوم ما آنچه را آیت و فرستاده

عَزَّ وَجَلَّ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

غالب و برتر بحق محمد صلے اللہ علیہ و سلم

مَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ فَاَرْسَلَهٗ اِلَى

نفرستادیم ترا مگر فرستادگی عام برای مردم پس فرستاد او را آنحضرت

الْجِنِّ وَالْاِنْسِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ اَنَّ

جن و آدمی و در روایت است از جابر بن عبد اللہ کہ

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَنَا قَآئِدُ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم گفت من کشنده

الْمُرْسَلِيْنَ وَلَا فَخْرَ وَاَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ وَلَا فَخْرَ

پیغمبران و نازیدن و من خاتم پیغمبران و نازیدن

وَاَنَا اَوَّلُ شَافِعٍ وَّاَوَّلُ مُشَفَّعٍ وَّلَا فَخْرَ رَوَاهُمَا

و من اول شفاعت کننده و اول مقبول شفاعتم و نازیدن روایت کرد این

الدارمي في أوائل سننه

داری در شروع سنن داری

الباب التاسع في دعوة سيدنا إبراهيم

باب نهم در بیان دعاء سیدنا ابراهیم

عليه السلام لبعثة النبي صلى الله عليه وسلم

علیه السلام برائے بعثت پیغمبر صلے الله علیه وسلم

وفي أول شأن النبي صلى الله عليه وسلم

در بیان اول شان پیغمبر صلے الله علیه وسلم

ومولده صلعم وهو سيدنا محمد صلى الله

ومولد آنحضرت صلعم و آنحضرت سردار ما محمد است صلے الله

عليه وسلم ابن عبد الله بن عبد المطلب بن

علیه وسلم پسر عبد الله پسر عبد المطلب پسر

هاشم بن عبد مناف بن قصي بن كلاب

هاشم پسر عبد مناف پسر قصی پسر کلاب

بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن

پسر مره پسر کعب پسر لوی پسر غالب پسر فهر

مالك بن النضر بن كنانة بن خزيمة بن مدركة

پسر مالک پسر نضر پسر کنانه پسر خزیمه پسر مدرکه

بن الياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان

پسر الیاس پسر مضر پسر نزار پسر معد پسر عدنان

كَذَا قَالَ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ

چنین گفت بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء

فِي تَرْجَمَةِ بَابِ مَبْعَثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در ترجمہ باب مبعث پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ

گفت خدای تعالے در سورہ بقرہ و وقتیکہ بلند می کرد ابراہیم

الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا

بنیادہاے خانہ کعبہ را و بلند می کرد اسمعیل و می گفتند ای پروردگار ما قبول کن ازما

إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا

بتحقیق تو ئی شنوا دانا ای پروردگار ما و گردان ما را

مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً

فرمانبرداری کنندہ مرترا و گردان از اولاد ما گروہے فرمانبردار

لَكَ ص وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا ج إِنَّكَ

خود و بنما ما را طریق عبادتہای ما در حج و برحمت باز آئی برما بدرستیکہ

أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ

تو ئی باز آنندہ مہربان ای پروردگار ما و مبعوث گردان در میان

رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ

پیغمبرے از ایشان بخواند بر ایشان آیات ترا و بیاموزد ایشان را

الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ ط إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

قرآن و علم و پاک گرداند از شرک و گناہ ایشان را بدرستیکہ تو ئی غالب دانا

عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

روایت است از عرباض پسر ساریه که او روایت کرد از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ اِنِّيْ عِنْدَ اللّٰهِ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ او فرمود کہ آنحضرت بدرستیکہ من نزد خدا

مَكْتُوْبٌ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ وَاِنَّ اٰدَمَ لَمُنْجَدِلٌ فِيْ

نوشتہ شدہ ام تمام کنندہ پیغمبران و بدرستیکہ آدم افتادہ بود در

طِيْنَتِهٖ وَسَاُخْبِرُكُمْ بِاَوَّلِ اَمْرِيْ دَعْوَةُ اِبْرٰهِيْمَ

گل خود و زود باشد خبر میدہم شما را بہ اول امر خود و آن اجابت دعای ابراہیم

وَبِشَارَةُ عِيْسٰى وَرُؤْيَا اُمِّيَ الَّتِيْ رَاَتْ حِيْنَ

و خبر خوش دادن عیسے و خواب مادر من آنکہ دید مادر من وقتیکہ

وَضَعَتْنِيْ وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُوْرٌ اَضَاءَتْ لَهَا مِنْهُ

زایید مرا و بدرستیکہ خارج شد از مادر من یک نور کہ روشن شد برای مادر من

قُصُوْرُ الشَّامِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوَاهُ

کوشکہائے شام روایت کرد ابن حدیث را در شرح السنۃ و در روایت کرد این حدیث را

اَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ مِنْ قَوْلِهٖ سَاُخْبِرُكُمْ اِلٰى

احمد از ابی امامہ از قول او ساخبرکم

اٰخِرِهٖ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ فِيْ بَابِ فَضَائِلِ

آخر حدیث چنین است در مشکوۃ المصابیح در باب فضائل

سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ صلعم وَعَنْ اَبِيْ سُفْيَانَ

سید المرسلین صلعم و در روایت است از ابی سفیان

ابن حرب ان هرقل ارسل اليه في ركب
ابن حرب کہ ہرقل فرستاد بسوی وی در حالیکہ ابوسفیان در
من قريش وكانوا تجارا بالشام في المدة التي
از قریش بود و ایشان گروہ سوداگران در ملک شام دران وقت
كان رسول الله صلى الله عليه وسلم مادّ
کہ بود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم مدت کہ صلح کردہ بود
فيها ابا سفيان وكفار قريش فاتوه وهم بايليا
دران وقت با ابوسفیان و کافران قریش پس آمدند ابوسفیان و ہمراہیان او
فدعاهم في مجلسه وحوله عظماء الروم
پس خواند ہرقل ابوسفیان و اصحاب وی را در مجلس خود و گرد ہرقل رئیسان روم بودند
ثم دعاهم ودعا ترجمانه فقال ايكم اقرب
پس خواند ہرقل آن گروہ را و خواند مترجم خود را پس گفت ہرقل کدام یک از شما قریب
نسبا بهذا الرجل الذي يزعم انه نبي قال
از روی نسب باین مرد یکہ بگمان خود میگوید کہ او پیغمبر است گفت
ابو سفيان فقلت انا اقربهم نسبا فقال ادنوه
ابوسفیان پس گفتم منم نزدیکترین ایشان از روی نسب پس گفت ہرقل
مني وقربوا اصحابه فاجعلوهم عند ظهره
از من و نزدیک کنید اصحاب او را پس بگردانید یاران وی را نزد پشت وی
ثم قال لترجمانه قل لهم اني سائل هذا عن
پس گفت ہرقل مر مترجم خود را بگو مر ایشان را کہ بدرستیکہ من سوال کنندہ ام این ابوسفیان

هٰذَا الرَّجُلِ فَاِنْ كَذَبَنِيْ فَكَذِّبُوْهُ فَوَاللّٰهِ لَوْ

این مرد یعنے رسول اللہ صلعم پس اگر دروغ گوید مرا پس منسوب بدروغ گوئی کنید او را پس

لَا الْحَيَاءُ مِنْ اَنْ يَّاْثِرُوْا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ

نبودے شرم از انکہ روایت کنند برمن دروغ را ہر آئینہ دروغ گفتے

عَنْهُ ثُمَّ كَانَ اَوَّلُ مَا سَاَلَنِيْ عَنْهُ اَنْ قَالَ

از حال پیغمبر پسر بود اول چیزیکہ سوال کرد مرا از حال آنحضرت آنکہ گفت

كَيْفَ نَسَبُهٗ فِيْكُمْ قُلْتُ هُوَ فِيْنَا ذُوْ نَسَبٍ الخ

چگونہ است نسب او در میان شما گفتم او در میان ما صاحب نسب عالیست الخ

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ اَوَّلِ صَحِيْحِهٖ فِيْ حَدِيْثٍ

روایت کرد این حدیث را بخاری در شروع صحیح بخاری در ضمن حدیثے

طَوِيْلٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابٍ

دراز و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْجِهَادِ لٰكِنَّهٗ اِنْتَهٰى عِنْدَ قَوْلِ اَبِيْ سُفْيَانَ فِيْ

الجہاد لیکن حدیث مسلم منتہی شد نزد این قول ابی سفیان درین

هٰذَا الْحَدِيْثِ حَتّٰى اَدْخَلَ اللّٰهُ عَلَى الْاِسْلَامِ

حدیث تا اینکہ داخل کرد اللہ علی الاسلام

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بُعِثْتُ مِنْ خَيْرِ قُرُوْنِ بَنِيْ اٰدَمَ

علیہ و سلم فرمود برانگیختہ شدہ ام از نیکو ترین طبقات اولاد آدم

قَرْنًا فَقَرْنًا حَتّٰى كُنْتُ مِنَ الْقَرْنِ الَّذِيْ كُنْتُ

در ہر طبقات صد یکہ صدم ازاں طبقہ کہ شدم

مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ

از او روایت کرد ایں حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء

فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در باب صفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و روایت است از واثلہ بن اسقع کہ گفت شنیدم از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى

صلے اللہ علیہ وسلم میگفت بدرستیکہ خدا برگزید

جَلَّ اصْطَفٰى كِنَانَةَ مِنْ وَلَدِ اِسْمٰعِيْلَ عَلَيْهِ

جل برگزیدہ کرد کنانہ را از اولاد حضرت اسمٰعیل علیہ

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ وَاصْطَفٰى قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ

الصلوٰۃ والسلام و برگزیدہ کرد قریش را از کنانہ

وَاصْطَفٰى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِيْ هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِيْ

و برگزیدہ کرد از قریش اولاد ہاشم را و برگزیدہ کرد مرا

مِنْ بَنِيْ هَاشِمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ أَوَّلِ

از اولاد ہاشم روایت کرد ایں حدیث را مسلم در صحیح خود در شروع

كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِمَعْنَاهُ

کتاب الفضائل و روایت کرد ایں حدیث را ترمذی بمعنی ایں حدیث

فِي جَامِعِهِ فِي أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ وَقَالَ هٰذَا

در جامع ترمذی در ابواب المناقب وگفت ترمذی این

حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

حدیث صحیح است و روایت است از ابن عباس رضی کہ گفت گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا وَلَدَنِي

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نہ زاد مرا

مِنْ سِفَاحِ أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ شَيْءٌ مَا وَلَدَنِي

از فجور اہل جاہلیت چیزے نہ زاد مرا

إِلَّا نِكَاحُ كَنِكَاحِ الْإِسْلَامِ رَوَاهُ الْبَغَوِيُّ فِي

مگر نکاح مانند نکاح اہل اسلام روایت کرد ایں حدیث را البغوی در

مَعَالِمِ التَّنْزِيلِ فِي آخِرِ تَفْسِيرِ سُورَةِ التَّوْبَةِ

معالم التنزیل در آخر تفسیر سورہ توبہ

وَعَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ قَالَ جَاءَ

و در روایت است از مطلب بن ابی وداعہ کہ گفت آمد

الْعَبَّاسُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عباس رضی سوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَكَأَنَّهُ سَمِعَ شَيْئًا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى

وسلم و گویا کہ آن عباس شنیدہ شدہ چیزے را پس ایستادہ شد پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَنْ أَنَا فَقَالُوا

اللہ علیہ وسلم بر منبر پس فرمود آنحضرت کہ چہ کس منم پس گفتند

أَنْتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ السَّلَامُ قَالَ أَنَا مُحَمَّدٌ

تو پیغمبر خدائی بر تو سلام باد گفت من محمد

ابْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ

بن عبد اللہ بن عبد المطلب ہم آئینہ خدا بیافرید

الْخَلْقَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ

خلق را پس گردانید مرا در بہترین ایشان پس گردانید ایشان را دو گروہ

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ قَبَائِلَ

پس گردانید مرا در بہترین ایشان از روی گروہ پس گردانید ایشان را چند قبیلہ

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ قَبِيْلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ بُيُوْتًا

پس گردانید مرا در بہترین ایشان از روی قبیلہ پس گردانید ایشان را چند خانہ

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ بَيْتًا وَخَيْرِهِمْ نَفْسًا رَوَاهُ

پس گردانید مرا در بہترین ایشان از روی خانہ و بہترین ایشان از روی نفس روایت

التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ

ترمذی در جامع ترمذی در ابواب المناقب

وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ وَعَنِ الْمُطَّلِبِ

وگفت ترمذی این حدیث حسن است و روایت است از مطلب

ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ قَيْسِ بْنِ مَخْرَمَةَ عَنْ أَبِيْهِ

بن عبد اللہ بن قیس بن مخرمہ و او روایت کرد از پدر خود

عَنْ جَدِّهٖ قَالَ وُلِدْتُ أَنَا وَرَسُوْلُ اللّٰهِ

او روایت کرد از جد او گفت زادہ شدم من و پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفِيلِ قَالَ وَ

صلے اللہ علیہ وسلم در سال واقعہ پیل گفت و

سَأَلَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ قَبَاثَ بْنَ أَشْيَمَ أَخَا

پرسید عثمان بن عفان قباث پسر اشیم را کہ برادر

بَنِي يَعْمَرَ بْنِ لَيْثٍ أَنْتَ أَكْبَرُ أَمْ رَسُولُ اللّٰهِ

بنی یعمر بن لیث بود کہ تو بزرگتری در سال یا پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم بزرگتر است پس گفت قباث پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْبَرُ مِنِّي وَأَنَا أَقْدَمُ

صلے اللہ علیہ وسلم بزرگتر است در فضیلت از من و من دیرینہ ترم

مِنْهُ فِي الْمِيلَادِ قَالَ وَرَأَيْتُ حُذَاقَ الطَّيْرِ

از آنحضرت در وقت ولادت گفت و دیدم سرکین مرغان را

أَخْضَرَ مُجَيِّدًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي جَامِعِهِ

تیرہ رنگ متغیر روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی

فِي الْمَنَاقِبِ فِي بَابِ مَا جَاءَ فِي مِيلَادِ النَّبِيِّ

در مناقب در باب آنچہ آمد در میلاد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ

صلے اللہ علیہ وسلم و گفت ترمذی این حدیث

حَسَنٌ غَرِيبٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ

حسن غریب است نمی شناسیم او را مگر از حدیث

مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ

اسحاق و در روایت است از عبد الرحمن بن

عَمْرٍو السَّلَمِيِّ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السَّلَمِيِّ أَنَّهُ

عمرو سلمی و در روایت کرد از عتبہ پسر عبد السلمی کہ ہر آئینہ او

حَدَّثَهُمْ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ

حدیث بیان کرد ایشان را و بود از اصحاب رسول اللہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ ہر آئینہ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ رَجُلٌ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت مر آنحضرت را مردے

كَيْفَ كَانَ أَوَّلُ شَأْنِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ

کہ چگونہ بود اول حال تو یا رسول اللہ گفت آنحضرت

كَانَتْ حَاضِنَتِي مِنْ بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ

بود دایہ من از بنی سعد بن بکر

فَانْطَلَقْتُ أَنَا وَابْنٌ لَهَا فِي بَهْمٍ لَنَا وَلَمْ نَأْخُذْ

پس رفتم من و پسر او کہ مر او را بود در گلہ بز ما و نہ گرفتہ بودیم

مَعَنَا زَادًا فَقُلْتُ يَا أَخِي اذْهَبْ فَأْتِنَا بِزَادٍ

با خود توشہ پس گفتم ای برادر من برو پس بیار مارا توشہ

مِنْ عِنْدِ أُمِّنَا فَانْطَلَقَ أَخِي وَمَكَثْتُ عِنْدَ الْبَهْمِ

از نزد مادر ما پس رفت برادر من و ماندم نزد آن گلہ بز و نزد آن

فَاقْبَلَ طَائِرَانِ أَبْيَضَانِ كَأَنَّهُمَا كَسْرَانِ فَقَالَ

پس متوجه شدند دو مرغان سفید گویا آن دو مرغان دو کرگسان بودند پس گفت

أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ أَهُوَ هُوَ قَالَ الْآخَرُ نَعَمْ

یکے از دو مرغان مر صاحب خود را آیا آن است گفت دیگر آرے

فَأَقْبَلَ يَبْتَدِرَانِي فَأَخَذَانِي فَبَطَحَانِي لِلْقَفَا

پس متوجه شدند آن دو مرغان در حالیکہ تیزی میکردند بسوی من پس گرفتند مرا پس درافگندند مرا بر قفا

فَشَقَّا بَطْنِي ثُمَّ اسْتَخْرَجَا قَلْبِي فَشَقَّاهُ فَأَخْرَجَا

پس شگافتند شکم را پستر بیرون آوردند دلم را پس شگافتند آن دل را پس بیرون

مِنْهُ عَلَقَتَيْنِ سَوْدَاوَيْنِ فَقَالَ أَحَدُهُمَا

ازان دو پارہ خون بستہ سیاہ پس گفت یکے ازان دو مرغان

لِصَاحِبِهِ ائْتِنِي بِمَاءٍ ثَلْجٍ فَغَسَلَ بِهِ جَوْفِي

از صاحب خود دو مرا آب برف پس شست بان آب شکم را

ثُمَّ قَالَ ائْتِنِي بِمَاءٍ بَرَدٍ فَغَسَلَ بِهِ قَلْبِي ثُمَّ

پستر گفت دو مرا آب یخ پس شست بان آب دل را پستر

قَالَ ائْتِنِي بِالسَّكِينَةِ فَذَرَّهَا فِي قَلْبِي ثُمَّ قَالَ

گفت دو مرا سکینہ را پس پراگندہ کرد آنرا در دلم پستر گفت

أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ حُصَّهُ فَخَاصَّهُ وَخَتَمَ

یکے ازان ہر دو مر صاحب خود را بدوز آنرا پس دوخت آنرا و مہر کرد

عَلَيَّ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ ثُمَّ قَالَ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ

بر آن از انگشتری نبوت پستر گفت یکے ازان ہر دو مر صاحب خود را

اجعله فی کفة وَاجعل الفا من امته فی
گرداں این را در یک پلا ترازو و دگر دان ہزار کساں را از امت او
کفة قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
پلہ دیگر گفت پیمبر خدا
فاذا انا انظر الی الالف فوقی اشفق
پس بر گاہ نظری کردم بسوی آن ہزار کساں بالای خود می ترسیدم از آنکہ
یخر علی بعضهم فقال لو ان امته
سقط شود بر بعض ایشاں پس گفت اگر ہر آئینہ تمام امت او را
وزنت به لمال بهم ثم انطلقا وترکانی قال
وزن کنی تو مادی را جمع شوند بہم پس رفتند و بگذاشتند مرا گفت
رسول الله صلی الله علیه وسلم و
رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم و
فرقت فرقا شدیدا ثم انطلقت الی امی
ترسیدم ترسیدنی سخت پس رفتم نزد مادر خود
فاخبرتها بالذی لقیت فاشفقت ان
پس آگاہ کردم او را بچیزیکہ دیدم آں را پس ترسید مادر من یعنی دایہ من از آں
یکون قد التبس بی فقالت اعیذک
ماند کہ بر او مشتبہ شدہ باشد بمن پس گفت دایہ من میآورم ترا
بالله فرحلت بعیرا لها فجعلتنی علی الرحل
در پناہ خدا پس بالان بر نہاد بر شتر کہ مر او را بود پس گرداند مرا بر بالان

وَرَكِبْتُ خَلْفَ حَتَّى بَلَّغْتُنَا إِلَى أُمِّي فَقَالَتْ

وسوار شد پس من تا آنکه رسانید مرا بسوی مادر من پس گفت مادر

أَدَّيْتُ أَمَانَتِي وَذِمَّتِي وَحَدَّثْتُهَا بِالَّذِي

ادا کردم امانت خود را و ذمهٔ خود را و سخن گفت مادرم را بچیزیکه

لَقِيتُ فَلَمْ يَرُعْهَا ذٰلِكَ وَقَالَتْ إِنِّي رَأَيْتُ

دیدم از او پس نترسانید مادرم را آن خبر و گفت مادر من بدرستیکه من دیدم

حِينَ خَرَجَ مِنِّي يَعْنِي نُورًا أَضَاءَتْ مِنْهُ

هنگامیکه بیرون شد از من یعنی نوریکه روشن شد از او

قُصُورُ الشَّامِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ

کوشکهای شام روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع

سُنَنِهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ

سننش و در روایت است از ابی موسی اشعری که گفت

خَرَجَ أَبُو طَالِبٍ إِلَى الشَّامِ وَخَرَجَ مَعَهُ

بیرون شد ابو طالب بسوی شام و بیرون شد با ابو طالب

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَشْيَاخٍ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم در میان پیران که بودند

مِنْ قُرَيْشٍ فَلَمَّا أَشْرَفُوا عَلَى الرَّاهِبِ

از قریش پس چون بالا برآمدند نزد راهب

هَبَطُوا فَحَلُّوا رِحَالَهُمْ فَخَرَجَ إِلَيْهِمُ الرَّاهِبُ

فرود آمد پس بگشادند ابو طالب و بهر اسبان او بارهای خود را پس بیرون آمد بسوی ایشان راهب

وَكَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ يَمُرُّونَ بِهٖ فَلَا يَخْرُجُ إِلَيْهِمْ

وبودند ایشان قبل ازان می گذشتند بسوی راہب پس نمی آمد بسوی ایشان

وَلَا يَلْتَفِتُ قَالَ فَهُمْ يَجْعَلُونَ رِسَالَهُمْ فَجَعَلَ

و التفات نمی کرد گفت ابو موسی پس ایشان می گذاشتند بارہای خود را پس باستاد

يَتَخَلَّلُهُمُ الرَّاهِبُ حَتّٰى جَاءَ فَأَخَذَ بِيَدِ

کہ درمی آمد میان ایشان راہب تا آنکہ آمد راہب پس گرفت دست

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس گفت

هٰذَا سَيِّدُ الْعَالَمِينَ هٰذَا رَسُولُ رَبِّ

این سردار جہانیانست این پیغمبر پروردگار

الْعَالَمِينَ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ فَقَا

جہانیانست فرستاد او را خدا باعث رحمت برای جہانیان پس گفتند

لَهُ أَشْيَاخٌ مِنْ قُرَيْشٍ مَا عِلْمُكَ فَقَالَ إِنَّكُمْ

مر آن راہب را پیران قریش چہ چیز آگاہ کرد ترا پس گفت راہب بدرستیکہ

حِينَ أَشْرَفْتُمْ مِنَ الْعَقَبَةِ لَمْ يَبْقَ حَجَرٌ

بالا برآمدید از بن راہ میان دو کوہ باقی نماند

وَلَا شَجَرٌ إِلَّا خَرَّ سَاجِدًا وَلَا يَسْجُدَانِ

و نہ درختے مگر افتاد سجدہ کنندہ و سجدہ نمی کنند

إِلَّا لِنَبِيٍّ وَإِنِّي أَعْرِفُهُ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ أَسْفَلَ

مگر برای پیغمبر و بر آئینہ من می شناسم او را بمہر نبوت پایان تر

مِنْ عُنْقُودٍ فِي كَفِّهِ مِثْلَ التُّفَّاحَةِ ثُمَّ رَجَعَ
از خوشه در دست او مانند سیب پس برگشت

فَصَنَعَ لَهُمْ طَعَامًا فَلَمَّا أَتَاهُمْ بِهِ فَكَانَ هُوَ
پس ساخت برای ایشان طعام پس چون آورد راهب برای ایشان طعام پس بود او

فِي رِعْيَةِ الْإِبِلِ فَقَالَ أَرْسِلُوا إِلَيْهِ فَأَقْبَلَ
در شتران پس گفت راهب بفرستید کسی را بسوی او پس متوجه شد

وَعَلَيْهِ غَمَامَةٌ تُظِلُّهُ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْقَوْمِ
و در حالیکه بالای آنحضرت بود ابریکه سایه می کرد بر آنحضرت پس چون نزدیک شد آنحضرت از قوم

وَجَدَهُمْ قَدْ سَبَقُوهُ إِلَى فَيْءِ الشَّجَرَةِ
یافت ایشان را بدرستیکه پیش کرده بودند از آنحضرت بسوی سایه درخت

فَلَمَّا جَلَسَ مَالَ فَيْءُ الشَّجَرَةِ عَلَيْهِ فَقَالَ
پس چون نشست آنحضرت مائل گشت سایه آن درخت بر آنحضرت پس گفت راهب

انْظُرُوا إِلَى فَيْءِ الشَّجَرَةِ مَالَ عَلَيْهِ قَالَ
نظر کنید بسوی سایه درخت گرد مائل گشت بروی گفت ابو موسی

فَبَيْنَا هُوَ قَائِمٌ عَلَيْهِمْ وَهُوَ يُنَاشِدُهُمْ
پس در اثنا که او ایستاده بود نزد ایشان و از سوگند میداد او ایشان را

أَنْ لَا يَذْهَبُوا بِهِ إِلَى الرُّومِ فَإِنَّ الرُّومَ
که نبرند ایشان آنحضرت را بسوی روم پس بدرستیکه اهل روم

إِنْ رَأَوْهُ عَرَفُوهُ بِالصِّفَةِ فَيَقْتُلُونَهُ
اگر خواهند دید او را خواهند شناخت او را بصفت آنحضرت پس خواهند کشت اهل روم آنحضرت را

فَالْتَفَتَ فَإِذَا بِسَبْعَةٍ قَدْ أَقْبَلُوا مِنَ الرُّوْمِ

پس التفات کرد ناگاہ ہفت کس را کہ بتحقیق متوجہ شدہ اند از روم

فَاسْتَقْبَلَهُمْ فَقَالَ مَا جَاءَ بِكُمْ قَالُوا جِئْنَا

پس پیش آمد ایشان را پرسید ترا چہ قصد آورد شما را گفتند قصد آمدیم

أَنَّ هٰذَا النَّبِيَّ خَارِجٌ فِي هٰذَا الشَّهْرِ

برای آنکہ این نبی ظاہر شدہ است در این

فَلَمْ يَبْقَ طَرِيقٌ إِلَّا بَعَثَ إِلَيْهِ نَاسًا وَمَنَعَ

پس باقی نماند راہے کہ نہ فرستاد بسوی آن راہ کسان را و

إِنَّا قَدْ أُخْبِرْنَا خَبَرَهُ فَبَعَثْنَا إِلَى طَرِيقِكَ

ہر آئینہ بتحقیق آگاہ کردہ شدیم از خبر او پس فرستادہ شدیم بسوی راہ

هٰذَا فَقَالَ هَلْ خَلْفَكُمْ أَحَدٌ هُوَ خَيْرٌ

کہ این است پرسید آیا پس شما ہیچ کسیست کہ آن بہتر است

مِنْكُمْ قَالُوا إِنَّمَا أُخْبِرْنَا خَبَرَهُ بِطَرِيقِكَ

از شما گفتند جز این نیست کہ آگاہ کردہ شدیم خبر او را براہ تو

هٰذَا فَقَالَ أَفَرَأَيْتُمْ أَمْرًا أَرَادَ اللّٰهُ أَنْ يَقْضِيَهُ

کہ این است گفت راہب آیا خبر دہید کاری را کہ خواست خدا انکہ برآرد آنرا

هَلْ يَسْتَطِيعُ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ رَدَّهُ قَالُوا

آیا می تواند ہیچ یکے از کسان بازگردانیدن آن را گفتند

لَا قَالَ فَبَايَعُوا وَأَقَامُوا مَعَهُ قَالَ أَنْشُدُكُمْ

نمی تواند گفت پس بیعت کردند و اقامت کردند با آنحضرت گفت راہب سوال میکنم

بِاللّٰهِ اَيُّكُمْ وَلِيُّهٗ قَالُوْا اَبُوْ طَالِبٍ فَلَمْ يَزَلْ

وسوگند میدهم شما را بخدا کدام یکی از شما قریب الوقت کفیل ابو طالب است پس همیشه بود

يُنَاشِدُهٗ حَتّٰى رَدَّهٗ اَبُوْ طَالِبٍ وَبَعَثَ

وسوگند میداد او ابو طالب را تا آنکه بازگردانید آنحضرت را ابو طالب و فرستاد

مَعَهٗ اَبُوْ بَكْرٍ بِلَالًا وَزَوَّدَهُ الرَّاهِبُ

همراه آنحضرت و ابو بکر بلال را و توشه داد آنحضرت را راهب

مِنَ الْكَعْكِ وَالزَّيْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از کعک و روغن زیتون روایت کرد این حدیث را ترمذی

فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ اَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ وَقَالَ

در جامع خود در ابواب المناقب و گفت ترمذی

هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ غَرِيْبٌ لَا نَعْرِفُهٗ اِلَّا

این حدیث حسن غریب است نمی شناسیم این حدیث را

مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ

از این

اَلْبَابُ الْعَاشِرُ فِيْ حِلْيَةِ النَّبِيِّ صَلَّى

باب دهم در بیان حلیه نبی صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

اللہ علیہ وسلم روایت است از جابر بن سمرہ

قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت دیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ إِضْحِيَانٍ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ
فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهِ وَإِلَى الْقَمَرِ قَالَ فَلَهُوَ
كَانَ أَحْسَنُ فِي عَيْنِي مِنَ الْقَمَرِ وَعَنْ
أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ
قُلْتُ لِلرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ بْنِ عَفْرَاءَ صِفِي
لَنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ لَوْ رَأَيْتَهُ رَأَيْتَ الشَّمْسَ
طَالِعَةً رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ
وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ يَصِفُ النَّبِيَّ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ رَبْعَةً مِنَ

لَيْسَ بِالطَّوِيلِ وَلَا بِالْقَصِيرِ أَزْهَرُ اللَّوْنِ لَيْسَ بِأَبْيَضَ أَمْهَقَ وَلَا آدَمَ لَيْسَ
بِجَعْدٍ قَطَطٍ وَلَا سَبْطٍ رَجِلٌ أُنْزِلَ عَلَيْهِ
وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعِينَ فَلَبِثَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ
يُنْزَلُ عَلَيْهِ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ
وَقُبِضَ وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عِشْرُونَ
شَعَرَةً بَيْضَاءَ قَالَ رَبِيعَةُ فَرَأَيْتُ شَعَرًا
مِنْ شَعَرِهِ فَإِذَا هُوَ أَحْمَرُ فَسَأَلْتُ فَقِيلَ
احْمَرَّ مِنَ الطِّيبِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ
فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

فِي بَابِ قَدْرِ عُمْرِهِ صلعم مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

وَلَيْسَ فِيهِ قَوْلُ رَبِيعَةَ فَرَأَيْتُ الخ وَعَنْهُ قَالَ

كَانَ شَعْرُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِلَى أَنْصَافِ أُذُنَيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْهُ

كَانَ يَضْرِبُ شَعْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مَنْكِبَيْهِ وَعَنْ قَتَادَةَ قَالَ سَأَلْتُ

أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنْ شَعْرِ رَسُولِ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَانَ

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا

لَيِّنَ بِالسَّبْطِ وَلَا الْجَعْدِ بَيْنَ أُذُنَيْهِ وَ

عَاتِقَيْهِ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ

اللِّبَاسِ فِي بَابِ الْجَعْدِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ يَسْدِلُ شَعْرَهُ وَكَانَ الْمُشْرِكُوْنَ

يَفْرِقُوْنَ رُءُوْسَهُمْ وَكَانَ اَهْلُ الْكِتَابِ

يَسْدِلُوْنَ رُءُوْسَهُمْ وَكَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ مُوَافَقَةَ

اَهْلِ الْكِتَابِ فِيْمَا لَمْ يُؤْمَرْ فِيْهِ بِشَيْءٍ ثُمَّ

١٤٧

فَرَقَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَأْسَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

الْأَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صَلْعَمْ وَ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ

وَعَنْ قَتَادَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسًا هَلْ خَضَبَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا إِنَّمَا

كَانَ شَيْءٌ فِيْ صُدْغَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

فِي الْبَابِ الْمَذْكُوْرِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَدْ شَمِطَ مُقَدَّمُ رَأْسِهٖ وَلِحْيَتِهٖ

وَكَانَ إِذَا ادَّهَنَ لَمْ يَتَبَيَّنْ وَإِذَا شَعِثَ

دبود سپیدی کہ چون روغن می مالید ظاہر نمی شد و ہرگاہ ژولیدہ میشد

رَأْسُهُ تَبَيَّنَ وَكَانَ كَثِيرَ شَعْرِ اللِّحْيَةِ فَقَالَ

موی سر مبارک آنحضرت ظاہر میشد و بود آنحضرت بسیار موی ریش پس گفت

رَجُلٌ وَجْهُهُ مِثْلُ السَّيْفِ قَالَ لَا بَلْ كَانَ

مردے بود روی مبارک آنحضرت مانند شمشیر گفت جابر نہ مانند شمشیر بلکہ بود روی

مِثْلَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَكَانَ مُسْتَدِيرًا وَ

مانند آفتاب و ماہتاب و بود مستدیر

رَأَيْتُ الْخَاتَمَ عِنْدَ كَتِفِهِ مِثْلَ بَيْضَةِ الْحَمَامَةِ

دیدم مہر نبوت را نزد شانہ آنحضرت مانند بیضہ کبوتر

يُشْبِهُ جَسَدَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ

مشابہت میداشت بابدن مبارک آنحضرت روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح خود

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ إِثْبَاتِ

در کتاب الفضائل در باب اثبات

خَاتَمِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ رَسُولُ

مہر نبوت و در روایت است از براء کہ گفت بود پیغمبر

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ وَجْهًا

خدا صلے اللہ علیہ وسلم خوبترین مردم در حسن روی

وَأَحْسَنَهُمْ خَلْقًا لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ

و نیکوترین مردم در خلق نہ دراز زائد

وَلَا بِالْقَصِيرِ وَعَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْحَكَمِ قَالَ

و نہ کوتاہ قد و روایت است از شعبہ از حکم گفت

سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ

شنیدم ابا جحیفہ را گفت بیرون شد پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْهَاجِرَةِ إِلَى الْبَطْحَاءِ

صلے اللہ علیہ وسلم در گرمای پیم روز سوی بطحا

فَتَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ

پس وضو کرد آنحضرت پیشتر گزارد نماز ظہر را دو رکعت و نماز عصر را

رَكْعَتَيْنِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ قَالَ شُعْبَةُ

دو رکعت و در پیش آنحضرت نیزہ عنزہ ارسان بود گفت شعبہ

وَزَادَ فِيهِ عَوْنٌ عَنْ أَبِيهِ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ

و زیادہ کرد در ین حدیث عون از پدر خود ابی جحیفہ گرگفت

كَأَنَّ يَمُرُّ مِنْ وَرَائِهَا الْمَرْأَةُ وَقَامَ النَّاسُ

گویا میگذشت از پس عنزہ زن و بپا شدند مردم

فَجَعَلُوا يَأْخُذُونَ يَدَيْهِ فَيَمْسَحُونَ بِهِمَا

پس شروع کردند کہ میگرفتند دو دست مبارک آنحضرت را پس مسح میکردند بآں

وُجُوهَهُمْ قَالَ فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ فَوَضَعْتُهَا

روہای خود را گفت ابو جحیفہ پس گرفتم دست مبارک آنحضرت را پس نہادم

عَلَى وَجْهِي فَإِذَا هِيَ أَبْرَدُ مِنَ الثَّلْجِ وَأَطْيَبُ

بر روی خود پس ناگاہ آن دست بود سرد تر از برف و خوشبو تر

رَائِحَةً مِنَ الْمِسْكِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

در بو از مشک روایت کرد این هر دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم

در کتاب الانبیاء در باب صفت نبی صلے اللہ علیہ وسلم

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از انس کہ گفت بود پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ضَخْمَ الْيَدَيْنِ لَمْ أَرَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَ

وسلم ستبر دستہا ندیدم بعد آنحضرت مانند وے و

كَانَ شَعْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسْلًا

بود موی مبارک پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم میانہ میان سبط

لَا جَعْدَ وَلَا سَبْطَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

و نہ جعد خالص و نہ سبط محض روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ اللِّبَاسِ فِي بَابِ الْجَعْدِ وَعَنْ

در کتاب اللباس در باب الجعد و روایت است از

حُمَيْدٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسًا عَنْ صِيَامِ النَّبِيِّ

حمید گفت پرسیدم انس را از حال روزہ پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا كُنْتُ أُحِبُّ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت انس نبودم کہ خواہش میداشتم

أَنْ أَرَاهُ مِنَ الشَّهْرِ صَائِمًا إِلَّا رَأَيْتَهُ وَلَا مُفْطِرًا

کہ بینم آنحضرت را از ماہے روزہ دار مگر دیدم آنحضرت را روزہ دار و نہ افطار کنندہ

إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا مِنَ اللَّيْلِ قَائِمًا إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا نَا

کم دیدم آنحضرت را افطار کند و دم آنکه میزد آنحضرت را وقتی از شب قیام کند و برای نماز کم دیدم آنحضرت

إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا مَسِسْتُ خَزَّةً وَلَا حَرِيرَةً أَلْيَنَ

کم دیدم آنحضرت را و دست کردم پیچ خزه را و نه حریر را نرم تر

مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّ

از کف مبارک پیغمبر خدا صلے اللہ

وَلَا شَمِمْتُ مِسْكَةً وَلَا عَنْبَرَةً أَطْيَبَ

و نه بوئیدم پیچ مشک را و نه عنبر را خوشبو تر

رَائِحَةً مِنْ رَائِحَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَ

از بوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الصَّوْ

وسلم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الصو

فِي بَابِ مَا يُذْكَرُ مِنْ صَوْمِ النَّبِيِّ صَلَّعَ

در باب آنکه ذکر کرده میشود از حال روزه پیغمبر صلعم

وَعَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ

در روایت است از قتادہ کہ ہر آئینہ انس حدیث بیان کرد باشان کہ بتحقیق پیغمبر

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ بلند نمی کرد دستہای خود

فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الِاسْتِسْقَاءِ

در ہیچ دعاء خود مگر در استسقا

فَإِنَّهُ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطَيْهِ

پس تحقیق آنحضرت بود زیاده بلند میکرد دستهای مبارک خود را تا آنکه دیده میشد سپیدی بغلهای مبارک

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء

فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ السَّائِبِ

در باب صفت پیغمبر صلعم و در روایت است از سائب

ابْنِ يَزِيدَ قَالَ ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ

ابن یزید گفت برد مرا خالهٔ من بسوی پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ

صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت یا رسول اللہ

إِنَّ ابْنَ أُخْتِي وَقِعَ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي

بیرا ینه پسر خواهر من واقع شد در مرض پس بسود آنحضرت سر مرا و دعا کرد برای من

بِالْبَرَكَةِ وَتَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضُوئِهِ

بخیر برای برکت و وضو کرد پس خوردم از آب وضوی آنحضرت

ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَنَظَرْتُ إِلَى

پس ایستادم پس پشت آنحضرت پس نظر کردم بسوی

خَاتَمِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زِرِّ الْحَجَلَةِ رَوَاهُ

خاتم میان دو شانهای مبارک آنحضرت مانند تکمهٔ خانهٔ عروسی روایت کرد این حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْوُضُوءِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الوضوء

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

فِي بَابِ خَاتَمِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

قَالَ رَأَيْتُ خَاتَمًا فِي ظَهْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّهُ بَيْضَةُ حَمَامٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فِي الْبَابِ الْمَذْكُورِ وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ

دُفِعْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ

هُوَ بِالْأَبْطَحِ فِي قُبَّةٍ كَأَنِّي بِالسَّاعَةِ تَخْرُجُ بِلَالٌ

فَنَادَى بِالصَّلٰوةِ ثُمَّ دَخَلَ فَأَخْرَجَ فَضْلَ

وَضُوْءِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَقَامَ النَّاسُ عَلَيْهِ يَأْخُذُونَ مِنْهُ ثُمَّ دَخَلَ

فَأَخْرَجَ الْعَنَزَةَ وَخَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس بیرون آورد عنزه را و بیرون آمد پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنِّيْ أَنْظُرُ إِلَى وَبِيْصِ سَاقَيْهِ

علیہ وسلم گویا کہ من بنگاہی کنم سپیدی ساقہای مبارک

فَرَكَزَ الْعَنَزَةَ ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ

پس بخلانید عنزه را و در زمین پیش گزارد آنحضرت نماز ظہر را دو رکعت

وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ الْحِمَارُ

و نماز عصر را دو رکعت در حالیکہ می گذشتند پیش آنحضرت خر و

الْمَرْأَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهِ فِيْ كِتَابِ

الاثنیاء روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْأَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنْ

الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم و روایت است از

أَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی ہریرہ گفت بود پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ ضَخْمَ الْقَدَمَيْنِ حَسَنَ الْوَجْهِ

وسلم سطبر قدمہا خوب رو

لَمْ أَرَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهِ

ندیدم بعد از آنحضرت مانند وے روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِيْ كِتَابِ اللِّبَاسِ فِيْ بَابِ الْجُعْدِ وَعَنْ

در کتاب اللباس در باب الجعد و روایت است از

أَنَسٍ قَالَ دَخَلَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

انس گفت داخل شد بر ما پیغمبر صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عِنْدَنَا فَعَرِقَ وَجَاءَتْ

علیہ وسلم پس قیلولہ کرد نزد ما پس عرق الود شد و آورد

أُمِّي بِقَارُورَةٍ فَجَعَلَتْ تَسْلُتُ الْعَرَقَ فِيهَا

مادر من شیشہ را پس شروع کرد و در میں مانگنت خود عرق را گرفتہ زدان شیشہ میکرد

فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس بیدار شد پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم پرسید اکحضرت

يَا أُمَّ سُلَيْمٍ مَا هٰذَا الَّذِي تَصْنَعِينَ قَالَتْ

ای ام سلیم چیست این کار کہ می کنی گفت

هٰذَا عَرَقُكَ نَجْعَلُهُ فِي طِيبِنَا وَهُوَ مِنْ

این عرق تست میگردانیم آنرا در خوشبوہای خود و این عرق از

أَطْيَبِ الطِّيبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي

خوشبو ترین خوشبوہاست روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در

كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ طِيبِ عَرَقِهِ

کتاب الفضائل در باب بیان خوشبوی عرق آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ حَبِيبِ بْنِ

صلی اللہ علیہ وسلم و روایت است از حبیب بن

خُدْرَةَ حَدَّثَتْنِي رَجُلٌ مِّنْ بَنِي حَرِيشٍ

خدرہ گفت حدیث بیان کرد بمن مردے از بنی حریش

قَالَ كُنْتُ مَعَ أَبِي حِينَ رَجَمَ رَسُولُ اللهِ تَعَالَى

گفت آن مرد کہ بودم با پدر خود ہنگامیکہ سنگسار کرد پیغمبر خدای تعالے

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاعِزَ بْنَ مَالِكٍ فَلَمَّا أَخَذَتْهُ

صلے اللہ علیہ وسلم ماعز بن مالک را پس چون دریابند

الْحِجَارَةُ أُرْعِبْتُ فَضَمَّنِي إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ تَعَالَى صَلَّى

سنگہا ہولناک شدم پس فراہم آورد مرا بسوی خود پیغمبر خدا تعالی صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَالَ عَلَيَّ مِنْ عَرَقِ إِبْطِهِ

اللہ علیہ وسلم پس روان شد بمن از عرق بغل مبارک آنحضرت

مِثْلُ رِيحِ الْمِسْكِ وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ كَانَ

مانند بوی مشک در روایت است از ابراہیم کہ گفت بود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْرَفُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم شناختہ میشد

بِاللَّيْلِ بِرِيحِ الطِّيبِ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ

بوقت شب ببوی خوش روایت کردہ ایں ہر دو حدیث را دارمی در شروع سنن او

الْبَابُ الْحَادِي عَشَرَ فِي أَخْلَاقِ النَّبِيِّ

باب یازدہم در بیان اخلاق و شمائل پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَمَائِلِهِ قَالَ اللهُ تَعَالَى

صلے اللہ علیہ وسلم گفت اللہ تعالے

فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللهِ لِنْتَ لَهُمْ

در سورہ آل عمران پس بسبب رحمت از خدا نرم گشتی برای ایشان

وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ

اگر می بودی تو بدخو سخت دل بتحقیق پراگندہ میشدند از

حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ

گرد تو پس عفو کن از ایشان و آمرزش خواہ برای ایشان در مشورت

فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ

در کار پس وقتیکہ عزم کردی پس توکل کن بر خدا بتحقیق خدا

يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي

دوست میدارد توکل کنندگان را ۝ و گفت اللہ تعالے در

سُورَةِ الْقَلَمِ نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ مَا أَنْتَ

سورہ قلم سوگند بقلم و سوگند بآنچہ می نویسند فرشتگان نیستی تو

بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ۝ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ

بنعمت پروردگار خود دیوانہ و بدرستیکہ ترا است اجر بے نہایت

وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ

و بتحقیق تو بر خوئی بزرگ ۝ و روایت است از عبد اللہ

ابْنِ عُمَرَ قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پسر عمر گفت نبود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا وَكَانَ يَقُولُ إِنَّ مِنْ

فحش گو طبعا و نہ تکلف کنندہ در سخن و گفتن و بود می گفت آنحضرت کہ ہر آئنہ از

خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا ۝ وَعَنْ عَائِشَةَ

خوبترین شما نیکوترین شما است در اخلاق ۝ و روایت است از عائشہ

انها قالت ما خير رسول الله صلى الله عليه

کہ ہرگز نشنیدہ او گفت اختیار نداده شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وسلم بين امرين الا اخذ ايسرهما ما لم يكن

وسلم میان دو کار مگر اختیار کرد آسان ترین آن دو کار را تا وقتیکہ

اثما فان كان اثما كان ابعد الناس منه و

موجب گناہ پس اگر می بود آن کار موجب گناہ می بود آنحضرت دور ترین آدمیان از آن کار آسان تر

ما انتقم رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس نگرفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لنفسه الا ان تنتهك حرمة الله فينتقم

برای ذات خود مگر آنکہ غلبہ کردہ می شد بر حرمت امر خدا پس انتقام میگرد

لله بها رواهما البخاري في صحيحه في كتاب

برای خدا بسبب آن حرمت روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الانبياء في باب صفة النبي صلعم ورواها

الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم و روایت کرد این دو

مسلم في صحيحه في كتاب الفضائل و

مسلم در صحیح در کتاب الفضائل

عن سماك بن حرب قال قلت لجابر بن

روایت است از سماک بن حرب کہ گفت گفتم جابر بن

سمرة اكنت تجالس رسول الله صلى الله

سمرہ را ایا بودی تو ہمنشینی میکردی پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ كَثِيرًا كَانَ لَا يَقُومُ مِنْ

علیہ وسلم را گفت جابر آرے بسیار بود کہ بنشستی خواست آنحضرت زمان

مُصَلَّاهُ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ الصُّبْحَ حَتَّى تَطْلُعَ

جای نماز خود کہ می گزارد دران جا نماز صبح را تا آنکہ برمی آمد

الشَّمْسُ فَإِذَا طَلَعَتْ قَامُوا وَكَانُوا يَتَحَدَّثُونَ

آفتاب پس چون برمی آمد آفتاب برمی خواست آنحضرت و بودند کہ سخن می گفتند

فَيَأْخُذُونَ فِي أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ فَيَضْحَكُونَ

پس سخن می کردند در امر جاہلیت پس

وَيَتَبَسَّمُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و تبسم می کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روایت کرد اس را مسلم

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ تَبَسُّمِهِ صَلَّعَمْ

در کتاب الفضائل باب بیان تبسم آنحضرت صلعم

وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنْتُ أَمْشِي

و روایت است از انس بن مالک کہ گفت بودم می رفتم

مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ

ہمراہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم و بر آنحضرت چادرے بود

نَجْرَانِيٌّ غَلِيظُ الْحَاشِيَةِ فَأَدْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَبَذَ

نجرانی درشت کنارہ پس در رسید آنحضرت را یکے از اہل بادیہ پس کشید

جَبْذَةً شَدِيدَةً حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ

آں چادر را کشیدنی سخت تا آنکہ نظر کردم من بسوی صفحہ عاتق

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ اَثَّرَتْ بِهٖ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ تاثیر کردہ بود بجانب آنحضرت

حَاشِيَةُ الرِّدَآءِ مِنْ شِدَّةِ جَذْبَتِهٖ ثُمَّ قَالَ

حاشیہ چادر از سختی کشیدن اعرابی پس گفت اعرابی

مُرْ لِيْ مِنْ مَّالِ اللّٰهِ الَّذِيْ عِنْدَكَ فَالْتَفَتَ

حکم کن برای دادن مرا از آن مال خدا کہ نزد تست پس التفات کرد آنحضرت

اِلَيْهِ فَضَحِكَ ثُمَّ اَمَرَ لَهٗ بِعَطَآءٍ وَعَنْ

بسوی آن اعرابی پس خندید پس امر فرمود برای آن اعرابی بدہش و در روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ اٰثَرَ النَّبِيُّ

عبد اللہ گفت چون بود روز واقعہ حنین خاص کرد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُنَاسًا فِي الْقِسْمَةِ اَعْطَى

صلے اللہ علیہ وسلم جمعے مردم را در تقسیم کردن مال داد بخشش

الْاَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِّنَ الْاِبِلِ وَاَعْطٰى

اقرع بن حابس را صد شتران و داد

عُيَيْنَةَ مِثْلَ ذٰلِكَ وَاَعْطٰى اُنَاسًا مِّنْ اَشْرَافِ

عیینہ را مانند آن و داد جمعے کسان را کہ از اشراف

الْعَرَبِ وَاٰثَرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ قَالَ رَجُلٌ

عرب بودند و خاص کرد آنحضرت بزیادتی بخشش ایشان را در آن روز در تقسیم کردن گفت مردے

وَاللّٰهِ اِنَّ هٰذِهِ لَقِسْمَةٌ مَّا عُدِلَ فِيْهَا وَمَا اُرِيْدَ

قسم بخدا بتحقیق این قسمتیست کہ عدل نکردہ شدہ در آن و نہ خواستہ شد

فِيهَا وَجْهُ اللّٰهِ فَقُلْتُ وَاللّٰهِ لَأُخْبِرَنَّ النَّبِيَّ

دراں رضای خدا پس گفتم سوگند بخدا ہر آئینہ خبر خواہم داد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ

صلے اللہ علیہ وسلم را پس آمدم پس خبر دادم آنحضرت را

فَقَالَ فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ اللّٰهُ وَ

پس گفت آنحضرت پس کدام شخص عدل می کند چون عدل نمی کند خدا و

رَسُولُهُ يَرْحَمُ اللّٰهُ مُوسٰى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ

رسول خدا بہرحال رحمت کند خدا بر موسیٰ بتحقیق رنجانیده شد موسیٰ بزیادہ از

مِنْ هٰذَا فَصَبَرَ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

ازیں پس صبر کرد روایت کرد ایں دو حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي كِتَابِ الْجِهَادِ فِي بَابِ مَا كَانَ النَّبِيُّ

در کتاب الجہاد در باب بیان آنکہ بود پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِي الْمُؤَلَّفَةَ قُلُوبَهُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم میداد مؤلفۃ القلوب را

الخ وَرَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ

الخ و روایت کرد ایں دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الزکاۃ

فِي بَابِ إِعْطَاءِ الْمُؤَلَّفَةِ الخ مَعَ تَغْيِيرٍ يَسِيرٍ

در باب اعطاء مؤلفۃ القلوب الخ با اندک تغیر

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ أَخْبَرَ أَنَّهُ غَزَا

و روایت است از جابر بن عبد اللہ کہ خبر داد تحقیق من برای غزوہ رفتم

مع رسول الله صلى الله عليه وسلم قبل نجد

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بجانب نجد

فلما قفل رسول الله صلى الله عليه وسلم

پس چون بازگشت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

قفل معه فادركتهم القائلة في واد كثير

بازگشتم همراه آنحضرت پس درریسید ایشان را وقت نیمروز در میدانی که درو بسیار

العضاه فنزل رسول الله صلى الله عليه وسلم

درختان بلند خار بود پس نزول کرد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

وتفرق الناس يستظلون بالشجر فنزل رسول

ومتفرق شدند مردم درحالیکه طلب سایه میکردند درزیر درخت پس نازل شد پیغمبر

الله صلى الله عليه وسلم تحت سمرة فعلق

خدا صلی اللہ علیہ وسلم زیر سایه درخت طلح پس آویخت آنحضرت

بها سيفه ونمنا نومة فاذا رسول الله صلى

بآن درخت سمره شمشیر خود وخفتیم خوابی پس ناگاه پیغمبر خدا صلی

الله عليه وسلم يدعونا واذا عنده اعرابي

اللہ علیہ وسلم می خواند ما را وناگاه نزد آنحضرت بادیه نشینی بود

فقال ان هذا اخترط على سيفي وانا نائم

پس گفت آنحضرت بدرستیکه این اعرابی کشید بر من شمشیر مرا از غلافش درحالیکه من

فاستيقظت وهو في يده صلتا فقال من

پس بیدار شدم وآن شمشیر در دست وی بود برهنه پس گفت آن اعرابی چه کس

١٦٣

يَمْنَعُكَ مِنِّي مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي قُلْتُ اللّٰهُ اللّٰهُ

ثَلٰثًا وَلَمْ يُعَاقِبْهُ وَحَلَسَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ فِي بَابِ مَنْ عَلَّقَ

سَيْفَهُ بِالشَّجَرِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي صَحِيحِهِ

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ تَوَكُّلِهِ صلعم وَ

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ بَعَثَ عَلِيٌّ

ابْنُ أَبِي طَالِبٍ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مِنَ الْيَمَنِ بِذُهَيْبَةٍ فِي أَدِيمٍ مَقْرُوظٍ

لَمْ تُحَصَّلْ مِنْ تُرَابِهَا قَالَ فَقَسَمَهَا بَيْنَ أَرْبَعَةٍ

نَفَرٍ بَيْنَ عُيَيْنَةَ بْنِ بَدْرٍ وَأَقْرَعَ بْنِ حَابِسٍ

وَزَيْدِ الْخَيْلِ وَالرَّابِعُ اِمَّا عَلْقَمَةُ وَاِمَّا عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ

و زید الخیل و چہارم یا علقمہ است و یا عامر بن طفیل

فَقَالَ رَجُلٌ مِّنْ اَصْحَابِهٖ كُنَّا نَحْنُ اَحَقَّ بِهٰذَا مِنْ

پس گفت مردے کہ بود از اصحاب آنحضرت بودیم ما سزاوار تر برای این قسمت از ین

هٰؤُلَاءِ قَالَ فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کسان گفت راوی پس رسید این گفتار پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را

فَقَالَ اَلَا تَاْمَنُوْنِيْ وَاَنَا اَمِيْنُ مَنْ فِي السَّمَآءِ يَاْتِيْنِيْ

پس گفت آنحضرت ایا امین نمی دارید شما مرا و من امانت دار صاحب آسمانم می آید مرا

خَبَرُ السَّمَآءِ صَبَاحًا وَّمَسَآءً قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ

خبر آسمان صبح و شام گفت راوی این حدیث پس ایستاد مردے

غَآئِرُ الْعَيْنَيْنِ مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ نَاشِزُ الْجَبْهَةِ

فرو رفتہ چشمان در سر بلند برآمدہ رخسارہا بالا برآمدہ پیشانی

كَثُّ اللِّحْيَةِ مَحْلُوْقُ الرَّاْسِ مُشْمِرُ الْاِزَارِ فَقَالَ

کثیف ریش سترده سرہای سر بالا دارندہ ازار را پس گفت آن مرد

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اتَّقِ اللّٰهَ قَالَ وَيْلَكَ اَوَلَسْتُ اَحَقَّ

یا رسول اللہ بترس از خدا گفت آنحضرت وای بر تو ایا نیستم سزاوار تر

اَهْلِ الْاَرْضِ اَنْ يَّتَّقِيَ اللّٰهَ قَالَ ثُمَّ وَلّٰى الرَّجُلُ

اہل زمین آنکہ بترسد از خدا گفت راوی حدیث پس پشت داد آن مرد

قَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيْدِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلَا اَضْرِبُ

گفت خالد بن ولید یا رسول اللہ ایا نباید کہ بزنم

عُنُقَهُ قَالَ لَا لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ يُصَلِّي فَقَالَ خَالِدٌ

گردنش را گفت آنحضرت مرا بآنکه او مرد است نمی گذارد نماز را پس گفت خالد

وَكَمْ مِنْ مُصَلٍّ يَقُولُ بِلِسَانِهِ مَا لَيْسَ فِي قَلْبِهِ

و بسا کس از نمازگزارنده انذکری گویند از زبان خود آنچه نیست در دل ایشان

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي لَمْ أُومَرْ

گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم که من مامور نشده ام

أَنْ أَنْقُبَ عَنْ قُلُوبِ النَّاسِ وَلَا أَشُقَّ بُطُونَهُمْ

باینکه تفتیش کنم از دلهای مردم و نه باینکه شق کنم شکمهای ایشان

قَالَ ثُمَّ نَظَرَ إِلَيْهِ وَهُوَ مُقَفٍّ فَقَالَ إِنَّهُ يَخْرُجُ مِنْ

گفت راوی پس نگاه کرد آنحضرت بسوی وی در حالتیکه او پشت داده بود پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

ضِئْضِئِ هٰذَا قَوْمٌ يَتْلُونَ كِتَابَ اللهِ رَطْبًا لَا يُجَاوِزُ

نسل این شخص قومے تلاوت خواهند کرد کتاب خدا را تر و تازه محاورت الفاظ آن

حَنَاجِرَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ

بر گلوی ایشان بیرون خواهند آمد از دین اسلام چنانکه بیرون می آید تیر

مِنَ الرَّمِيَّةِ وَأَظُنُّهُ قَالَ لَئِنْ أَدْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ

از شکار و گمان می برم که گفت آنحضرت اگر دریابم من ایشان را البته خواهم کشت

قَتْلَ ثَمُودَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

مانند کشتن مردم ثمود روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْمَغَازِي فِي بَابِ بَعْثِ عَلِيٍّ وَخَالِدٍ إِلَى الْيَمَنِ

المغازی در باب فرستادن علی و خالد رضی اللہ عنہما را بسوی یمن

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ

در روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح خود در کتاب الزکاۃ

فِي بَابِ إِعْطَاءِ الْمُؤَلَّفَةِ الخ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

در باب اعطاء مولفۃ القلوب و روایت است از ابی ہریرہ

قَالَ مَا عَابَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نہ عیب گفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

طَعَامًا قَطُّ إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِلَّا تَرَكَهُ رَوَاهُ

طعامے مباح را ہرگز اگر خواہش می کرد آں طعام را می خورد ورنہ می گذاشت آنرا روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب

صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ رَأَيْتُ

صفت پیغمبر صلعم و در روایت است از براء گفت دیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ يَنْقُلُ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را روز غزوۂ احزاب کہ می کشید و دور

التُّرَابَ وَقَدْ وَارَى التُّرَابُ بَيَاضَ بَطْنِهِ وَهُوَ

خاک را و در حالیکہ مخفی کردہ بود خاک سفیدی شکم مبارک آنحضرت را و آنحضرت

يَقُولُ لَوْلَا أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا وَلَا تَصَدَّقْنَا وَ

می گفت این رجز را اگر نبودے ہدایت تو ای خداوند ما مستقیم نمی یافتیم و نہ تصدق می کردیم و

لَا صَلَّيْنَا فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَثَبِّتِ الْأَقْدَامَ

نہ نماز می گزاردیم پس ہرگز نہ فرود آر آہستگی بر ما و ثابت دار قدمہای ما را

إِنْ لَاقِيْنَا إِنَّ الْأُوْلٰى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا إِذَا أَرَادُوْا

اگر پیش آئیم گروه اول هر آئینه کسانیکه زیادتی کردند بر ما هرگاه خواستند

فِتْنَةً أَبَيْنَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

فتنه را ابا کردیم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود در کتاب

الْجِهَادِ فِيْ بَابِ حَفْرِ الْخَنْدَقِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ

الجهاد در باب حفر خندق و روایت کرد این حدیث را مسلم در

صَحِيْحِهٖ فِيْ بَابِ غَزْوَةِ الْأَحْزَابِ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ

صحیح خود در باب غزوه احزاب با تغیر اندک

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابن عباس گفت بود پیغمبر صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ وَأَجْوَدُ مَا يَكُوْنُ فِيْ

علیه وسلم سخی ترین مردم و سخی تر بود میبود در

رَمَضَانَ حِيْنَ يَلْقَاهُ جِبْرَئِيْلُ وَكَانَ جِبْرَئِيْلُ

رمضان وقتی که دیدار می کرد آنحضرت را جبرئیل و بود جبرئیل

يَلْقَاهُ فِيْ كُلِّ لَيْلَةٍ مِّنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ

دیدار می کرد آنحضرت را در هر شب از شبهای رمضان پس درس می داد او را قرآن

فَلَرَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ

پس هر آئینه پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم سخی تر بود بخیر

مِنَ الرِّيْحِ الْمُرْسَلَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ

از باد فرستاده شده روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود در

كِتَابُ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم

کتاب الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ جَاءَتِ امْرَأَةٌ

و از سہل بن سعد گفت آورد زنے

بِبُرْدَةٍ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الْبُرْدَةُ فَقِيلَ لَهُ نَعَمْ

بردہ را گفت ایا می دانید چیست بردہ پس گفتند شد او را آرے

هِيَ الشَّمْلَةُ مَنْسُوجٌ فِي حَاشِيَتِهَا قَالَتْ

بردہ شملہ ایست بافتہ دراں شملہ در حاشیۂ آں گفت آں زن

يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي نَسَجْتُ هٰذِهِ بِيَدِيَّ أَكْسُوكَهَا

یا رسول اللہ بہر آئینہ من بافتم ایں را بہت خود تا بپوشانم ترا ایں بردہ را

فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا

پس گرفت آں بردہ را پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم درحالیکہ محتاج بود آنحضرت

إِلَيْهَا فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا إِزَارُهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ

بر انے آں بردہ پس بیرون آمد آنحضرت بسوی ما درحالیکہ آں پارچہ ازار ش بود پس گفت مردے کہ از

الْقَوْمِ يَا رَسُولَ اللهِ اكْسُنِيهَا فَقَالَ نَعَمْ فَجَلَسَ

قوم بود یا رسول اللہ بپوشان مرا ایں پارچہ را پس گفت آنحضرت آرے پس نشست

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَجْلِسِ ثُمَّ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم در مجلس پس

رَجَعَ فَطَوَاهَا ثُمَّ أَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ

باز گشت پس بجمد آنحضرت آں بردہ را فرستاد آنحضرت آں بردہ را بسوی آں شخص پس گفتند مر او را

169

مَا أَحْسَنْتَ سَأَلْتَهَا إِيَّاهُ وَلَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ

خوب کردی سوال کردی تو برای ایں مردہ ارا حضرت و حسن می دانی کہ او ہرگز رد نمی کند

سَائِلًا فَقَالَ الرَّجُلُ وَاللّٰهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيَكُونَ

سائلے را پس گفت آں مرد سوگند بخدا سوال کردم ارا حضرت تا کہ باشد

كَفَنِي يَوْمَ أَمُوتُ قَالَ سَهْلٌ فَكَانَتْ كَفَنَهُ رَوَاهُ

کفن من روز کہ بمیرم گفت سہل پس شد آں مردہ را کفن آں شخص روایت

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْبُيُوعِ فِي بَابِ

بخاری در صحیح خود در کتاب البیوع در باب

النَّسَاجِ وَعَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ أَنَّ أَبَاهُ مَخْرَمَةَ

النساج و در روایت است از مسور بن مخرمہ کہ گفت مرا پدرم مخرمہ

قَالَ يَا بُنَيَّ إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ای پسر کہ من بگوشم رسید مرا ایں خبر کہ مر آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَدِمَ مِنْ عَلَيْهِ أَقْبِيَةٌ وَهُوَ يُقَسِّمُهَا فَاذْهَبْ بِنَا إِلَيْهِ

حاصل گردید مر او را قبا ہا پس آنحضرت قسمت می کند آں را پس سر ما را بگو تا برویم

فَذَهَبْنَا فَوَجَدْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس رفتیم پس یافتیم پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم را

فِي مَنْزِلِهِ فَقَالَ لِي أَيْ بُنَيَّ ادْعُ لِي النَّبِيَّ صَلَّى

در سرای آنحضرت پس گفت مخرمہ مرا ای پسر کہ من بخوان مرا ای ما پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْظَمْتُ ذٰلِكَ وَقُلْتُ أَدْعُو

اللہ علیہ وسلم را پس سخت داشتم ایں امر را و گفتم آیا بخواہم مرا ای او

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را پس گفت مخنث ای پیغمبر خدا

لَيْسَ بِجَبَّارٍ فَدَعَوْتُهُ فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ قَبَاءٌ مِّنْ دِيْبَاجٍ

نیست متکبر پس خواندم من آنحضرت را پس بیرون آمد آنحضرت در حالیکہ بر وی مبارک وی قبائی بود

مُزَرَّرٌ بِالذَّهَبِ فَقَالَ يَا مُخَرِّمَةُ هٰذَا خَبَأْنَاهُ لَكَ

ساختہ شدہ بود وی قبا بزر گوبکہا از زر پس گفت آنحضرت ای مخرمہ این قبا پنہان داشتم این را برائے تو

فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهِ فِيْ كِتَابِ

پس داد آنحضرت مخرمہ را آن قبا روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

اللِّبَاسِ فِيْ بَابِ الْمُزَرَّرِ بِالذَّهَبِ وَعَنِ ابْنِ

اللباس در باب بیان گوبکہا ساختہ شدہ از زر و روایت است از ابن

شِهَابٍ قَالَ غَزَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شہاب کہ گفت غزوہ کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

غَزْوَةَ الْفَتْحِ فِيْ مَكَّةَ ثُمَّ خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

غزوہ فتح یعنے فتح مکہ پس بیرون خارج شد پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْ مَّعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ فَاقْتَتَلُوْا

علیہ وسلم باکسانیکہ ہمراہ آنحضرت بودند از مسلمانان پس جنگ کردند مسلمانان

بِحُنَيْنٍ فَنَصَرَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ دِيْنَهُ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَأَعْطَى

در حنین پس نصرت داد خدای برتر و بزرگ دین خود را و مسلمانان را و داد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَئِذٍ صَفْوَانَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دران روز صفوان

ابْنَ أُمَيَّةَ مِائَةً مِنَ النَّعَمِ ثُمَّ مِائَةً ثُمَّ مِائَةً قَالَ

ابن شہاب فحدثني سعيد بن المسيب أن

صفوان قال والله لقد أعطاني رسول الله صلى

الله عليه وسلم ما أعطاني وإنه لأبغض الناس

إلي فما برح يعطيني حتى إنه لأحب الناس إلي

وعن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله

صلى الله عليه وسلم لو قد جاءنا مال البحرين

لقد أعطيتك هكذا وهكذا وهكذا وقال

بيديه جميعا فقبض النبي صلى الله عليه

وسلم قبل أن يجيء مال البحرين فقدم على

أَبِي بَكْرٍ بَعْدَهُ فَأَمَرَ مُنَادِيًا فَنَادَى مَنْ كَانَتْ لَهُ

ابو بکر رض بعد آنحضرت پس امر کرد حضرت ابو بکر رض منادی را پس ندا داد او ندا دهنده هر که باشد برای او

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِدَةٌ أَوْ دَيْنٌ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم وعدہ یا وامے

فَلْيَأْتِ فَقُمْتُ فَقُلْتُ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس باید که بیاید آن شخص پس استادم پس گفتم بدرستیکه پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لِي قَدْ جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَعْطَيْتُكَ

وسلم گفت مرا اگر آمد مال بحرین دادم ترا

هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا فَبَسَطَ أَبُو بَكْرٍ مَرَّةً ثُمَّ قَالَ

اینقدر و اینقدر و اینقدر پس بسط کرد ابو بکر رض یکبار پس گفت ابو بکر رض

لِي عُدَّهَا فَعَدَدْتُهَا فَإِذَا هِيَ خَمْسُ مِائَةٍ فَقَالَ

مرا بشمار این را پس شمردم آنرا پس ناگاه آن پانصد بود پس گفت حضرت ابو بکر رض

خُذْ مِثْلَيْهَا رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

بستان دو چندان آن روایت کرد این هر دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْفَضَائِلِ فِي بَابِ سَخَائِهِ صلعم وَرَوَى الْبُخَارِيُّ

الفضائل در باب بیان سخاوت آنحضرت صلعم و روایت کرد بخاری

الْحَدِيثَ الْآخِرَ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْكَفَالَةِ مَعَ تَغَيُّرٍ

حدیث آخر را در صحیح بخاری در کتاب الکفالة با تغیر

يَسِيرٍ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ رَجُلٍ

اندک و روایت است از عبد اللہ بن ابی بکر و او روایت کرد از مردے که

۱۷۳

مِنَ الْعَرَبِ قَالَ رَحِمْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از عرب بود گفت آن مرد رحمت کردم رسول خدا صلے اللہ

تَعَالٰی عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ وَفِيْ رِجْلِيْ نَعْلٌ

تعالے علیہ وسلم روز واقعہ حنین و در پاے من نعل

كَثِيْفَةٌ فَوَطِئْتُ بِهَا عَلٰى رِجْلِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

کثیف بود پس اتفاقا کوفتم بر پاے مبارک پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَغَمَزَنِيْ غَمْزَةً يَسُوْطٍ فِيْ

اللہ تعالے علیہ وسلم پس زد انگشت مرا زد خفیف تازیانہ در

يَدِهٖ وَقَالَ بِسْمِ اللّٰهِ أَوْجَعْتَنِيْ قَالَ فَبِتُّ أُنَقِّشُ

دست مبارک آنحضرت بود و گفت آنحضرت بسم اللہ دردمند کرد می مرا گفت آن مرد پس شب گذرانیدم

لَا يَمَا أَقُوْلُ أَوْجَعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

لاست گوینده می گفتم در دل خود نیز دردمند کردم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبِتُّ بِلَيْلَةٍ كَمَا يَعْلَمُ اللّٰهُ فَلَمَّا أَصْبَحْنَا

علیہ وسلم را پس شب گذرانیدم شب را چنانکہ می داند خدا پس چون بامداد کردیم

إِذَا رَجُلٌ يَقُوْلُ أَيْنَ فُلَانٌ قَالَ قُلْتُ هٰذَا وَاللّٰهِ

ناگاہ مردے می گفت کجاست فلان گفت آن مرد گفتم اینست سوگند بخدا

الَّذِيْ كَانَ مِنِّيْ بِالْأَمْسِ قَالَ فَانْطَلَقْتُ

این بود از من دیروز گفت آن مرد پس

وَأَنَا مُتَخَوِّفٌ فَقَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رفتم در حالیکہ من ترسان بودم پس گفت مرا پیغمبر خدا صلے اللہ

۱۷۴

تعالیٰ علیہ وسلم اِنَّكَ وَطِئْتَ بِنَعْلَيْكَ عَلٰى رِجْلِيْ فَاَوْجَعَتْنِيْ فَنَفَحْتُكَ نَفْحَةً بِالسَّوْطِ فَهٰذِهٖ

تعالے علیہ وسلم بتحقیق تو کوفتی از نعل خود بر پای من دیروز پس دردمند کردی تو مرا پس زدم من ترا زدی از تازیانہ پس این

ثَمَانُوْنَ نَجْعَةً فَخُذْهَا بِهَا وَعَنِ الزُّهْرِيِّ

ہشتاد عبش اند پس بگیر این را بسبب آن زد و روایت است از زہری

اَنَّ جِبْرِيْلَ قَالَ مَا فِي الْاَرْضِ اَهْلُ عَشَرَةِ

کہ ہر آئینہ جبرئیل گفت نیستند بر زمین صاحب دہ

اَبْيَاتٍ اِلَّا قَلْبَتْهُمْ فَمَا وَجَدْتُ اَحَدًا اَشَدَّ

خانہا مگر آنرا مردم ایشان را پس نیافتم ہیچ یکرا زیادہ تر

نِفَاقًا لِهٰذَا الْمَالِ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در نفقہ کردن این مال را از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ فِيْ اَوَائِلِ سُنَنِهٖ

علیہ وسلم روایت کردہ ایشان را دو حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی

فِيْ بَابِ سَخَاءِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنْ اَبِيْ اِسْحٰقَ

در باب سخاء پیغمبر صلعم و روایت است از ابی ابو اسحاق

عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ قَالَ لَهٗ رَجُلٌ يَا اَبَا عُمَارَةَ

از براء روایت کرد از براء گفت ابو اسحاق کہ گفت مردے اے ابا عمارہ

وَلَّيْتُمْ يَوْمَ حُنَيْنٍ قَالَ لَا وَاللّٰهِ مَا وَلّٰى النَّبِيُّ

ایا پشت دادید از مقابلہ کفار آن روز واقعہ حنین گفت براء نہ قسم بخدا پشت نداد پیغمبر

باقی بصفحہ ۱۷۶

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلٰكِنْ وَلّٰى سَرَعَانُ

صلے اللہ علیہ وسلم ولیکن پشت دادند عجلت کنندگان

النَّاسِ فَلَقِيَهُمْ هَوَازِنُ بِالنَّبْلِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى

مردم پس پیش آمدند ایشان را ہوازن بہ تیر پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى بَغْلَةٍ بَيْضَاءَ وَاَبُوْ سُفْيَانَ

اللہ علیہ وسلم بر استر سفید بود ابو سفیان

ابْنُ الْحَارِثِ اٰخِذٌ بِلِجَامِهَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن حارث گیرندہ بود لگام استر را و پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ اَنَا ابْنُ

علیہ وسلم میگفت من پیغمبرم سچ دروغ نیست منم پسر

عَبْدِ الْمُطَّلِبْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ

عبد المطلب ام روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

كِتَابِ الْجِهَادِ فِيْ بَابِ بَغْلَةِ النَّبِيِّ صلعم وَ

کتاب جہاد در باب بغلہ پیغمبر صلعم و

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ مَعَ زِيَادَةٍ فِيْ كِتَابِ

روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنے آں با زیادتی در کتاب

الْجِهَادِ فِيْ بَابِ غَزْوَةِ حُنَيْنٍ وَفِيْ اٰخِرِ حَدِيْثِهٖ

جہاد در باب غزوہ حنین و در آخر حدیث است

قَالَ الْبَرَاءُ كُنَّا وَاللّٰهِ اِذَا احْمَرَّ الْبَاْسُ نَتَّقِيْ بِهٖ

گفت براء بودیم سوگند بخدا چون سخت می شد جنگ پناہ می گرفتیم باو

وَاَنَّ الشَّيْطَانَ عَرَضَ لِيْ فَشَدَّ عَلَيَّ لِيَقْطَعَ الصَّلٰوةَ عَلَيَّ فَاَمْكَنَنِيَ اللّٰهُ مِنْهُ فَاَخَذْتُهُ

دلیر بر آنکه از جمله ما بر آنکه آن بود که پناه می گرفت باو بدے یعنے شیطان

فَاَرَدْتُ اَنْ اَرْبِطَهُ اِلٰى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتّٰى تُصْبِحُوْا تَنْظُرُوْنَ اِلَيْهِ كُلُّكُمْ

پس خواستم که ببندم او را بستونے از ستونهاے مسجد تا صبح کنید نگاه کنید بسوے او همه شما

فَذَكَرْتُ قَوْلَ اَخِيْ سُلَيْمٰنَ رَبِّ هَبْ لِيْ مُلْكًا لَّا يَنْۢبَغِيْ لِاَحَدٍ مِّنْ بَعْدِيْ فَرَدَدْتُهُ خَاسِئًا

پس یاد کردم قول برادرم سلیمان اے پروردگار من ببخش مرا ملکے که نباشد مر احدے را بعد من پس برگردانیدم او را ذلیل

وَاَنَّ الشَّيْطَانَ عَرَضَ لِيْ فَشَدَّ عَلَيَّ لِيَقْطَعَ الصَّلٰوةَ عَلَيَّ فَاَمْكَنَنِيَ اللّٰهُ مِنْهُ فَاَخَذْتُهُ

دلیر بر آنکه از جمله ما بر آنکه آن بود که پناه می گرفت باو بدے یعنے شیطان

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم و روایت است از انس رضی اللہ

عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ كَانَ

عنہ از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم که هر آینه آنحضرت بود

اِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ اَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتّٰى تُفْهَمَ عَنْهُ

چون سخن گفتے سخنے را باز می گردانید آن سخن را سه بار تا فهمیده شود آن سخن از آنحضرت

وَاِذَا اَتٰى عَلٰى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا

و چون بیامدے بر گروهے پس سلام کردے بر ایشان سلام میکرد بر ایشان سه بار

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْعِلْمِ وَ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم و

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ اَنَّهَا قَالَتْ

از عروه بن زبیر و روایت است کرد از عائشه رضی اللہ عنہا که هر آینه عائشه رضی اللہ عنہا

اَلَا يُعْجِبُكَ اَبَا فُلَانٍ جَاءَ فَجَلَسَ اِلَى جَانِبِ

ابو شعیب نمی گرداند ترا ابا فلان آمد پس نشست بسوی کناره

حُجْرَتِيْ يُحَدِّثُ عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

حجره من در حالیکه حدیث بیان میکرد از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسْمِعُنِيْ ذٰلِكَ وَكُنْتُ اُسَبِّحُ

علیہ وسلم درحالیکه می شنوانید مرا آن سخن و بودم که نماز نفل ادا میکردم

فَقَامَ قَبْلَ اَنْ اَقْضِیَ سُبْحَتِیْ وَلَوْ اَدْرَکْتُہٗ لَرَدَدْتُ

پس استاد پیش از انکہ گزارم نماز خود را واگر یافتے او را ہر آئینہ برگردانیدے

عَلَیْہِ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

بروی کہ تحقیق پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَمْ یَکُنْ یُعِیْدُ الْحَدِیْثَ کَسَرْدِکُمْ رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ

نمی کرد حدیث را مانند سیاق گفتن شما روایت کرد ایں حدیث را بخاری

فِیْ صَحِیْحِہٖ فِیْ کِتَابِ الْاَنْبِیَآءِ فِیْ بَابِ صِفَۃِ

در صحیح خود در کتاب الانبیاء در باب صفت

النَّبِیِّ صلعم وَعَنِ الْبَرَآءِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِیَّ

پیغمبر صلعم و روایت است از براء گفت شنیدم پیغمبر

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَقْرَأُ فِی الْعِشَآءِ بِالتِّیْنِ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ می خواند در نماز خفتن سورۂ والتین

وَالزَّیْتُوْنِ وَمَا سَمِعْتُ اَحَدًا اَحْسَنَ صَوْتًا

والزیتون و نشنیدم یکے را خوشتر بانگ

مِّنْہُ اَوْ قِرَآءَۃً رَوَاہُ الْبُخَارِیُّ فِیْ صَحِیْحِہٖ فِیْ

از او بخوبیت یا در قرأت روایت کرد ایں حدیث را بخاری در صحیح خود در

بَابِ الْقِرَآءَۃِ فِی الْعِشَآءِ

باب قرأت در نماز خفتن

اَلْبَابُ الثَّانِیْ عَشَرَ فِیْمَا کَانَ عَلَیْہِ النَّاسُ

باب دوازدہم در بیان حالتے کہ بودند مردم

فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنَ الضَّلَالَةِ وَفِي بَيَانِ الْوَحْيِ إِلَى

در زمانهٔ جاہلیت از گمراہی و در بیان فرود آمدن وحی بسوئے

رَسُولِ اللّٰهِ صلعم وَبَعْثِهِ وَكَوْنِهِ صلعم خَاتَمَ

پیغمبر خدا صلعم و بعثت آنحضرت و بودن آنحضرت صلعم خاتم

النَّبِيِّينَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْجُمُعَةِ هُوَ

النبیین گفت خدای تعالے در سورهٔ جمعه آن خدا

الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ

آنست کہ فرستاد در ناخواندگان پیغمبرے از جملهٔ ایشان میخواند بر ایشان

آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا

آیات خدا را و پاکیزه میسازد ایشان را و می آموزد ایشان را قرآن و حکمت و بتحقیق بودند ایشان

مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ

پیش ازین در گمراہی هویدا و نیز مبعوث ساخت آن پیغمبر را در دیگران

لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝ ذَٰلِكَ فَضْلُ

کہ هنوز نپیوسته اند باموسنان اوست غالب دانا این فضل

اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

خداست که میدهد آنرا هر که خواهد و خدا خداوند فضل عظیم است

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ أُنَاسٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ

روایت است از عبد الله که گفت گفتند مردم به پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنُؤَاخَذُ

صلے الله علیه وسلم یا رسول الله آیا گرفتار خواهیم شد

بِمَا عَمِلْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَالَ اَمَّا مَنْ اَحْسَنَ مِنْكُمْ

فِي الْاِسْلَامِ فَلَا يُؤَاخَذُ بِمَا وَمَنْ اَسَاءَ اُخِذَ

بِعَمَلِهِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالْاِسْلَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي

صَحِيْحِهٖ فِي كِتَابِ الْاِيْمَانِ فِي بَابِ هَلْ يُؤَاخَذُ

بِاَعْمَالِ الْجَاهِلِيَّةِ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي اَوَائِلِ

سُنَنِهٖ مَعَ تَغَايُرٍ يَسِيْرٍ فِي بَعْضِ الْاَلْفَاظِ وَعَنْ

سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ مِّنْ بَنِي الْحَرِثِ بْنِ اَبِي الْحَوَامِ

مِنْ لَخْمٍ عَنِ الْوَضِيْنِ اَنَّ رَجُلًا اَتَى النَّبِيَّ صَلَّى

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّا كُنَّا

اَهْلَ الْجَاهِلِيَّةِ وَعِبَادَةِ اَوْثَانٍ فَكُنَّا نَقْتُلُ الْاَوْلَادَ

وَكَانَتْ عِنْدِي ابْنَةٌ لِي فَلَمَّا أَجَابَتْ وَكَانَتْ مَسْرُورَةً

دختر بود مرا پس چون قابل جواب داد من دختر را بود که مرا شادی شدید

بِدُعَائِي إِذَا دَعَوْتُهَا فَدَعَوْتُهَا يَوْمًا فَاتَّبَعَتْنِي فَمَرَرْتُ

بخواندن من چون می خواندم او را پس خواندم آن دختر را روزے پس پیروی کرد مرا پس گذشتم

حَتَّى أَتَيْتُ بِئْرًا مِنْ أَهْلِي غَيْرَ بَعِيدٍ فَأَخَذْتُهَا

تا آنکه آمدم نزدیک چاهے که از اهل من دور نبود پس گرفتم

بِيَدِهَا فَرَدَيْتُ بِهَا فِي الْبِئْرِ وَكَانَ آخِرُ عَهْدِي

دست آن دختر پس انگندم او را در چاه و بود آخر عهد من

بِهَا أَنْ تَقُولَ يَا أَبَتَاهُ يَا أَبَتَاهُ فَبَكَى رَسُولُ اللَّهِ

با آن دختر را آنکه می گفت آن دختر یا ابتاه یا ابتاه پس بگریست پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى وَكَفَ دَمْعُ عَيْنَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم تا آنکہ چکید اشک چشمهای مبارک آنحضرت

فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ جُلَسَاءِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

پس گفت مر آنحضرت را مردے از همنشینان پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْزَنْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

علیہ وسلم اندوهگین کردی پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ كُفَّ فَإِنَّهُ يَسْأَلُ عَمَّا بَدَا لَهُ

علیہ وسلم را پس گفت آنحضرت مر آن همنشین را باز بایست پس هر آئینه او پرسد از آنچه

ثُمَّ قَالَ لَهُ أَعِدْ عَلَيَّ حَدِيثَكَ فَأَعَادَهُ فَبَكَى

پیش گفت آنحضرت او را عود کن بر من سخن خود را پس گریه کرد آن مرد سخن خود را پس

حَتّٰى وَكَفَ الدَّمْعُ مِنْ عَيْنَيْهِ عَلٰى لِحْيَتِهٖ ثُمَّ

تا آنکہ بگیرید اشک از چشمہای مبارک او بر ریش مبارکش پس

قَالَ لَهٗ اِنَّ اللّٰهَ وَضَعَ عَنِ الْجَاهِلِيَّةِ مَا عَمِلُوْا

گفت آنحضرت مر او را بتحقیق خدا موکرد از اہل جاہلیت آنچہ کردہ بودند

فَاسْتَأْنِفْ عَمَلَكَ وَعَنْ مُجَاهِدٍ حَدَّثَنِيْ مَوْلًى

پس از سر بگیر کار خود را و روایت است از مجاہد گفت مرا حدیث کرد

اَنَّ اَهْلَهٗ بَعَثُوْا مَعَهٗ بِقَدَحٍ فِيْهِ زُبْدٌ وَلَبَنٌ اِلٰى

کہ مر او را اہل من فرستادند با او کاسۂ بزرگ را کہ دران مسکہ و شیر بود بسوی

اٰلِهَتِهِمْ قَالَ فَمَنَعَنِيْ اَنْ اَكُلَ الزُّبْدَ مَخَافَةَ مَا قَالَ

معبودان خود گفت پس باز داشت مرا از آنکہ بخورم مسکہ را خوف آن سبب دین گفت

فَجَاءَ كَلْبٌ فَاَكَلَ الزُّبْدَ وَشَرِبَ اللَّبَنَ ثُمَّ بَالَ

پس آمد سگے پس خورد مسکہ را و نوشید شیر را پس شاشید

عَلَى الصَّنَمِ وَهُوَ اِسَافٌ وَنَائِلَةُ قَالَ هَارُوْنُ

بر بت و آن بت اساف و نائلہ بودند گفت ہارون

كَانَ الرَّجُلُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ اِذَا سَافَرَ حَمَلَ مَعَهٗ

بود مرد در زمانہ جاہلیت چون بسفری رفت می برد با خود

اَرْبَعَةَ اَحْجَارٍ ثَلٰثَةً لِقِدْرِهٖ وَالرَّابِعَ يَعْبُدُهٗ فَاِذَا

چہار سنگہا را سہ تا از برای دیگ او و یک را او بود و سنگ چہارم کہ بجا رد آنرا و پرستیدی او را

كَلِبَهٗ وَيَقْتُلُ وَلَدَهٗ وَعَنْ اَبِي الرَّجَاءِ قَالَ

سگ خود را و می کشت فرزند خود را و روایت است از ابی الرجاء کہ گفت

۱۸۲

كُنَّا فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا أَصَبْنَا حَجَرًا أَحْسَنَّا عَبَدْنَاهُ

بودیم در جاہلیت چون می یافتیم سنگے نیکو را می پرستیدیم آنرا

وَإِنْ لَمْ نُصِبْ حَجَرًا جَمَعْنَا كُثْبَةً مِنْ رَمْلٍ ثُمَّ

واگر نیافتے سنگے را گردمی آوردیم اندکے از ریگ پستر

جِئْنَا بِالنَّاقَةِ الصَّفِيِّ فَنُفَاجُّ عَلَيْهَا فَحَلَبْنَا عَلَى

می آوردیم ناقہ بسیار شیر را پس میان ہر دو پستان او دہنہ کشادہ میکردیم بر آن تودہ ریگ

الْكُثْبَةِ حَتَّى نَرْوِيَهَا ثُمَّ نَعْبُدُ تِلْكَ الْكُثْبَةَ مَا أَقَمْنَا

تودہ تا آنگہ سیراب می کردیم آن تودہ را پستر می پرستیدیم آن تودہ را تا آنگہ اقامت می کردیم

بِذَلِكَ الْمَكَانِ رَوَى الدَّارِمِيُّ الْأَحَادِيثَ

دران مکان روایت کرد دارمی این حدیثہا را

الثَّلٰثَةَ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ وَقَالَ الصَّفِيُّ الْكَثِيرَةُ

سہ را در شروع سنن خود و گفت صفی آنست کہ

الْأَلْبَانِ فُنَفَاجُّ يَعْنِي النَّاقَةَ إِذَا فُرِّجَتْ بَيْنَ رِجْلَيْهَا

شیر دارد و گفت فرجان یعنی فنفاج ناقہ را چون کشادہ کردہ شود میان دو پای ہای آن

لِلْحَلَبِ وَالْفَجُّ الطَّرِيقُ الْوَاسِعُ وَجَمْعُهُ فِجَاجٌ وَ

برای دوشیدن شیر و فج بمعنے راہ کشادہ است و جمع او فجاج است و

قَالَ اللّٰهُ فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ وَإِذْ أَخَذَ اللّٰهُ

گفت اللہ تعالے در سورۃ آل عمران و یاد کن ای محمد چون گرفت خدای تعالے

مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ

عہد پیغمبران را ہر چہ دادم شمارا از کتاب و علم

ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُوْلٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ

پس بیاید شما را پیغمبرے باور دارندہ چیزے را کہ با شماست ہر آئینہ ایمان آرید

بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهٗ قَالَ ءَاَقْرَرْتُمْ وَاَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ

بوے و ہر آئینہ نصرت کنید اورا گفت خدا آیا اقرار کردید و گرفتید بر ایں

اِصْرِىْ قَالُوْٓا اَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوْا وَاَنَا مَعَكُمْ

پیمان مرا گفتند اقرار کردیم گفت خدا گواہ باشید و من با شما

مِّنَ الشّٰهِدِيْنَ ۝ فَمَنْ تَوَلّٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ

از گواہانم پس ہر کہ برگردد بعد ازیں عہد پس آں گروہ

هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ۝ عَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالُوْا

ایشاند سرکشاں روایت است از ابی ہریرہ گفت گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتٰى وَجَبَتْ

ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در کدام وقت ثابت شد

لَكَ النُّبُوَّةُ قَالَ وَاٰدَمُ بَيْنَ الرُّوْحِ وَالْجَسَدِ

برای تو پیغمبرے فرمود آنحضرت کہ آدم درمیان روح و بدن بود

رَوَاهُ التِّرْمِذِىُّ فِىْ جَامِعِهٖ فِى الْمَنَاقِبِ فِىْ بَابِ

روایت کرد ایں حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در مناقب در باب

فَضْلِ النَّبِىِّ صلعم وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ

فضل پیغمبر صلعم و گفت ترمذی ایں حدیث حسن

صَحِيْحٌ غَرِيْبٌ مِّنْ حَدِيْثِ اَبِىْ هُرَيْرَةَ لَا نَعْرِفُهٗ

صحیح غریب است از حدیث ابی ہریرہ می شناسیم ما

إِلَّا مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ

مگر از ین وجہ و گفت خدای تعالے در سورہ

النِّسَاءِ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَّ

نساء بدرستیکہ ما وحی فرستادیم بسوی تو ای محمد چنانکہ وحی فرستادیم بسوی نوح و

النَّبِيِّيْنَ مِنْ بَعْدِهٖ ۚ وَأَوْحَيْنَا إِلٰى إِبْرَاهِيْمَ وَإِسْمٰعِيْلَ

پیغمبران بعد از وے و چنانکہ وحی فرستادیم بسوی ابراہیم و اسمعیل

وَإِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيْسٰى وَأَيُّوْبَ

و اسحاق و یعقوب و نبیرگان او و عیسی و ایوب

وَيُوْنُسَ وَهٰرُوْنَ وَسُلَيْمٰنَ ۚ وَآتَيْنَا دَاوٗدَ زَبُوْرًا ۝

و یونس و ہارون و سلیمان و دادیم داؤدرا زبور

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِيْنَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ

روایت است از عائشہ ام المؤمنین رضی اللہ عنہا کہ ہر آئینہ

الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

حارث بن ہشام پرسید - پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ يَأْتِيْكَ

علیہ وسلم را پس گفت حارث یا رسول اللہ چگونہ می آید ترا

الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وحی پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَحْيَانًا يَأْتِيْنِيْ مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ

گاہ گاہ می آید وحی مرا مانند آواز جرس و این نوع سخت تر است از قسم دیگر

عَلَيَّ فَيَفْصِمُ عَنِّيْ وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ

پس منقطع میشود از من و در حالیکہ یاد میگیرم آنچہ را کہ گفت

وَاَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِيْ فَاَعِيْ

و گاہ گاہ متمثل میگردد برای من فرشتہ پس سخن میگوید مرا پس یاد میگیرم

مَا يَقُوْلُ قَالَتْ عَائِشَةُ رض وَلَقَدْ رَاَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ

آنچہ را کہ میگوید گفت عائشہ رض و تحقیق دیدم آنحضرت را کہ نازل میشد بر او

الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيْدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَاِنَّ

وحی در روز سخت سرد پس منقطع میشد وحی از آنحضرت و بدرستیکہ

جَبِيْنَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ اَوَّلِ

پیشانی مبارک آنحضرت می ریخت عرق را روایت کرد این حدیث را بخاری در اول

صَحِيْحِهٖ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

صحیح خود و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنی آن در صحیح مسلم در کتاب

الْفَضَائِلِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ

الفضائل و گفت اللہ تعالے در سورۂ بقرہ

اِنَّا اَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا وَّلَا تُسْئَلُ

بدرستیکہ ما فرستادیم ترا ای محمد براستی خبر خوش دہندہ و ترسانندہ و پرسیدہ نخواہی شد

عَنْ اَصْحٰبِ الْجَحِيْمِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ

از اہل دوزخ و گفت خدای تعالے در سورۂ

اٰلِ عِمْرٰنَ لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ بَعَثَ

آل عمران بتحقیق منت داد خدا بر مؤمنان چون فرستاد

باقی بصفحہ ۱۸۷

فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ
در میان ایشان پیغمبرے را از ایشان میخواند بر ایشان آیات خدا را و پاک میگردند
وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ
و می آموزد ایشان را قرآن و حکمت و بدرستیکه بودند قبل ازین
لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ
در گمراهی ظاهر و گفت خدای تعالے در سورهٔ
الْمَائِدَةِ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ
مائده ای اهل کتاب بدرستیکه آمد بشما پیغمبر ما بیان می کند
لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ أَن تَقُولُوا مَا جَاءَنَا
برای شما بحالت انقطاع مبعوث شدن پیغمبران تا نگوئید شما که نه آمد نزد ما
مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُم بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ ۗ
هیچ کس مژده دهنده و نه ترساننده پس بتحقیق آمد نزد شما خبر خوش دهنده و ترساننده
وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى
و خدا بر هر چیز قادر است و گفت خدای تعالے
فِي سُورَةِ الْفُرْقَانِ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا
در سورهٔ فرقان و نفرستادیم ترا ای محمد مگر مژده دهنده
وَنَذِيرًا ۝ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْأَحْزَابِ
و ترساننده و گفت خدای تعالے در سورهٔ احزاب
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا
ای پیغمبر بدرستیکه ما فرستادیم ترا گواه و مژده دهنده و ترساننده

وَدَاعِيًا إِلَى اللّٰهِ بِإِذْنِهٖ وَسِرَاجًا مُّنِيْرًا ۝ وَعَنْ

و خواننده بسوی خدا بفرمان او و چراغ روشن و روایت است از

عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ

عطاء بن یسار گفت ملاقات کردم عبد اللہ بن عمرو بن

الْعَاصِ قُلْتُ أَخْبِرْنِيْ عَنْ صِفَةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

عاص را گفتم خبر کن مرا از صفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرَاةِ قَالَ أَجَلْ

صلی اللہ علیہ وسلم در توریت است گفت آرے

وَاللّٰهِ إِنَّهٗ لَمَوْصُوْفٌ فِي التَّوْرَاةِ بِبَعْضِ صِفَتِهٖ

قسم خدا ہر آئینہ او پیغمبر موصوف است در توریت ببعض صفت

فِي الْقُرْاٰنِ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّ

در قرآن اے ایشان ای پیغمبر ہر آئینہ فرستادہ ایم ترا شاہد و

مُبَشِّرًا وَّنَذِيْرًا وَّحِرْزًا لِّلْأُمِّيِّيْنَ أَنْتَ عَبْدِيْ

بشارت دہندہ و ترساندہ و پناہ برای امیین تو بندہ من ہستی

وَرَسُوْلِيْ سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَّلَا غَلِيْظٍ

و پیغمبر من نام کردم ترا توکل کنندہ نیست بدخو و درشت خو

وَّلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ

و نہ بلند کنندہ آواز در بازارہا و دفع نمی کند بدی را

السَّيِّئَةَ وَلٰكِنْ يَعْفُوْ وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللّٰهُ

بدی ولیکن عفو میکند و بخشش میکند و هرگز قبض نخواہد کرد جان او را خدا

حَتّٰى يُقِيْمَ بِهٖ لِمِلَّةَ الْعَوْجَآءَ بِاَنْ يَّقُوْلُوْا لَآ اِلٰهَ

تا وقتیکہ راست کند باو ملت کج را باین طور کہ بگویند کسان بیت ہیچ معبود حق

اِلَّا اللّٰهُ وَتُفْتَحَ بِهَآ اَعْيُنٌ عُمْيٌ وَّاٰذَانٌ صُمٌّ وَّقُلُوْبٌ

مگر خدا و کشادہ شود باں چشمہای کور و گوشہای ناشنوا و دلہا

غُلْفٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْبُيُوْعِ

دربستہ کردہ شدہ روایت کرد ایں حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب البیوع

فِيْ بَابِ كَرَاهِيَةِ الصَّخَبِ فِي السُّوْقِ وَقَالَ

در باب کراہت صخب در بازارہا و گفت

اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ السَّبَاءِ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا

خدای تعالے در سورہ سبا و نہ فرستادیم ترا ای محمد مگر

كَآفَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا وَّلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ

فرستادہ ترا عامہ برای ہمہ مردمان مژدہ دہندہ و ترساننده ولیکن اکثر مردمان

لَا يَعْلَمُوْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ عَنْ رَّسُوْلِ

نمی دانند و روایت است از ابی ہریرہ و او روایت کرد از پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ وَالَّذِيْ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ ہر آئینہ آنحضرت گفت سوگند بخدائیکہ

نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَا يَسْمَعُ بِيْ اَحَدٌ مِّنْ هٰذِهِ

نفس محمد در قدرت اوست نمی شنود مرا ہیچ کس

الْاُمَّةِ يَهُوْدِيٌّ وَّلَا نَصْرَانِيٌّ ثُمَّ يَمُوْتُ

ازین امت از یہودی و نہ نصرانی پستر میرد

وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِيْ أُرْسِلْتُ بِهٖ اِلَّا كَانَ مِنْ

در حالیکہ ایماں نہ آورد بچیزیکہ فرستادہ شدہ ام بآں کسے باشد آں شخص از

اَصْحَابِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِي

اصحاب دوزخ روایت کرد ابن حدیث را مسلم در صحیح خود در

كِتَابِ الْاِيْمَانِ فِيْ بَابِ وُجُوْبِ الْاِيْمَانِ

کتاب الایمان در باب وجوب ایمان

بِرِسَالَةِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صلعم اِلٰى جَمِيْعِ النَّاسِ وَ

بپیغمبری ما محمد صلعم بسوی تمام مردم و

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ الْاَحْزَابِ مَا كَانَ

گفت خدای تعالے در سورۂ احزاب نیست

اَبَا اَحَدٍ مِّنْ رِّجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَّسُوْلَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ

پدر هیچ کے از مردان شما ولیکن پیغمبر خدا و

النَّبِيّٖنَ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا ۝ عَنْ

پیغمبرانست و بست خدا بهر چیز دانا روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَ

ابی هریره کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و

قَالَ اِنَّ مَثَلِيْ وَمَثَلَ الْاَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِيْ كَمَثَلِ

گفت هر آئینه حال من و حال پیغمبران قبل از

رَجُلٍ بَنٰى بَيْتًا فَاَحْسَنَهٗ وَاَجْمَلَهٗ اِلَّا مَوْضِعَ لَ

کسے خانه را پس بنیکی ساخت آں خانه را و خوب زینت کرد آں خانه را مگر جائے

مِنْ زَاوِيَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطُوفُونَ بِهِ وَيَتَعَجَّبُونَ

از گوشه پس شروع کردند مردم که گرد بگرد وی گشتند بآن و تعجب می کردند

لَهُ وَيَقُولُونَ هَلَّا وُضِعَتْ هٰذِهِ اللَّبِنَةُ

از آن وی گفتند چرا نهاده شد این خشت

قَالَ فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

گفت آنحضرت پس من مثل آن خشتم و من تمام کننده پیغمبران رواست کرد این حدیث را بخاری

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ خَاتَمِ

در صحیح خود در کتاب الانبیاء در باب خاتم

النَّبِيِّينَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ فِي بَعْضِ

النبیین و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک در بعض

الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ

لفظها در صحیح مسلم در کتاب الفضائل در باب

خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

خاتم النبیین و روایت کرد این حدیث را ترمذی با تغیر اندک

عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فِي جَامِعِهِ فِي الْمَنَاقِبِ

از ابی بن کعب در جامع ترمذی در مناقب

الْبَابُ الثَّالِثُ عَشَرَ فِي عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

باب سیزدهم در علامات نبوت

وَالْمُعْجِزَاتِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَقَالَ

و معجزات گفت خدای تعالی در سورهٔ بقره و گفتند

الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ

کسانکہ ہیچ نمی دانند اہل کتاب ما سرایشاں چرا اسلام ہی کند ما را یا می آید مثل ما نشاید

كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ

ہمچنیں گفتند کسانکہ بودند پیش از ایشاں مانند قول ایشاں تشابہ کرد مشابہت

قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ۝ عَنْ

دلہای ایشاں ہر آئینہ بیاں کردیم علامات را مر ای کسانیکہ یقین میکنند روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ گفت فرمود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيٌّ إِلَّا أُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ

پیش از ہیچ پیغمبرے نیست کہ داد نہ شد او را آنچہ مانند آں آنچہ ایمان آورد بر او

الْبَشَرُ وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللّٰهُ

آدمیان و جز ایں نیست کہ آنچہ دادہ شدہ ام منم وحی فرستاد آں را خدا

إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

سوی من پس امید دارم ایں کہ باشم زیادہ تر ایشاں از روی پیروی کنندگاں در روز قیامت

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ

روایت کرد ایں حدیث را بخاری در صحیح خود در شروع کتاب

فَضَائِلِ الْقُرْآنِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ

فضائل قرآن و روایت کرد ایں حدیث را مسلم در صحیح خود

فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ وُجُوبِ الْإِيمَانِ

در کتاب الایماں در باب وجوب ایماں

بِرِسَالَتِهٖ نَبِيَّنَا صلعم اِلٰى جَمِيْعِ النَّاسِ وَعَنْ قَتَادَةَ

بہ پیغمبری پیغمبر ما صلعم بسوی تمام مردم و روایت است از قتادہ

عَنْ اَنَسٍ قَالَ اُتِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِاِنَاءٍ

و او روایت کرد از انس کہ گفت آورد شد نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم آوندے

وَهُوَ بِالزَّوْرَاءِ فَوَضَعَ يَدَهٗ فِي الْاِنَاءِ فَجَعَلَ الْمَاءُ

و حالانکہ آنحضرت در زوراء بود پس نہاد آنحضرت دست مبارک خود را در آوند پس گشت آب

يَنْبَعُ مِنْ بَيْنِ اَصَابِعِهٖ فَتَوَضَّاَ الْقَوْمُ قَالَ قَتَادَةُ

کہ بیرون می آمد از میان انگشتان مبارک آنحضرت پس وضو کردند قوم گفت قتادہ

قُلْتُ لِاَنَسٍ كَمْ كُنْتُمْ قَالَ ثَلٰثَمِائَةٍ اَوْ زُهَاءَ ثَلٰثَمِائَةٍ

گفتم مر انس را چند آدمیان بودید شما گفت سہ صد آدمیان یا مقدار سہ صد آدمیان

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ فِيْ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود در کتاب الانبیاء در

بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ

باب علامات نبوت و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْ

در صحیح مسلم در شروع کتاب الفضائل و روایت است از

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ عَطِشَ النَّاسُ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ

جابر بن عبد اللہ گفت تشنہ شدند مردم روز حدیبیہ

وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ رَكْوَةٌ

و پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پیش وے ابریق چرمین بود

فَتَوَضَّأَ فَجَهَشَ النَّاسُ نَحْوَهُ قَالَ مَا لَكُمْ قَالُوا لَيْسَ

پس وضو کرد پس شتافتند مردم برای آب سوی آنحضرت گفت آنحضرت چیست حال تا گفتند

عِنْدَنَا مَاءٌ نَتَوَضَّأُ وَلَا نَشْرَبُ إِلَّا مَا بَيْنَ يَدَيْكَ

نزد ما آبے کہ وضو کنیم وخود آشامیم نخوریم مگر آنچہ کہ پیش تست

فَوَضَعَ يَدَهُ فِي الرَّكْوَةِ فَجَعَلَ الْمَاءُ يَثُورُ بَيْنَ أَصَابِعِهِ

پس نہاد آنحضرت دست مبارک خود را در رکوہ پس گشت آب کہ جوش میکرد میان انگشتان

كَأَمْثَالِ الْعُيُونِ فَشَرِبْنَا وَتَوَضَّأْنَا قُلْتُ كَمْ كُنْتُمْ

وے مانند چشمہا پس خوردیم آب را و وضو کردیم گفتم چند قدر بودید

قَالَ لَوْ كُنَّا مِائَةَ أَلْفٍ لَكَفَانَا كُنَّا خَمْسَ عَشْرَةَ مِائَةٍ

گفت اگر می بودیم صد ہزار تحقیق کفایت کردے ما را بودیم پانزدہ صد

وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كُنَّا يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ أَرْبَعَ عَشْرَةَ

و از براء است کہ گفت بودیم روز حدیبیہ چہاردہ

مِائَةٍ وَالْحُدَيْبِيَةُ بِئْرٌ فَنَزَحْنَاهَا حَتَّى لَمْ نَتْرُكْ

صد کس و حدیبیہ چاہیست پس کشیدیم آب آں چاہ را تا آنکہ نگذاشتیم

فِيهَا قَطْرَةً فَجَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در وے قطرہ پس نشست پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

عَلَى شَفِيرِ الْبِئْرِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَمَضْمَضَ وَمَجَّ فِي الْبِئْرِ

بر کنارہ چاہ پس طلبید آب پس مضمضہ کرد و بیفگند آب را در چاہ

فَمَكَثْنَا غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ اسْتَقَيْنَا حَتَّى رَوِينَا وَرَوِيَتْ

پس درنگ کردیم اندک پس بر کشیدیم آب را تا آنکہ سیراب شدیم و سیراب شد

أو صدرت ركابنا وعن عبد الله قال كنا
یا باز گشتند مرکبهای ما و در روایت است از عبد الله گفت بودیم ما
نعد الآيات بركة وأنتم تعدونها تخويفا كنا
گه می شمردیم آیات را سبب برکت و شما می شمارید آن آیات را سبب ترسانیدن بودیم ما
مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في سفر
همراه پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در سفرے
فقل الماء فقال اطلبوا فضلة من ماء فجاؤا
پس کم شد آب پس گفت آنحضرت بجوئید زیادہ ماندہ از آب را پس آوردند
بإناء فيه ماء قليل فأدخل يده في الإناء ثم
ظرفے را کہ در وی آب اندک بود پس در آورد آنحضرت دست مبارک خود را در آن ظرف پس
قال حي على الطهور المبارك والبركة من الله
گفت آنحضرت بیائید بر آب پاک کنندہ مبارک و برکت از خدا است
فلقد رأيت الماء ينبع من بين أصابع رسول الله
پس هر آئینه بتحقیق دیدم آب را که بیرون می آمد از میان انگشتان مبارک پیغمبر خدا
صلى الله عليه وسلم ولقد كنا نسمع تسبيح
صلے اللہ علیہ وسلم و هر آئینه بتحقیق می شنیدیم تسبیح
الطعام وهو يؤكل رواه البخاري في الأحاديث
طعام را در حالیکه آن خورده میشد روایت کرد بخاری این حدیثها
الثلاثة في صحيحه في كتاب الأنبياء في باب
سه را در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب

عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ

علامات نبوت و روایت است از سلمہ بن اکوع کہ گفت

خَفَتْ أَزْوَادُ الْقَوْمِ وَأَمْلَقُوا فَأَتَوُا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

کم شد توشہائے قوم و تہی دست گشتند پس آمدند نزد پیمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَحْرِ إِبِلِهِمْ فَأَذِنَ لَهُمْ فَلَقِيَهُمْ عُمَرُ

علیہ وسلم در ہنگام کہ میخواستند شتران خود را پس دستوری داد آنحضرت ایشانرا پس بیافت

فَأَخْبَرُوهُ فَقَالَ مَا بَقَاءُكُمْ بَعْدَ إِبِلِكُمْ فَدَخَلَ عَلَى

پس خبر دادند حضرت عمر را پس گفت حضرت عمر را چیست سبب بقای شما بعد شتران شما پس درآمد حضرت عمر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت یا رسول اللہ

مَا بَقَاءُهُمْ بَعْدَ إِبِلِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

چیست سبب بقای ایشان بعد شتران ایشان پس گفت پیمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَادِ فِي النَّاسِ يَأْتُونَ بِفَضْلِ

علیہ وسلم ندا کن در مردم کہ بیارند زیادہ ماندہ

أَزْوَادِهِمْ فَبُسِطَ لِذٰلِكَ نِطَعٌ وَجَعَلُوهُ عَلَى النِّطَعِ

از توشہائے خود ہا پس گسترده شد برای آن بساطے از ادیم و گرد آمدند مردان توشہ ہائے خود را بر بساط

فَقَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَا وَ

پس استاد پیمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس دعا کرد و

بَرَّكَ عَلَيْهِ ثُمَّ دَعَاهُمْ بِأَوْعِيَتِهِمْ فَاحْتَثَى النَّاسُ

برکت خواست آنحضرت بران پس طلبید آنحضرت ازاں ظروف ایشاں را پس بہر دو کف دست خود برداشت

196

حَتّٰى فَرَغُوا ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تا آنکه فارغ شدند پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ رَوَاهُ

گواہی میدہم اینکہ نیست معبود برحق مگر خدا و برآئینہ من پیغمبر خدایم روایت کرد این

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ بَابِ الشَّرِكَةِ وَعَنْ جَابِرٍ

بخاری در صحیح بخاری در باب شرکت و روایت است از جابر

اَنَّ اَبَاهُ تُوُفِّيَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ فَاَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

کہ برآئینہ پدر وی مرد در حالیکہ بروی وام بود پس آمدم نزد پیغمبر صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ اِنَّ اَبِيْ تَرَكَ عَلَيْهِ دَيْنًا وَلَيْسَ

علیہ وسلم پس گفتم برآئینہ پدرمن گذاشت بروی وام را و نیست

عِنْدِيْ اِلَّا مَا يَخْرُجُ نَخْلُهٗ وَلَا يَبْلُغُ مَا يَخْرُجُ سِنِيْنَ

نزد من مگر چیزیکہ برون آرد نخلستان وی را و نمیرسد چیزیکہ برون می آرد آن در سالہا

مَا عَلَيْهِ فَانْطَلِقْ مَعِيْ لَا يُفْحِشْ عَلَيَّ الْغُرَمَاءُ

کہ بروست پس برو همراه من تا فحش نگویند مرا وام خواهان

فَمَشٰى حَوْلَ بَيْدَرٍ مِّنْ بَيَادِرِ التَّمْرِ فَدَعَا ثُمَّ اَخَذَ ثُمَّ

پس رفت آنحضرت گرد خرمنے از خرمنهای تمر پس دعا کرد آنحضرت پس گرفت

جَلَسَ عَلَيْهِ فَقَالَ اِئْزُعُوْا فَاَوْفَاهُمُ الَّذِيْ لَهُمْ وَ

نشست آنحضرت بران خرمن پس گفت بکشید خرما را پس گزارد آنحضرت تمام حق وام خواهان را و

بَقِيَ مِثْلُ مَا اَعْطَاهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

باقی ماند خرما بمقدار یکہ داد آنحضرت وام خواهان را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَ

در کتاب الانبیاء در باب علامات نبوت و

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ

روایت است از عبد الرحمٰن بن ابی بکر گفت بودیم با پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثِيْنَ وَمِائَةً فَقَالَ النَّبِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم یکصد و سی کس پس گفت پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ مَعَ أَحَدٍ مِّنْكُمْ طَعَامٌ

صلے اللہ علیہ وسلم آیا ہست با ہیچ یکے از شما طعام

فَإِذَا مَعَ رَجُلٍ صَاعٌ مِّنْ طَعَامٍ أَوْ نَحْوُهُ فَعُجِنَ

پس ناگاہ با مردے قدر یک صاع از طعام یا مانند یک صاع پس خمیر کردہ شد

ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ مُّشْرِكٌ مُّشْعَانٌّ طَوِيْلٌ بِغَنَمٍ يَسُوْقُهَا

پس آمد مردے مشرک پراگندہ مو دراز قد ہانکتہ ان در حالیکہ

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْعًا أَمْ عَطِيَّةً

پس گفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم آیا بیعی ہست این را یا عطیہ یا دہش

أَوْ قَالَ أَمْ هِبَةً قَالَ لَا بَلْ بَيْعٌ فَاشْتَرٰى مِنْهُ شَاةً

یا گفت آنحضرت یا بطور ہبہ گفت آں مرد نہ بلکہ بیع است پس خرید آنحضرت ازاں مرد گوسپندے را

فَصُنِعَتْ وَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس ذبح کردہ شد آں گوسپند و فرمود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

بِسَوَادِ الْبَطْنِ أَنْ يُّشْوٰى وَايْمُ اللّٰهِ مَا فِي الثَّلٰثِيْنَ وَالْمِا

در بارۂ جگر گوسپند آنکہ بریان کردہ شود و قسم خدا بود ہیچ کسے دراں یکصد و سی

۱۹۸

لَا لَقَدْ حَزَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ حُزَّةً مِّنْ

نگر بتحقیق قطع کرد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم برای وی پارہ از

سَوَادِ بَطْنِهَا إِنْ كَانَ شَاهِدًا اَعْطَاهَا اِيَّاهُ وَاِنْ

جگران گوسپند اگر بود شخصے حاضر وادا کند حضرت ازان جگر آنشخص را و اگر نبود

كَانَ غَائِبًا خَبَأَ لَهُ فَجَعَلَ مِنْهَا قَصْعَتَيْنِ فَاَكَلُوا

بود شخصے غائب پنہان داشت آنحضرت برای آن شخص پس برگردانید آنحضرت ازان گوشت دو کاسہا

اَجْمَعُوْنَ وَشَبِعْنَا فَفَضَلَتِ الْقَصْعَتَانِ فَحَمَلْنَاهُ

ہر کس وسیر شدیم پس زیادہ ماند دو کاسہای بزرگ پر از گوشت پس برداشتیم آنرا

عَلَى الْبَعِيْرِ اَوْ كَمَا قَالَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

بر شتر یا چنانکہ گفت راوی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِيْ كِتَابِ الْهِبَةِ فِيْ بَابِ قَبُوْلِ الْهَدِيَّةِ مِنَ

در کتاب ہبہ در باب قبول ہدیہ از

الْمُشْرِكِيْنَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَايُرٍ يَسِيْرٍ فِيْ صَحِيْحِهٖ

مشرکان و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک در صحیح مسلم

فِيْ بَيَانِ اٰدَابِ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ فِيْ بَابِ اِكْرَامِ

در بیان ادب طعام و شراب در باب تعظیم

الضَّيْفِ وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ اَبُوْ طَلْحَةَ

مہمان و روایت است از انس بن مالک گفت گفت ابو طلحہ

لِاُمِّ سُلَيْمٍ لَقَدْ سَمِعْتُ صَوْتَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

مر ام سلیم را بتحقیق شنیدم من آواز پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَعِيفًا أَعْرِفُ فِيهِ الْجُوعَ

صلے اللہ علیہ وسلم را ضعیف می شناسم در آنحضرت گرسنگی را

فَهَلْ عِنْدَكِ مِنْ شَيْءٍ فَقَالَتْ نَعَمْ فَأَخْرَجَتْ

پس آیا ہست نزد تو چیزے پس گفت ام سلیم آرے ہست پس بیروں آورد ام سلیم

أَقْرَاصًا مِنْ شَعِيرٍ ثُمَّ أَخْرَجَتْ خِمَارًا لَهَا فَلَفَّتِ

نانے چند از جو پستر بیروں آورد ام سلیم خمار خود را پس پیچید

الْخُبْزَ بِبَعْضِهِ ثُمَّ دَسَّتْهُ تَحْتَ يَدِي وَلَاثَتْنِي

آں را ببعض آں خمار پستر پوشید آں را زیر دست من و دستاں ساخت

بِبَعْضِهِ ثُمَّ أَرْسَلَتْنِي إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ببعض خمار پستر فرستاد مرا نبوی بہ پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَذَهَبْتُ بِهِ فَوَجَدْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

علیہ وسلم گفت انس پس بردم آں نان را پس یافتم پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ النَّاسُ

صلے اللہ علیہ وسلم را در مسجد و معہ الناس

فَقُمْتُ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس ایستادم نزد ایشاں پس گفت مرا پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَكَ أَبُو طَلْحَةَ فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ

علیہ وسلم آیا فرستادہ است ترا ابو طلحہ پس گفتم آرے گفت آنحضرت

بِطَعَامٍ فَقُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بطعامے فرستادہ است پس گفتم آرے پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عليه وسلم بمن معه قوموا فانطلقوا وانطلقت
علیہ وسلم مردم راکہ با آنحضرت بودند برخیزید پس روان شدند آنحضرت واصحاب وے و
بين أيديهم حتى جئت أبا طلحة فأخبرته
پیش ایشان تا آنکہ آمدم نزد ابا طلحہ پس خبر کردم اورا
فقال أبو طلحة يا أم سليم قد جاء رسول الله
پس گفت ابو طلحہ یا ام سلیم بتحقیق آمد پیغمبر خدا
صلى الله عليه وسلم بالناس وليس عندنا
صلے اللہ علیہ وسلم با مردم ونیست نزد ما
ما نطعمهم فقالت الله ورسوله أعلم فانطلق
چیزیکہ بخورانیم ایشان را پس گفت ام سلیم خدا و پیغمبر خدا دانا تراست پس روان شد
أبو طلحة حتى لقي رسول الله صلعم فأقبل رسول الله صلعم
ابو طلحہ تا آنکہ ملاقات کرد از پیغمبر خدا صلعم پس پیش آمد پیغمبر خدا صلعم
وأبو طلحة معه فقال رسول الله صلى الله عليه
در حالیکہ ابو طلحہ با آنحضرت بود پس گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ
وسلم هلمي يا أم سليم ما عندك فأتت بذلك
وسلم بیاویار یا ام سلیم چیزیکہ نزد تست پس آورد ام سلیم آن
الخبز فأمر به رسول الله صلى الله عليه وسلم
نانہارا پس فرمود در شان آن نانہا پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
ففت وعصرت أم سليم عكة فآدمته ثم قال
پس ریزہ ریزہ کردہ شد وفشرد ام سلیم عکہ پس نان خورش کرد پیغمبر آنرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْهِ مَا شَاءَ اللّٰهُ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دراں چیزیکہ خواستہ بود خدا
اَنْ يَّقُوْلَ ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَاَذِنَ لَهُمْ فَاَكَلُوْا
آنکہ گوید پس دراکرد بیشتر گفت آنحضرت دستوری دہ مردہ کس را پس دستوری داد ایشاں مردہ
حَتّٰى شَبِعُوْا ثُمَّ خَرَجُوْا ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَاَذِنَ
تا آنکہ سیر شدند بیشتر بیروں آمدند بیشتر گفت آنحضرت دستوری دہ مردہ کس را پس دستوری داد
لَهُمْ فَاَكَلُوْا حَتّٰى شَبِعُوْا ثُمَّ خَرَجُوْا ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ
مردہ کس را پس خوردند تا آنکہ سیر شدند بیشتر بیروں آمدند بیشتر گفت آنحضرت اذن دہ
لِعَشَرَةٍ فَاَذِنَ لَهُمْ فَاَكَلُوْا حَتّٰى شَبِعُوْا ثُمَّ خَرَجُوْا ثُمَّ
مردہ کس را پس اذن داد مردہ کس را پس خوردند تا آنکہ سیر شدند بیشتر بیروں آمدند بیشتر
قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَاَكَلَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ وَشَبِعُوْا
گفت آنحضرت اذن دہ مردہ کس را پس خوردند قوم ہمہ سیر شدند
وَالْقَوْمُ سَبْعُوْنَ اَوْ ثَمَانُوْنَ رَجُلًا وَعَنْ جَابِرٍ
وقوم ہفتاد کس یا ہشتاد کس بودند و روایت است از جابر
ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَمَّا حُفِرَ الْخَنْدَقُ رَاَيْتُ بِالنَّبِيِّ
بن عبد اللہ گرگفت وقتیکہ کندیدہ شد خندق دیدم بہ پیغمبر
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمَصًا شَدِيْدًا فَانْكَفَاْتُ
صلے اللہ علیہ وسلم گرسنگی شدیدا پس برگشتم
اِلٰى امْرَاَتِيْ فَقُلْتُ هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ فَاِنِّيْ رَاَيْتُ
سوی زن خود پس گفتم آیا ہست نزد تو چیزے پس ہر آئینہ من دیدم

بِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُمْصًا شَدِيْدًا

بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گرسنگی شدید را

فَخَرَجْتُ اِلَى جِرَابٍ فِيْهِ صَاعٌ مِّنْ شَعِيْرٍ وَلَنَا

پس خارج کردم آن زن سوی من انبانے را کہ در و یک صاع بود از جو و مارا بود

بُهَيْمَةٌ دَاجِنٌ فَذَبَحْتُهَا وَطَحَنَتِ الشَّعِيْرَ فَفَرَغَتْ

بزغالہ در خانہ پروردہ پس ذبح کردم آن بزغالہ را و آرد کرد زن جو را پس فارغ شد زن

اِلٰى فَرَاغِيْ وَقَطَّعْتُهَا فِيْ بُرْمَتِهَا ثُمَّ وَلَّيْتُ اِلَى الرَّسُوْلِ

تا فارغ شدن من و پارہ پارہ کردم آن بزغالہ را در دیگ خود پس برگشتم سوی پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ لَا تَفْضَحْنِيْ بِرَسُوْلِ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت زن من رسوا مکنی مرا نزد پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبِمَنْ مَّعَهٗ فَجِئْتُهٗ فَسَارَرْتُهٗ

خدا صلے اللہ علیہ وسلم و نزد کسانیکہ ہمراہ آنحضرت ہستند پس آمدم نزد آنحضرت

فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ ذَبَحْنَا بُهَيْمَةً لَنَا وَطَحَنَتْ

پس گفتم یا رسول اللہ ذبح کردیم بزغالک خود را و آرد کردم

صَاعًا مِّنْ شَعِيْرٍ كَانَ عِنْدَنَا فَقَالَ اَنْتَ وَ

یک صاع از جو کہ بود نزد ما پس بیا تو

نَفَرٌ مَّعَكَ فَصَاحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چند کس ہمراہ تو پس آواز داد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ يَا اَهْلَ الْخَنْدَقِ اِنَّ جَابِرًا قَدْ صَنَعَ سُوْرًا

پس فرمود ای اہل خندق ہر آئینہ جابر تکلف طعام کردہ است مہمانے را

فحيّ هلا بكم فقال رسول الله صلى الله عليه

پس خوش آمدید پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم لا تنزلن برمتكم ولا تخبزن عجينكم حتى

وسلم هرآئینه زیر نیارید دیگ خود را و هرآئینه نپزید خمیر خود را تا وقتیکه

آجئ فجئت وجاء رسول الله صلى الله عليه

من آیم پس آمد و آمد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم يقدم الناس حتى جئت امرأتي فقالت

وسلم در حالیکه پیش می آورد مردم را تا آنکه آمد نزد زن خود پس گفت آن زن

بك وبك فقلت قد فعلت الذي قلت فاخرجت

بک و بک یعنی سرزنش کرد پس گفتم بتحقیق کردم چیزیکه تو گفتی پس بیرون کرد آن زن

له عجينا فبسق فيه وبارك ثم عمد الى برمتنا

برای آنحضرت خمیر را پس آب دهن انداخت آنحضرت در آن و دعای برکت کرد پس اراده کرد سوی دیگ ما

فبسق فيه وبارك ثم قال ادع خابزة فلتخبز معي

پس آب دهن انداخت در آن و دعای برکت کرد پس فرمود آنحضرت طلب کن زنان نانپز را پس باید که

واقدح من برمتكم فلا تنزلوها وهم ألف

و بکفگیر گوشت خارج کن از دیگ خود پس زیر نیارید دیگ را و آن کسان هزار بودند

فأقسم بالله لأكلوا حتى تركوه وانحرفوا وإن

پس قسم میخورم بخدا هرآئینه خوردند آن کسان تا آنکه گذاشتند آنرا و برگشتند و هرآئینه

برمتنا لتغط كما هي وإن عجيننا ليخبز كما هو

دیگ ما بتحقیق جوش میکرد مانند آنکه آن دیگ بود و هرآئینه خمیر ما بتحقیق نان پخته می شد چنانکه آن خمیر بود

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ أَوَّلَهُمَا فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ

روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح خود اول را در کتاب الانبیاء

فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَثَانِيهِمَا فِي كِتَابِ

در باب علامات نبوت و ثانی را در کتاب

الْمَغَازِي فِي بَابِ غَزْوَةِ الْخَنْدَقِ وَرَوَاهُمَا مُسْلِمٌ

المغازی در باب غزوه خندق و روایت این دو حدیث را مسلم

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَشْرِبَةِ فِي بَابِ جَوَازِ اسْتِتْبَاعِ

در صحیح خود در کتاب الاشربة در باب جواز استتباع

الضَّيْفِ الخ وَعَنْ مُجَاهِدٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ

ضیف الخ و در روایت است از مجاهد که ابوہریره رضی

يَقُولُ وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنْ كُنْتُ لَأَعْتَمِدُ

می گفت سوگند بخدائیکه نیست معبود برحق مگر او بتحقیق بودم که هر آینه تکیه میکردم

بِكَبِدِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ وَإِنْ كُنْتُ

بجگر خود را بر زمین بسبب گرسنگی و هر آینه

لَأَشُدُّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ وَلَقَدْ قَعَدْتُ

می بستم سنگ را بر شکم خود بسبب گرسنگی و بتحقیق نشستم

عَلَى طَرِيقِهِمُ الَّذِي يَخْرُجُونَ مِنْهُ فَمَرَّ أَبُو بَكْرٍ

روزے بر راه ایشان که بیرون می آمدند از ان راه پس گذشت حضرت ابوبکر

فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا

پس پرسیدم او را از آیتے از کتاب خدا نپرسیدم او را مگر

لِيَشْبَعَنِي فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ ثُمَّ مَرَّ بِي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنِ ابْنِهِ

تا سیر کند مرا پس گذشت حضرت ابوبکر و نیز دعوت مرا و من پس گذشت بمن حضرت عمر و نیز چنین کرد و

فَمِنْ كِتَابِ اللّٰهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيَشْبَعَنِي فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ

از کتاب خدا ہرسیدم او را مگر تا سیر کند مرا پس گذشت بمن عمر و

ثُمَّ مَرَّ بِي أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَبَسَّمَ حِينَ

پس گذشت بمن حضرت ابوالقاسم صلے اللہ علیہ وسلم پس تبسم کرد آنحضرت

رَآنِي وَعَرَفَ مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِي ثُمَّ قَالَ

دید مرا و شناخت آنچہ در نفس من ست و آنچہ در روی من ست پس گفت

أَبَا هِرٍّ فَقُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ الْحَقْ وَمَضَى

ای ابا ہریرہ گفتم لبیک یا رسول اللہ گفت آنحضرت الحق تو بگذشت او

فَاتَّبَعْتُهُ فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ فَأَذِنَ لِي فَدَخَلَ

پس پیروی کردم آنحضرت را پس داخل شد آنحضرت پس دستوری خواست پس دستوری داده شد مرا پس من پس داخل

فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ مِنْ أَيْنَ هٰذَا اللَّبَنُ

پس یافت شیر را در قدح پس گفت آنحضرت از کجا است این شیر

قَالُوا أَهْدَاهُ لَكَ فُلَانٌ أَوْ فُلَانَةُ قَالَ أَبَا هِرٍّ

گفتند ہدیہ فرستاد این شیر را برای تو فلان یا فلانہ گفت آنحضرت ای ابا ہریرہ

قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ الْحَقْ إِلَى أَهْلِ

گفتم لبیک یا رسول اللہ گفت آنحضرت برو سوی اہل

الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي قَالَ وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ

پس بخوان اصحاب صفہ را برای من گفت و اہل صفہ مہمانان

الْإِسْلَامِ لَا يَأْوُونَ عَلَى أَهْلٍ وَّلَا مَالٍ وَلَا عَلَى أَ

اہل اسلام بودند و بودند کہ پناہ نمی گرفتند باہل و نہ مال و نہ

أَحَدٍ إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ وَلَمْ يَتَنَاوَلْ

بہیچ یکے چون می آمد نزد آنحضرت صدقہ می فرستاد آن صدقہ را بسوی ایشان و نمی گرفت

مِنْهَا شَيْئًا وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ وَ

از آن صدقہ چیزے و چون می آمد نزد آنحضرت ہدیہ فرستاد بسوی ایشان و

أَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا فَسَاءَنِي ذَلِكَ

می گرفت از آن ہدیہ و شریک میگردانید ایشان را در آن ہدیہ پس خلاف خواہش نفس معلوم شد مرا این

فَقُلْتُ وَمَا هَذَا اللَّبَنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ كُنْتُ

پس گفتم در نفس خود و چیست این قدر شیر در اہل صفہ بودم

أَحَقُّ أَنْ أُصِيبَ مِنْ هَذَا اللَّبَنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى

سزاوار تر بانیکہ بگیرم ازین شیر یک خوردنی و تواناشوم

بِهَا فَإِذَا جَاءَ أَمَرَنِي فَكُنْتُ أَنَا أُعْطِيهِمْ وَمَا عَسَى

بآن پس چون آمد نزد اہل صفہ فرمود آنحضرت مرا پس بودم من کہ میدادم ایشان را و چہ عیب بود

أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هَذَا اللَّبَنِ وَلَمْ يَكُنْ مِّنْ طَاعَةِ اللَّهِ

اینکہ برسد مرا ازین شیر و نبود از فرمان خدا

وَطَاعَةِ رَسُولِهِ بُدٌّ فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ فَأَقْبَلُوا

و فرمان رسول خدا چارہ پس آمدم نزد اہل صفہ پس خواندم ایشانرا پس آمدند اہل صفہ

فَاسْتَأْذَنُوا فَأَذِنَ لَهُمْ وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنَ الْبَيْتِ

پس دستوری خواستند پس دستوری داد آنحضرت مرایشان را و گرفتند اہل صفہ جای ہای نشستن خود را از خانہ

قَالَ يَا أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ

گفت اے ابوہریرہ گفتم لبیک یا رسول اللہ گفت

خُذْ فَأَعْطِهِمْ فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ

بگیر پس بدہ ایشان را پس گرفتم قدح را پس شروع کردم

أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ

کہ میدادم آن شیر مردے را پس میخورد تا آنکہ سیر شود پس برمی گردانید بر

الْقَدَحَ فَأُعْطِيهِ الْقَدَحَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَرْوَى

قدح را پس میدادم مردِ دیگر را قدح پس میخورد تا آنکہ سیر شود

ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى

پس برمی گردانید بر من قدح را تا آنکہ بانجا رسیدم بنبوی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ رَوِيَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ فَأَخَذَ

اللہ علیہ وسلم وقد یکہ سیر شدند قوم همه پس گرفت آنحضرت

الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ فَنَظَرَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمَ

قدح را پس نہاد آن قدح را بر دست مبارک خود پس نگاہ کرد بسوی من پس تبسم کرد

فَقَالَ يَا أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ

پس گفت آنحضرت ای ابوہریرہ گفتم لبیک یا رسول اللہ گفت

بَقِيتُ أَنَا وَأَنْتَ قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

باقی ماندم من و تو گفتم راست گفتی یا رسول اللہ

قَالَ اقْعُدْ فَاشْرَبْ فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ فَقَالَ

گفت آنحضرت بنشین پس بخور از شیر را پس نشستم پس خوردم شیر را پس گفت آنحضرت

اشْرَبْ فَشَرِبْتُ فَمَا زَالَ يَقُوْلُ اشْرَبْ حَتّٰى قُلْتُ

بخور پس خوردم پس ہمیشہ می گفت آنحضرت بخور تا آنکہ گفتم

لَا وَالَّذِيْ بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَجِدُ لَهُ مَسْلَكًا قَالَ

سوگند باذانیکہ فرستاد ترا بحق نمی یابم برای این شیر جای نفوذ گفت آنحضرت

فَأَرِنِيْ فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ فَحَمِدَ اللّٰهَ وَسَمّٰى وَشَرِبَ

پس بنما مرا پس دادم آنحضرت را قدح پس ستود خدارا وبسم اللہ گفت وخورد

الْفَضْلَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الرِّقَاقِ

زیادہ ماندہ را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الرقاق

فِيْ بَابِ كَيْفَ كَانَ عَيْشُ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ

در باب آنکہ چگونہ بود عیش پیغمبر صلعم ودر روایت است از

الْمِقْدَادِ قَالَ أَقْبَلْتُ أَنَا وَصَاحِبَانِ لِيْ وَقَدْ

مقداد کہ گفت متوجہ شدم من و دو یاران من در تحقیق

ذَهَبَتْ أَسْمَاعُنَا وَأَبْصَارُنَا مِنَ الْجَهْدِ فَجَعَلْنَا

گم شد قوت شنوائی و بینائی ما بسبب گرسنگی پس شروع کردیم

نَعْرِضُ أَنْفُسَنَا عَلٰى أَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

کہ پیش میکردیم خودرا بر اصحاب پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَيْسَ أَحَدٌ مِّنْهُمْ يَقْبَلُنَا فَأَتَيْنَا

اللہ علیہ وسلم پس نبود ہیچ یکے از ایشان کہ پذیرد مارا پس آمدیم نزد

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْطَلَقَ بِنَا إِلٰى أَهْلِهٖ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس برد ما را بسوی اہل خود

فَاِذَا ثَلٰثَةُ اَعْنُزٍ فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

پس آنگاہ سہ گوسفند بزیدند و شیر ہم گفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

اِحْتَلِبُوْا ھٰذَا اللَّبَنَ بَیْنَنَا قَالَ فَکُنَّا نَحْتَلِبُ فَیَشْرَبُ

بدوشید این شیر را میان ما گفت مقداد پس دوشیدیم شیر را پس میخورد

کُلُّ اِنْسَانٍ مِنَّا نَصِیْبَہٗ وَنَرْفَعُ لِلنَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ

ہر آدمی از ما نصیب خود را و برداشتیم برای پیغمبر صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ نَصِیْبَہٗ قَالَ فَیَجِیْءُ مِنَ اللَّیْلِ فَیُسَلِّمُ

علیہ وسلم نصیب آنحضرت را گفت مقداد پس می آمد آنحضرت بوقت شب پس سلام میکرد

تَسْلِیْمًا لَا یُوْقِظُ نَائِمًا وَیُسْمِعُ الْیَقْظَانَ قَالَ ثُمَّ یَاْتِی

سلام کردنی که بیدار نمی کرد خفتہ را و می شنوانید بیدار را گفت مقداد پس می آمد

الْمَسْجِدَ فَیُصَلِّیْ ثُمَّ یَاْتِیْ شَرَابَہٗ فَیَشْرَبُ فَاَتَانِی الشَّیْطَانُ

در مسجد پس نماز میگزارد پس می آمد نزد شیر خود پس میخورد آن شیر را پس آمد نزد من شیطان

ذَاتَ لَیْلَۃٍ وَقَدْ شَرِبْتُ نَصِیْبِیْ فَقَالَ مُحَمَّدٌ یَاْتِیْ

شبے درحالیکہ خورده بودم نصیب خود را پس گفت شیطان محمد می آید

الْاَنْصَارَ فَیُحْفُوْنَہٗ وَیُصِیْبُ عِنْدَھُمْ مَا یُصِیْبُہٗ حَاجَۃٌ

نزد انصار پس خدمت می کنند آنحضرت را و می یابد آنحضرت نزد ایشان نیست آنحضرت را احاجت

اِلٰی ھٰذِہِ الْجُرْعَۃِ فَاَتَیْتُھَا فَشَرِبْتُھَا فَلَمَّا اَنْ وَغَلَتْ

این جرعه پس آمدم نزد آن پس خوردم آنرا پس چون داخل شد آن شیر

فِیْ بَطْنِیْ وَعَلِمْتُ اَنَّہٗ لَیْسَ اِلَیْھَا سَبِیْلٌ قَالَ نَدِمَنِیْ

در شکم و دانستم آنکه نیست بسوی آن راه گفت مقداد پشیمانی داد مرا

الشَّيْطَانُ فَقَالَ وَيْحَكَ مَا صَنَعْتَ أَشَرِبْتَ شَرَابَ

شیطان پس گفت وای ترا است چه کردی یا خوردی شیر

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجِيءَ فَلَا يَجِدُهُ فَيَدْعُو

محمد صلی اللہ علیہ وسلم پس آید آنحضرت پس نیابد آن شیر را پس دعای بد کند

عَلَيْكَ فَتَهْلِكُ فَتَذْهَبُ دُنْيَاكَ وَآخِرَتُكَ وَعَلَيَّ

بر تو پس ہلاک شوی پس برود دنیای تو و آخرت تو و بر من

شَمْلَةٌ إِذَا وَضَعْتُهَا عَلَى قَدَمَيَّ خَرَجَ رَأْسِي وَإِذَا

شملہ بود چون می نهادم آنرا بر دو قدمهای خود بیرون می آمد سر من و چون

وَضَعْتُهَا عَلَى رَأْسِي خَرَجَ قَدَمَايَ وَجَعَلَ لَا يَجِيئُنِي

می نهادم آنرا بر سر خود بیرون می آمد دو قدمهای من و گشت که نمی آمد مرا

النَّوْمُ وَأَمَّا صَاحِبَايَ فَنَامَا وَلَمْ يَصْنَعَا مَا صَنَعْتُ

خواب ولیکن دو یاران من پس خفتند و نه کردند آنچه من کرده ام

قَالَ فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ كَمَا كَانَ

گفت مقداد پس آمد پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم پس سلام کرد چنانکہ

يُسَلِّمُ ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى ثُمَّ أَتَى شَرَابَهُ فَكَشَفَ

سلام میکرد پستر آمد در مسجد پس نماز گزارد پستر آمد نزد شیر خود پس برہنہ کرد

عَنْهُ فَلَمْ يَجِدْ فِيهِ شَيْئًا فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ

آنرا پس نیافت در آن چیزے پس برداشت سر مبارک خود را بسوی آسمان

فَقُلْتُ الْآنَ يَدْعُو عَلَيَّ فَأَهْلَكُ فَقَالَ اللّٰهُمَّ أَطْعِمْ

گفتم در این وقت دعای بد میکند بر من پس ہلاک خواہم شد پس گفت آنحضرت ای پروردگار من خورانید

مَنْ اَطْعَمَنِیْ وَاسْقِ مَنْ سَقَانِیْ قَالَ فَعَمَدْتُ اِلَی

کسے را کہ خورانید مرا وسیراب کس کسے را کہ سیراب کرد مرا گفت قصد او پس تہیہ کردم

الشَّمْلَةِ فَشَدَدْتُهَا عَلَیَّ وَاَخَذْتُ الشَّفْرَةَ فَا

شملہ پس بستم آنرا برخود و گرفتم کارد تیز را پس رفتم

اِلَی الْاَعْنُزِ اَیَّتُهَا اَسْمَنُ فَاَذْبَحُهَا لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی

بسوے ماد گان بز کہ کدام فربہ تر است پس ذبح کنم آنرا برائے پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَاِذَا هِیَ حَافِلٌ وَاِذَا هُنَّ حُفَّلٌ

اللہ علیہ وسلم پس ناگاہ آں پر شیر بود وناگاہ آن ہمہ پر شیر بودند

كُلُّهُنَّ فَعَمَدْتُ اِلَی اِنَاءٍ لِاٰلِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

پس آہنگ کردم بسوے آنند سے کہ برائے آل محمد صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَا كَانُوْا یَطْمَعُوْنَ اَنْ یَحْتَلِبُوْا فِیْهِ قَالَ فَحَلَبْتُ

وسلم بود آنکہ امید داشتند اینکہ دوشند دران آنند گفت قصد او پس شیر دوشیدم

فِیْهِ حَتّٰی عَلَتْهُ رَغْوَةٌ فَجِئْتُ اِلَی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی

دران آنند تا آنکہ بالا برآمد بہان کف پس آدم بسوے پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَشَرِبْتُمْ شَرَابَكُمُ اللَّیْلَةَ قَالَ

اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت آیا خوردید مشروب خویش را امشب گفت

قُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِشْرَبْ فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَنِیْ

گفتم یا رسول اللہ بخور پس خورد پس داد آنحضرت مرا

فَقُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِشْرَبْ فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَنِیْ فَلَمَّا

پس گفتم یا رسول اللہ بخور پس خورد پس داد آنحضرت مرا چون

عَرَفْتُ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ رَوِيَ
دانستم اینکہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم بتحقیق سیراب شد
وَاَصَبْتُ دَعْوَتَهٗ ضَحِكْتُ حَتّٰى اُلْقِيْتُ اِلَى
و یافتم دعای آنحضرت را خندیدم تا آنکہ انداخته شدم بسوے
الْاَرْضِ قَالَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
زمین گفت مقداد پس گفت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم
اِحْدٰى سَوْاٰتِكَ يَا مِقْدَادُ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
یکے از بیہودہ گوی ای مقداد پس گفتم یا رسول اللہ
كَانَ مِنْ اَمْرِيْ كَذَا وَكَذَا وَفَعَلْتُ كَذَا فَقَالَ
بود از شان من چنین و چنین و کردم چنین پس گفت
النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا هٰذِهٖ اِلَّا رَحْمَةٌ مِّنَ
پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم نیست این مگر رحمت از
اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ اَفَلَا كُنْتَ اٰذَنْتَنِيْ فَنُوْقِظَ صَاحِبَنَا
خدای عز و جل آیا پس آگاہی نمی دادی مرا تا پس بیدار کردے دیگر یاران خود را
فَيُصِيْبَ اَنْ مِنْهَا قَالَ فَقُلْتُ وَالَّذِيْ بَعَثَكَ بِالْحَقِّ
پس یافتے از آن شیر گفت مقداد پس گفتم سوگند بذاتیکہ فرستاد ترا بحق
مَا اُبَالِيْ اِذَا اَصَبْتَهَا وَاَصَبْتُهَا مَعَكَ مَنْ اَصَابَهَا
باک نمی دارم چون یافتی تو آنرا و یافتم من آنرا با تو کسے را کہ یافت آنرا
مِنَ النَّاسِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِهٖ
از جملۂ مردم روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الاشربة في باب اكرام الضيف وعن انس

الاشربة کتاب باب اکرام مهمان روایت است از انس

قال اصاب اهل المدينة قحط على عهد

گفت رسید اهل مدینه قحط بزمان

رسول الله صلى الله عليه وسلم فبينما هو يخطب

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس در آنحال که آنحضرت خطبه میخواند

يوم الجمعة اذ قام رجل فقال يا رسول الله

بروز جمعه ایستاد مردی پس گفت یا رسول الله

هلكت الكراع وهلكت الشاء فادع الله يسقينا

هلاک شدند اسپان و هلاک شدند گوسپندان پس دعا کن از خدا که سیراب کند ما را

فمد يديه ودعا قال انس وان السماء لمثل

پس دراز کرد دو دست مبارک را و دعا کرد گفت انس و تحقیق آسمان مانند

الزجاجة فهاجت ريح وانشأت سحابا ثم اجتمع ثم

آبگینه بود پس برانگیخته شد بادیکه و پیدا کرد ابرها پس جمع شد تا آنکه

ارسلت السماء عزاليها فخرجنا نخوض الماء حتى

فرو هشته کرد آسمان دهانهای ریزین خود را پس بیرون شدیم در حالیکه در آب می رفتیم تا آنکه

اتينا منازلنا فلم نزل نمطر الى الجمعة الاخرى

آمدیم در سرایهای خویش پس همیشه بودیم که باران بر ما می شد تا جمعه دیگر

فقام اليه ذلك الرجل او غيره فقال يا رسول الله

پس بایستاد بسوی آنحضرت آن مرد سابق یا دیگر پس گفت یا رسول الله

تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ فَادْعُ اللّٰهَ يَحْبِسْهُ فَتَبَسَّمَ ثُمَّ

ویران شدند خانها پس دعا کن از خدا کہ باز دارد این بارش را پس تبسم کرد آنحضرت پس

قَالَ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَنَظَرْتُ إِلَى السَّحَابِ تَصَدَّعُ حَوْلَ

گفت آنحضرت بیارا ن گرد اگرد ما و نہ بر ما پس نگاہ کردیم بسوے ابر پراگندہ شد گرد

الْمَدِينَةِ كَأَنَّهَا إِكْلِيلٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

مدینہ گویا آن تاج است روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

در کتاب الانبیاء در باب علامات النبوۃ

وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از ابی سلمہ کہ گفت بود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ الْهَدِيَّةَ وَلَا يَقْبَلُ الصَّدَقَةَ

اللہ علیہ وسلم میخورد ہدیہ را و نمی پذیرفت صدقہ را بر اے نحو

فَأَهْدَتْ لَهُ امْرَأَةٌ مِنْ يَهُودِ خَيْبَرَ شَاةً مَصْلِيَّةً

پس ہدیہ فرستاد برای آنحضرت زنے از یہود خیبر گوسپند بریان کردہ شدہ

فَتَنَاوَلَ مِنْهَا وَتَنَاوَلَ مِنْهَا بِشْرُ بْنُ الْبَرَاءِ ثُمَّ رَفَعَ

پس خورد آنحضرت ازان و خورد ازان بشر بن براء پس بالا برد آنحضرت

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ هٰذِهِ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم دست مبارک خود را پس گفت آنحضرت بتحقیق این

تُخْبِرُنِي أَنَّهَا مَسْمُومَةٌ فَمَاتَ بِشْرُ بْنُ الْبَرَاءِ فَأَرْسَلَ

خبر داد مرا اینکہ بر آئینہ آن زہر کردہ شدہ است پس مرد بشر بن براء پس بفرستاد

إِلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا حَمَلَكِ عَلَى مَا
اے وہی اس نبی پر صلی اللہ علیہ وسلم چیز نے کہ گیا تجھ کو اوپر
صَنَعْتِ فَقَالَتْ إِنْ كُنْتَ نَبِيًّا لَمْ يَضُرَّكَ شَيْءٌ وَ
کام کے پس کہا اس نے اگر ہے تو پیغمبر زیان نہ ہوا ہے گا تجھ کو کچھ اور
إِنْ كُنْتَ مَلِكًا أَرَحْتُ النَّاسَ مِنْكَ فَقَالَ فِي
اگر ہے تو بادشاہ آسائش دے گا میں لوگوں کو تجھ سے پس کہا آنحضرت نے
مَرَضِهِ مَا زِلْتُ مِنَ الْأُكْلَةِ الَّتِي أَكَلْتُ بِخَيْبَرَ
بیماری خود ہمیشہ رہا ہوں میں کھانے سے جو کھایا میں نے خیبر
فَهٰذَا أَوَانُ انْقِطَاعِ أَبْهَرِي رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي
پس یہ وقت ہے بریدہ شدن رگ دل کا روایت کیا اس حدیث کو دارمی نے
أَوَائِلِ سُنَنِهِ فِي بَابِ مَا أَكْرَمَ اللّٰهُ النَّبِيَّ صَلَّى مِنْ
شروع سنن اپنی میں باب تکریم کرنا اللہ کا پیغمبر صلعم کا
كَلَامِ الْمَوْتَى وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ أَنَّ النَّبِيَّ
کلام مردوں کا اور جابر بن عبد اللہ سے کہ تحقیق پیغمبر
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُومُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَى
صلی اللہ علیہ وسلم تھا کہ کھڑا ہوتا روز جمعہ کی
شَجَرَةٍ أَوْ نَخْلَةٍ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَوْ رَجُلٌ
درخت یا کھجور کا پس کہا ایک عورت نے انصار کی یا مرد نے
يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَا نَجْعَلُ لَكَ مِنْبَرًا قَالَ إِنْ شِئْتُمْ
یا رسول اللہ کیا نہ بنا دیں ہم واسطے تیرے منبر کہا آنحضرت نے اگر چاہو تم

فجعلوا له منبرا فلما كان يوم الجمعة دفع الى

پس ساختند برای آنحضرت منبر پس چون شد روز جمعه دفع کرده شد آنحضرت بسوی

المنبر فصاحت النخلة صياح الصبي ثم نزل

منبر پس فریاد کرد آن تنه درخت خرما همچو فریاد کودک پسر فرود آمد

النبي صلى الله عليه وسلم فضمها اليه فانت انين

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس ضم کرد او را بسوی خود پس گفت آن تنه درخت

الصبي الذي يسكن قال كانت تبكي على ما

کودک که ساکن گردانیده میشود گفت آنحضرت گریه میکرد بر آنچه

كانت تسمع من الذكر عندها وعنه قال

می شنید از ذکر نزد خود و نیز از جابر روایت است که

كان المسجد مسقوفا على جذوع من نخل

بود مسجد مسقوف بر تنهای از درخت خرما

فكان النبي صلى الله عليه وسلم اذا خطب يقوم

پس بود پیغمبر صلی الله علیه وسلم چون خطبه میخواند می ایستاد

الى جذع منها فلما صنع له المنبر فكان عليه

بسوی تنه از آن تنهای درخت خرما پس چون ساخته شد برای آنحضرت منبر پس بود آنحضرت بر منبر

فسمعنا لذلك الجذع صوتا كصوت العشار

پس شنیدیم از آن جذع آواز همچو آواز ماده شتر دوساله

حتى جاء النبي صلى الله عليه وسلم فوضع يده

تا آنکه آمد پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس نهاد آنحضرت دست

عَلَيْهَا فَسَكَتَ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

برو پس ساکن شد آن جذع روایت این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ صَالِحِ

الانبیاء در باب علامات نبوت و در روایت است از صالح

ابْنِ حَيَّانَ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ

پس حیان واو روایت کرد از ابن بریده واو روایت کرد از پدر خود گفت بود

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ قَامَ فَطَالَ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون خطبہ بخواند می استاد پس دراز میکرد

الْقِيَامَ فَكَانَ يَشُقُّ عَلَيْهِ قِيَامُهُ فَأُتِيَ بِجِذْعٍ فَجُعِلَتْ

قیام را پس سخت میشد بران حضرت قیام پس آورده شد تنه درخت خرما و

فَحُفِرَ لَهُ وَأُقِيمَ إِلَى جَنْبِهِ قَائِمًا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس زمین کنده شد برای او و استاده کرده شد بسوی پهلوی او قائم برای پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ

وسلم پس بود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون خطبہ بخواند

فَطَالَ الْقِيَامَ عَلَيْهِ اسْتَنَدَ إِلَيْهِ فَأَتَاهُ عَلَيْهِ فَصَبَرَ

پس دراز میشد قیام بر آنحضرت پشت می نهاد آنحضرت بسوی آن جذع پس میکرد بر آن پس گریست

بِهِ رَجُلٌ كَانَ وَرَدَ الْمَدِينَةَ فَرَآهُ قَائِمًا إِلَى

آنرا مردے کہ وارد مدینہ بود بدیں پس دید آنحضرت را استادہ بسوے

جَنْبِ ذَلِكَ الْجِذْعِ فَقَالَ لِمَنْ يَلِيهِ مِنَ النَّاسِ

پہلوے آن جذع پس گفت آن مرد نزدیک آنکہ روی بود او را مردم

لو اعلم ان محمدا يحمدني في شيء يوفق له صنعت
اگر دانستے اینکہ محمد صلے اللہ علیہ وسلم خواہد ستایند مرا در چیزیکہ سود دارد آنحضرت را ہر آئینہ ساختے

له مجلسا يقوم عليه فان شاء جلس ما شاء
برای آنحضرت جائی نشستن استادہ شود بر و پس اگر خواہد بنشیند تا وقتیکہ خواہد

وان شاء قام فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه
و اگر خواہد باستد پس رسید این خبر پیغمبر صلے اللہ علیہ

وسلم فقال ائتوني به فاتوه به فامر ان يصنع
وسلم را پس گفت آنحضرت بیارید آنشخص را پس آوردند او را نزد آنحضرت او را پس فرمود آنحضرت آنکہ

له هذه المراقي الثلث او الاربع هي الان في
برای آنحضرت این زینہای سہ یا چہار را آنکہ در وقت در

منبر المدينة فوجد النبي صلى الله عليه وسلم
منبر مدینہ است پس یافت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

في ذلك راحة فلما فارق النبي صلى الله عليه
در ین آسایش پس چون جدا شد پیغمبر صلے اللہ علیہ

وسلم الجذع وعمد الى هذه التي صنعت له
وسلم از جذع و آہنگ کرد سوی این چیزیکہ ساختہ شد برای آنحضرت

جزع الجذع فحن كما تحن الناقة حين فارقه
ناشکیبائی کرد جذع پس نالہ کرد چنانکہ ناقہ میکند بچہ شتر وقتیکہ جدا شد از ان جذع

النبي صلى الله عليه وسلم فزعم ابن بريدة ان
پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس اعتقاد کرد ابن بریدہ از

ذکر فرمودن ای حضرت صلے اللہ علیہ وسلم
در اصلاح تزویج ابی طلحہ و قال اللہ تعالیٰ
ذکر فرمودن حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہما
فی شرح حدیث ابن عباس رضی اللہ عنہما
فی بیان ان الحنین والبکاء
الشائق من عدم الوفاق
بركة الرسول عليه الصلاة والسلام
على ما ذكره اهل النقل والاسناد
بجواز الاعتبار بالمنبر
٣١٩
وانشق وهذا من اعلام
قوله ابن بريدة كان ابو بكر
طبع البخاري وغيره عن رسول الله صلى الله
رسول الله صلى الله عليه وسلم
قلت وهذا هو القول المذكور فيض ابن
بريدة وقد تقدم ايضا عن ابن
والله اعلم
٢

أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ سَمِعَ
پدر خود آنکہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون شنید
حَنِينَ الْجِذْعِ رَجَعَ إِلَيْهِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ وَقَالَ
نالۂ حذع را باز گشت سوی آں جذع پس نہاد پس وسے بر خود را بر و گفت
اخْتَرْ أَنْ أُغْرِسَكَ فِي الْمَكَانِ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ
بر گزیں آنکہ نشانم ترا در جائیکہ بودی تو در اوّل
فَتَكُونَ كَمَا كُنْتَ وَإِنْ شِئْتَ أَنْ أُغْرِسَكَ فِي الْجَنَّةِ
پس شوی چنانکہ بودی و اگر خواہی آنکہ نشانم ترا در جنت
فَتَشْرَبَ مِنْ أَنْهَارِهَا وَعُيُونِهَا فَيَحْسُنَ نَبْتُكَ وَ
پس نوشی از جویہائے آں و چشمہای آں پس نکو شود رستن تو و
تُثْمِرَ فَيَأْكُلَ أَوْلِيَاءُ اللهِ مِنْ ثَمَرَتِكَ وَنَخْلِكَ فَعَلْتُ
ثمر گیری پس خورند دوستاں خدا از بار تو و نخل تو کہ
فَرَضِيَ أَنَّهُ سَمِعَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
پس اعتقاد کرد راوی حدیث آنکہ او شنید از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم
وَهُوَ يَقُولُ لَهُ نَعَمْ قَدْ فَعَلْتُ مَرَّتَيْنِ فَسَأَلَ النَّبِيَّ
و حالانکہ آنحضرت میگفت مر ای آں جذع آرے تحقیق کردم دو بار پس پرسید پیغمبر
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اخْتَارَ أَنْ أُغْرِسَهُ
صلے اللہ علیہ وسلم را پس گفت آنحضرت اختیار کرد آنکہ من نشانم اورا
فِي الْجَنَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ
در جنت و در روایت است از ابن عباس کہ پیغمبر صلے اللہ

عليه وسلم كان يخطب الى جذع قبل ان يتخذ المنبر

خطبه میخواند بسوی پهلوی تنه درخت خرما پیش از آنکه اختیار کرد منبر را

فلما اتخذ المنبر وتحول اليه حن الجذع فاحتضنه

پس چون اختیار کرد منبر را برگشت بسوی او ناله کرد جذع پس در کنار گرفت آنحضرت

فسكن وقال لو لم احتضنه لحن الى يوم القيمة

پس ساکن شد جذع وگفت آنحضرت اگر در کنار نگرفتمی اورا هرآئینه ناله کردی تا روز قیامت

وفي رواية الطفيل بن ابي بن كعب عن ابيه

در روایت طفیل بن ابی بن کعب از پدر اوست

فلما جاء رسول الله صلى الله عليه وسلم يريد

پس چون آمد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم در جائیکه ازان میگرد

المنبر مر عليه فلما جاوزه خار الجذع حتى تصدع وانشق

منبر را گذشت از تر دان جذع پس چون در گذشت ازان مانند بانگ گاو بانگ کرد جذع تا آنکه پراگنده شد جذع و شگافته شد

فرجع اليه رسول الله صلى الله عليه وسلم فمسحه بيده حتى سكن ثم رجع الى المنبر فقال فكان

پس بازگشت بسوی آن پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس مسح کرد آنرا بدست مبارک خود تا آنکه ساکن شد جذع پس بازگشت آنحضرت بسوی منبر گفت راوی

اذا صلى صلى اليه فلما هدم المسجد اخذ ذلك

چون میگزارد نماز را میگزارد نماز بسوی آن پس چون منهدم شد مسجد گرفت آن

الجذع ابي بن كعب فلم يزل عنده حتى بلي

جذع را ابی بن کعب پس همیشه بود آن جذع نزد وی تا آنکه کهنه شد

فَاَكَلَتْهُ الْاَرَضَةُ وَعَادَ رُفَاتًا وَعَنْ اَبِي الْوَدَّاكِ

پس خوردش کرم و گردید ریزه ریزه و این روایت است از ابی الوداک

عَنْ اَبِي سَعِيْدٍ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و او روایت کرد از ابی سعید گفت بود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ اِلٰى لِزْقِ جِذْعٍ فَاَتَاهُ رَجُلٌ

علیہ وسلم خطبہ میخواند بسوی ہلوی تنہ درخت خرما پس آمد نزد آنحضرت مردے

رُوْمِيٌّ فَقَالَ اَصْنَعُ لَكَ مِنْبَرًا تَخْطُبُ عَلَيْهِ فَصَنَعَ لَهُ

رومی پس گفت آیا سازم برای تو منبر خطبہ بخوانی بر و پس ساخت برای آنحضرت

مِنْبَرًا هٰذَا الَّذِيْ تَرَوْنَ قَالَ فَلَمَّا قَامَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

منبر اینکہ می بینید گفت ابو سعید پس چون استاد بر و پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ حَنَّ الْجِذْعُ حَنِيْنَ

صلی اللہ علیہ وسلم در حالیکہ خطبہ میخواند ناله کرد و جذع

النَّاقَةِ اِلٰى وَلَدِهَا فَنَزَلَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ناقہ شتر بسوی بچہ خود پس فرود آمد بسوی آن جذع پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَمَّهُ اِلَيْهِ فَسَكَنَ فَاَمَرَ بِهٖ اَنْ يُّدْفَنَ لَهُ

علیہ وسلم پس ضم کرد او را بسوی خود پس ساکن شد پس فرمود آنحضرت بآنکہ دفن کنند شود زیر او

وَيُدْفَنَ وَفِيْ رِوَايَةِ اِسْحٰقَ بْنِ اَبِيْ طَلْحَةَ عَنْ اَنَسِ

و دفن کردہ شود و در روایت اسحاق بن ابی طلحہ است از انس

ابْنِ مَالِكٍ فَلَمَّا قَعَدَ نَبِيُّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن مالک پس چون نشست پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

عَلٰى ذٰلِكَ الْمِنْبَرِ خَارَ الْجِذْعُ كَخُوَارِ الثَّوْرِ حَتّٰى ارْتَجَّ
بر آں منبر بانگ کرد جذع مانند بانگ گاؤ تا آنکہ لرزید
الْمَسْجِدُ حُزْنًا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مسجد بسبب اندوہ بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
فَنَزَلَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ
پس فرود آمد بسوی آں جذع پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم از
الْمِنْبَرِ فَالْتَزَمَهٗ وَهُوَ يَخُوْرُ فَلَمَّا الْتَزَمَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ
منبر پس ضم کرد آنحضرت جذع را در حالیکہ جذع بانگ می کرد مانند بانگ گاؤ پس چوں ضم کرد او را پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَكَنَ ثُمَّ قَالَ اَمَا وَالَّذِيْ نَفْسُ
صلے اللہ علیہ وسلم ساکن شد جذع پس گفت آنحضرت آگاہ باش سوگند بذاتیکہ نفس
مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَوْ لَمْ اَلْتَزِمْهُ لَمَا زَالَ هٰكَذَا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ
محمد در دست قدرت اوست اگر ضم نکردے او را ہر آئینہ ہمیشہ بودے ہمیں طور تا روز قیامت
حُزْنًا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَمَرَ بِهٖ
بسبب اندوہ بر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود بحق جذع
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدُفِنَ رَوٰى
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس دفن کردہ شد روایت کرد
الدَّارِمِيُّ الْاَحَادِيْثَ الْاَرْبَعَةَ فِيْ اَوَائِلِ سُنَنِهٖ فِيْ
دارمی ایں حدیثہا ہے چہارگانہ را در شروع سنن دارمی در
بَابِ مَا اَكْرَمَ النَّبِيُّ صلعم بِحَنِيْنِ الْمِنْبَرِ وَقَالَ اللّٰهُ
باب آنکہ گرامی کردہ شد پیغمبر صلعم بحنین منبر و گفت خدائے

تعالیٰ فِي سُورَةِ الْقَمَرِ اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ۝
تعالیٰ در سورۂ قمر نزدیک شد قیامت و شگافته شد ماہ
وَاِنْ يَّرَوْا اٰيَةً يُّعْرِضُوْا وَيَقُوْلُوْا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ۝ وَ
واگر ببینند کافران نشانه اعراض کنند و گویند سحریست دائم
كَذَّبُوْا وَاتَّبَعُوْٓا اَهْوَآءَهُمْ وَكُلُّ اَمْرٍ مُّسْتَقِرٌّ ۝ عَنِ
تکذیب کردند و پیروی کردند آرزوهای خود را و هر کار قرار گرفته است در وقت خود در دنیا
ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ انْشَقَّ الْقَمَرُ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ
ابن مسعود گفت شق شد ماہ در زمانه رسول الله
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِرْقَتَيْنِ فِرْقَةً فَوْقَ الْجَبَلِ
صلی الله علیه وسلم دو حصه یک پاره بر کوه
وَفِرْقَةً دُوْنَهُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و دیگر زیر آن کوه پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
اشْهَدُوْا وَعَنْ اَبِيْ مَعْمَرٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ انْشَقَّ
گواه شوید و در روایت است از ابی معمر و او روایت کرده از عبد الله که گفت شگافت
الْقَمَرُ وَنَحْنُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَارَ
ماہ را ما پیغمبر صلی الله علیه وسلم بودیم پس گردید
فِرْقَتَيْنِ فَقَالَ لَنَا اشْهَدُوْا وَعَنْ قَتَادَةَ عَنْ
دو پاره پس فرمود ما را گواه شوید و در روایت است از قتادة و او روایت کرده از
اَنَسٍ قَالَ سَاَلَ اَهْلُ مَكَّةَ اَنْ يُّرِيَهُمْ اٰيَةً فَاَرَاهُمُ
انس گفت سوال کردند اهل مکه آنکه بنماید ایشان را آیتی پس بنمود ایشان را

اَلشِّقَاقُ الْقَمَرِ رَوَى الْبُخَارِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ

شگافتہ شدن ماہ روایت کرد بخاری این سہ حدیث سورا

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سورہ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَرَوَاهَا مُسْلِمٌ مَعَ تَغَايُرٍ يَسِيْرٍ

اقتربت الساعۃ وروایت کرد ایں سہ حدیثہا را مسلم با تغیر اندک

فِيْ بَعْضِ الْاَلْفَاظِ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّوْبَةِ

در بعض الفاظ در صحیح مسلم در کتاب التوبۃ

فِيْ بَابِ انْشِقَاقِ الْقَمَرِ وَفِيْ رِوَايَةِ قَتَادَةَ عَنْ اَنَسٍ

در باب انشقاق قمر و در روایت قتادہ از انس است کہ

عِنْدَ مُسْلِمٍ فَاَرَاهُمْ انْشِقَاقَ الْقَمَرِ مَرَّتَيْنِ

نزد مسلم پس بنمود ایشانرا شگافتہ شدن ماہ دو بار

اَلْبَابُ الرَّابِعُ عَشَرَ فِي الْمِعْرَاجِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

باب چہاردہم در بیان معراج گفت اللہ تعالے

فِيْ اَوَّلِ سُوْرَةِ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ سُبْحٰنَ الَّذِيْ

در شروع سورہ بنی اسرائیل پاکی آن ذات راست

اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اِلَى

کہ ببرد بندہ خود را شبے از مسجد حرام بسوے

الْمَسْجِدِ الْاَقْصَى الَّذِيْ بٰرَكْنَا حَوْلَهٗ لِنُرِيَهٗ

مسجد اقصے آن مسجد کہ برکت نہادیم گرداگرد او تا بنمایم اورا

مِنْ اٰيٰتِنَا اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ

بعض نشانہائے خود بدرستیکہ او شنوا بینا ست و گفت خدای

تَعَالٰى فِي الرُّكُوْعِ السَّادِسِ مِنَ السُّوْرَةِ الْمَذْكُوْرَةِ

تعالیٰ در رکوع ششم از سورۂ مذکور

وَاِذْ قُلْنَا لَكَ اِنَّ رَبَّكَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ ۭ وَمَا جَعَلْنَا

و یاد کن چون گفتیم ترا بدستیکہ پروردگار تو در گرفتہ است بمردم را یعنی در قبضۂ قدرت دارد پس ایمن مباش و ما نکردیم

الرُّءْيَا الَّتِيْٓ اَرَيْنٰكَ اِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ

آن چیزی را کہ نمودیم ترا مگر آزمایش مردمان را و درخت را

الْمَلْعُوْنَةَ فِي الْقُرْاٰنِ ۭ وَنُخَوِّفُهُمْ ۙ فَمَا يَزِيْدُهُمْ اِلَّا

کہ لعنت کردہ شد در قرآن و بترسانیم ایشان را پس نمی افزاید ایشان را

طُغْيَانًا كَبِيْرًا ۝ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِيْ قَوْلِهٖ

سرکشی بزرگ را و بروایت است از ابن عباس در تفسیر کلام باری

تَعَالٰى وَمَا جَعَلْنَا الرُّءْيَا الَّتِيْٓ اَرَيْنٰكَ اِلَّا فِتْنَةً

تعالیٰ و ما نکردیم آن چیزی را کہ نمودیم ترا مگر

لِّلنَّاسِ قَالَ هِيَ رُؤْيَا عَيْنٍ اُرِيَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

للناس گفت ابن عباس این نمودن چشم است کہ نمودہ شد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِهٖٓ اِلٰى بَيْتِ

صلی اللہ علیہ وسلم شبیکہ برده شد آنحضرت بسوی بیت

الْمَقْدِسِ قَالَ وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُوْنَةُ فِي الْقُرْاٰنِ قَالَ

المقدس گفت و درخت لعنت کردہ شد در قرآن گفت

هِيَ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

آں درخت درخت زقوم است روایت کرد ایں حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ الْمِعْرَاجِ وَرَوَاهُ

در کتاب الانبیاء در باب معراج و روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ فِي جَامِعِهِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترمذی در جامع ترمذی در تفسیر سورہ بنی اسرائیل

وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَعَنْ

و گفت ترمذی ایں حدیث حسن صحیح است و روایت است از

أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ

انس کہ پیغمبر نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم آورد

بِالْبُرَاقِ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ مُلْجَمًا مُسْرَجًا فَاسْتَصْعَبَ

براق در شب اسرا لگام کردہ شدہ زین بستہ پس سرکشی کرد براق

عَلَيْهِ فَقَالَ لَهُ جِبْرَئِيلُ أَبِمُحَمَّدٍ تَفْعَلُ هٰذَا

از آنحضرت پس گفت مر براق را جبرئیل ایا بمحمد می کنی ایں سرکشی

فَمَا رَكِبَكَ أَحَدٌ أَكْرَمَ عَلَى اللّٰهِ مِنْهُ قَالَ

پس سوار نشدہ است ترا ہیچ یکے بزرگتر نزد خدا از آنحضرت گفت

فَارْفَضَّ عَرَقًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي جَامِعِهِ

پس ریخت براق خوی را روایت کرد ایں حدیث را ترمذی در جامع ترمذی

فِي تَفْسِيرِ السُّورَةِ الْمَذْكُورَةِ وَقَالَ هٰذَا

در تفسیر سورہ مذکورہ و گفت ترمذی ایں

حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ

حدیث حسن غریب است و ما نمی شناسیم او را مگر از

حَدِيثِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ وَعَنْ قَتَادَةَ عَنْ

حدیث عبد الرزاق و او روایت است از قتادہ و او روایت کرد از

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ

انس بن مالک و او روایت کرد از مالک بن صعصعہ

أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ

کہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حدیث بیان کرد ہم صحابہ را

عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِهِ بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ وَرُبَّمَا

از احوال شبے کہ او را در شب بردند خدا از حضرت در آنجا کہ بودم در حطیم و گاہ گفت یا

قَالَ فِي الْحِجْرِ مُضْطَجِعًا إِذْ أَتَانِي آتٍ فَقَدَّ قَالَ وَ

گفت در حجر در حالیکہ خوابیدہ بودم چون آمد نزدم آمدنی پس بشکافت گفت قتادہ و

سَمِعْتُهُ يَقُولُ فَشَقَّ مَا بَيْنَ هَذِهِ إِلَى هَذِهِ

شنیدم انس را کہ می گفت پس بشکافت چیزے کہ میان این تا ایں

فَقُلْتُ لِلْجَارُودِ وَهُوَ إِلَى جَنْبِي مَا يَعْنِي بِهِ

پس گفتم بہ جارود و آن جارود بود بسوی من پہلوی من چہ چیز را اراده میکند انس بدین قول

قَالَ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ إِلَى شِعْرَتِهِ وَسَمِعْتُهُ

گفت شگاف زیر گلو از بالای سینہ تا زیر ناف وی و شنیدم انس را

يَقُولُ مِنْ قَصِّهِ إِلَى شِعْرَتِهِ فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي

کہ تیز می گفت من قصہ تا شعرہ پس بیرون آورد دل را

باقی صفحہ ۲۲۹

ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئَةٍ إِيمَانًا

پستر آورده شد نزد من طشتے از زر پر کرده شده بایمان

فَغُسِلَ قَلْبِي ثُمَّ حُشِيَ ثُمَّ أُعِيدَ ثُمَّ أُتِيتُ

پس شسته شد دل من پستر پر کرده شد ایمان پستر باز نهاده شد بجای خود پستر آورده شدم

بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ

نزد مرکبے فروتر از قامت پایان استر و بالای خر سفید

فَقَالَ لَهُ الْجَارُودُ هُوَ الْبُرَاقُ يَا أَبَا حَمْزَةَ

پس گفت مر انس را جارود ایا آن مرکب براق بود یا ابا حمزه

قَالَ أَنَسٌ نَعَمْ يَضَعُ خَطْوَهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ

گفت انس آرے می نهاد آن براق گام خود را نزد نهایت منتهاے بصر خود

فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ فَانْطَلَقَ بِيَ جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَى

پس سوار کرده شدم من بروی پس برفت با من جبرئیل تا آنکه آمد

السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ فَقِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ

بآسمان فرود نخست پس طلب کرد جبرئیل کشادن در آسمان را پس گفته شد کیست این گفت

جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ

جبرئیل گفته شد و کیست همراه تو گفت محمد است گفته شد ایا

وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ

و تحقیق که فرستاده شده است بسوی او آنحضرت گفت جبرئیل آرے گفته شد مرحبا بهم پس خوش

الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا فِيهَا آدَمُ

آمدنی است آمد پس کشاده شد پس چون در رسیدم پس ناگاه درآن آسمان آدم بود

فَقَالَ هٰذَا اَبُوْكَ اٰدَمُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ

پس گفت جبرئیل این پدرت آدم پس سلام ده بروی پس سلام دادم

عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاِبْنِ الصَّالِحِ

بر آدم علیہ السلام پس جواب سلام داد پس گفت آدم علیہ السلام مرحبا پسر

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ حَتّٰى اَتَى السَّمَآءَ الثَّانِيَةَ

و پیغمبر صالح پس برالا رفت جبرئیل تا آنکہ آمد آسمان دوم

فَاسْتَفْتَحَ قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَ

پس طلب کرد جبرئیل کشادن در را گفتہ شد کیست این گفت جبرئیل گفتہ شد و

مَنْ مَّعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ

کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفتہ شد آیا و بفرستادہ شد بسوی او

قَالَ نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَآءَ فَفَتَحَ

گفت جبرئیل آری گفتہ شد مرحبا بہ پس خوش آمدنی است آمد پس کشادہ شد

فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا يَحْيٰى وَعِيْسٰى وَهُمَا ابْنَا الْخَالَةِ

پس چون رسیدم بآسمان دوم ناگاہ یحیی و عیسی علیہما السلام بودند ہر دو پسران خالہ بود

قَالَ هٰذَا يَحْيٰى وَعِيْسٰى فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا فَسَلَّمْتُ

گفت جبرئیل این یحیی است و این عیسی پس سلام دہ بر ایشان پس سلام دادم

فَرَدَّا ثُمَّ قَالَا مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

پس جواب سلام دادند پس گفتند یحیی و عیسی مرحبا برادر صالح و پیغمبر صالح

ثُمَّ صَعِدَ بِيْ اِلَى السَّمَآءِ الثَّالِثَةِ فَاسْتَفْتَحَ قِيْلَ

پس برد مرا بسوی آسمان سوم پس طلب کرد جبرئیل کشادن در آسمان را گفتہ

مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ
گفت این کیست گفت جبرئیل گفته شد و کیست با تو گفت جبرئیل
مُحَمَّدٌ قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ فَمَرْحَبًا
محمد است گفته شد و او را بسوی کسے فرستاده شد بسوی او گفت جبرئیل آرے گفته شد پس خوش
بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا اَبُو
باد او را پس خوش آمدنی است آمد پس گشاده شد پس چون رسیدم ناگاه حضرت یوسف بود
قَالَ هٰذَا اَبُوْكَ يُوْسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ
گفت جبرئیل این پدر تو یوسف است پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروے
فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ
پس جواب سلام داد پس گفت مرحبا بر برادر صالح و پیغمبر صالح
ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى اَتَى السَّمَآءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ
پس بالا برد مرا جبرئیل تا آنکه آمد بآسمان چهارم پس طلب کرد گشادن در را
قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَعَكَ
گفته شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل گفته شد و کیست با تو
قَالَ مُحَمَّدٌ قِيْلَ اَوَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ
گفت محمد است گفته شد آیا و بتحقیق کسے فرستاده شد بسوی او گفت جبرئیل آرے گفته شد
مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ
مرحبا باد او را پس خوش آمدنی است آمد پس گشاده شد پس چون رسیدم
اِلٰى اِدْرِيْسَ قَالَ هٰذَا اِدْرِيْسُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ
بسوی ادریس گفت جبرئیل این ادریس است پس سلام ده بروے

قولہ صلے اللہ علیہ وسلم الخ
اس حدیث سے معلوم ہوا کہ
ادریس قال ہارون الخ
قولہ صلے اللہ علیہ وسلم الخ
قال ابن عباس الخ
والذی نفسی بیدہ الخ
الصالح کی قید سے
اللہ تعالیٰ کی مراد
ہے
وقال اللہ الخ
ولیس ہذا بخلاف
ہذا الحدیث
ہذا الحدیث
وکلم فان قولہ الخ
ان یکون قد
وقد جاء
اخوۃ ادریس
کلام اللہ

فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ
پس سلام دادم بروے پس جواب سلام داد پس گفت او پس مرحبا بہ برادر صالح
وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ
و پیغمبر صالح پس بالا برد مرا جبرئیل تا آنکہ آمد آسمان
الْخَامِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جَبْرَئِيلُ
پنجم پس طلب کرد جبرئیل گشادن در آسمان را گفتہ شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل
قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ
گفتہ شد و کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفتہ شد آیا او بتحقیق بسے فرستادہ شد
إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ
بسوی وی گفت جبرئیل آرے گفتہ شد مرحبا بر او پس خوش آمدنی است آمد
فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا هَارُونُ قَالَ هٰذَا هَارُونُ
پس چون رسیدم پس ناگاہ ہارون پس گفت جبرئیل این ہارون است
فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا
پس سلام دہ بروے پس سلام دادم بروے پس جواب سلام داد پس گفت ہارون مرحبا
بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى
بہ برادر صالح و پیغمبر صالح پس بالا برد مرا جبرئیل تا آنکہ
أَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ
آمد جبرئیل آسمان ششم پس طلب کرد کشادن در را گفتہ شد کیست این گفت
جَبْرَئِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ
جبرئیل گفتہ شد و کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفتہ شد و بتحقیق بسے فرستادہ شد

إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قَالَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا

بسوی وی گفت آرے گفت مرحبا بہ پس خوش آمدنی است آمد پس چون

خَلَصْتُ فَإِذَا مُوسَى قَالَ هٰذَا مُوسَى فَسَلَّمْتُ

رسیدم پس ناگاہ موسیٰ بود گفت این موسیٰ است پس سلام دہ

عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ

بروے پس سلام دادم بروے پس جواب سلام داد پستر گفت مرحبا برادر

الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ فَلَمَّا تَجَاوَزْتُ بَكَى فَقِيلَ لَهُ

صالح و پیغمبر صالح پس وقتیکہ گذشتم از پیش موسیٰ گریست موسیٰ گفتہ شد مر موسیٰ را

مَا يُبْكِيكَ قَالَ أَبْكِي لِأَنَّ غُلَامًا بُعِثَ بَعْدِي

چہ چیز می گریاند ترا گفت موسیٰ علیہ السلام می گریم بسبب اینکہ کودکے فرستادہ شد پس من

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَكْثَرُ مِمَّنْ يَدْخُلُهَا

درآید دربہشت از امت وے اکثر از کسانیکہ درآیند دربہشت

مِنْ أُمَّتِي ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ

از امت من پستر بالا برد مرا جبرئیل بسوی آسمان ہفتم

فَاسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ

پس طلب کرد کشادن در را جبرئیل گفتہ شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل

قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ بُعِثَ

گفتہ شد و کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفتہ شد او مبعوث کسے فرستادہ شد

إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قَالَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ فَلَمَّا

بسوی آنحضرت گفت جبرئیل آرے گفت مرحبا بہ پس خوش آمدنی است آمد پس چون

خَلَصْتُ فَإِذَا إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ هٰذَا أَبُوكَ

فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَقَالَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ السَّلَامَ

قَالَ مَرْحَبًا بِالِابْنِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ رُفِعْتُ

إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى فَإِذَا نَبْقُهَا مِثْلُ قِلَالِ هَجَرَ وَ

إِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الْفِيَلَةِ قَالَ هٰذِهِ سِدْرَةُ

الْمُنْتَهَى وَإِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ نَهْرَانِ بَاطِنَانِ وَ

نَهْرَانِ ظَاهِرَانِ فَقُلْتُ مَا هٰذَانِ يَا جِبْرَئِيلُ

قَالَ أَمَّا الْبَاطِنَانِ فَنَهْرَانِ فِي الْجَنَّةِ وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ

فَالنِّيلُ وَالْفُرَاتُ ثُمَّ رُفِعَ لِي الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ ثُمَّ

أُتِيتُ بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ فَإِنَاءٍ مِنْ عَسَلٍ

فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ فَقَالَ هِيَ الْفِطْرَةُ أَنْتَ عَلَيْهَا

پس گرفتم شیر را پس گفت جبرئیل این شیر فطرت است تو بر این فطرت خواهی بود

وَأُمَّتُكَ ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ الصَّلَوَاتُ خَمْسِينَ

و امت تو پس فرض کرده شد بر من نماز پنجاه

صَلَاةً كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ ثُمَّ مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى

نماز هر روز پس برگشتم پس گذشتم نزد موسی علیه السلام

فَقَالَ بِمَا أُمِرْتَ قَالَ أُمِرْتُ بِخَمْسِينَ صَلَاةً كُلَّ

پس گفت موسیٰ بچہ چیز امر کردہ شدی گفت امر کردہ شدم بہ پنجاہ نماز ہر

يَوْمٍ قَالَ إِنَّ أُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيعُ خَمْسِينَ صَلَاةً

روز گفت موسیٰ بدرستیکہ امت تو نمی تواند پنجاہ نماز

كُلَّ يَوْمٍ وَإِنِّي وَاللَّهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَ

ہر روز و بدرستیکہ من سوگند بخدا آزمودہ ام مردم را قبل از تو و

عَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ إِلَى

معالجہ کردم بنی اسرائیل را سخت ترین معالجہ پس باز برو بسوی

رَبِّكَ فَسَلْهُ التَّخْفِيفَ لِأُمَّتِكَ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ

پروردگار خود پس سوال کن از پروردگار خود آسانی را برای امت خود پس برگشتم پس وضع کرد

عَنِّي عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ فَرَجَعْتُ

از من دہ نماز را پس باز برگشتم بسوی موسیٰ پس گفت حضرت موسیٰ مانند گفتار سابق

فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ

پس وضع کرد از من دہ نماز دیگر را پس باز برگشتم بسوی حضرت موسیٰ پس گفت حضرت موسیٰ مانند

فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ عَنِّيْ عَشْرًا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوْسٰى

پس از برگشتم پس کم کرد بر من ده نماز دیگر را پس از برگشتم بسوی حضرت موسیٰ

فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ

پس گفت حضرت موسیٰ مانند قول سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم به نماز هر روز

فَرَجَعْتُ فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ فَأُمِرْتُ بِخَمْسِ

پس باز برگشتم پس گفت حضرت موسیٰ مانند قول سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم به

صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوْسٰى فَقَالَ بِمَا

نماز هر روز پس باز برگشتم بسوی حضرت موسیٰ پس گفت حضرت موسیٰ

أُمِرْتَ قُلْتُ أُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ قَالَ إِنَّ

امر کرده شدی گفتم امر کرده شدم به پنج نماز هر روز گفت بدرستیکه

أُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسَ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَإِنِّيْ

امت تو نمی تواند پنج نماز را هر روز و بدرستیکه من

قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَعَالَجْتُ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ

آزموده ام مردم را پیش از تو و معالجه کردم بنی اسرائیل را

أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ إِلٰى رَبِّكَ فَسَلْهُ التَّخْفِيْفَ

سخت ترین معالجه پس باز برو بسوی پروردگارت پس درخواست کن از پروردگارت تخفیف را

لِأُمَّتِكَ قَالَ سَأَلْتُ رَبِّيْ حَتّٰى اسْتَحْيَيْتُ وَ

برای امت خود گفت آنحضرت سوال کردم از پروردگارم خود تا آنکه شرمسار شدم و

لٰكِنِّيْ أَرْضٰى وَأُسَلِّمُ قَالَ فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادٰى مُنَادٍ

لیکن من راضی میباشم و تسلیم می کنم فرمان خدا را گفت آنحضرت پس وقتیکه گذشتم آواز دهنده آواز داد

أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي رَوَاهُ

گذرانیدم فریضۂ خود را و سبک گردانیدم از بندگان خود روایت کردہ این حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب

الْمِعْرَاجِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ اخْتِصَارٍ وَتَغَيُّرٍ فِي

المعراج و روایت کردہ این حدیث را مسلم با اختصار و تغیر در

بَعْضِ الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ

بعض الفاظ در صحیح مسلم در کتاب الایمان

فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

در باب الاسراء و روایت است از ابی سلمہ بن عبدالرحمن

سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ

شنیدم جابر بن عبد اللہ را کہ بر آنحضرت می شنید از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَمَّا كَذَّبَنِي قُرَيْشٌ قُمْتُ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت وقتیکہ تکذیب کردند مرا کافران قریش

فِي الْحِجْرِ فَجَلَّى اللّٰهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَطَفِقْتُ أُخْبِرُهُمْ

در حجر پس روشن کردانید خدا برای من بیت المقدس را پس در ایستادم کہ خبر می دادم ایشان را

عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

از نشانہای بیت المقدس و حال آنکہ من نگاہ می کردم بسوی آن بیت المقدس را روایت کردہ این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ

در کتاب الانبیاء در باب الاسراء و روایت کردہ این حدیث را

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ

الْبَابُ الْخَامِسَ عَشَرَ فِي شَفَاعَةِ النَّبِيِّ صلى

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَوْنِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ قَالَ اللهُ تَعَالَى فِي الرُّكُوعِ الثَّانِي

مِنْ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ

نَافِلَةً لَّكَ ط عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا

مَحْمُودًا ۝ عَنْ آدَمَ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ

يَقُولُ إِنَّ النَّاسَ يَصِيرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جُثًى كُلُّ

أُمَّةٍ تَتْبَعُ نَبِيَّهَا يَقُولُونَ يَا فُلَانُ اشْفَعْ يَا فُلَانُ

اشْفَعْ حَتَّى تَنْتَهِيَ الشَّفَاعَةُ إِلَى النَّبِيِّ صلى اللهُ عَلَيْهِ

۲۳۸

وَسَلَّمَ فَذٰلِكَ يَوْمَ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ الَّذِي
وسلم پس آن روز است که انشاء خواهد کرد آنحضرت را خدا در مقام پسندیده روایت کرد
الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ
بخاری در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سورهٔ
بَنِي إِسْرَائِيلَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ
بنی اسرائیل و روایت است از ابی هریره که گفت گفت پیغمبر
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ عَسٰى أَنْ يَبْعَثَكَ
خدا صلی الله علیه وسلم در بیان این قول خدا تعالی عسی ان یبعثک
رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا وَسُئِلَ عَنْهَا قَالَ هِيَ الشَّفَاعَةُ
ربک مقاما محمودا و پرسیده شد آنحضرت از آن گفت آنحضرت آن شفاعت است
رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي جَامِعِهِ فِي تَفْسِيرِ السُّورَةِ
روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در تفسیر سورهٔ
الْمَذْكُورَةِ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَ
مذکوره و گفت ترمذی این حدیث حسن است و
عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو
روایت است از ابی حیان تیمی و او روایت کرد از ابی زرعه بن عمرو
بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أُتِيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
بن جریر و او روایت کرد از ابی هریره که گفت آورده شد نزد پیغمبر خدا صلی
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلَحْمٍ فَرُفِعَ إِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَكَانَتْ
الله علیه وسلم گوشتی پس برداشته شد بسوی آنحضرت استخوان دست گوسفند

تُحْبُوْهُ فَنَخَشَ مِنْهَا نَهْشَةً ثُمَّ قَالَ أَنَا سَيِّدُ

النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَهَلْ تَدْرُوْنَ مِمَّ ذٰلِكَ يَجْمَعُ

النَّاسُ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ فِيْ صَعِيْدٍ وَّاحِدٍ

يُسْمِعُهُمُ الدَّاعِيْ وَيَنْفُذُهُمُ الْبَصَرُ وَتَدْنُو الشَّمْسُ

فَيَبْلُغُ النَّاسَ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يُطِيْقُوْنَ

وَلَا يَحْتَمِلُوْنَ فَيَقُوْلُ النَّاسُ أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ بَلَغَكُمْ

أَلَا تَنْظُرُوْنَ مَنْ يَّشْفَعُ لَكُمْ إِلٰى رَبِّكُمْ فَيَقُوْلُ

بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ عَلَيْكُمْ بِآدَمَ فَيَأْتُوْنَ

آدَمَ فَيَقُوْلُوْنَ لَهٗ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ

وَنَفَخَ فِيْكَ مِنْ رُّوْحِهٖ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوْا لَكَ

ترجمہ: تحبوہ فنخش منہا نہشۃ ثم قال انا سید الناس یوم القیمۃ وہل تدرون مم ذلک یجمع الناس الاولین والاخرین فی صعید واحد یسمعہم الداعی وینفذہم البصر وتدنو الشمس فیبلغ الناس من الغم والکرب ما لا یطیقون ولا یحتملون فیقول الناس الا ترون ما قد بلغکم الا تنظرون من یشفع لکم الی ربکم فیقول بعض الناس لبعض علیکم بآدم فیاتون آدم فیقولون لہ انت ابو البشر خلقک اللہ بیدہ ونفخ فیک من روحہ وامر الملائکۃ فسجدوا لک

اشفع لنا الى ربك الا ترى الى ما نحن فيه الا ترى
شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود آیا نگاه نمی کنی بسوی چیزیکه ما در آنیم آیا نگاه نمی کنی

الى ما قد بلغنا فيقول ادم ان ربي قد غضب
بسوی چیزیکه در رسیده ایم ما را پس گوید آدم علیه السلام هر آینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت

اليوم غضبا لم يغضب قبله مثله ولن يغضب
امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت

بعده مثله وانه قد نهاني عن الشجرة فعصيته
بعد امروز مانند آن و هر آینه خدا منع کرده مرا از خوردن باز درخت پس نافرمانی کردم خدا را

نفسي نفسي نفسي اذهبوا الى غيري اذهبوا
نفس من نفس او را بر آن است که شفاعت کرده شود برای او بروید بسوی غیر من بروید

الى نوح فيأتون نوحا فيقولون يا نوح انك
بسوی حضرت نوح علیه السلام پس آیند نزد حضرت نوح پس گویند ای نوح هر آینه تو

انت اول الرسل الى اهل الارض وقد سماك
اول پیغمبران هستی بسوی اهل زمین و بتحقیق نام نهاد ترا

الله عبدا شكورا اشفع لنا الى ربك الا ترى الى
الله بنده سپاس دارنده شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود آیا نگاه نمی کنی بسوی

ما نحن فيه فيقول ان ربي قد غضب اليوم
ما در آنیم پس گوید حضرت نوح هر آینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت امروز

غضبا لم يغضب قبله مثله ولن يغضب بعده
خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت بعد امروز

مِثْلَهٗ وَاِنَّهٗ قَدْ كَانَتْ لِيْ دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلٰى قَوْمِيْ

مانند آن و هر آئینه شان است که تحقیق بود برای من دعای مقبول دعا کردم آنرا بر قوم خود

نَفْسِيْ نَفْسِيْ نَفْسِيْ اِذْهَبُوْا اِلٰى غَيْرِيْ اِذْهَبُوْا

نفسی نفسی نفسی بروید بسوی غیر من بروید

اِلٰى اِبْرَاهِيْمَ فَيَاْتُوْنَ اِبْرَاهِيْمَ فَيَقُوْلُوْنَ يَا اِبْرَاهِيْمُ

بسوی حضرت ابراهیم پس آیند نزد حضرت ابراهیم علیه السلام پس گویند ای ابراهیم

اَنْتَ نَبِيُّ اللّٰهِ وَخَلِيْلُهٗ مِنْ اَهْلِ الْاَرْضِ اشْفَعْ لَنَا

تو پیغمبر خدا هستی و دوست خدا از اهل زمین شفاعت کن برای ما

اِلٰى رَبِّكَ اَلَا تَرٰى اِلٰى مَا نَحْنُ فِيْهِ فَيَقُوْلُ لَهُمْ اِنَّ

بسوی پروردگار خود آیا نظر نمی کنی بسوی چیزیکه ما در آنیم پس گوید بدرستیکه

رَبِّيْ قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ مَغْضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهٗ

پروردگار من تحقیق خشم گرفت امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل ازو

مِثْلَهٗ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهٗ مِثْلَهٗ وَاِنِّيْ قَدْ كُنْتُ

مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت بعد ازو مانند آن و بتحقیق من بودم

كَذَبْتُ ثَلٰثَ كَذَبَاتٍ فَذَكَرَهُنَّ اَبُوْ حَيَّانَ

که دروغ بظاهر گفتم سه دروغ را پس ذکر کرد آن را در روغها را ابو حیان

فِي الْحَدِيْثِ نَفْسِيْ نَفْسِيْ نَفْسِيْ اِذْهَبُوْا اِلٰى غَيْرِيْ

در حدیث نفسی نفسی نفسی بروید بسوی غیر من

اِذْهَبُوْا اِلٰى مُوْسٰى فَيَاْتُوْنَ مُوْسٰى فَيَقُوْلُوْنَ

بروید بسوی حضرت موسیٰ پس آیند نزد حضرت موسیٰ پس گویند

يَا مُوسٰى اَنْتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ فَضَّلَكَ اللّٰهُ بِرِسَالَتِهٖ

ای موسیٰ تو پیغمبر خدا ہستی بزرگی دادترا خدا بہ پیغمبری خود

وَبِكَلَامِهٖ عَلَى النَّاسِ اشْفَعْ لَنَا اِلٰى رَبِّكَ اَمَا تَرٰى

وبکلام خود بر مردم شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا نمی بینی

اِلٰى مَا نَحْنُ فِيْهِ فَيَقُوْلُ اِنَّ رَبِّيْ قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ

بسوی حالیکہ ما در انیم پس گوید حضرت موسیٰ ہر آئینہ پروردگار من بتحقیق خشم گرفت امروز

غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهٗ مِثْلَهٗ وَلَنْ يَّغْضَبَ

خشم گرفتنی کہ خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و ہرگز خشم نخواہد گرفت

بَعْدَهٗ مِثْلَهٗ وَاِنِّيْ قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا لَّمْ اُوْمَرْ بِقَتْلِهَا

بعد امروز مانند آن و ہر آئینہ من کشتم نفسے را کہ امر کردہ نشدم بر آں قتل آں

نَفْسِيْ نَفْسِيْ نَفْسِيْ اِذْهَبُوْا اِلٰى غَيْرِيْ اِذْهَبُوْا اِلٰى

نفسی نفسی نفسی بروید بسوی غیر من بروید بسوی

عِيْسٰى فَيَاْتُوْنَ عِيْسٰى فَيَقُوْلُوْنَ يَا عِيْسٰى اَنْتَ

حضرت عیسیٰ پس آیند نزد حضرت عیسیٰ پس گویند ای عیسے تو

رَسُوْلُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهٗ اَلْقَاهَا اِلٰى مَرْيَمَ وَرُوْحٌ مِّنْهُ

پیغمبر خدا ہستی و کلمہ خدا برسانیدآں کلمہ را بسوی مریم و روحے از جانب خدا

وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا اشْفَعْ لَنَا اِلٰى رَبِّكَ اَمَا تَرٰى

و سخن گفتی با مردم در گہوارہ در حالت کودکے شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا نمی بینی

اِلٰى مَا نَحْنُ فِيْهِ فَيَقُوْلُ عِيْسٰى اِنَّ رَبِّيْ قَدْ غَضِبَ

بسوی حالیکہ ما در انیم پس گوید حضرت عیسیٰ ہر آئینہ پروردگار من بتحقیق خشم گرفت

الْيَوْمَ غَضِبَ اَلَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ قَطُّ وَلَنْ يَغْضَبَ

امروز خشم گرفتنی کہ خشم نگرفت قبل امروز مانندان ہرگز و ہرگز خشم نخواہد گرفت

بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ ذَنْبًا نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اِذْهَبُوا

بعد امروز مانند آن و ذکر نکرد گناہے را نفسی نفسی نفسی بروید

اِلٰى غَيْرِي اِذْهَبُوا اِلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَأْتُونَ

بسوی غیر من بروید بسوی حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم پس آیند نزد

مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ اَنْتَ رَسُولُ

محمد صلی اللہ علیہ وسلم پس گویند ای محمد تو پیغمبر

اللّٰهِ وَخَاتَمُ الْاَنْبِيَاءِ وَقَدْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ

خدا ہستی و خاتم پیغمبران و بتحقیق آمرزید خدا ترا ہمای تو آنچہ گذشت

مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَاَخَّرَ اشْفَعْ لَنَا اِلٰى رَبِّكَ اَلَا تَرٰى

از گناہ تو و آنچہ پس ماند شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود آیا نمی بینی

اِلٰى مَا نَحْنُ فِيهِ فَانْطَلِقُ فَآتِي تَحْتَ الْعَرْشِ فَاَقَعُ

بسوی حالیکہ ما در آنیم پس روم پس آیم زیر عرش پس افتم بر زمین

سَاجِدًا لِرَبِّي ثُمَّ يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَيَّ مِنْ مَحَامِدِهِ وَحُسْنِ

سجدہ کنندہ مر پروردگار خود را پس بگشاید خدا بر من از ستودہای خود و ثنای خوب

الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا لَمْ يَفْتَحْهُ عَلٰى اَحَدٍ قَبْلِي ثُمَّ يُقَالُ

بر ذات خود چیزے را کہ نکشادہ آنرا بر ہیچ یکے پیش من پس گفتہ شود

يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَاْسَكَ سَلْ تُعْطَهْ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ

ای محمد بردار سر خود را و بطلب ہر آئینہ ترا داده شود و شفاعت کن قبول کردہ شود شفاعت

فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ أُمَّتِي يَا رَبِّ أُمَّتِي يَا رَبِّ
پس برمی دارم سر خود را پس می گویم امت مرا ای پروردگار من بخش امت مرا ای پروردگار من بخش
أُمَّتِي يَا رَبِّ فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ أَدْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ
امت مرا ای پروردگار من پس گفته شود ای محمد درآر از امت خود
مَنْ لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ
کسانی را که نیست حساب بر ایشان از در جانب دست راست از
أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى
دروازهای بهشت و ایشان شریک مردمند در آنچه سوای
ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ
آن از دروازها پس گفت آنحضرت سوگند بخدا که نفس من در دست قدرت
إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ
او است همانا فاصله میان دو طرف در
كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَحِمْيَرَ أَوْ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى
از دروازهای بهشت چنانست که میان مکه و حمیر یا چنانست که میان مکه و بصری
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي
روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود در کتاب التفسیر در
تَفْسِيرِ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ
تفسیر سورهٔ بنی اسرائیل و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر
يَسِيرٍ فِي بَعْضِ الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ
اندک در بعض لفظها در صحیح مسلم در کتاب

الْإِيْمَانِ فِي بَابِ إِثْبَاتِ الشَّفَاعَةِ وَفِي حَدِيْثِ

الایمان در باب اثبات الشفاعہ در حدیث

عَنْ اَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَاْتُو

کہ روایت است از انس او از روایت کردہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم پس بیاید

فَاَنْطَلِقُ حَتّٰى اَسْتَاْذِنَ عَلٰى رَبِّيْ فَيُؤْذَنُ لِيْ فَاِذَا

پس بروم تا آنکہ طلب اذن کنم از پروردگار خود پس اذن داده شود مرا پس چون

رَاَيْتُ رَبِّيْ وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدَعُنِيْ مَا شَآءَ اللّٰهُ

ببینم پروردگار خود را می افتم سجدہ کنندہ پس بگذارد مرا مدتے ہر چہ خواہد خدا

فَيُقَالُ اِرْفَعْ رَاْسَكَ وَسَلْ تُعْطَهْ وَقُلْ تُسْمَعْ

پس گفتہ شود بردار سر خود را و بطلب ہر چہ میخواہی داده شوی بگو شنیدہ شوی

وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ فَاَرْفَعُ رَاْسِيْ فَاَحْمَدُهٗ بِتَحْمِيْدٍ

و شفاعت کن قبول کردہ شوی شفاعت او پس بلند کنم سر خود را پس حمد کنم پروردگار خود را

يُعَلِّمُنِيْهِ ثُمَّ اَشْفَعُ فَيَحُدُّ لِيْ حَدًّا فَاُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ

کہ آموزد مرا پروردگار مرا پس شفاعت کنم پس حد کند مرا برای من حدے

پس در آرم ایشان را در بہشت

ثُمَّ اَعُوْدُ اِلَيْهِ فَاِذَا رَاَيْتُ رَبِّيْ مِثْلَهٗ ثُمَّ اَشْفَعُ

پس برگردم نزد پروردگار خود را چون ببینم پروردگار خود را مانند سابق پس شفاعت کنم

فَيَحُدُّ لِيْ حَدًّا فَاُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ ثُمَّ اَعُوْدُ الرَّابِعَةَ

پس حد کند پروردگار برای من حدے پس در آرم ایشان را در بہشت پس برگردم بار چہارم

فَاَقُوْلُ مَا بَقِيَ فِي النَّارِ اِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْاٰنُ

پس گویم باقی نماند در آتش مگر کسے کہ حبس کردہ است او را قرآن

وَوَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُوْدُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

واجب گردید بر وے ہمیشہ بودن در دوزخ روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح خود

فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ وَقَالَ اِلَّا مَنْ حَبَسَهُ

در شروع کتاب التفسیر وگفت بخاری الا من حبسہ

الْقُرْاٰنُ يَعْنِيْ قَوْلَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ خَالِدِيْنَ فِيْهَا

القرآن یعنے قول خدای برتر وبزرگ خالدین فیہا

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ فِيْ بَابِ اِثْبَاتِ

وروایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک در باب اثبات

الشَّفَاعَةِ الْمَذْكُوْرِ وَعَنْ حَمَّادٍ عَنْ عَمْرٍو وَعَنْ جَابِرٍ

الشفاعۃ آن باب کہ ذکر کردہ شدہ و بہ پیوست است از حماد از عمرو واز جابر روایت کرد

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَخْرُجُ مِنَ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم گفت بیرون آید از

النَّارِ بِالشَّفَاعَةِ كَاَنَّهُمُ الثَّعَارِيْرُ قُلْتُ وَمَا الثَّعَارِيْرُ

دوزخ بشفاعت گویا ایشان ثعاریر اند گفتم وچیست ثعاریر

قَالَ الضَّغَابِيْسُ وَكَانَ قَدْ سَقَطَ فَمُهُ فَقُلْتُ لِعَمْرٍو

گفت ضغابیس یعنے خیار خرد وتر دیدہ گیا ہے سفید وبود عمرو کہ افتادہ بود دندان او پیش گفتم مر عمرو

فِيْ دِيْنَارٍ اَبَا مُحَمَّدٍ سَمِعْتَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ يَقُوْلُ

دینار را ای ابا محمد ایا شنیدی از جابر بن عبد اللہ کہ می گفت

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ يَخْرُجُ

شنیدم از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت بیرون آید

قولہ صلعم الضغابیس
قال سفیان الضغابیس
الضغابیس صغار القثاء
ہی صغار القثاء
واحدتہا ضغبوسۃ بن
ہو بمنزلۃ بقلۃ
الحمقاء بشبہ
البطیخ یسلق یاکل
والزیت وبوکل ایضا
۱۲

۲۴۷

بالشفاعة من النار قال نعم رواه البخاري
شفاعت از نار گفت ابو هریره آرے روایت کرد این حدیث را بخاری
في صحيحه في كتاب الرقاق في باب صفة
در صحیح خود در کتاب الرقاق در باب
الجنة والنار ورواه مسلم من قوله قلت
جنت و نار و روایت کرد این حدیث را مسلم از قول او گفت
لعمرو بن دينار الى آخر الحديث مع تغيير يسير
عمرو بن دینار تا آخر حدیث با تغیر اندک
في بعض الالفاظ في باب اثبات الشفاعة
در بعض لفظها در باب اثبات شفاعت
المذكور وعن ابي سعيد قال قال رسول الله
آن باب که مذکور شد و روایت است از ابی سعید گر گفت گفت پیغمبر خدا
صلى الله عليه وسلم انا سيد ولد آدم و
صلی الله علیه وسلم من سردار اولاد آدم
ولا فخر وانا اول من تنشق الارض عنه
و نیست فخر و من اول آن شخص که شکافته شود زمین
يومئذ ولا فخر وانا اول شافع واول مشفع
بروز قیامت و نیست فخر و من اول شفاعت کننده و مقبول شفاعتم
ولا فخر ولواء الحمد بيدي يومئذ ولا فخر
و نیست فخر و لواء حمد بدست من خواهد بود بروز قیامت و نیست فخر

قوله قال نعم
سمعت قول راقم الحروف
ابطال مذهب المعتزلة
القائلين بخلود
العصاة في النار
فتامل فانه مقام
الزلة والضلال
الاسارة
٢٤٨
ان الضلال
قوله ولا فخر
قوله ولا فخر

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ فِي سُنَنِهِ فِي بَابِ ذِكْرِ
روایت کرد این حدیث را ابن ماجہ در سنن ابن ماجہ در باب ذکر
الشَّفَاعَةِ مِنْ اَبْوَابِ الزُّهْدِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ
شفاعت از ابواب زہد و در روایت است از ابی ہریرہ
اَنَّهٗ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ اَسْعَدُ النَّاسِ
کہ گفت گفتم ای پیغمبر خدا کیست اسعد مردم
بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَقَالَ لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا اَبَا هُرَيْرَةَ
بشفاعت تو روز قیامت پس گفت آنحضرت بتحقیق دانستم ای ابا ہریرہ
اَلَّا يَسْئَلُنِيْ اَحَدٌ عَنْ هٰذَا الْحَدِيْثِ اَوَّلَ مِنْكَ
اینکہ نمی پرسد مرا کسے از حدیث کہ آں اول باشد از تو
لِمَا رَاَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيْثِ اَسْعَدُ النَّاسِ
بجہت آنکہ دیدم از حرص تو بر حدیث کہ بخت ترین مردم
بِشَفَاعَتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَنْ قَالَ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ خَالِصًا
بشفاعت من روز قیامت کسے است کہ گفت لا الہ الا اللہ خالص
مِنْ قِبَلِ نَفْسِهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ
از جہت نفس خود روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب
الرِّقَاقِ فِيْ بَابِ صِفَةِ الْجَنَّةِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ
الرقاق در باب صفت جنت و در روایت است از جابر بن
عَبْدِ اللّٰهِ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
عبد اللہ کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ النِّدَآءَ اَللّٰهُمَّ رَبَّ
فرمود کسیکہ بگوید وقت شنیدن اذان این دعا ای پروردگار رب
هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّآمَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَآئِمَةِ اٰتِ
این دعوت تامہ و صلوٰۃ دائمہ بدہ
مُحَمَّدَنِ الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا
بحضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم را وسیلت و فضیلت و برانگیز آنحضرت را در مقام
مَّحْمُوْدَنِ الَّذِيْ وَعَدْتَّهٗ حَلَّتْ لَهٗ شَفَاعَتِيْ يَوْمَ
محمود آن مقام محمود کہ وعدہ کردہ آنحضرت را حاصل شود او را شفاعت من بروز
الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ
قیامت روایت کردہ ایں حدیث را امام بخاری در صحیح خود در کتاب التفسیر
فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ بَنِيْ اِسْرَآئِيْلَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى
در تفسیر سورہ بنی اسرائیل و فرمود خدای تعالیٰ
فِي الرُّكُوْعِ السَّابِعِ مِنْ سُوْرَةِ الْاَنْبِيَآءِ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ
در رکوع ہفتم از سورہ الانبیاء و نفرستادیم ترا ای محمد
اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ عَنْ اَبِيْ صَالِحٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ
مگر رحمت برای عالمیان روایت است از ابی صالح گفت بود پیغمبر
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنَادِيْ يَوْمًا يَا اَيُّهَا النَّاسُ
صلی اللہ علیہ وسلم ندا می کرد مردم را ای
اِنَّمَا اَنَا رَحْمَةٌ مُّهْدَاةٌ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ اَوَّلِ
فیستم من مگر رحمت ہدیہ فرستادہ شدہ روایت کردہ ایں حدیث را دارمی در شروع

سُنَنِہٖ ھٰذَا اٰخِرُ مَا اَرَدْنَاہُ فِیْ ھٰذَا التَّالِیْفِ وَ

سنن دارمی ایں آخر آنست کہ خواستم آنرا در ایں تالیف و

کَانَ الْفَرَاغُ مِنْہُ بِتَوْفِیْقِ اللّٰہِ عَزَّ وَجَلَّ فِیْ شَھْرِ اللّٰہِ

شد فراغت ایں تالیف بتوفیق شاہی برتر و بزرگ در ماہ خدا

مُحَرَّمِ الْحَرَامِ مِنْ شُھُوْرِ السَّنَۃِ السَّابِعَۃِ مِنَ الْمِائَۃِ

محرم الحرام از جملہ یا ہای سال ہفتم از صدی

الرَّابِعَۃِ بَعْدَ اَلْفٍ مِنْ ھِجْرَۃِ سَیِّدِ الْعٰلَمِیْنَ

چہار بعد یکہزار سال از ہجرت سردار جہان

صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَعَلٰی اٰلِہٖ وَصَحْبِہٖ وَاُمَّتِہٖ

درود افرید خدای تعالے بر آنحضرت و بر آل و اصحاب و امت او

اَجْمَعِیْنَ وَعَلَی الْمَلٰٓئِکَۃِ وَالْاَنْبِیَآءِ وَالْمُرْسَلِیْنَ

جملگان و بر فرشتگان و انبیاء و مرسلان

بِرَحْمَتِکَ یَا اَرْحَمَ الرّٰحِمِیْنَ ۝

برحمت خود ای ارحم الراحمین ۝

خاتمۃ الکتاب

من جانب مطبع

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اللّٰھم لک الحمد والثناء ولک العظمۃ والکبریاء فصل وسلم علی رسولک محمد المرتضیٰ

وعلی اٰلہ الاصفیاء واصحابہ الاتقیاء بعد تمہید حمد و نعت بر ضمائر صفوی صفاء اہل برد و اتقا
مخفی و محتجب مباد کہ درین قرب زمان و حین تو مان کہ مردمان اہل ایمان از طاعت
و اتباع خدا و نبی سبحانہ و تعالیٰ متہاون و از اظہار و تبیان فضیلت و بیان حقوق مصطفیٰ
متکاسند۔ جدا کہ باین حالت پر ملالت کتابے کہ نور علی نور و موصل الی الدرجات و ہدیۃ
الاولیاء و الاصفیاء المسمی بتحفۃ الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء مع ترجم
مع حواشی مفیدہ مولفہ مصنفہ عالم علیم فاضل لوذعی محب اماجد ابو الطیبات
جناب حافظ مولوی محمد عبد الواحد صاحب نولوی غازی پوری سلمہ الباری
تلمیذ ارشد شیخ اجل فخر ہندوستان غفران مآب مسلم ہر شیخ و شاب جناب مولانا
مولوی ابو الحسنات محمد عبد الحی صاحب طاب اللہ ثراہ و جعل الجنۃ مثواہ لکھنوی
فرنگی محلی بحسن اہتمام و صحت الاکلام مولانا مولوی محمد شبلی صاحب در مطبع اسلامی واقع لکھنؤ
احاطۂ نظامان بتاریخ ۱۵ ذیقعدہ سنہ ۱۳۰۱ ھ از علیہ طبع آراستہ در صحن عالم زیب

اللھم جملہ مبدأ و لالہ زکیاء و الصلاۃ

صورۃ ماحررہ عمدۃ الکاملین زبدۃ الماھرین العالم
بالعلوم العقلیۃ الجامع للملکات الملکیۃ مولانا
المولوی محمد شبلی سلمہ اللہ العلی القوی مقرظا
علی تحفۃ الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء

الحمد للہ الذی عز عن عقول العقلاء و مدارک الحکماء ھو الذی یعث فی الامیین

رسولا منهم كالماء في الظماء والخريت في الهداء والضياء فقد اناسبل الشريعة
السهلة السمحاء وسنّ سنة بيضاء كالبيضاء ما احلى شمائله وما اكثر فضائله
صلوات الله عليه وعلى اله واصحابه الذين بذلوا مجهودهم في اشاعة الدين
المتين وعلى من تبعهم الى يوم الدين وبعد فان الكمال في كل حال مقبول
عند العقلاء بل محمود عند ذوي الجلال والكبرياء فشطرة الغالب ونصيبه
الوافر للرسل والانبياء ثم للذين صحبوا النبي صلى الله عليه وسلم
ثم للذين صحبوا اله واصحابه الذين نالوا الدرجة القصوى بالبر والتقوى
ثم للذين يأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر بالكتاب والسنة ثم
للذين يسلكون مناهج الصدق والصفا ثم للذين يؤلفون الكتب
في فضائل النبي والمجتبى ومناقب اصحابه واله الطاهرين والاولياء
والاتقياء فسبحان الذي اراني بعد الشفا في تعريف حقوق المصطفى
للقاضي عياض رحمه الله تعالى هذه الرسالة العجيبة والمقالة الشريفة
التي مبانيها قليلة ومعانيها كثيرة وفي الظاهر مختصرة صغرى وفي الباطن
مطولة كبرى قصرت عن ادراك اوصافها اذهان الواصفين و
تحيرت في فهم فضائلها افهام المادحين كيف لا وقد الف هذا الكتاب
الامير الكبير والهمام الخطير حارس الشريعة المحمدية حامي الملة الحنفية
المولى المعظم والحبر الاعظم فخر المعاصر والاماجد مولانا الحافظ

ابوالطیبات محمد عبدالواحد التلمیذ الارشد من تلامذة
الشیخ الاجل فخر الفضلاء حجة العلماء مولانا الحاج الحافظ ابی الحسنات
محمد عبدالحی اللکنوی اسکنه الله الفردوس بفضله الجلی
والخفی واجلی
فسماه بتحفة الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء قد اورد فیه الاحادیث
الصحیحة والآثار الشریفة مبانیه کانها الیاقوت والمرجان ومعانیه
لم یدرکه قبله انس ولا جان حقائقه یعلمها الاصفیاء ولطائفه
یدرکها الاتقیاء ربنا تقبله بقبول حسن والی حسنه فی قلوب
کملاء الزمن واجعله متداولا بین العلماء والفضلاء بحرمة النبی
سید الانبیاء وانا الراجی رحمة ربه القوی محمد شبلی ابن مولانا
الحاج المولوی ولی الله صاحب ادام الله تعالی
الموی الاعظم گڈھی

قطعہ سال دلآویز بہر تالیف کتاب مولوی محمد عبدالواحد صاحب

از نتائج طبع عالی جناب مولوی محمد عبدالاحد صاحب شمشاد لکھنوی
منیجر مدرسہ چشمۂ رحمت اسکول غازی پور

کرد تالیف سیرت نبوی		مولوی عبدواحد از فضلا
گوست امروز بیہقی ثانی		در تصانیف لغت وحمد وثنا
وہ چہ زیبا کتاب جمع نمود		بہر تفریح قلب اہل صفا

حرف حرفست معدن انوار — لفظ لفظست کان ضو و ضیا
نقطه اش خال حور و سطرش زلف — کاغذ ش صاف از رخ حور ا
از دلآویزی بیانش بپرسس — نور ایمان ز طرز آن پیدا

گفت شمس شاد سال تالیفش
تحفة الاتقیا و راه نما
۱۳۰۰ھ

از نتائج طبع گرامی جناب حافظ مولوی محمد علی صاحب وکیل قاری حنفی صدیقی رئیس موضع سردلی ضلع غازی پور

قطعه سال انجام تحفة الاتقیا از بندهٔ بیچاره محمد علی

حبیب ما که ز نولی ست عبد واجد ما — سپهر فکرت عالی جهان فضل و علو
خدایش باد نگهبان که در زمانهٔ ما — درین دیار نباشد کسے بعلم چو او
نمود جمع بترتیب نیک و حسن بیان — شمائل نبوی از کتاب و سنت او
کنون تمامی و آنست کاین رسالهٔ فیض — بجوسته ایست ز گلهای خلد با خوشبو
بالتقیا برساند فزودهٔ جان بخش — که تحفهٔ ز حق آمد برای شان برو
فتاد در دل قاری خیال تاریخش — بختم آمده چون آن رسالهٔ نیکو

بخواند مصرع پاکیزه ملهم غیبی
فضائل نبوی را بیان بود دلجو
۱۳۰۰ھ

از نتائج فکر عالیجناب مولوی صدرالدین احمد صاحب کیفی رئیس غازیپور
خلف الصدق جناب شیخ حافظ محمد عبداللہ صاحب حنفی صدیقی
قطعہ سال نزول تحفۃ الاتقیا از صدرالدین کیفی

سنہ ۱۳۰۰ھ

جان خرد جنان علم روح شرع را ... فضل رسول را اور را بہم صحف و صحاح
شہرت نام نامش گشتہ بعید و آبعد ... پیش علوی منشش خود بود اعتلا نجل
فضل رسول را اور را بہم صحف و صحاح ... چید و بساک در کشید دست بیانش نخل گل
سحفۃ الاتقیاش نام کرد و زبہر نفع عام ... ترجمہ اش چو نور ساخت بامہ و مہر متصل
سحفۃ الاتقیا دلا ہست چنان خزینہ ... کامدہ پیش قیمتش لعل و گہر تمام مضمحل
فارسی خوش بیان من قطعہ سال خواستہ ... گفت ابن سروش غیب بدر مراد مستنل

کیفی خوش نوا بگو مصرعہ سال ختم آن
تحفۃ الاتقیا بود حامی جان و قلب و دل

سنہ ۱۳۰۰ھ

از نتائج فکر گہربار جناب حکیم سید محمد ایوب صاحب صابر
رئیس قصبۂ موہان ضلع اُناؤ ملک اودھ مقیم شہر غازی پور
ہدیہ قطعہ سال اختتام تحفۃ الاتقیا مولفہ مولوی عبدالواجد از محمد ایوب

مولوی عبدالواجد آنکہ تحفل ... از زمین ضلع شد بلند لوا